Europolis

Jean Bart

Editura Bestseller

Imagine: Anette Shaff

bestseller

Carte electronică publicată cu sprijinul Ministerului Afacerilor Externe – Departamentul Politici pentru Relația cu Românii de Pretutindeni.

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE
DEPARTAMENTUL POLITICI PENTRU RELAȚIA CU ROMÂNII DE PRETUTINDENI

CAPITOLUL I

Ziua și noaptea se lucra la încărcarea vapoarelor. Numai în miezul zilei portul era mort. Sub ploaia de aur a soarelui de vară natura întreagă dormea moleșită. Nici o adiere, nici un semn de viață. Pământul și apa, oameni și animale cădeau parcă deodată într o adâncă letargie. Nici o viețuitoare nu mai mișca pe cheiurile înfierbântate. Când soarele ajungea la zenit, portul mut, poleit într o lumină orbitoare, părea în arșița zilei un oraș mort, adormit printr o vrajă, pietrificat de veacuri – un oraș fantomă.

O pulbere vaporoasă vibra în unde, plutind în zare ca o muselină transparentă. În rada portului, departe, sub un cer de porțelan, două vapoare negre, zăceau ancorate, fixe, ca niște jucării țintuite pe marea netedă, albă, sclipitoare ca o placă de mercur.

Lungiți la rând, sub peticul de umbră la baza piramidei de bulgări de cărbuni, dormeau

doborâți hamalii, negri, pe jumătate goi.

În dreptul vamei, lângă ghereta care da o iluzie de umbră, un grănicer la post pirotea în picioare rezemat de armă.

Cafeneaua din fața debarcaderului era goală.

Afară, sub pânza de barcă întinsă în chip de tendă, erau înșirate câteva mese de lemn văpsite în verde.

Stăpânul cafenelei, căpitanul Stamati Marulis, învins, ațipise și el pe un scaun scăpând din mână gazeta favorită: „Patris”.

Un singur mușteriu nelipsit – șeful vamei – își făcea după obicei cura de slăbit: ca să nu doarmă după prânz acasă, moțăia regulat un ceas pe zi la cafenea, cu ochelarii pe nas, cu „Universul” pe genunchi. La umbră, sub masă, un câine flocos visa mârâind prin somn. Iar în cușca de sârmă de asupra ușei, un canar ca un bulgăraș de aur, adormise cu pliscul ascuns în puful de mătasă a fulgilor zburliți.

De sus, dinspre poștă, s auzi deodată un pas greoi, cadențat. Petrachi Hulub, factorul, pornise la împărțirea corespondenței în oraș.

Se opri în dreptul cafenelei. Ușurel, ca să nu i tulbure somnul, depuse o scrisoare pe masa lui Stamati și trecu grăbit înainte.

Hulub, poștaș vechi, cuminte, chibzuit, știa el unde anume trebuie să aștepte și unde nu.

În port erau case, birouri de comerț, de unde știa el că i pică în fiecare zi ceva. Om cu socoteală, Hulub, își trecea suma în litere și cifre la rând într un caiet aparte – carnetul de chicușuri – pe care îl ținea în regulă, la zi, ca un adevărat comptabil.

Cafeneaua lui Stamati nu intra în comptabilitatea lui. De aceea nici nu întârzia în drum. Își făcea strict datoria și trecea înainte.

Cu ce nepăsare fusese lăsat plicul acela pe masa de lemn a cafenelei...

A! dacă ar fi știut poștașul ce scrisoare ducea în ziua aceea în vechea lui geantă de piele?

Dar cine ar fi bănuit o clipă că un simplu plic banal, francat, nici recomandat măcar, închidea o scrisoare miraculoasă, o forță magnetică, o bombă menită să provoace o formidabilă explozie într un depozit de praf de pușcă?

Cine ar fi crezut vreodată că niște slove scrise acolo, într o grecească proastă, puteau să scapere scânteia unei amorse fulgerătoare care să electrizeze portul acesta adormit în pustietatea Deltei, să tulbure și să ridice în picioare un oraș întreg, să deștepte sentimente,

pasiuni, iluzii, gelozii, invidii, ură și răzbunare, stârnind într o singură zi, în acest colț uitat de lume, furtuna patimilor ce zac adormite în fundul sufletului omenesc.

*

Târziu, când se trezi Stamati, buimăcit încă de somn, dădu cu ochii de scrisoarea lăsată de poștaș. O ridică surprins, o învârti între degete examinând adresa și timbrele străine. Rupse plicul și, dintr o aruncătură de ochi, măsură toată lungimea scrisorii, până la capăt. Când descifră iscălitura de la urmă, tresări deodată. Își frecă ochii cu dosul palmei;... e treaz?... nu visează? Sufocat de emoție, începu să citească în fugă.

Scrisoarea venea de departe, tocmai din America de Sud.

Începea cu: Iubite frate și sfârșea cu: Al tău frate mai mare care nu te a uitat, Nicola.

Amândoi frații, Stamati și Nicola Marulis, veniseră de copii împreună la Dunăre, plecați pe o corăbioară trihandin din patrie, de la Hios, Stamati rămase la Dunăre, Nicola, îmbarcat ca marinar pe un vapor francez, își luase lumea în cap. Rudele nu mai știau nimic de soarta lui. Acum, după patruzeci de ani, scria că s a săturat

printre străini; nevasta i a murit; nu are decât o fată; simțindu se slab și bătrân vrea să se întoarcă la Dunăre să și petreacă bătrânețile între neamuri.

Scrisul era încâlcit, într o grecească împestrițată cu vorbe franțuzești, pe care Stamati nu le prea înțelegea. O luă de la capăt, cu ochii lacomi, cătând să prindă mai mult de cât era în scrisoarea care i se părea prea scurtă. Se chinuia, încrețindu și fruntea, zburlindu și sprâncenele stufoase. Câteva clipe rămase pe gânduri. Un fior de plăcere îl furnică din creștet până în tălpi. În zguduirea sufletească în care vibra, simțea cum îi năvălește sângele la inimă. Gândurile i se încrucișau c o iuțeală fulgerătoare... „Nicola vine din America... America cea bogată... în America se duc toți săraci și vin milionari... Nicola a stat patruzeci de ani în America... și acum se întoarce... ce avere poate să aibă?... Dacă ar fi plecat și el din tinerețe în America?... poate să întorcea și el milionar...”

Hârtia îi tremura în mână. Se încercă a treia oară să citească. Îi jucau literele sub ochi și se împiedeca la fiecare cuvânt.

Se opri din citit. Îi veni deodată în minte o

idee salvatoare. Și o luă la goană pe chei, cu scrisoarea în mână, cu capul gol, ametit, beat de emoție.

Se opri la ușa unui birou comercial.

— Logaridis e aici?

Un craniu socratic apăru desgolit în cadrul ferestrei.

Logaridis era socotit ca cel mai erudit și mai înțelept bătrân al portului. Venise de la Atena ca profesor la școala comunității elene. După câțiva ani fu angajatgramoticos la cel mai mare birou de comerț din port. Era consultat de compatrioți în toate chestiile grele. Da sfaturi și traducea acte și scrisori din limbi străine.

— Horiste! horiste cumbaru! poftim, poftim, cumetre, la birou.

— Nu... e mai bine afară, îi răspunse Stamati arătându i scrisoarea.

— Bre! bre! făcu bătrânul înțelept al portului, potrivindu și ochelarii încălecați pe un nas enorm.

— Numai odată bate norocul la ușa omului... numai să știe să i dea drumul la vreme.

*

A doua zi, Duminică, toate cafenelele gemeau de lume. Nu se vorbea în tot portul decât de

scrisoarea Americanului. Toți voiau să l vadă pe Stamati, să l hiritisească, să citească slovele cu ochii lor, să pipăie măcar odată scrisoarea ce căzuse între ei ca o minune din cer.

Cafeneaua lui Stamati Marulis era pavoazată ca în zile mari, la sărbători naționale. Ca și la 10 Mai, afară la ușă fâlfâiau în bătaia vântului tricolorul românesc și albastru alb, culorile naționale grecești.

Pregătirile începură dis de dimineață. Stamati dase ordin băieților din cafenea să scoată grădina afară. Grădina se compunea din opt oleandri palizi, crescuți între pereții de tinichea ai unor bidoane de petrol văpsite în verde.

De câte ori consumatorii arătau dorința de a și sorbi cafelele turcești la aer, în sânul naturei, Stamati scotea grădina afară, înșirând oleandrii în jurul meselor, pe chei, în fața cafenelei. Noaptea grădina mobilă era transportată înăuntru.

În cafeneaua lui Stamati exista o ierarhie bine stabilită, după ocupații, caste și clase sociale.

La una din ferestre, spre chei, o masă mare era rezervată numai pentru autoritățile naționale, așa zisa masă a șefilor: Primarul, Polițaiul, Șeful vamei, Șeful poștei, Căpitanul

portului, Ofițerii, Medicul, Judecătorul.

În dreptul celeilalte ferestre era masa diplomatică, la care veneau consulii de carieră și agenții consulari onorifici. Uneori, foarte rar, se rătăcea și câte un funcționar de la Comisia Europeană a Dunării. Anumite prerogative și privilegii, moștenite din regimul capitulațiilor sub care fusese Împărăția Otomană, ridicau în ochii mulțimei pe amploiații Comisiunii la cea mai înaltă treaptă diplomatică.

Oarecare distanță, o discretă rezervă, totdeauna se menținea cu tact între cele două lumi care se întâlneau în viața portului.

Urmau apoi la rând mesele căpitanilor de vapoare, de remorchere, de șlepuri, și masa agenților comerciali – hamalii și barcagiii nu intrau aci în cafeneaua elitei.

Pe postavul verde, decolorat, al unui biliard, monumental ca un sarcofag antic, zăceau maldăre de gazete răvășite, grecești și românești.

Pe peretele din dreapta: Portretul lui Venizelos între Regele Carol al României și Gheorghios Protos al Greciei.

Pe peretele din stânga, o marină în culori: crucișătorul Averof în nori de fum, spintecând

valurile de sineală, pe o mare furtunoasă. De o parte portretul lui Boțaris și de cealaltă parte Conduriotis.

Toate mesele, în cafenea și în grădină, erau ocupate. Mulțimea discuta cu frenezie cazul Americanului. Numele lui Nicola Marulis trecea din gură în gură. „Ce avere putea să aibă după patruzeci de ani petrecuți în America? Ce va întreprinde el cu dolarii americani aduși aci la Dunăre?" Se făceau calcule financiare, se croiau planuri, societăți pe acțiuni pentru vapoare, elevatoare, remorchere, șlepuri; companii de navigație cu rețele de agenții împânzind tot globul, dominând căile mondiale ale comerțului pe apă.

*

La masa căpitanilor, Temistocli, vechi căpitan de cursă lungă, bronzat, cu barba neagră de abanos, cu șapca pe ceafă, își povestea tinerețea. Văzuse și el America pe când își făcea ucenicia de marinar sub ocrotirea unui unchi, mecanic pe un vapor englez.

...știu să facă bani oamenii de acolo, dar nu știu să i cheltuiască. Umblă ca nebunii la fugă pe străzi. Unul era să mă cârpească fiindcă l am oprit să mi dea un foc pentru țigară. Că ei nu

stau ca noi la o cafenea de vorbă, la taclale și taifas. Muncesc, aleargă și se frământă ziua și noaptea.

Doi compatrioți pe care i am găsit în Filadelfia voiau să mă ia cu ei în California.

— Și de ce n ai plecat? Erai și tu acum om procopsit, îl întrerupse cu n surâs ironic un căpitan din capul mesei.

— Pentru că am fost dobitoc. Ce știam eu pe atunci. Eram un mucos, un mușunache. Nu știam decât să mă țin după fuste. Adică se țineau ele după mine. Căci acolo toate lucrurile sunt pe dos. Dacă un bărbat se leagă pe stradă de o femee înfundă pușcăria. Nu i ca la noi; în America femeile se leagă de bărbați.

O femeiușcă drăcoasă, o irlandeză cu părul roșu ca focul, puse ochii pe mine. Și când a văzut unchiu meu că se îngroașă gluma m a încuiat într o cabină la vapor, și m a ținut închis până la plecarea din port. Că eu eram în vorbă c o fată de a noastră din Pera, unde mă aștepta să facem logodna.

— Va să zică tot o fustă te a împiedecai și pe tine, izbucni Iani, căpitan fără vapor, rămas mofluz în urma unui lung proces maritim de avarii.

Uscat, nervos, cu mustățile zburlite, cu ochii injectați, căpitanul Iani începu să explice pe larg, cu mare parapon, pricina care l împiedecase și pe el să plece, tocmai când era gata să se îmbarce pentru America.

— Tot o fustă, o zdreanță m a oprit, mi a stricat și mie rostul vieței.

Unde aș fi eu acum? Ce n aș fi făcut dacă plecam atunci? De ce nu i vine omului mintea la timp... Și iritat peste măsură, bătrânul, cu mâna osoasă și tare, își trânti un pumn în cap care sună ca sub o lovitură seacă de ciocan.

„A ma doxa!"

De la masa căpitanilor de șlepuri și remorchere, marinarii care nu ieșiseră din Dunăre – marinari de aqua dolce, cum îi luau în râs cei de la mare – se apropiau încet cu scaunele, își ciuleau urechile ca să prindă mai bine tot ce se vorbea la masa căpitanilor veritabili, de la vapoarele de mare.

Toți ascultau cu atenție și evlavie. Unii clătinau din cap cu melancolie în amintirea și regretul ocaziilor pierdute din timpul tinereței. Alții, tăcuți, cădeau pe gânduri, cu ochii în vag, pierduți în mirajul Americei văzute prin prisma minței lor... „Unde ar fi?... ce ar fi făcut? dacă

plecau și ei la timp dincolo, peste Ocean”. Și fiecare avea ferma credință că ajungea miliardar acolo în pământul făgăduinței, pe care o soartă vitregă nu i a îngăduit să l atingă în viața scursă fără de folos.

Și unii, îmbătați încă de iluzii, nu se puteau stăpâni. Își croiau planuri absurde arătând pe larg ce ar face dacă ar veni bogați în patrie, între ai lor. Și toți sfârșeau cu intenții frumoase, alcătuind măreațe opere patriotice și de largă filantropie.

Căci s a dovedit, afirmau ei c o elenă și antică mândrie, că grecul rămâne oriunde ar fi același bun patriot și om filotim.

*

La masa diplomaților prezida grav consulul elen. Om fin, în vârstă dar zvelt încă și elastic. Avea o chelie foarte strălucitoare și niște mustăcioare încârligate, negre, bine cănite.

Consul veritabil, de carieră. Foarte venerat. Era o mândrie a coloniei elene. O victorie câștigată după numeroase stăruințe pe lângă guvernul din Atena, care se hotărâse în fine să trimită și la gura Dunării un consul de carieră în locul unui simplu onorific.

Lângă el sta Kir Loverda. Un bătrân încruntat,

cu sprâncene și musteți stufoase. Epitrop la biserica grecească. Îmbrăcase în argint o veche evanghelie adusă de la Sfântul Munte și depusese în biserică o icoană a Sfântului Spiridon, aruncată de valuri la țărm – ca un semn al cerului – în urma naufragiului unei corăbii din care nimic nu s a putut salva.

Consulul, cu veșnicu i zâmbet fin, enigmatic, care i strălucea prin sticla ochelarilor solid fixați pe un nas acvilin, aristocratic, discuta cu epitropul o delicată chestiune a coloniei.

Prin ce mijloace s ar putea termina lucrarea începută la localul școalei elene, față cu afacerile portului care mergeau din ce în ce mai prost.

În fața lor la o masă sta Gion Luludi. Mărunțel, nervos, cu părul negru, creț ca o blăniță de astrahan. Agent al unei case de export și consul onorific al Danemarcei. După ce și făcu în gând socoteala dolarului transformat în lei românești și leptale grecești, puse net chestia care i preocupa pe toți: „Ce i de făcut ca să salte comerțul portului și să învingă concurența Galaților, Brăilei și Constanței?”

— Eu, începu el c o voce îngroșată, dacă aș avea un capital mare, aș face o companie

monstră de navigație maritimă, cum a făcut Embiricos...

— E mai sigură o afacere la Dunăre, cu șlepuri și vapoare, îl întrerupse Pesmangioglu, agentul casei de cherestele, proprietar al unei jumătăți de elevator și consul onorific al Persiei – avea numai opt supuși, toți lustragii în port – pentru care i se zicea uneori în glumă și alteori înadins: șeful lustragiilor de la gura Dunării.

— Cred, spuse consulul, că cel mai nimerit ar fi să se întemeieze aci, unde nu i nici agricultură, nici industrie, o mare fabrică de hârtie, din stuful care n are nici o întrebuințare.

— Halal! asta îmi place! izbucni crunt Calavrezo, un bătrân maltez, greoi și păros ca un urs. Avea un nas coroiat ca pliscul de vultur și din urechi îi ieșeau smocuri de păr, care se uneau cu mustățile și barba încâlcită.

O avere frumoasă făcuse pe vremuri cu vasul lui de salvare „Union". O vechitură de ponton cu pompe, transformat din corpul unui vapor înecat. Bătrânul maltez fusese odinioară groaza societăților de asigurare. I se zicea piratul. Cunoscut pe toată Dunărea ca cioclul vapoarelor împotmolite. Vorbea șase limbi. Era marinar, mecanic și scafandrier.

— Fabrică ne trebuie nouă! mormăi el răgușit, mestecând parcă ceva între măsele.

— Noi de copii, din apă am scos banul. Alții să scurme pământul și să asude în fabrici. Noi ne am hrănit din apă întotdeauna. Care i nebunul să și arunce aurul în baltă, pe papură, pentru hârtie?

Și bătrânul pirat arătă cu mâna lui vânjoasă spre largul mării, cu n fel de amenințare.

— Noi, care umblăm pe ape, știm să smulgem banul din ghearele valurilor, sfârși el, trântind în masa șubredă de lemn un pumn enorm ca un bolovan greoi.

Se făcu liniște. Bătrânul își aprinse țigara stinsă și turtită în țigareta fabricată de el dintr un picior de iepure, și începu din nou, mai potolit, cu vocea răgușită:

— Ia să faci aici, la gura Dunării, o companie ca cea din Stambul, cu aparate de salvare, cu doc flotant, să vedem atunci ne ar mai trece pe sub nas vapoarele avariate care ne scapă azi din mână, urcând întins la Galați, lăsându ne pe noi cu buzele umflate... Hei! Să am eu dolari americani, v aș arăta ce trebuie făcut aici la Dunărea noastră...

*

Un bătrânel uscat ca un ciot se apropie de masa piloților. Abia pășea mărunțel, cu niște piciorușe fragile și crăcănate. Avea un cap ca o tărtăcuță, băgat într un fes spălăcit, cu vârful turtit pe o ureche. Umbla cu gâtul strâmb din cauza unui enorm canaf negru de evzon, care i atârna pe un umăr. Era cel mai vechi pilot din port. Fusese în serviciul marinei rusești, pe vremea războiului din Crimeea.

— Ia faceți i loc lui Barba Toni. Și toarnă i un păhărel de mastică de Hios, să mai prindă puteri, făcu voios un pilot de la Comisia Europeană.

— Cum, îl întrerupse șeful piloților, tu nu știi că moșul nu sufere mastica? El bea numai duzico veritabil.

Bătrânul se așează cu mișcări scurte, nesigure, pe scaun, încetișor, cu atenție, de frică parcă să nu se demonteze din încheieturi. După ce i trase o chintă de tuse seacă, dădu de a dușca păhărelul de duzico tare. Alcoolul pur, otravă grecească preparată jos, în insule, zgâriindu i gâtul ca ghearele de pisică, deformă o clipă fața suptă și scrijelată a moșneagului, făcându i o mască de babă zbârcită.

— Ei, Barba Toni, ai auzit vestea cea nouă?

Cică se ntoarce din America Nicola Marulis, fratele lui Stamati. D ta l ai apucat. Îți mai aduci aminte de el?

— He! să vedem dacă el și o mai aduce aminte de mine! Cine i a pus cârma în mână? Eu i am fost cel dintâi dascăl.

Eu eram tânăr, dar el era copil, când am venit aici pe vremea turcilor, după căderea cetății de la Sevastopol. Îl luasem cu mine ca mus pe cea dintâi fuga care lucra la adâncirea canalului, cu cela … de la Comision... cum îi zicea... inginerul cel mare... englezul cu barbă...

— Sir Charles Hartley, completă șeful piloților, surâzând cu blândeță.

*

Evenimentul zilei stârnise oarecare interes, și chiar o undă de emoție amestecată cu gelozie, printre românii de la masa șefilor.

Conul Tudorache, șeful vamei, naționalist feroce, era mai îndârjit decât toți împotriva palicarilor îmbogățiți din sudoarea românului – deși nevasta, cunoscută în port sub numele de Leoaica, era grecoaică sadea din Galați.

— Nu i pot mistui – declară șeful în gura mare – pe cât îmi permite rigoarea legilor și regulamentelor îi ard pe câți îmi cad în labă, cu

formele legale, mă rog, după tariful vamal în vigoare.

Posac, ros de invidie, se sufoca discutând cu aprindere.

— Asta ne mai lipsea... să vezi de acum mândria caprelor... care va să zică dacă actualmente abia le ajungi cu prăjina la nas, dar când vor rula dolarii americani... ei vor fi suverani aici în portul nostru, pe teritoriu ista care se cheamă că i românesc.

— Degeaba, coane Tudorache, noi nu ne putem compara cu grecii în chestii comerciale. Rasă veche, rafinată de mii de ani, zise Petrăchel Petrașcu, un bărbat frumos, marțial, cu mustăți blonde, pomădate. Șeful poliției, ultimul vlăstar al unei vechi familii boierești din fundul Moldovei, părăsise armata ca locotenent pe vremea celebrei greve a ofițerilor de cavalerie, sub Jak Lahovary zicea el – gurile rele susțineau că Petrăchel fusese reformat în urma unui scandalos proces, rămas celebru în analele armatei: „flagrant delict cu nevasta unui ofițer superior”. Cavaler de rasă, cu maniere elegante, vorbind o franțuzească impecabilă, gentil cu sexul frumos, abil și tolerant, Petrăchel era simpatizat de toate naționalitățile și lucru rar, în

grațiile Comisiei Europene. Febleța lui, cum o declara surâzând, era conul Tudorache, pe care îl tachina până la disperare.

— Nu vezi mata că puterea grecilor nu i în patria lor, ci afară, în străinătate. Bogătașii lor sunt la Stambul, Cairo, Marsilia. Londra, America...

— Și în România noastră săracă nu s tot ei?... Care va să zică de fapt eu, român curat, să fiu mereu pârlit în țara mea... și veneticii să se îmbogățească... bravo... asta îmi place, zise șeful vamei iritat, roșul de mânie.

Petrăchel nu se lăsă bătut.

— Vezi că grecii, au în felul lor dreptate când se pretind că sunt cei mai vechi locuitori pe țărmurile din partea locului. Mă rog, din antichitate n au fost aici colonii grecești? Ai uitat istoria cu expediția Argonauților, care căutau pe aici lâna de aur?

— De unde ai mai scos povestea asta? Și de unde știi că cei cu lâna de aur erau greci? îl întrerupse șeful vamei indignat, ștergându și sudoarea de pe frunte cu o fină batistă de mătase, mostră dintr un sortiment oprit la controlul vamal. Când discuția era în toi, sosi și căpitanul de port, tocmai la timp să i scoată din

încurcătura în care îi băgase. Argonauții, de care șeful nu mai auzise din anii claselor gimnaziale, făcute în Fălticeni, orașul său natal.

— Bine că ai venit, căpitane. Ca om citit și umblat să ne lămurești chestia cu lâna de aur.

Căpitanul de port, ras proaspăt, îmbrăcat în alb din cap până în picioare, șterse ușor cu batista praful de pe scaun și, cu n zâmbet îngăduitor, se așeză la masa șefilor. Mândru, încântat că poate să și arate erudiția, începu să explice cum se găsea în antichitate aurul în albia râurilor noastre și cum se spăla întinzându se pe piei de oaie... și, adăugă el, la drept vorbind Argonauții nu erau decât niște pirați ca și toți eroii greci pe care i au cântat poeții antichității. Prima dată când țara asta s a făcut cunoscută lumei a fost atunci când au plecat să jefuiască țărmurile Mării Negre și ale Dunării.

— A! sări conul Tudorache triumfător, va să zică pirați, tâlhari de mare, ce vă spuneam eu! Bravo! m am luminat. Mă rog asta am vrut să știu. Este sau nu grecul cea mai 'oață nație din lume?

*

La o masă din fund se făcuse socoteala rudelor lui Nicola Marulis. La numărătoare s au

găsit neamuri aproape jumătate din populația portului. Care nu erau rude, erau prieteni sau compatrioți. Printre toți verii, cumnații, nepoții și cumetrii, cel mai sărac, calic lipit pământului, era un văr primar: Ahile Xidia, zis și Harapul, cu niște buze groase, răsfrânte, groaznice la vedere.

Pătimaș jucător de cărți, căzuse la treapta de hamal la vaporul poștal; căra cu spinarea geamandanele călătorilor de la debarcader la hotelul din față. De data asta Ahile, îmbrăcat curat, cămașă albă și basma albastră la gât – guler nu obișnuise niciodată – trecând de la o masă la alta, cu ochii în lacrimi, sugându și buzele late, povestea amintiri din viața vărului său Nicolachi pe care l iubise ca pe un frate. De altfel mulți bătrâni se găseau prieteni vechi din tinerețe cu Nicola Marulis. Câțiva compatrioți susțineau cu duioșie că își aduc aminte de el din frageda copilărie, de pe când umblau la aceiași școală în patrie, la Hios.

*

Pe când jos, în cafenea și în grădina de oleandri, lumea roia ca un stup de albine, sus, în balconul dinspre chei, Penelopa, nevasta lui Stamati, primea vizite – musafiri de Duminică.

Două vecine, gătite, pudrate, cu buzele de culoarea zmeurei zdrobite, fierbeau pe scaune așteptând ca gazda să deschidă vorba despre scrisoarea Americanului. Însetate de știri, sorbeau în silă cafele turcești și siropuri cu sifon.

Penelopa Marulis, o brunetă coaptă, cu ochi mari, negri, focoși, sub o pereche de sprâncene de catifea, avea o siluetă de invidiat. Rece, mândră, vorbea înțepat, cu buzele vinete, strânse pentru dantura bogat plombată în aur.

Nimeni n o văzuse încă punând piciorul jos în cafenea. Și nici la piață nu catadicsea să meargă. Stamati, după obiceiul oriental, făcea toate târguielile. Nu se vedea toată săptămâna, numai Duminica apărea sus în balcon. Vizitele de obicei le primea într un robe de chambre foarte decoltat, de culoarea coajei de lămâie.

Rezervată, discretă, Penelopa se stăpânea. Nu vorbi nimic despre scrisoarea care răscolise portul. Părea perfect indiferentă, deși se chinuise toată noaptea fără să închidă ochii, agitată de emoții, cu mintea aprinsă de iluzii, chinuită de grijele pregătirilor de găzduire a celui așteptat.

Vecinele plecară, învinețite de parapon.

Tocmai jos în stradă amândouă, în același moment, explodară de indignare:

— Vai! dragă, ce ființă fățarnică și fudulă e Penelopa asta. Înfiptă e acum, că i așa de calică, dar când i or intra în gheare dolarii Americanului?

CAPITOLUL II

Din prima zi în care debarcase, copilă încă, aci la gura Dunărei, Penelopa simți colții sfâșietori ai provinciei meschine. Instinctele ei aristocratice, mândria și aerele ce și lua scandalizaseră orașul. „De unde – se întreba lumea – fumuri de noblețe și gusturi rafinate la o fată săracă și orfană?”

„De ce își ținea nasul pe sus, în batista i parfumată, de parcă toate i ar fi mirosit rău în cale?”

„De unde venea? Din ce familie?”

„Ce blazon necunoscut avea fata asta debarcată în micul port de la gura Dunărei, într o lume provincială și cosmopolită?”

Când venise din Constantinopole avea numai 16 ani. În șoaptă se povesteau multe despre familia ei. Dar se știa sigur că mama ei, de o frumusețe rară, se aruncase în Bosfor din disperare că o părăsise amantul, un căpitan de

vapor plecat în Argentina. N avea nici opt ani când o luă s o crească unchiul ei, Iovanchi Iovanidis, translator la ambasada rusă din Cospoli.

„Cine i țigăncușa asta?" întrebă ambasadorul luând o de bărbie, când o găsi într o zi în cancelarie.

„Vai! ce delicioasă copilă!" se extazie contesa Katușa, monumentala ambasadoare.

Vara, din cauza căldurilor din Pera, ambasada își lua reședința la Terapia, unde adia un vânt răcoritor de pe Bosfor.

Translatorul avea drept la două camere în palatul de vară, ca să fie în permanență la îndemâna lucrărilor de cancelarie. Unchiul se mândrea cu nepoțica și o lua pretutindeni cu el. Copila asta uimitor de precoce, era un număr de senzație în lumea diplomatică de la Terapia. Ofițerii de marină de la bastimentele staționare ale Marilor Puteri, o purtau pe genunchi în plimbările lor cu bărcile pe Bosfor, în nopțile cu lună. Era vioaie, îndrăzneață, intra fără sfială peste tot, parcă neam de neamul ei trăise în societatea înaltă, în luxul și atmosfera palatelor de ambasadă.

În timpul seratelor de gala, fetița se strecura

prin sălile palatului, rămânea în extaz în fața maiestuoasei scări de marmoră acoperită de covoare turcești, moi și roșii ca sângele. Valeții în livrele galonate, cu pantaloni scurți, ciorapi lungi, prinși în jartiere argintii, cu mănuși albe, muți, nemișcați, păreau niște statui.

Atrasă din instinct spre lux și strălucire, ea ajungea uneori până sus. Tupilându se prin faldurile draperiilor de catifea, spiona cu emoție lumea elegantă care se mișca în lumina orbitoare a policandrelor Admira toalete decoltate, evantaie de pene și dantele, broșele, brațele, coliere de perle, toate giuvaerele care scânteiau de focul pietrelor scumpe și... flori... Hori peste tot. Muzica, freamătul vag al mulțimei, atmosfera parfumata, o îmbătau, o fermecau ca fantasmagoria unui vis feeric.

O nepoțica a ambasadorului rus venise de la Odessa. Era cu doi ani mai mică decât Penelopa. O chema Natașa. Un dop de saca. Îndesată, bucălată, cam cârnă dar foarte drăgălașă, cu niște cârlionți bălai și ochi albaștri de email. Numai doi ani diferență de vârstă, dar Natașa era un copil zburdalnic, și Penelopa o prețioasă domnișoară cu pretenții.

Serioasă, reținută, umbla, vorbea cu gesturi

studiate. O perfectă miniatură de femee. Cu o ușurință uimitoare știa să mimeze gesturile, să prindă gamele la piano și, după ureche, fura accentul just al fiecărei limbi – ca levantină, se născuse poliglotă.

Bona Natașei, o bătrână elvețiană, foarte pedantă, m elle Perrin, disperată că nu poate să înfrâneze și să șlefuiască pe sălbateca rusoaică, drăcoasă ca un băiat, o da mereu de exemplu pe mica Penelopa, care cuminte și deșteaptă prindea repede toate manierele din lumea bună.

O umbră de vagă gelozie se strecura adesea între cele două copile așa de diferite.

Ca să corecteze lipsa de tact pedagogic a elvețienei, ambasadoarea n o uita niciodată pe Penelopa de câte ori cumpăra ceva pentru Natașa. Ajunsese să umble amândouă copilele aproape la fel îmbrăcate.

În excursiile și plimbările prin Stambul, Penelopa nu lipsea niciodată.

Familia ambasadorului era veșnic însoțită de obișnuitul cavas, un arnăut gigantic cu niște caere de mustăți cărunte, îmbrăcat în ilic brodat cu fir de aur, purta iatagan și doua pistoale în brâu.

Ceasuri întregi pierdea Penelopa mâncând cu

ochii lacomi bijuteriile și filigranele expuse în galantarele vechiului bazar din Stambul.

Mulți o socoteau pe mica orfană ca făcând parte din familia ambasadorului, și unii, care îi remarcaseră ținuta mândră și gravă îi spuneau c o dulce ironie: Mica prințesă.

Dar o întâmplare neprevăzută căzu din senin, schimbându i brusc macazul vieței.

Într o zi nefastă, ambasadorul furios, roșu vânăt de mânie, în urma unei scene violente provocate de un denunț, cârpi translatorului două strașnice perechi de palme de s a clătinat din temelie întreaga ambasadă a Marei Rusii...

„Afară mișelule... Graeca fides..."

Căzut în dizgrație, fostul translator, peste câteva zile, căzu din picioare trăsnit de o apoplexie, pe când trecea podul de la Kara Kioi.

Fata, rămasă singură, fără nici iui sprijin, fu îmbarcată pe un vapor rusesc care pleca pentru porturile dunărene.

Transportată gratuit, orfana debarcă într o dimineață pe cheiul Sulinei, cu batista de dantelă la nas, sufocată de mirosul de iuft și pește sărat, care se îmbibase profund în structura vechiului parahod rusesc.

Penelopa venise la singura rudă rămasă în

viață, fratele mamei, căpitanul Leonida Iovanidis, un bătrân uscat, mărunțel, care purta niște enormi ochelari negri. Fusese pilot la Comisia Europeană a Dunării și, din cauza unei boli de ochi, își schimbase profesia.

Intrase în serviciul unei agenții maritime ca furnizor de alimente la vapoarele care se aprovizionau la gura Dunării: Chiepchander.

Din diferența ce ieșea prin încărcarea facturilor peste prețul pieței, îi pica și lui câte ceva în fiecare zi. Și pentru că lumea îl vedea forfotind pe la vapoare cu barca plină de zarzavat, ducând în brațe legături de ridichi, i se zicea în glumă: Căpitanul Rapanachi. Iar înfumuratei sale nepoate, palida prințesă bizantină trimisă în exil, băeții îi spuneau: Contesa de Rapanachi.

Nu avea decât 17 ani, când unchiul a convins o că menirea ei este să se mărite.

Fără avere, fără familie, ce putea să aștepte? Pretendenții nu se prea grăbeau. Trebuia să profite de ocazie. Stamati Marulis, pilot clasa I a la Comisia Dunării, era un om serios, cam în vârstă, dar bărbat bun, econom și fără vicii. Avea să aibă o casă bună și o fericire potolită.

Și Penelopa s a măritat.

*

„Ați văzut ce nevastă și a luat Stamati?”

„Nu face pentru el.”

„Asta i femee de lux, nu i de mutra unui pilot.”

Așa vorbea lumea prin cafenelele portului. Iar unii adăugau zâmbind pe sub mustață: „Asta nu i femee pe care s o poți lăsa singură acasă”.

Și Stamati, prin meseria lui, era veșnic pe drumuri.

Omul acesta retras și timid, c o existența ștearsă, lângă o asemenea femee lină și admirată, simțea o bucurie vanitoasă, o mândrie ascunsă, savurând fericirea posesiei unui juvaer de mare preț. O adora c o mută pietate și tremura de teamă să n o piardă.

Toate economiile lui Stamati s au topit din prima lună. Trusou, mobilă, piano, toate au fost comandate la Galați, după gustul Penelopei.

El ținea să aibă un interior plăcut.

El lipsea de acasă câteva zile pe săptămână, pilotând vapoarele pe Dunăre, între Sulina și Brăila.

Pleca tiptil de dimineață la vapor, cu geamantănașul în mână, cu nelipsita manta de ploaie, de pânză ceruită, după obiceiul piloților

din toată lumea.

După ce vaporul se punea greoi în mișcare, el, de sus de la comandă, își arunca ochii spre mal; casa lui era cu fața la drumul Dunării. În primele zile zărea la una din ferestrele deschise o batistă fluturând la trecerea vaporului.

Și mai pe urmă, cu toate că nimic nu se arăta în zare, el își păstra obiceiul, privind din mers la geamurile acelea care rămâneau veșnic închise.

Singură, părăsită, în balconul dinspre apă, Penelopa rămânea pe gânduri ceasuri întregi, c o broderie pe genunchi.

Uneori vântul de la mare aducea ecouri de fluere și sirene de la vapoarele care intrau în port. Un fior îi fulgera prin corp. Lăsa orice lucru din mână, sărea de la locul ei și căta în zare cu binoclul, urmărind toată mișcarea de pe apă.

Câte un vapor venind de la mare urca încet, măreț, cursul fluviului.

Ea, curioasă, îl privea cu atâta interes, deși nu cunoștea pe nimeni, parcă aștepta mereu pe cineva care întârzia să vie.

„Dincotro? De unde venea vaporul? A trecut desigur prin Bosfor.” Și magicul film al copilăriei începea din nou să i ruleze pe ecranul

minței.

Cu ochii închiși pe jumătate vedea crescând din sânul mării, gigantic, amfiteatrul Cornului de aur. Pe verdele colinelor în terase se înălțau chiparoșii negri care păzeau cimitirele turcești.

Prin voalul diafan al serii se poleiau cupolele din Scutari și minaretele ascuțite păreau sulițe de aur înfipte în pământ. În zare clipea regulat ochiul farului din turnul lui Leandru.

Și Penelopa cădea în reverie, auzind glasul prelung al muezinilor care chemau credincioșii la rugăciune, simțea aroma pinilor care lăcrămau, îmbălsămând cu rășină aerul purificat de adierile vântului salin din larg.

Și nostalgia trecutului o făcea să plângă amar paradisul pierdut al Bosforului.

„Ce frumos… ce departe... erau locurile copilăriei...”

„Ce viață nenorocită... Ăsta i traiul pe care l am visat?... Asta i soarta pe care am meritat o?... De ce m am măritat eu oare?”

Și întrebările pe care mai toate femeile și le pun după luna de miere, ea și le a pus după câteva zile de la nuntă.

Stamati, când se întorcea acasă, o găsea enervată, caprițioasă sau melancolică.

Îngrijat și înduioșat până la lacrimi de suferința ei, el căuta s o mângâie, s o distreze, ceea ce pe dânsa o enerva mai tare.

În zadar se frământa ca să găsească leacuri pentru această boală romantică, pe care el n o putea bine înțelege.

Că are nevricale era sigur.

„O doctorie contra ipohondriei”, îi ceruse bătrânului doctor Nenea Tomiță.

„Pacienta trebuie examinată”, îi spuse doctorul. Dar pacienta cu nici un preț nu voia să se arate.

„N o doare nimic, răul e aici...” și el arăta cu mâna la inimă.

După multe stăruințI, Penelopa se hotărî.

Doctorul, cu vechea lui experiență, de la prima vedere i a fixat diagnosticul și remediul.

— N are nevoie de doctorii, nici regim, nici băi. Îi trebuie... și bolborosind ceva, după obicei, în barba lui albă de patriarh, făcu: Hm! îi trebuie un copil. La vie... c’est la vie...

El a plecat palid, confuz.

Ea, roșie ca vișina, a plecat cu ochii în pământ.

Ca s o mai distreze, Stamati o lua uneori cu

el, pe vapoarele pe care le pilota, până la Galați sau Brăila.

Ce profundă mulțumire avea Penelopa la fiecare drum. Punând piciorul pe bord, ea simțea că intră parcă într o baie de fericire. De cu seară își pregătea costumul de voiaj, ajusta câte o beretă băiețească de marinar, sau garnisea pălăria cu voaluri și museline ca să fluture ca niște flamuri în vânt, dându i astfel un exotic aer aristocratic.

De obicei, în zorii zilei, când vaporul își balansa mașina și elicea forfotea gata de plecare, Penelopa, zveltă, sprintenă, suia scara, ducându și singură mica ei valiză de voiaj cu trusa de toaletă.

Intra la bord ușor înfiorată, cu iluzia lungilor traversări maritime. Ar fi voit să meargă mereu, la nesfârșit, un drum fără liman, ca vasul fantomă care rătăcea fără să poată atinge țărmul.

Stamati înainte de a și lua postul la cârmă, cerea respectuos voie căpitanului să permită îmbarcarea soției sale, care – spunea el întotdeauna – scăpase vaporul de cursa pentru Galați.

Chiar și cei mai acri și posaci căpitani nu

puteau refuza; se îndulceau îndată și deveneau gentili, invitând pe eleganta doamnă în careul ofițerilor, sau îi întindeau pe punte un chaise longue, într un loc ferit de vânt.

E destul o singură fustă să fâlfâie pe puntea unui vas și viața bordului se schimbă ca prin farmec – întregul echipaj începe a se agita electrizat.

Vaporul însuflețit intra în sărbătoare; nu lipsea decât să se înalțe la catarge, în cinstea femeii îmbarcate, steguleț̦e colorate a marelui pavoaz.

Robinetele spălătoarelor din cabine începeau să curgă în plin debit de apă. Ferchezuială generală, de la căpitan până la băiatul, ajutor de bucătar.

Spălați, rași, pudrați, ieșeau pe rând la lumină, făcându și de lucru în jurul ei pe punte. Toți, bucuroși, o sorbeau din ochi cu lăcomie. Până și fochiștii, nespălați, nerași, cât ținea drumul, ieșeau câte unul din tartarul căldurilor; pe jumătate goi, cu gâtul învelit în șăluțul lor de bumbac, de care se slujesc să șteargă uleiul și unsoarea de pe mașină ca și sudoarea de pe trup. În figurile negre de cărbuni luceau ochii lor albi, cătând pe furiș la făptura aceea

încântătoare, căzută parcă din altă lume pe vaporul lor, ca să îndulcească numai cu un zâmbet o zi din viața aspră, monastică, a bordului. Ofițerii, cavaleri servanți, n o slăbeau nici o clipă. Tot drumul urmau tratații felurite, după naționalitatea și felul vaporului.

Ceai englezesc, cafea turcească, vermut italienesc, șampanie franțuzească, bomboane rusești, vin de Malaga, portocale de Jaffa, rahat de Syra, țigări egiptene.

Vorbind vreo două vorbe din fiecare limbă, Penelopa reușea să i cucerească pe toți bărbații aceia, pe care poate, niciodată n avea să i mai întâlnească în viață.

Mulți confundau, socotind o fata pilotului. Ea îi lăsa în credința lor și, veselă de confuzia ce se făcea, zâmbea de satisfacție.

Privirile de admirație ce i se aruncau, le primea cu îndrăzneală; avea un fel al ei de a și da capul pe spate și a coborî cu voluptate pleoapele.

Și bietul Stamati, care nici o clipă nu putea părăsi cârma, din postul lui, de sus de la comandă, își arunca uneori ochii în jos, pe punte, ca s o vadă măcar de la distanță. Nu era niciodată singură. O escortă respectuoasă o

însoțea pretutindenea. O vedea culcată pe pernele unui chaise longue, grațioasă, cu maiestatea unei regine în convalescență.

Modestul pilot simțea adesea fiorul unei bucurii vanitoase, văzându și soția înconjurată de atâția ofițeri, care o examinau cu spiritul încordat.

Uneori îi trecea câte un junghi prin inimă văzând o cochetând, dar se stăpânea; își ștergea numai sudoarea de pe frunte și într o clipă își revenea, hotărât, bărbătește.

„Și totuși, își zicea el cu siguranță, e o femee cuminte, rece și mândră, sigură pe sine".

„Cochetăria nu i un păcat pentru o femee ca dânsa".

Un sentiment de rușine parcă îl oprea de a face cel mai mic gest care ar trăda o urmă de gelozie.

Dar, ce era fatal, s a întâmplat.

*

În timpul unei călătorii pe vapor a întâlnit un bărbat pe care nu l a mai putut uita toată viața – deși auzise că o aventură pe vapor e ca și un accident de cale ferată.

Din momentul în care cunoscuse pe căpitanul Angelo Deliu ceva nou se ivi în existența ei.

Îl remarcase cum a pus piciorul pe bordul vaporului „Carpați”. O intriga ofițerul acela zvelt, elegant, care poza într o rezervă studiată.

La prima vedere el o fixă cu îndrăzneală. Ea, de obicei îndrăzneață, avu un moment de slăbiciune; timidă, emoționată, se roșise ca o candidă fecioară sub ochiul expert care o cântărea cu precizie.

Privirea aceea avea parcă o strălucire de oțel. Și când buzele lui schițau un fin surâs, îndulcindu i figura, ea înțelese fără cuvinte impresia ce făcuse înfățișarea ei.

Un fulger de bucurie o străbătu, și în taină simțea cum se îmbată de plăcerea conștiinței de a fi frumoasă.

Confuză, subjugată, aștepta. Simțea un fel de necaz nelămurit pentru acel îndrăzneț necunoscut care o învăluia ca într o plasă de păianjen, impunându i voința lui de fier. Căci presimțea fatal neputința oricărei rezistențe. Și la un singur gest al lui, gata ar fi să l urmeze oriunde, roabă, până la capătul pământului.

Angelo Deliu, din rasa cuceritorilor, abil maestru în tactica și strategia aventurilor galante, mergea aproape la sigur în clasarea speciilor de femei.

Se pipăiau cu ochii de la distanță.

Ea îi admira ținuta lui de o bărbăție regească. Era complet în alb, de la șapcă până la pantofi, umeri lați și o talie mlădioasă, tenul bronzat de maur, ochii lui adânci, arzători o fixau...

El examinase femeea en connaisseur. Făcu trei pași apropiindu se ca să și verifice observațiile. Se prezintă singur c o eleganță în gesturi și cuvinte, arătându și surprinderea că o vede pentru prima oară, deși el se găsește de vreo două luni în Sulina.

„Cine ar fi bănuit că într un colț obscur de provincie, într o lume așa de monotonă și meschină, poți întâlni asemenea figuri de o rară distincție...”

Ei i se părea o muzică glasul lui. O încânta timbrul acela sonor, care ascundea în vorbe banale o perfectă înțelegere sufletească.

Gândurile se trădau în privirile lor, care se încrucișau ca lamele floretelor de scrimă. Nu prea aveau ce și vorbi, dar ochii lor spuneau mai mult decât cuvintele.

I a fost destul jumătate de ceas de conversație lui Deliu, ca să i descopere punctul tangibil – cum îl numea el – pentru a i stabili precis specia: „Soție nesatisfăcută... visătoare,

romantică... cucerire ușoară... despărțire dificilă... retragere strategică la timp”.

Deliu se temea numai de un singur tip: femeea crampon, care nu ți lasă – în termeni nautici – libertatea de manevră.

În stăpânirea lui, excitată, vrăjită, ca pasărea sub ochiul magnetic al șarpelui, Penelopa sta rezemată de balustrada punții, cu ochii țintă la el, vorbea aiurită, numai ca sa și acopere simțirea.

Despre ce puteau vorbi? Amândoi adorau marea; ea crescuse pe malul apei; el călătorise mult pe apă; și c o măsură justă el se ținea la unison, știa să ridice și să coboare conversația la nivelul femeii care era în fața lui.

El meloman, s a angajat să i dea lecții de mandolină; ea poliglotă, să l învețe a pronunța corect limba engleză – cu toate că și ea păstra încă accentul levantin.

El de acum înainte avea s o numească Floarea Bosforului și ea Amantul Mării.

Numai când coborî în barcă, Deliu schimbă vreo două vorbe de politețe cu Stamati, care venise amărât din postul său de la comandă.

După ancoraj, Penelopa sări zglobie de pe scara vaporului în barcă, drept la pupă; cu mâna

pe cârmă, știa să manevreze; avea ochiul sigur – marinară din instinct.

Deliu, măsurând din ochi ținuta umilă a pilotului lângă o femee așa de focoasă, înțelese într o clipă tragi comedia acestei căsnicii.

„Picantă femee... de unde a găsit o, nenorocitul?... cum e posibilă o așa bizară împerechere?" se întreba în taină, meditând o serie de întrebări fără răspunsuri.

Penelopa, schimbată ca prin farmec, adormi târziu în noaptea aceea, îmbătată de o dulce otravă.

Deliu nu putea să închidă ochii, era chinuit de imagina ei. O vedea în față și profil... îmbrăcată în costumul ei de voiaj... o dezbrăca în minte, pipăind o imaginar: „Ce corp admirabil... ce picior cochet..."

*

Se revăzură. Se întâlneau în fiecare zi, în fiecare noapte, departe de ochii lumei, afară, în sânul naturei, pe malul pustiu al mării. Simțiră fericirea iubirei, viața completă în doi. Își făcură confidențe și planuri ce nu aveau să se realizeze niciodată. Nopți delicioase petrecute în delir – luna de miere pentru femeea asta care iubea întâiași dată.

Se făcuse mai frumoasă. Bucuria, plăcerea o transfiguraseră. înflorea triumfătoare. În ochii îndrăzneți avea o licărire stranie. Tenul palid i se rumenea – avea obrajii de femee iubită. Un surâs cald îi îndulcea discret asperitățile figurei reci altădată. În colțuri, deasupra buzelor umede, vibra puful mustăcioarelor de brunetă arzătoare. Pe stradă trecătorii întorceau capul după ea, îi admirau mersul săltăreț, piciorul fin și talia mlădioasă.

Nici o remușcare nu cunoscu. Simțea numai o intensă bucurie, pe care nu știa cum să și o închidă mai bine în inimă, s o țină cât mai ascunsă de ochii lumei.

Nu deschidea niciodată gura să i spună bărbatului pe unde a fost și cum a întrebuințat vremea.

Învechit și ridicol i se părea obiceiul de a da raportul zilnic către soțul șef, suveran absolut. Cu niciun chip nu i putea suporta autoritatea.

Îl deprinsese ca să n o întrebe niciodată unde se duce și de unde vine. Metodic ea îi făcea educația perfectului soț încornorat.

*

„Nevasta lui Stamati se compromite... se întâlnește cu un ofițer pe plajă...” vorbe

începură să circule în lumea provincială și cosmopolită a portului.

Zvonul pornise din cafeneaua piloților, de la gardianul farului mare, Alexe Boroș, poreclit „Vede tot”. Numele adevărat îi era Bou Roșu. Ca să poată intra în serviciul Comisiunii Europene, mulți români își poceau numele. Un oarecare Curajos era român neaoș, cu numele compus din două cuvinte. Străinii erau preferați, pentru ca să nu și piardă Comisia caracterul ei internațional.

Boroș, de sus din postul său de observație de pe platforma farului, vedea ca în palmă tot ce se întâmpla pe mare și pe uscat. Sta la pândă. Prindea orice mișcare. Vedea, știa totul, era ochiul și urechea direcției.

Un fel de grijă, o vagă teamă plutea în jurul farului.

Luneta de mare distanță, arma gardianului, amenința pe fiecare, căci aducea obiectul sau ființa la câțiva metri înaintea ochiului ce sta acolo sus, veșnic de veghe.

Gardianul farului ajunsese un fel de gardian al moralității acestei înalte instituții internaționale, în care domnea un rigid puritanism alături de un răspândit mahalagism

diplomatic.

Penelopa se simțea spionată. Asta o irita cumplit. Uneori, tremurând de furie, c o legitimă revoltă în suflet, se întreba: „Cu ce drept se amestecă lumea în traiul ei? Ea nu cerea de la nimeni nimic. De ce n o lăsa lumea în pace? De ce vrea să i fure fericirea? Nu era stăpână pe corpul ei? Nu era liberă să și trăiască viața ei?!” Ura înverșunată a amanților pentru restul lumei o izola, o îndârjea din zi în zi.

Spre toamnă se mărise circulația vapoarelor pilotate pe Dunăre. Stamati lipsea mult de acasă.

Penelopa sta pe cărbuni până îl vedea plecat. Urmărea după perdele trecerea vaporului. O atrăgea aventura. Își arunca o manta pe trupul aproape gol, și grăbită, cu răsuflarea tăiată, alerga la locul de întâlnire, pradă plăcerei fără frâu.

Egoistă și feroce, își căuta cu sete mulțumirea în afară. Fugea cu dezgust de vulgara realitate a căminului, trăia o viață interioară plină de vise delicioase.

La câteva zile, când pilotul se întorcea acasă, intrând în vârful picioarelor, o găsea culcată –

ea se făcea că doarme, sau se plângea chinuită de migrenă.

Dar... ceea ce era fatal să se întâmple, s a întâmplat.

*

Într o seară Stamati se întoarse mai devreme acasă, coborâse fluviul cu un vapor poștal de mare viteză.

Ușa de jos deschisă. Pe sală întuneric beznă. Făcu doi pași cu mâna întinsă, și când să apese pe clanță, se opri brusc, tresărind. Auzise bine... șoapte..., zgomot de pași... Nu îndrăzni să intre. Își duse mâna la frunte lovit parcă de un glonte nevăzut. Și împleticindu se, căuta un punct de reazem. Din cuierul de la perete, de care se sprijinise, căzu ceva jos pe podele. O pălărie, o haină... se aplecă pipăind. Simți sub vârful degetelor niște galoane aspre de fir metalic.

Șapcă de ofițer. Pășind încet, ieși în stradă; vroia să vadă la lumină. Era o șapcă albă, cercuită cu trei galoane. O strânse cu mâna crispată; o turti deformând o, gata să i facă vânt în Dunăre. Dar se opri. Făcând o ghem o vârî în sân și se încheie la manta.

O durere chinuitoare îi strângea gâtul uscat. O mână nevăzută parcă îl sugruma cu încetul.

Simțea cum se înecă. Trăgea aerul rece al nopții, adânc, până în fundul plămânilor. Simțea o sete cumplită de răzbunare. C o iuțeală amețitoare îi trecu prin minte felurite planuri.

Trebuia să lovească într un chip oarecare. Vedea sânge înaintea ochilor. N avea nici o armă la el, dar îi va înfige unghiile în gât, va strânge, va strânge până la ultima suflare... și instinctiv el își strângea pumnii încleștați cu unghiile intrate în carne.

Dar sta pironit pe loc. Numai câteva clipe îl torturase setea de răzbunare. Un sentiment de teamă, o lașă slăbiciune îi paralizară mișcările. Avea oroare de zgomot, de scandal, ruptură, divorț, gura lumei... și ținea încă la ea... o iubea. În loc să se întoarcă spre casă, Stamati o luă încet la vale, pe malul apei, șovăind, cu capul gol, zdrobit, leoarcă de sudoare.

„Ah!.. Penelope... Penelope... de ce mi ai făcut tu asta? De ce m ai nenorocit. Penelope?... și izbucni în plâns ca un copil, bâlbâind cuvinte fără legătură. Nu se putea stăpâni.

Un barcagiu îi ieși înainte crezând că umblă să caute o barcă pentru a trece fluviul. Stamati se opri zăpăcit. Îi era rușine. Își șterse ochii și se îndreptă spre cafeneaua piloților. Avea o sete

cumplită. Gâtul uscat îi ardea. Se opri în ușă; i se părea că toate privirile sunt ațintite asupra lui.

Nu avu curajul să intre. Plecă înainte. Știa el o cafenea la capătul cheiului. Avea nevoie de liniște, să chibzuiască singur, să vadă ce i de făcut... și cât a iubit o el pe femeea asta... și o iubește încă... Ce avea să facă? Nu știa. Dar simțea nevoia să fugă de ea să dispară, să nu dea ochii cu dânsa. Acasă nu se putea întoarce.

Îi veni o idee. Să plece la Brăila.

Se întoarse, luând o întins spre biroul de pilotaj. Întrebă ce vapor pleacă dimineața. Sub motiv că are nevoie să fie a doua zi la Brăila, ceru să conducă el vaporul în locul pilotului care urma de rând.

Și Stamati plecă să se îmbarce pe vaporul Zara.

Avea să doarmă pe bord ca să ridice ancora de plecare de cu noapte.

Din drum văzu lumină la ferestrele Cercului Marinei. Instinctiv pipăi șapca ce o avea în sân. O idee îi fulgeră prin minte Dacă ar intra înăuntru. Îl cunoștea bine pe comandantul Crivăț, de pe când era căpitan. Bun om, democrat, fără mândrie ca alții care se țineau

mari.

Intră respectuos. Un marinar îi tăie drumul.

— Aș vrea să vorbesc ceva în particular cu domnul comandor.

— A! Ce mai faci Stamati?

— Rău, domnule comandor. Sunt nenorocit. Un ofițer de la d voastră mi a stricat casa.

— Poftim aici în birou.

Și descheindu se la manta scoase șapca mototol și o puse pe masă.

— Iacă ce am găsit la mine...

Un zâmbet fin flutură pe sub mustața căruntă a comandorului.

— De, ce să i faci, domnule Stamati, așa s femeile... toate s la fel... de... vrei să se uite la mine, ori la dumneata? Să uită la ofițerii tineri... la băeții fercheși... nu la noi...

Nici urmă de cinism sau de cruzime nu era în glasul comandorului care vorbea blajin și cu melancolie.

— În materia asta, urmă el îngăduitor, trebuie să fii mai filozof... nu ți strica inima... așa s femeile, crede mă că le cunosc prea bine.

Să nu spui la nimeni nimic din ce s a întâmplat. Vei fi satisfăcut. Chiar acum o să dau ordine severe ca vinovatul să părăsească

imediat portul. Las că i tai eu dumnealui pofta de aventuri galante.

Și Stamati, după o călduroasă strângere de mână, ieși de la Cercul Marinei oarecum mai liniștit.

Simțea parcă un val de mângâiere că l cuprinde în drum spre vapor. Se culcă îmbrăcat într o cabină la Zara.

Comandorul Crivăț, om cu tact, chemă imediat pe comandantul garnizoanei.

— A cui este șapca asta care s a găsit în casa unui pilot?

— A! făcu surâzând comandantul, trebuie să fie șapca lui Deliu.

— Să și facă imediat bagajele. La ora 4 dimineața să plece cu vaporul poștal la Galați, să se prezinte la Divizia de Dunăre.

D ta rămâi răspunzător de executare.

Comandorul, energic și prudent, avea multă experiență în această materie.

Cu doi ani în urmă, la Kilia, în timpul iernii când erau comunicațiile întrerupte, într un asemenea caz a fost nevoit să declare starea de asediu în port și să țină o săptămână întreaga trupa sub arme.

*

După cinci zile Stamati s a întors acasă.

Părea vindecat. Penelopa era bolnavă.

Nici o vorbă, nici o aluzie. Niciodată între ei n a fost vreo explicație. Orice încercare ar fi creat ireparabilul. Nu voia s o piardă. O accepta tolerant. Trist și mut își ascundea chinul sufletesc care i rodea ca un vierme inima rănită. Căuta să șteargă din minte tot ce se întâmplase, dar nu putea. Se judeca pe sine fără cruțare, își făcea rechizitoriul și singur se condamna. „Indirect, desigur, el era vinovatul... că femeea asta nu era făcută pentru el... ce îl ținea legat de ea?... de ce îndura tortura martirului crucificat, fără să poată încerca a se desface de ea?”

Ca să nu mai umble pe drumuri, ca să poată sta mai aproape de casă, Stamati se hotărî să se retragă din pilotaj. În loc de pensiune, Comisia Europeană plătea o sumă odată pentru totdeauna (Regalul) calculată pe anii serviți. Cu banii luați el și a cumpărat o casă pe chei, cu fața la Dunăre. A făcut acte ca să pună casa pe numele soției pentru a asigura oarecum viitorul Penelopei. La etaj avea locuința. Jos cafenea.

Misiții de cereale, navlosiri de vase – mărunte afaceri de port – se încheiau acolo pe loc, la taifas între două cafele turcești.

Mintea iertase, dar inima nu putea să uite. Durerea trădării îl chinuia mereu pe Stamati, rana îi rămânea deschisă; nu se putea cicatriza și i sângera adesea.

Ridicolul, mila insultătoare a prietenilor, îi făcea rău.

Deși era convins că nu putea s o cucerească și nici s o stăpânească, el urmărea în taină orice mișcare a ei. Uneori avea insomnii; otrăvit și hărțuit de gelozie, se scula în puterea nopții ca s o vadă dormind. O contempla tăcut, chinuit de curiozitatea de a ști ce se petrece în sufletul acestei ființe de nepătruns... ce visuri, ce secrete închidea în mintea ei?

Un zid rece de piatră despărțea parcă aceste două suflete care și trăiau aparte fiecare viața sub acoperământul aceluiași locaș.

Rigidă, izolată, ea suferea în tăcere. Orgoliul o împiedica să se plângă. Păstra cu mândrie o liniște ostilă.

Și când exasperată, simțea că i gata să izbucnească, își mușca buzele subțiri, șuierând vorbele cu răutate, tremurând de o mânie stăpânită.

Își disprețuia, își ura din ce în ce mai tare tovarășul de viață, așa de răbdător. Nu l mai

putea suferi în preajma ei. Se făcu bolnavă și sta zile întregi lâncezind în pat. O viață searbădă. O plictiseală de moarte. Numai o vagă speranță îi susținea încă viața ca într un fir de ață. Aștepta în fiecare zi, aștepta ceva, o întâmplare care s o libereze, să i aducă o schimbare în existența ei cenușie.

Numai două prietene o vizitau. Una îi aducea, pe față, romane de senzație și alta, pe ascuns scrisorile ce i veneau de la Galați.

Purtarea lui Deliu, deși perfect justificată de el, o irita la desperare.

Ea aștepta o evadare pe care el o amâna mereu.

Cât avea să mai țină asemenea viață? Nu era nici o scăpare? Era condamnată pe veci?

Cu ce invidie urmărea ea soțiile amploiaților de la Comisia Europeană a Dunării. I se părea că toate înoată în fericire. Cunoscuse și ea în copilărie lumea asta diplomatică. „Ce nedreptate strigătoare. Câte femei urâte și fără maniere se bucurau de o soartă fericită. Și ea...”

Odată ancoră în port, chiar în fața casei, un vapor militar rusesc.

Albăstriu, elegant, cu alămurile sclipind în bătaia soarelui. Era bastimentul staționar de la

Cospoli, care se oprise în treacăt în Sulina.

Emoționată, Penelopa, din balcon, privea cu binoclul pe puntea vaporului. Și deodată păli. Printre ofițerii care coborau scara era o femee blondă, în albastru. I se părea că seamănă cu mica Natașa, nepoata ambasadorului rus. Stăpânindu și cu greu bătăile inimei intră în casă. Îi era frică să nu fie recunoscută. Ce rușine dacă ar vedea cu cine și a legat viața.

După un ceas avu toate informațiile: Era chiar Natașa, măritată cu n ofițer din marina rusă, secund pe staționarul din Cospoli, care trecea spre Odessa.

Și Penelopa își plânse amar în ziua aceea soarta ei nenorocită.

În timpul acesta căzu, ca o bombă o scrisoare miraculoasă din America.

Cu ce satisfacție ascunsă intrase Stamati pe furiș în camera ei punându i scrisoarea deschisă pe măsuța de noapte. Ce impresie avea să facă întâmplarea asta norocoasă care venea tocmai din partea familiei lui, pe care ea o disprețuise totdeauna? Putea și el măcar odată să apară altfel în ochii soției lui. Își ascundea bucuria așteptând efectul scrisorii.

În figura ei neschimbată, Penelopa nu trăda nimic din lupta sufletească ce îi răpise somnul. Amândoi treceau nopți albe, frământați de gânduri, fără să și deschidă niciunul inima; fiecare aparte, în tăcere, își făcea planuri și iluzii.

El visa o societate de navigație cu remorchere, șlepuri și elevatoare, din Brăila să împânzească toată Dunărea până la Viena.

Cafeneaua avea s o treacă unui nepot priceput... pusese el ochii de mult pe o casă frumoasă în Brăila, cu vedere spre Dunăre.

Ea visa o vilă ascunsă între chiparoși pe malul Bosforului...

Aștepta, arzând de curiozitate, evenimentul anunțat, trebuia să aducă o prefacere a lucrurilor. În tot cazul avea desigur să scape de mizeria Sulinei. Și din vreme exagera vechea ei boală de nervi și o tusă seacă, pusă pe seama climei umede din Deltă.

Scrisoarea miraculoasă făcuse să înceteze ostilitățile în casa lui Stamati. Dacă nu se ajunsese încă la o împăcare deplină, era totuși un armistițiu, o înțelegere tacită. El începuse s o câștige. Urmau pregătiri febrile pentru găzduirea Americanului.

S au cumpărat covoare, lămpi și o garnitură nouă de mobilă. Stamati s a hotărât să facă un împrumut la Banca Eleno Română.

Directorul Xenachi, un tipicar neînduplecat, îl primi de data asta cu surâsul pe buze. Foarte culant, îi deschise credit fără nici un gir, în speranța depunerilor ce avea să le facă la bancă fratele așteptat din America.

CAPITOLUL III

— Știu că sunteți amator. E havană veritabilă. Și polițaiul, Petrăchel Petrașcu, scoțându și din buzunar un porttabac voluminos cu monogramă de argint, oferi grațios o țigară de foi în hârtie poleită, d lui dr. Lascu.

Distinsul profesor biolog de la facultatea de științe din Iași, venise în Deltă ca să studieze viața țânțarilor.

Luă havana oferită de polițai, și simțindu i aroma plăcută o examina cu atenție, apropriind o de sticlele groase ale ochelarilor lui de miop.

— Trebuie să fie delicioasă. De unde vin asemenea țigări?

Polițaiul prinse a zâmbi fin pe sub mustață.

— De unde vin e greu de spus. Ce vă pasă? Destul că eu mă oblig să vă furnizez pe tot timpul cât veți sta la noi. Și după o pauză lungă adăugă:

— Asta i singura mită ce ne permitem și noi

de pe la vapoarele străine... mai mult în ciuda lui conu Tudorache, cel mai riguros în serviciu din toți vameșii din țară.

— Care i cel mai bun bărbier din localitate? întrebă doctorul, scărpinându și cu necaz bărbia pișcată de țânțari și scrijelată de brici.

— A! de ce nu mi ai spus mie? Hai la Nicu Politicu, acolo vine toată lumea bună.

Pe chei, numai la doi pași de cafenea, era frizeria lui Nicu Fotiades, cumnatul lui Stamati.

Pe o firmă albă, enormă, scria cu litere albastre:

FRIZERIA HELADEI

Antiseptico Americană

Pe o tablă verticală erau înșirate specialitățile: „Tunsoare modernă pentru dame a la Garson, Manichiură, Ondulații, Fricții, Ventuze și Lipitori".

Pe geam, sub o imensă cruce roșie scria cu litere de o șchioapă: „Aci se vorbește englezește" – atracție pentru căpitanii de la vapoarele engleze.

Înăuntru se vedeau oglinzi bizotate, fotolii largi americane, chiuvete de faianță și diferite aparate moderne. În vitrină era construită cu artă o mare piramidă din sticle de parfum și

borcănașe de pomadă.

Și pentru că toate locurile erau ocupate, doctorul și polițaiul, în așteptare, se plimbau agale pe trotuar.

— E un tip aparte, foarte original, patronul, patriot înflăcărat...

— Dar de ce îi zice Nicu Politicu?

Pentru că are pasiunea politicei. Urmărește zilnic gazetele grecești și românești. E la curent cu politica mondială și discută cu siguranță și competența unui om de Stat. Să te ferească Dumnezeu să l contrazici când o fi cu briciul în mână. Se enervează, dă din mâni, e în stare să ți taie beregata, din greșeală bine înțeles. Mi i groază uneori. Tac chitic cât stau în fața oglinzii, sub briciul lui. Îl las să vorbească și numai după ce mă scol, gata ferchezuit, încep și eu să i răspund și să l tachinez.

Altfel bun bărbier. Mână ușoară, dar îi prea iute, îl strică politica, singurul lui defect.

Toți patrioții îl respectă și îl admiră de când a făcut un gest frumos.

— Ce gest? întrebă curios doctorul, aprinzându și havana.

— Stai să vezi că i interesant. Și polițaiul începu să povestească.

Era pe timpul războiului greco turc, la 1896. De jos, din Grecia, se trimisese anume un vapor special ca să aducă pe grecii răspândiți prin porturile Dunărene.

Vaporul cu luptătorii, care urmau să fie înrolați, coborâse de la Brăila și acostase la chei chiar aici în fața frizeriei.

Entuziasmul grecesc era la culme în tot portul. Nicu fierbea. Trecut de vârsta serviciului militar, el nu era pe lista consulatului. În ultimul moment, când vasul și a ridicat ancora de plecare, el n a mai putut rezista. A explodat. Și a aruncat briciul și pămătuful de săpun, așa cum se găsea în bluza albă, s a repezit ca un turbat pe ușă. Dintr un salt a fost pe bord... și dus a fost. Pe scaun, în fața oglinzii, îl aștepta clientul lăsat c un obraz ras și cu celălalt alb de clăbucii de săpun.

Pe chei, nevastă sa, Olimpia, leșinase în brațele rudelor. Nicu nici nu și a întors capul în urmă. Căta țintă înainte spre țara lui, care l chema la datorie. La celebra luptă de la Domocos n a putut lua parte. În prima zi a sosirii la Pireu s a împiedecat de niște șine în port, și a scrântit un picior. Trei luni a stat întins pe un pat de spital. S a întors între ai lui

erou.

Acum câțiva ani, când cu asasinarea regelui Gheorghe al Greciei, îl găsesc în frizeria lui, plângând ca un copil. Își smulgea părul din cap și se văita: „Am spus eu să nu iasă singur la stradă... acolo toți sunt nebuni... cum se poate să ucidă pe Gheorghios Protos, cel mai bun și filotim rege care a fost la Grecia...”

Abia l am potolit. Îi intrase în cap ideea fixă că el trebuie să plece la Atena să răzbune moartea regelui. Pe urmă s a făcut cel mai înflăcărat partizan al lui Venizelos.

Acum e tare amărât de când cu scrisoarea Americanului. E mare vrajba între greci, ceartă de familie, fiecare vrea să l acapareze.

— Care American? întreabă nedumerit doctorul.

— Cum, nu știi? Nu ești la curent cu evenimentele? Stai să ți spun, că i interesant. Și polițaiul începu să povestească pe larg toată întâmplarea cu scrisoarea miraculoasă.

— Adică să fie serioasă istoria asta cu Americanul? întrebă doctorul care ascultase foarte atent. Și prin minte începu să i treacă într un vârtej fantastic serii de numere astronomice, miliarde de dolari aruncați cu dărnicie de

Fundația Carnegie, Rockfeler, și toate acele averi fabuloase sacrificate pentru progresul științei și binele omenirei.

— De! sfârși polițaiul, să trăim și să vedem. Eu, care se cheamă că nu sunt interesat în chestie, și tot sunt curios să văd ce are să iasă la urmă din toată istoria asta care a înnebunit tot portul.

*

Frizeria se golise.

— Iaca, ți am adus un mușteriu de elită. D l doctor Lascu, profesor la facultatea din Iași. Cică a fost la Agop, care l a măcelărit oribil.

Nicu Politicu, încântat, îi întinse mâna, după ce o șterse c un prosop curat.

— Îmi pare bine de cunoștință și îmi pare rău că de prima dată ați nimerit tocmai la Agop, care i considerat ca măcelar și nicidecum frizer de profesiune.

— Scuzați... d nul doctor trebuie să știe prea bine ce periculoase sunt tăeturile vara, când e de ajuns să intre câțiva spectroscoci, ca să otrăvească tot sângele omului... și pe urmă gata...

La noi puteți fi sigur. Totul e antiseptic, după sistemul american.

Înfundat într un imens fotoliu cu mecanism de ridicare, cu picioarele sus, aproape orizontal, doctorul se chinuia cu ochii lui de miop să examineze prin oglindă profilul patronului. O figură măslinie, nasul în formă de lamă de iatagan, o coamă bogată de păr negru, lustruit, și o strașnică pereche de mustăți falnice de palicar... În mișcarea mâinilor un fel de eleganță. Călca ușor în vârful picioarelor, mândru, într o bluză curată de pichet albă, cu pantalonii bufanți, verzui, de culoarea oului de rață.

Polițaiul își aprinse a doua havană, cătând cu admirație la pereții de oglindă.

— Ți ai renovat complet frizeria. Nicu Politicu tăcea cu încăpățânare.

— Modern și elegant. Dar ce folos, nu mai este viața din trecut Aici la tine era un fel de club politic. Se discuta, se citeau gazete, se bea cafele. Acum...

— Pardon! aici nu i cafenea, e frizerie! îl întrerupse brusc și rigid patronul.

— Cred, adăugă Polițaiul surâzând că cearta asta în familie din cauza Americanului, îți strică și ție și lui Stamati, cumnată tău.

Atâta fusese de ajuns. Pusese degetul pe rană.

Ușor inflamabil, Nicu Politicu, izbucni:

— Cum, eu sunt vinovat? De unde are el dreptul să sechestreze pe fratele nevestei mele?

Furios, își da capul pe spate, cu n fel de sfidare căta de jos în sus, cu ochii injectați, cu sprâncenele încruntate.

Să vedem... nu mă las să știu că mă îngrop în datorii... Ce? suntem la ananghie?... cu zoru merge... tiu, mascara!...

Doctorul înghețase. Cu șervetul la gât, cu obrajii clăbuciți de săpun, urmărea prin oglindă voltele briciului din mâna care făcea gesturi dezordonate.

„Iacă, s a enervat, gândea el. Cine dracul l a pus și pe ăsta să deschidă vorba tocmai când e cu briciul la gâtul meu?”

Doctorul sta ca pe ace și nici nu îndrăznea să se ridice de pe scaun.

Deodată un suspin prelungit se auzi în fund și perdeaua orientală de mărgele colorate începu să palpite ușor.

Sprâncenele lui Nicu Politicu s au descrețit.

Domolit într o clipă, șopti cu blândețe:

— Olimpia, nevastă mea, e nevricoasă... astă noapte a avut stenahorie... i a venit așa de la inimă... Și înainte de a sfârși vorba, Olimpia

apăru în cadrul ușei.

O brunetă cu ochii albaștri; foarte voluminoasă, într un capot roșu, decoltat; vorbea puțin cepeleag, c un glas plângător, întretăiat de suspine lungi din fundul inimei.

— E drept asta, d le polițai? Bietul frate meu Nicola... Bătrân și văduv, are și o copilă. Cine trebuie să l îngrijească, dacă nu eu, sora lui bună?.. Cum se poate să l lăsăm pe mâni străine?... Aah! Penelopa, cumnata mea... scorpia asta îl duce de nas pe prostul de Stamati.

Și într un plâns cu hohote și sughițuri începu să povestească pe larg cum douăzeci de ani au trăit ca frații, și acum au ajuns la cuțite...

*

Mai bine de douăzeci de ani trăiseră cumnații în armonie. A trebuit să vină scrisoarea asta din America, pentru ca deodată să învrăjbească cele două familii.

O luptă surdă la început se declarase între cafenea și frizerie: orice relații erau întrerupte, încordarea creștea pe fiecare zi.

„Unde trebuia să descindă Americanul?”

„Care dintre cele două familii avea dreptul sau datoria de găzduire?”

Deoparte fratele, de cealaltă parte sora. Nici una din părți nu voia să cedeze.

Febril se lucra în ambele părți. Se făceau pregătiri pentru primirea Americanului.

Stamati se împrumutase ca să și facă mobilă nouă.

Nicu Politicu își renovase complet frizeria.

Rudele și prietenii, de o parte și de alta, se grupau solidari în jurul celor două familii, formând două partide ostile.

Lupta se întețea tulburând armonia din sânul coloniei elene. Consulul, cu abilă diplomație, stăruise pentru o împăcare. Încercarea nu reușise. O ură de moarte despărțise colonia elenă în două. Dușmănia dintre cele două tabere creștea.

Unde avea să ajungă?

*

Trecuse destul timp de la primirea scrisorii.

Într o după amiază înăbușitoare, pe când Stamati visa ca de obicei cu capul rezemat pe mâni, Petrache Hulub se opri în dreptul cafenelei. Nu mai aruncă scrisoarea grăbit ca altădată. Zâmbind ușor, poștașul se aplecă șoptind misterios.

— A venit!.... Ți am adus o!... E de la fratele

din America.

Stamati tresări. Cu degetele tremurătoare scotoci buzunarul vestei și puse repede câțiva lei în palma poștașului.

Pe nerăsuflate citi Stamati scrisoarea. Nicola îl înștiința că desface tot avutul. Vinde casa și plantația de cafea. Până în două luni, cu ajutorul lui Dumnezeu, el și fata vor fi la Marsilia. De acolo, pe un vapor francez, vor veni la Sulina.

Vestea se răspândi în tot portul. Era deci lucrul sigur, Nicola Marulis se întorcea din America.

Cafeneaua lui Stamati era ticsită de lume ziua și noaptea. Poliția ajunsese de la o vreme foarte îngăduitoare lăsând – împotriva legei – deschis localul până dimineața.

Șeful poliției, de obicei foarte scrupulos în serviciu, găsise și formula salvatoare cu care să se acopere la nevoie: cafeneaua lui Stamati putea face excepție, fiind chiar în fața debarcaderului, călătorii nu aveau unde să aștepte plecarea vaporului poștal de cu noapte.

— Ei, când sosește Americanul? Întrebau unii din ușa cafenelei.

— E pe drum, răspundea Stamati radios,

trece acum oceanul.

După socotelile făcute Americanul trebuia să fie plecat de mult. Și nici o știre. Stamati numără înfrigurat zilele. într o dimineață sosi și telegrama așteptată.

„La sfârșitul lunii plecăm din Marsilia, cu vaporul Tabor în cursă regulată”.

În sfârșit Stamati respiră ușurat. Telegrama trecu din mână în mână.

La agenția companiei Fraissinet mersul vapoarelor fu studiat cu de amănuntul. S a calculat matematic timpul, distanța și viteza vapoarelor în curse.

În sfârșit... într o dimineață se înălță tricolorul Republicii Franceze fluturând maiestos la balconul agenției Companiei Fraissinet. Pe o tăbliță neagră, la fereastra biroului dinspre chei, era scris cu cretă: „Azi, după amiază, sosește în port vaporul Tabor cu mărfuri și călători”.

Vestea s a răspândit ca fulgerul în tot orașul.

„Vine Americanul! Vine Americanul!” își spuneau unii altora, și toți căutau instinctiv spre mare ca să zărească urma fumului vreunui vapor în larg.

Dactilografele, băeții de pe la birouri își

părăsiră lucrul și, înarmați cu binocluri și lunete, priveau în depărtare cercetând orizontul.

Încărcarea la unele vapoare din port se oprise pe la amiază. Mulți hamali lăsau lucrul baltă și se duceau să aștepte sosirea vaporului francez. Prăvăliile, birourile, cafenelele se goleau.

Munca întreruptă, lumea forfotind pe chei, portul întreg parcă era gata să intre în frigurile unei greve generale.

Când apăru sus, la farul cel mare, o flamură albă c o bulă roșie la mijloc, semnal de recunoaștere a unui vas la orizont, toată lumea se îndreaptă în goană spre debarcader. Bătrâni, tineri, femei, toți alergau gâfâind întrecându se pentru a prinde câte un loc mai bun de unde să vadă acostarea vaporului. Toți voiau să fie față la momentul palpitant al debarcării, să vadă de aproape cu ochii lor pe Americanul care sosea. La casele din fața portului toate ferestrele erau deschise în lături, femeile bătrâne priveau de sus, cele mai tinere ducându și copiii în brațe se luptau îmbrâncite prin mulțimea care se îmbulzea într o hărmălaie infernală la capătul schelei. Niște hamali, pe jumătate goi, cu sacii pe umeri, plini de praf, așa cum se găseau pe vaporul la care tăiaseră poșta de încărcare, se

înghesuiau și ei să intre pe ponton. O droaie de copii dezmățați să cățărau pe balustrade. Un gardist bătrân, leoarcă de sudoare, îi plesnea fără cruțare c o vână de bou. Grănicerii, cu baionetele la arme, făcură cordon și izbutiră cu paturi de pușcă să țină în loc valul omenesc care amenința să rupă bariera.

O parte din lumea respinsă dădu năvală la bărcile legate la chei. Alții se urcară pe un mic remorcher care se aplecă pe o coastă gata să se răstoarnă peste cap. Numai în ziua de Bobotează, când se aruncă crucea în Dunăre, se mai aduna atâta lume în port.

Pe ponton, după ordinul Căpitanului de port, nu fură îngăduite decât notabilitățile, rudele și prietenii.

La mijloc, între consulul grec și președintele comunității elene, intrase de curiozitate numai, și câțiva dintre șefii autorităților române din localitate. Familia Stamati în dreapta, familia Nicu Politicu în stânga. Grupe compacte de rude și partizani formau două tabere ostile care fierbeau înăbușit.

Pe Stamati, de nerăbdare, îl apucase un fel de tremur nervos. Simțind că i se moaie genunchii, pipăind ușor, se rezemă de balustradă. Cu ochii

țintă în largul mării, fără să scoată nici o vorbă, aștepta. Între buzele i vinete strângea inconștient un muc de țigară stins de mult.

Penelopa, lângă el, se ținea bine. Demnă, severă, stăpână pe sine, sta măreață în rochia ei galbenă, coajă de lămâie, culoarea favorită.

Nicu Politicu, înfierbântat, se frământa pe loc făcându și vânt cu pălăria. Își trecea nervos degetele uscate prin păru i bogat, gras de pomadă, și fuma țigară după țigară aruncând pe nări cu violență două coloane de fum înecăcios.

Pilotina, dezlipită de chei, aluneca lin pe luciul apei ca o pasăre ușoară gata să și ia zborul spre larg. Ducea pilotul să întâmpine vaporul care creștea în zare văzut cu ochii liberi.

De odată, din mulțime, răsună o voce groasă de bas răgușit: „nu i „Tabor”... e un cargobot”. Vorbise Barba Spiro, capul pilot al Comisiei Europene.

Toți ochii se ațintiră în larg. Nimeni nu voia să creadă că nu i vaporul așteptat.

Un tânăr din partidul lui Nicu Politicu, cu n binoclu turtit în dreptul ochilor, izbucni triumfător:

— E chiar „Tabor”... nu vezi că are coșul alb?

— Ti!... Diavolo!... și ce i dacă are coșul alb? Numai un câine e scurt de coadă?

— Nu mai vezi bine, Barba Spiro. Ia binoclu și ai să recunoști pe „Tabor”.

— Chi ta xi, mutra Fasulaki... a ajuns vremea ca oul să învețe pe găină. Eu am îmbătrânit în pilotaj și n am nevoie de binoclul tău. Poți să te chiorăști și cu luneta astronomică și tot n ai să cunoști nimic. Nu vezi că n are cabine la pupă? E un cargobot simplu, sfârși bătrânul încruntat și mânios.

Două tabere se formară. E „Tabor”, strigau unii cu mâinile întinse spre larg. „Ba nu i „Tabor”, răspundeau alții cu pumnii încleștați. Erau gata să se încaiere.

Se făceau pariuri asupra vaporului care se apropia, când Barba Spiro cu mâna pusă cozoroc la ochi, se pronunță definitiv strigând răspicat:

— E un cargobot românesc, tip Constanța. Vapoarele de la S. M. R. au coșurile albe ca și cele de la Fraissinet.

Numai când vasul se apropie intrând pe gura Dunărei, toți ochii recunoscură în tricolorul ce fâlfâia în vânt galbenul românesc, în locul albului franțuzesc pe care l așteptau cu toții.

O nemulțumire generală izbucni în mulțime. Unii coborâră de pe debarcader. Lumea se răspândea pe chei. Și tot necazul se revărsă pe capul bietului agent al companiei Fraissinet.

„Pentru ce agenția anunță sosirea vaporului, dacă nu i sigură când vine?

Tocmai târziu, sub seară, sosi și „Tabor”, vaporul așteptat. Lumea dădu din nou năvală la ponton. Grănicerii formară în pripă un cordon puternic, rezistând pe poziție asaltului mulțimei.

Trei mugete prelungi, aruncate de sirena vaporului, cutremurară văzduhul. Ancora se rostogoli de sus în mijlocul Dunării, târând lanțul după ea cu n zăngănit asurzitor. Și falnic, uriaș, „Tabor” își tăie drum spre malul negru de lume.

Având puțină marfă, vaporul era așa de ridicat deasupra apei, că privitorii de pe mal își strâmbau gâtul ca să privească în sus, să vadă mutrele călătorilor de pe punte.

Care era cel așteptat? Nimeni nu l putu descoperi. Lumea pe vapor se mișca dintr un bord în altul, în lumina scăzută a asfințitului.

Un băiet de jos, din mulțime, strigă în gura mare, arătând cu degetul:

— Uite, colo sus, o hărăpoaică pe vapor! Toți își ațintiră ochii spre punctul arătat.

„O negresă, o negresă…”, repetară câteva glasuri și mai multe mâini se înălțară din mulțime, arătând în sus.

Lângă scară, rezemată de balustradă, o siluetă grațioasă, se profila ca o statuie așezată la înălțime pe puntea vaporului.

Figura i neagră se distingea în contrast cu întreaga i îmbrăcăminte albă din cap până la picioare. În loc de pălărie, un fel de turban înfășurat bizar, cu două colțuri ca niște cornițe în față, un voal de muselină argintie îi unduia la spate în bătaia vântului.

Toate privirile mulțimei erau atrase de ființa aceea exotică, necunoscută, care privea țintă în jos, la furnicarul omenesc ce se agita pe mal cu nerăbdare.

Manevra de acostare mergea încet. Bătea un vânt dinspre Apus.

„Prea departe a ancorat… trebuie să pună mașina înapoi”, ziceau unii. – „Prea aproape a ancorat… trebuie să pună mașina înainte, ca să apropie pupa de mal…”, spuneau alții. Fiecare se simțea dator să și susțină sus și tare părerea sa asupra manevrei făcută de pilot.

Critici în gura mare, discuții violente – căci grecul se naște marinar, și în afară de orice meserie el e căpitan de... vapor, caic sau barcă.

Doctorul portului intră grav pe bord. După câteva minute apăru în capul schelei cu patenta de sănătate în mână. Cu glas tare, răspicat, pronunță cuvântul sacramental așteptat de toată mulțimea înfrigurată: liber!

Cel dintâi care se repezi în sus pe vapor fu Ahile Xidias – era dreptul lui, ca șef al hamalilor la vapoarele poștale. În capul scării un bătrân mărunțel aștepta uluit, între două geamandane umflate. Ahile se năpusti asupra lui, îi smulse geamandanele și cu ele în mână, începu să l îmbrățișeze pe bătrânul care privea zăpăcit, strivit de încleștarea brațelor încărcate cu geamandanele lui,

— Nicola!... bre!... Nicolachi mu!... nu mă cunoști?... Ahile bre!... varu tău bun... și l țocăia pe amândoi obrajii cu buzele lui groase și răsfrânte.

Numai îmbrâncit de celelalte rude care năvăliră grămadă pe punte, Ahile fu dezlipit de vărul său Nicola Marulis,

Îmbrățișările, sărutările nu se mai sfârșeau, Nicolachi! Nicolachi! se auzea repetat mereu

printre suspine și exclamații, Stamati, ștergându și lacrimile, ofta din fundul inimei, Olimpia cea plângătoare bocea în hohote ca la înmormântare. După rude veniră prietenii, și toată mulțimea curioasă, care rupse cordoanele, se înghesuia să l pipăie, să l vadă măcar mai de aproape.

Bătrânul, buimăcit, cu vederea împăienjenită, căta în neștire, fără să recunoască figurile celor care l îngrămădeau, înăbușindu l într o hărmălaie cumplită. Luat pe sus cu alai, fu coborât pe debarcader. Acolo numai se dezmetici o clipă și începu să cate cu disperare în jurul lui, parcă pierduse ceva în urmă pe vapor. Buzele îi tremurau, repetând mecanic niște vorbe pe care nimeni nu le înțelegea.

— Caută bagajele, zise unul din mulțime.

— Aici, aici... n ai grijă, sunt în mâna mea, răsună un glas profund de bas răgușit. Ahile Xidias cobora de pe vapor încărcat de geamandane. Și la spatele lui, în capul scării, se ivi deodată silueta zveltă a negresei pe care lumea de pe chei o văzuse pe puntea vaporului la acostare.

— Evantia! Evantia! strigă bătrânul înviorat, pronunțând câteva cuvinte într o limbă

neînțeleasă.

— Fata mea... adăugă el stânjenit, într o grecească stricată, cu n fel de sfială în glas.

Se făcu un moment tăcere. Toate privirile se îndreptară curioase spre vapor.

Evantia, intimidată de atâția ochi care o fixau, păși încet, coborând scara cu atenție.

De pe ultima treaptă o înșfacă în brațe Olimpia, care începu s o sărute, fără să poată vorbi, din cauza că o pălise un nou ropot de plâns zgomotos.

Penelopa, hotărâta, c o mișcare bruscă a coatelor își făcu loc, cuprinse talia fetei și o atrase cu blândețe și siguranță spre ea.

Fata căta speriată, fără să înțeleagă ce vor femeile acele care se îmbulzeau în jurul ei. Cu greu își tăie drum printre brațele care se întindeau s o cuprindă. Coborî pe mal, strângând la piept o legătură făcută dintr un șal de lână, în care se simțea că mișcă o vietate.

— E un cățel...

— Ba nu... o pisică.

Și câțiva copii își apropiau capetele, curioși să vadă mai de aproape. Un băiețel îndrăzneț întinse mâna să pipăie. Și deodată din legătură zvâcni nervos un căpușor zburlit cu niște ochi

sclipitori ca două gămălii lucitoare. Speriat băiatul își retrase mâna și izbucni emoționat: „O maimuță!... e o maimuță!”

— Harăpoaica aduce o maimuță! strigau copiii bucuroși că făcuseră o descoperire așa de minunată.

Tot alaiul se puse în mișcare.

Americanul obosit, călca greoi, ținut de ambele brațe, de o parte de Stamati, de altă parte de Nicu Politicu.

În fața cafenelei mulțimea se opri nehotărâtă.

Stamati împingea ușor spre intrare. Americanul nu pricepea de ce Nicu Politicu îl trăgea de braț înainte.

„Aici... aici... la cafenea! strigau unii din mulțime.”

„Înainte... înainte, la frizerie!” strigau alții îndârjiți. Americanul se oprise năucit, nehotărât, în grămada de oameni care striga tălăzuindu se pe loc. Conflictul fu tranșat de glasul de taur al lui Ahile Xidias:

— S a făcut!... Bagajele sunt sus la Stamati. Americanul fu împins cu hotărâre peste pragul ușei înăuntru.

Mulțimea se răspândi prin port.

Partidul învins se retrase protestând

zgomotos.

Nicu Politicu vânăt, cu pumnii încleștați, intră în casă bombănind printre dinți:

— Care va să zică merge cu zor așa forțat să sechestreze un om... să vedem...

Olimpia căzuse într un fotoliu de frizerie, apucată de un sughiț nervos, pe când plângea în hohote.

Două vecine, ca s o potolească, îi fricționau tâmplele, golind un clondir întreg de odicolon.

Toată noaptea Americanul a stat treaz, cu mâinile sub cap, cu ochii în tavan.

Evantia, după atâtea zile și nopți pe apă, se credea tot pe vapor. Ațipea și tresărea. I se părea că se învârtește casa cu totul.

În pat, maimuța speriată, se lipea tremurând ca frunza, în șalul ei de lână. Și ochișorii, care sclipeau ca două scântei, priveau fix în ochii fetei, voind parcă să i spună ceva, în limba ei, stăpânei care o întreba mângâind o.

— Lulu, ți i frig sau ți i frică? Spune, Lulu...

CAPITOLUL IV

Dimineața Penelopa le servi la pat musafirilor cafea cu lapte, unt de bivoliță și marmeladă englezească.

Cu îngrijiri materne ajută pe Evantia să se îmbrace... Îi pieptănă părul bogat și, sărutând o pe amândoi obrajii, îi spuse cu duioșie: „De azi înainte să știi că ai o soră mai mare care te iubește; în ea trebuie să ai toată încrederea”.

După ce Americanul cu fata se coborî jos în cafenea, Penelopa rămase sus ca să gospodărească prin casă. Cu ocazia asta ea cotrobăi curioasă prin toate bagajele Americanului.

Dar nu găsi nimic care s o poată interesa. O singură hârtie monedă de cinci dolari află într un carnet soios. O scoase cu atenție, o examină cu admirație la geam în lumină și o puse la loc.

De dimineață lumea începu a se aduna la cafeneaua lui Stamati. Consulul, preotul și toți

notabilii coloniei elene erau în păr. Unii, gravi, beau cafele turcești; alții, nervoși, fumau așteptând cu nerăbdare coborârea Americanului. Afară mulțimea amestecată se mișca pe chei, cu ochii la ușa de sus de la balcon. Maimuța, agățată c o labă de balustradă, făcea acrobații, privind curioasă la lumea de jos. Câțiva copii o zădărau și i aruncau bucăți de covrig, pe care ea le prindea cu degetele de la picioare.

Consulul, diplomat prevăzător, ca să prevină izbucnirea certei dintre cele două partide, trecu în dreapta Americanului și făcu semn preotului să treacă în stânga.

Evantia, fragedă, surâzătoare, era în compania galantă a tânărului secretar Fifachi Papagalanis, nepotul consulului. Stamati îngândurat mergea alături de Ahile Harapul, care ducea radios pardesiul Americanului pe mână.

Nicu Politicu, crunt, urma alaiul, bombănind cu parapon.

După ce au trecut în revistă birourile de comerț, vapoarele, elevatoarele, au vizitat biserica elenă care avea mare nevoie de reparații, școala coloniei și noul local, rămas

neisprăvit.

— Din banii noștri s a făcut tot ce se vede aci, zise cu mândrie consulul.

— Acum timpurile sunt grele, ani de criză, portul merge prost, de jos din patrie nu mai vine nimic, adăugă cu amărăciune profesorul grec, venit de la Atena.

Toți ochii se îndreptară în spre American.

Se aștepta o promisiune, o declarație, un cuvânt. Nimic. Nici o vorbă. După ce clătină ușor din cap, Americanul își luă aceeași mască enigmatică, rigidă.

Dejunul s a luat la consulat, într un cerc intim.

Seara, la Clubul elen, agapă pentru o sută de tacâmuri în onoarea Americanului.

Sala împodobită cu ghirlande de verdeață și steguleț de toate culorile, adunate de pe la vapoarele din port. La intrare, pe fundul alb albastru al unui imens steag grecesc, o inscripție în litere elene: Ura! zito! bine ai venit, fiu al Eladei.

Americanul a fost sărbătorit ca un adevărat erou antic, întors în patrie după o lungă odisee.

S au ținut discursuri înflăcărate, slăvind tăria și calitățile sufletești ale nației elene, care nu

uită patria, ori în ce loc s ar găsi pe fața globului. S a amintit numele marilor patrioți, fala lumei, care prin muncă și pricepere au strâns averi fabuloase și le au dăruit pentru mărirea și întărirea patriei, S a vorbit de Zapa, care a făcut averea aici la Dunăre și a lăsat o pentru Zapionul de la Atena, renăscând anticele jocuri olimpice. Averof, care a întărit flota cu unul dintre cele mai formidabile cuirasate din lume.Embiricos, plecat de la Brăila și stabilit la Londra, a făcut una dintre cele mai renumite companii de navigație transatlantică.

În jurul mesei, în fața paharelor, s au dezbătut toate chestiile importante cu privire la interesele coloniei elene. Și cum se găseau numai între ei, discuția se întinse și asupra unei delicate chestiuni: concurența evreiască în comerțul pe apă; lucru care producea mare parapon și năduf în sânul coloniei elene.

Logaridis, bătrânul înțelept al portului, vorbi cu toată autoritatea:

„Cine nu știe că din antichitate încă numai noi am stăpânit comerțul pe apă în părțile acestea ale Dunărei și Mării Negre? Aici la gurile fluviului au fost pe rând stăpâni: turcii, rușii, acum românii, dar comerțul de cereale în

mâna noastră a fost întotdeauna.

Numai de câțiva ani au început evreii să coboare la Dunăre.

Ce caută, mă rog, dumnealor, aici în comerțul nostru de cereale?

Pentru ce mă rog și au lăsat dumnealor prăvăliile de manufactură și s au apucat de grâne, venind peste noi în porturi? Pentru ce să ne încalece dreptul nostru? De ce să ne ia pâinea de la gură? Asta i specialitatea noastră. Nu s a pomenit niciodată până acum ca evreii să intre în afaceri de vapoare și șlepuri. Noi de ce să ne apucăm? Comerțul pe apă e doar meseria noastră".

Consulul, om fin, știa să explice cele mal subtile chestiuni și să dea păreri și soluții potrivite în situațiile cele mai dificile.

„Salvarea, începu el cu gravitate, nu poate veni decât de la capitalul plasat de noi în comerțul dunărean. Mă rog, nu observați deosebirea în sistemul de comerț al evreilor? Grecul a rămas la vechile obiceiuri. Fiecare lucrează aparte. Evreul care vine aci nu lucrează pe cont propriu. Fiecare, reprezintă o mare casă de comerț. Ei au la spate marea finanța evreiască.

Ce putem face? Unde e salvarea?

Să vie cât mai multe capitaluri grecești aci la Dunăre. Să se facă societăți pe acțiuni, bănci, case de export și numai atunci vom putea ține piept concurentei evreiești în porturi.”

În valuri de șampanie, în acordurile unui concert de șase mandoline, până după miezul nopții s a exaltat patriotismul și filotemia elenă.

*

În tot portul se comenta în felurite chipuri apariția Americanului. Pentru mulți înfățișarea lui produsese o adevărată deziluzie. Se așteptau să vadă un chip falnic de american veritabil, după închipuirea lor, nu un moșneag mărunțel și slăbănog, care mergea crăcănat, târșind puțin piciorul drept.

Atâția ochi îi cântăriseră, de la sosire, bagajele. Prea puține: două geamandane vechi, o ladă de lemn și un balot cu așternuturi, Atâta tot. „Poate, ziceau unii, îi vine în urmă cu alt vapor grosul bagajelor”.

Cei mai mulți nu înțelegeau cum poate un grec adevărat să aibă o copilă arăpoaică. Asta nu s a mai pomenit. „O fi crescând o poate de suflet”, își dădu părerea un pilot bătrân, cunoscut ca om bisericos.

Ce eveniment a fost în tot portul, când s a aflat că Americanul a schimbat o hârtie de zece dolari la Banca Eleno Română! Vestea trecea ca fulgerul prin toate cafenelele, și suma creștea mereu de la zece la sute și mii de dolari.

Ahile buzatul se jura, la cafeneaua piloților, că văzuse cu ochii lui când a depus Americanul la bancă un pachet mare de bumăști.

— Nu lei românești, sau leptale grecești, dolari, dolari adevărați! și când rostea cuvântul dolari, sugându și buzele lui groase de harap, îi lăsa parcă gura apă.

Unii mai cuminți nu puteau crede că Americanul a venit, atâta drum, cu sume mari la el. Dar toți erau siguri că trebuie să aibă banii depuși la bănci în străinătate.

Câțiva începură chiar să sondeze la poștă și la Banca Eleno Română, pentru a prinde momentul când ar sosi vreun cec, sau vreo scrisoare de valoare din străinătate, pe numele Americanului.

— Ei, l ai văzut? Ce zici? întrebă la cafenea Calman pe Hascal.

Amândoi magazioneri la aceeași casă de cereale. Jucau table, Ghiulbahar, în fiecare

seară. Când pierdea Hascal, plătea o cafea turcească. Când pierdea Calman, plătea o bucată de rahat, pe care Hascal o împacheta în hârtie și o ducea acasă lui Mișu, un nepoțel de cinci ani.

— Ei ce zici de American?

— Ce zic? Eu zic atâta: că n are fason de American. În viața mea am văzut doar Americani, au altă croială.

— Ai auzit că l au dus la biserică, la școală, i au dat banchet la club?

— Ei și dacă? A zis el vreo vorbă?

— Nimic n a zis. Au vrut ei să l tragă de limbă. Da ce el îi prost să zică ceva? El nu știe că orice vorbă scoasă e o poliță? Știe să tacă. Asta înseamnă că ori e un vulpoi bătrân, ori îi un calic.

Mă rog, să trăim și să vedem. Da eu atâta știu, că nu vine aici nimeni cu bani. Toți vin aici ca să facă bani.

De câte ori cobora în cafenea, Americanul, era înconjurat de rude, prietenii și compatrioți.

Îi spionau toate mișcările, îl pândeau, îi ațineau calea ca să i vorbească, să l sfătuiască. Fiecare ținea să i facă un bine.

Unii îi propuneau afaceri sigure, rentabile, câștiguri fabuloase în cel mai scurt timp posibil.

Alții îl povățuiau cu grijă, să fie prevăzător; să nu aibă încrederea în oricine, să fie cu ochii în patru; să nu și bage capitalul în afaceri riscante.

Critică, zâzanie, dușmănie, răscolise în jurul lui Americanul, fără să bănuiască măcar. În fiecare zi misiții, care mișunau în port, îi aduceau oferte, ocazii rare de șlepuri, remorchere, elevatoare, diverse combinații de acțiuni în bănci, petrol și societăți de asigurare pentru transporturi pe apă.

Americanul tăcea. Din ziua în care debarcase văzuse încurcătura în care intrase. Toți îl credeau bogat. Ce trebuia să facă? Să strige în gura mare că i un pârlit? Nimeni nu l ar fi crezut. Tăcea și aștepta. Își compunea o mască rigidă, de nepătruns, și ca un melc se băga în găoacea lui.

Tăcut, închis, el abia răspundea la întrebări. Vorbea încâlcit. Amesteca vorbe românești și franțuzești într o grecească scâlciată.

„Bietul om și a uitat limba părintească”, ziceau unii.

„Mare vulpoi trebuie să fie moșneagul ăsta”,

ziceau alții care zadarnic încercau să l tragă de limbă, să afle gândurile și planurile ce cloceau în mintea lui.

Ce aștepta? Simțea că îl apasă inima și i vin pe buze mărturisirile ce trebuia să le facă fratelui său, dar amâna în fiecare zi o explicare completă, dureroasă.

Ce avea să urmeze? Ce rost putea să și facă?

Nu avea decât o speranță: fata.

Admirată, prețuită, era singurul capital de plasat. Pe urma ei aștepta să și facă și el un rost în lume pentru bătrânețe.

Ca să mai răsufle, să scape de cei care îi ațineau calea, se strecura tiptil pe din dos și o lua agale pe malul mării, umbla răzleț, posomorit, pe plaja pustie. Când obosea, se așeza la capul digului, pe scara farului verde. Acolo rămânea până târziu cu n ciot de lulea între dinți, cu ochii pierduți pe luciul mării.

Ofta și aștepta... o întâmplare, un eveniment ce trebuia să cadă de undeva. Ca marinarul pierdut în singurătatea apelor pustii, căta un punct de sprijin, o pânză albă în ceața orizontului.

*

Într o seară, pe când Americanul se întorcea

posac și amărât spre casă, îi tăie drumul englezul Pott. Un levantin uscat și spân, care vorbea grecește mai corect decât englezește.

— Hai să bem o cafea împreună. Am să ți explic planul unei. afaceri minunate. Dar nu vreau să ne audă nimeni. Să intrăm pe din dos la clubul marinarilor englezi.

De o săptămână sta el la pândă. Voia să l prindă pe American singur, ca să i vorbească, în patru ochi.

Pe chei, între Cercul marinei și biserica anglicană, era o casă originală, tipul unei construcții de colonii. Pe dinafară, pereții de tablă ondulată, pe dinăuntru de lemn de tei lustruit. Deasupra ușei o firmă: „British Siemens Institute".

Misterios, pășind în vârful picioarelor, intră englezul înăuntru. Americanul îl urmă cătând oarecum îngrijat, învăluit parcă în taina unui complot. Lumina slabă. Într o sală mare trei biliarde englezești cu buzunări la colțuri. Mese cu jocuri de table, șah și ping pong.

În altă sală erau rafturi de cărți; pe mese movile de gazete și reviste englezești.

Pe placarde, cu litere mari, scria: „Consumați lapte, cafea, ceai, limonada. Nu vă otrăviți cu

alcool”.

Spirtoasele, sub orice formă, erau cu desăvârșire interzise în acest local ridicat în Sulina de o societate de temperanță de la Londra. Măsura se respecta cu strictețe. Dar marinarii englezi intrau aci gata beți turtă; după ce cutreierau toate cârciumile din port, nimereau în acest puritan institut de temperanță.

În seara aceea localul era gol.

Numai un bătrân, vânăt la față, cu nasul roșu, moțăia cu pipa între dinți, în fața unei cești de ceai.

Era intendentul Mister Blak. Beat în permanență. Nu i plăcea decât Jamaica turnată în ceașca de ceai.

Pott făcu un semn și Mister Blak, după ce aduse două cafele, se retrase discret pe ușa din fund.

— Iată despre ce i vorba, începu englezul în șoaptă, formăm o societate de salvare la Dunăre. Trebuie să intri numai decât și d ta în grupul nostru. Salvarea vapoarelor înnămolite rămâne tot cea mai bănoasă din toate afacerile de pe Dunăre. Cum crezi că a făcut avere piratul de Calavrezo? Se înțelegea cu unii căpitani care

puneau vaporul pe uscat și el se ducea să l salveze... Prețul era dinainte stabilit.

Și Lloydul englez plătea asigurarea în lire, bani gheață.

Biroul meu are șase agenții de vapoare și reprezintă, aci la Dunăre, cea mai mare societate de asigurare pe apă din toată lumea: Lloydul englez.

— Bine, făcu Americanul jenat, dar pentru asta se cere un capital mare...

— Nu ți am cerut nimic, îl întrerupse Pott zâmbind, vreau numai să te avem în grupul nostru. Atât pentru moment...

Și Pott își desfășură planurile bine studiate.

Avea asigurate în buzunar Comisia Europeană și autoritățile române. Făcuse leafă și da gratificație telefoniștilor ca să i anunțe întâi lui orice înnămolire de vapoare pe canalul navigabil.

Târziu, când au ieșit pe chei, amândoi s au oprit privind cu admirație un vapor cu două coșuri, ancorat pe malul opus.

— Așa ceva ne trebuie, zise Pott, e Bertilda; are niște pompe grozave. Vine anume aici la Dunăre în fiecare an trimisă de o societate de salvare de la Stambul. Stă la pândă și așteaptă.

Nu se poate, mai cu seamă spre toamnă, să nu i cadă ceva în mână.

Ascultă mă pe mine, tot salvarea e cea mai formidabilă afacere la Dunăre.

*

Într o zi debarcă din vaporul poștal, ce venea de la Galați, un domn grav cu mustățile castanii bine ceruite, purtând sub braț o elegantă servietă de marochin c o monogramă de argint. Pe ponton îl îmbrățișa călduros polițaiul Petrăchel Petrașcu. Fusese colegi în școala militară. Gaston Popescu, maior de cavalerie, în rezervă, vechi clubman, crupier abil, deschisese în Capitală, în tovărășie cu Pyncus Iacobsohn, un comptuar Romăno American; credit intern și extern, import și export.

„Cine o fi și ce caută?" se întrebau toți agenții intrigați de prestanța acestui necunoscut personagiu. Misiții, copoi de rasă, începură să i miroase urmele.

Și seara toți se minunară văzându l la birtul lui Gherase, în capul mesei, între polițai și American.

Vreau să te bag în petrol, spunea maiorul într o dulce surdină. N am avut onoare să te cunosc dar camaradul meu de arme Petrăchel mi a

vorbit despre d ta. Tot el, poate să ți dea referințe despre mine. Ascultă mă, ai să mi mulțumești toată viața. Cea mai frumoasă afacere în țara noastră rămâne tot petrolul.

Americanul asculta cu răbdare deși prea puțin pricepea din câte auzea despre perimetrii, redevențe, consolidare și acțiuni. Iar când se încearcă să spună șovăind că nu are capital, maiorul îl bătu protector pe umăr.

— Mon cher, nu ți a cerut nimeni nimic, vrem numai să vii în regiunea noastră, să te convingi singur cu ochii dumitale, să vezi perimetrii ce posedăm în exploatare. Ținem mult să te avem în grupul nostru.

Și, după ce comandă o sticlă de șampanie, scoase din servietă o schiță de plan cu regiunea Morenilor.

La plecare, lăsă pe masă un bacșiș regal. Căci așa era maiorul, foarte galanton. Într o zi arunca un bacșiș de o sută și a doua zi, se împrumuta c un pol. Fără capital împrumuta de oriunde, mândru, căci datoriile mari, zicea el, dovedesc puterea creditului de care dispune cineva pe piață.

Cum putuse acest om să facă datorii de câteva milioane, era un mister. Despre el se

povestea că lăsând la Paris o groază de datorii, le trimisese din țară creditorilor câte un anunț de înmormântare.

Un grec venit de la Odessa pentru export de icre negre, îi propusese Americanului o afacere frumoasă de pescuit, la larg, cu vapoare speciale ca în Marea Nordului.

Un altul ținea să l introducă într o societate care se forma în vederea unei fabrici de celuloză pentru hârtie din trestie.

Deși nimeni nu i cerea imediat bani, rudele, prietenii, compatrioții, erau alarmați de toate aceste propuneri făcute de străini.

Când se zvoni în port că Americanul are de gând să intre în petrol fu o disperare generală.

Grecii spumegau de mânie. Discuții violente urmau prin cafenele și toți criticau, în gura mare, amestecul străinilor în afacerile locale de pe Dunăre. Orice propunere venită din afară era socotită ca o încercare de evadare a capitalului așteptat, era un fel de trădare a intereselor comunității elene.

Afară de aceste propunerii pentru întreprinderi care reclamau mari capitaluri,

Americanul primea zilnic cereri de a sprijini diverse invenții și născociri, care aveau să l facă în scurt timp celebru, aducându i în urmă câștiguri fabuloase.

Un mecanic grec voia să înlocuiască elicea vaporului c o turbină proprie, utilizând presiunea apei de jos în sus, bazându se pe principiul, zicea el cu mândrie, tot al unui grec: Arhimede.

Un alt mecanic se ocupa cu pasiune de aviație. Avea gata prototipul unui avion special, care trebuia să meargă prin aer, pe apă și pe uscat. Îi trebuia numai motorul. Corpul îl fabricase singur. Pentru aripile care erau îmbrăcate în mătase, sacrificase rochia de nuntă a nevestei.

Erau și români care veneau să i ceară o mână de ajutor.

D l Efrim Gâltan, institutor, se prezentase fără folos la Comandamentul Marinei, c o invenție originală.

„E trist dar adevărat, scria el indignat, ca român în țara mea să nu fiu încurajat, nevoit să mă adresez unui generos străin...”

De unde și până unde îi intrase lui Gâltan în

cap ideea de a înlocui la bărci și la șalupe, lopețile și elicea cu niște brațe metalice cu încheieturi, care să imite mișcările de înot ale labelor de broască.

Un agent sanitar, cunoscut în port sub numele de Javra, care lucra la dezinfectarea și deratizarea vapoarelor suspecte, venite din porturile contaminate, susținea că a inventat un fel de etuvă și un aparat mai bun decât Clayton, care poate să asasineze în două minute nu numai șoarecii dintr un vapor amenințat de ciumă, ci și ploșnițe și puricii de orice vârstă.

Un grup de barcagii greci, constituiți într o societate mutuală, având de patron pe Sf. Nicolai, ceruse Americanului să le facă onoarea de a primi președinția societății, în speranța unei generoase subvenții anuale.

Un pictor, venit la o rudă în localitate, voia să facă Americanului un portret în ulei, mărime naturală. Ceruse și un acont pentru materiale.

Un reporter de la o gazetă din Brăila venise anume să strângă date biografice, să ia un interviu și fotografia.

Americanul se învățase să asculte c o răbdare îngerească. Tăcea având pe buze surâsul enigmatic al Sfinxului egiptean.

Unii se enervau pledând cu ferma credință în reușita invenției ieșite de mintea lor creatoare. Alții plecau indignați de zgârcenia bătrânului vulpoi, viclean și avar.

Iar când el se încerca să le spună sincer că nu are bani, nimeni nu voia să l creadă. Sumele care i se cereau, calculate în dolari, erau ridicol de minime, spuneau toți, pentru un om ca el, care se întorcea din America.

CAPITOLUL V

Ce senzație făcuse în tot portul apariția Evantiei!

Oriunde se arăta: pe stradă, pe chei, la plajă, atrăgea toate privirile pe urmele ei – plantă exotică, animal de specie rară.

O siluetă fină, mlădioasă; deși copilă încă, dezvoltată bine, crescută din plin ca o plantă de Sud, cu sevă bogată, tropicală.

O frumusețe aproape sălbatică. Pielea de culoarea șocolatei. În ochi avea scântei de fosfor, ca ochii de pisică. Părul aspru, creț, era de un negru cu reflexe albastre.

Un zâmbet candid, copilăresc, îi flutura veșnic pe buzele cărnoase, vișinii. Și când râdea îi sclipea albeața șiragului de dinți mărunți ca unui pui de lup. Umbla îmbrăcată c o grație bizară. Se drapa c o stofă indiană, în galben sau roșu. În loc de pălărie, își răsucea cu artă pe cap un fel de broboadă, ca un turban de mătase

aurie cu bande verzi; colțurile ridicate ca două cornițe, își schimbau direcția la fiecare pas.

Când apărea pe chei, în ritmul unui pas elastic, poleită de lumina aurie a zilelor de toamnă, cucerea toate privirile în drumul ei spre plajă. Ochii lacomi o măsurau prin geamurile birourilor din port. Binoclurile se îndreptau de pe puntea vapoarelor de a lungul cheiului. Femeile curioase și fetele geloase, o spionau după perdele, cu ochii celor pizmași. Bărbații tineri și bătrâni, cărora ea le furase fără să le știe somnul, o sorbeau c o voluptate ascunsă.

Și toți, cu ochii avizi, o dezbrăcau din mers. Iar ea, neștiutoare de furtuna dezlănțuită în urmă, trecea senină, sigură pe sine, pășind c o armonie, grațioasă și mândră ca o regină orientală. Turbanul da frumuseții sale un aer biblic.

La plajă, pe patul cald de nisip, se dezbrăca liniștită, c o impudică și senină candoare. Aproape goală, cu tricoul lipit, întins pe rotunzimile trupului; cu sânul viu, fraged, abia format, apărea în picioare, pozând lucie sub razele soarelui, în decorul mării ca o statuie sacră antică, sculptată în marmoră neagră.

Cu îndrăzneală și siguranță, dintr un singur

salt, se arunca în apă. O clipă dispărea în mijlocul unui vârtej de spumă, și apărea departe spintecând ritmic valurile, ca un delfin în larg. După ea, pe fața mării, se deschidea ca în urma unei torpile vii un evantai imens de spumă albă, dantelată, cu rigle lungi, întinse până la țărm.

Cei mai buni înotători încercau zadarnic s o ajungă. Plecați în grupe, ca la curse, se întreceau înot până ce oboseau pe rând și renunțau; storși de puteri se înapoiau la mal.

Ea singură, departe, rămânea în larg. Culcată, întinsă ca o planșă, cu mâinile sub cap, cu ochii țintă în albastrul cerului, fără să miște un deget plutea ceasuri întregi – era în elementul ei – lumea i spunea Sirena Neagră.

Mai greu era pe uscat decât în apă. Sirena Neagră sau Miss Șocolat, cum îi spuneau alții, căzuse parcă din lună pe pământ. Intrase într o lume nouă, străină și neînțeleasă. Privea la început în jurul ei sfioasă, nesigură, căutând să pătrundă cu mintea ei fragedă lumea văzută prin vălul magic al tinereții. Atâtea enigme avea de delegat. Cu ce frică intrase în lumea asta nouă, străină și neînțeleasă. Nu cunoștea limba țării în care debarcase. Vorbea o franțuzească

muzicală, îndulcită c un ușor accent creol. Românește învață repede. Grecește mai greu. În patria ei, peste ocean, Evantia fusese crescută în școala catolică franceză a călugărițelor misionare.

Și după atâta vreme scursă, ea vedea încă seara, în pat, cu ochii pe jumătate închiși, printre gene, ca într un vis, dormitorul nesfârșit al internatului în care și trecuse copilăria.

Paturile albe, înșirate la rând. Lumina pală a candelei pâlpâind la picioarele Fecioarei de ipsos din perete. O umbră cu voalul alb al surorilor pășea mută alunecând pe luciul parchetului – rondul de noapte al maicii de serviciu.

Copilă, se trezi la mânăstirea școală a misionarelor, n avea nici patru ani când îi murise mama, mușcată de un scorpion.

Tată său, neștiind ce să facă, o adusese în brațe la mănăstire. Fu primită în secția orfanelor. Crescuse acolo de mică, îngăduită, mângâiată și răsfățată de toate maicile, ca un mic animal sălbatic și drăguț.

„Păpușa de șocolată”, ageră, îndrăzneață, și de o sănătate voioasă, era la carte ca și la jocuri

cea dintâi. Sora Augustina o ocrotise c o dragoste de mamă. Ea se legase instinctiv de maica asta duioasă, cu chipul de mucenică, tocmai ca icoana sfintei Varvara.

Într o zi, pe când mergeau în cârd cu școala la plimbare, afară din oraș, un păzitor beat, la capul unui pod, le tăiase drumul. Sora Augustina era în primejdie. Bețivul îi pusese mâinile în piept și o zgâlțâi înjurând. Fetele, înspăimântate o luară la fugă țipând. Singura mica Evantia sări în ajutor. Se repezi ca o pisică sălbatică zgâriind cu unghiile și mușcând cu dinții până la sânge.

Vioaie, deșteaptă, învățase cu ușurință. Sârguința îi fusese răsplătită cu micile distincții. Păstra cu pietate cordoane, panglici și medalii cu sfinți. Creșterea religioasă îi rafinase sufletul. Fermecată de legendele din „viața sfinților”, prinsese gustul cititului. Trecuse de la cărțile religioase la literatura romanelor, mai mult sau mai puțin inocente, pe care le devora, luându le adesea pe ascuns din biblioteca școalei.

Ce emoție în toată școala când a plecat fata asta. Superioara, maica stareță, văzu cu durere planurile ei risipite. Fata asta, care părăsea comunitatea ca să se piardă în lume, fusese de

mică anume educată pentru rolul de misionară creștină în colonii. Câte iluzii... și Evantia visase ca să ajungă odată să obțină și ea voalul de mireasă a lui Christos. Schimbând brusc macazul vieței fata intrase într o lume nouă. Trăia visând. Se lăsa dusă plutind pe valurile vieței, măgulită, adulată, înota cu desfătare în farmecul eternei iluzii. Căci din prima zi, fără să cunoască limba și țara în care debarcase, un lucru sigur înțelesese bine; era frumoasă, făcea efect.

Instinctiv simțise că are preț, că i admirată. Cota ei la bursă urca din zi în zi.

O droaie de tineri, de felurite nații, roiau în jurul ei. Agenții de vapoare, curtierii levantini, din lumea comerțului maritim, n o mai slăbeau din ochi. Toți băeții mai fercheși de la birouri s apucaseră să învețe franțuzește. Amploiații spilcuiți și gravi, din lumea diplomatică a Comisiunii Europene a Dunării, îi serveau regulat reviste ilustrate și flacoane de parfum, venite fără vamă direct de la Paris.

Subprefectul, un burlac prezentabil, cărunt dar bine conservat, o plimba cu barca, discret și cam jenat, în nopțile cu luna plină. Judele de instrucție, un tânăr magistrat integru și bățos,

sedus și el la urmă, se îndulcise în conversații lungi ținute în franțuzește pe când o acompania la plajă.

Doctorul Lascu își neglija țânțarii. O pândea de cum ieșea din casă. Și când nu reușea s o prindă, trecea atras ca de un magnet la fiecare oră pe sub balconul ei.

Un borcan mare de lut, pentru castraveți murați, era așezat în colțul balconului, spre stradă. Doctorul, foarte miop, saluta respectuos, convins că acolo i Evantia, în colțul ei favorit.

Păcăleala doctorului fusese răspândită în tot portul de „Leoaica", nevasta șefului vamei, care nu l mai putea suferi pe doctor de când venise în vacanță băiatul ei cel mare: Ovidiu; fiindcă era în anul întâi de medicină, familia îi spunea doctorul. De aci o regretabilă confuzie de titluri și o răceală în raporturile dintre biroul vamal și laboratorul bacteriologic din port.

În jurul fetei se formase un fel de suită, o curte de cavaleri rivali, care o însoțea pretutindeni.

„Prințesa Dolarilor", cum îi spuneau mulți, atrăgea ca vraja de necunoscut, cu un ținut străin și misterios. În escorta adoratorilor constanți se distingea dintre toți un tânăr

brunet, c un nobil nas grecesc.

Fifachi Papagalanis, pentru că debutase urât la cluburile din Atena, după o aventură galantă în lumea mare, fusese expediat de familie, la loc de pocăință în Valahia, trimis pe lângă unchiul său în colonii, ca diplomat de carieră, secretar la consulatul elen la Dunărea de jos.

Din prima zi în care debarcase își cuceri titlul de arbitru al eleganței. Cravata și o schimba de două ori pe zi. Sacoul turnat pe trup și pantalonii albi, de tenis, călcați perfect pe dungă, făceau senzație în tot portul.

Volubil, grațios, avea o voce muzicală și conversația elegantă. Vorbea curent o franțuzească de salon și nu l trăda decât accentul nelipsit al veșnicului țe grecesc.

Unchiul, curtezan tomnatic, c o lungă experiență în viață, îl dăscălea mereu:

„Asigură te de tânăr, băiețel Odată îți bate norocul la ușă. „Comoara neagră" îți stă la dispoziție. Numai să întinzi mâna. Mergi repede la țintă. Îndrăzneala, voința cuceresc femeea cea mai tare. Americanul e un vulpoi bătrân, dar n o să aibă încotro, va fi forțat la urmă să cedeze.

Evantia însă rămânea aceeași. Cu zâmbetul ei dulce, cu aceeași franchețe și candoare le

vorbea la toți, fără să arate vreo preferință niciunuia din suspinătorii care i compuneau escorta. Și ochii ei fosforici păstrau aceeași privire curată, îndrăzneață și nevinovată.

Nimic nu ascundea, pentru că nu avea nimic de ascuns.

*

Mult s a minunat tot portul când într o bună zi a văzut pe American bând cafea turcească pe bordul iahtului Comisiei europene a Dunării, iar pe fată jucând tenis pe terenul de sport în fața palatului Comisiunii.

Un fapt banal și fără importanță, ar zice străinul care niciodată nu s a oprit la poarta Dunării.

Dar cine a debarcat măcar un ceas aci, pe limba asta îngustă de pământ, înțelegea prea bine importanța și raritatea cazului, eveniment unic poate în protocoalele Comisiunii și în viața micului port cosmopolit de la gura marelui fluviu.

Americanul și fata lui primiți la Comisie...

Minunea asta se comenta în felurite chipuri. Era o favoare deosebită. Se trecea o barieră, se nesocotea o tradiție, se călca un protocol.

Nimeni din afară nu putea pătrunde în Comisie.

Stamati, nedumerit, auzind de cinstea neașteptată ce i se făcuse fratelui său, trimise băiatul la fugă după Logaridi. Simțea nevoia să l consulte. Și amândoi plecară în grabă spre palatul Comisiei să cerceteze cazul la fața locului.

De pe chei se vedea ca în palmă pe puntea iahtului.

Vaporul Comisiunii „Carlus Primus”, sau cum i se zicea pe scurt; „Comisionu”, alb ca o lebădă, plutea acostat în fața palatului.

Numai de două ori pe an, primăvara și toamna, venea aci regulat cu delegații Statelor la gura Dunărei, pentru ședințele plenare, ținute după protocol, cu toată solemnitatea cuvenită, după care urma banchetul tradițional.

Tot timpul iahtul sta la Galați, ancorat în fața Bursei, sau plimba cu rândul pe delegații Comisiunii și familiile lor. Avea un salonaș cochet, cabine cu tot confortul și un bucătar excelent, francez, foarte priceput în meseria lui.

Pe puntea curată, lustruită, în jurul unei mese, trei oameni ședeau de vorbă, îngropați în niște fotolii adânci, englezești. Era la vremea

cafelei, la taifas și la fumat.

În mijloc, Americanul cu pipa lui scurtă între dinți. În dreapta, cu fesul roșu dat pe ceafă, sta delegatul otoman, scoțând pe nări fumul unei țigări egiptene, piperat parfumată. În stânga inginerul rezident c o havană veritabilă între degete.

Chivork Saradunghian, consul general la Galați, era și delegat în Comisia Dunării. Turcia lui Abdul Hamid măcelărea pe Armeni, dar tot dintre ei își alegea diplomații – Chivork era scund, buhăit, măsliniu; un corb bătrân, cu niște ochi mici, vicleni, care sclipeau prin sticla ochelarilor.

Diplomatul negustor era băgat în toate afacerile dunărene.

Grecii nu aveau delegat în comisie, dar își făceau prin el toate interesele.

Legenda Americanului îi ajunsese la ureche. Sub pretextul unei plimbări venise cu familia să pipăie singur terenul.

Carbyz, fiul delegatului, era un lungan deșirat, făcuse Roberts Cologiu, liceul american din Stambul, fiind destinat și el diplomației orientale.

Cele două fete mari erau gemene: Zarui și

Aighenuș; oacheșe, cu nasul adus în formă de plisc. Umblau totdeauna la fel îmbrăcate: jachete verzi, berete roșii, Băieții le porecliseră: Cei doi papagali.

Pe puntea iahtului rămaseră numai bătrâni serioși, gravi. Chivork făcuse un semn discret băiatului să ia fetele și să le conducă în parc: spera să rămână singur cu Americanul, ca să l descoase cum știa el între patru ochi.

Domnul Brull însă, grăbit, desfăcuse pe masă un imens sul de hârtie de planuri și planșe. Șeful, inginer hidraulic, purta titlul pompos de rezident! Pivotul Comisiei. Cheia și lacătul de la poarta Dunării erau ținute de jumătate de secol în mâna lui de fier, corect înmănușată.

El, de origină danez, crescut în Anglia, era un bătrân monumental – capul lui Bismark – fața cărămizie, întretăiată de o rețea fină de vinișoare albăstruie, ca o hartă hidrografică.

Înfățișarea impunătoare, glacială. Ochi albaștri, privire rece de oțel. Sub masca unei extreme politețe ascunde o aspră autoritate și cel mai profund dispreț pentru ultimii stăpânitori ai Deltei. Pe vremea turcilor era suveran în toată regiunea asta. Pescarii se închinau la numele lui. „Ce! ești Brull? Ce faci

pe grozavul? Parcă ai fi Brull”, așa își ziceau când se certau între ei lipovenii din baltă.

S au dus frumoasele timpuri... și rezidentul, deprins să guverneze ca în colonii, era nevoit la bătrânețe să facă mai multă diplomație decât inginerie în lupta de culise, care se ducea în acest vechi teatru internațional, sprijinit numai de proptelele guvernului român ca să nu se prăbușească.

*

După o serie de explicări tehnice, destul de complicate, rezidentul făcu semn unui marinar din provă.

Un semnal scurt de fluier și o comandă răgușită răsună în postul de pilotaj.

„Moulette” să acosteze în tribord la iaht”.

„Moulette” era o elegantă șalupă de inspecție a rezidentului – un fel de automobil de apă – purtând un steguleț triunghiular care fâlfâia în vânt ca un ghidon de amiral.

Rezidentul cobora rar pe pământ, din turnul lui de fildeș, de unde conducea imensa mașinărie a Comisiei. În oraș nu descindea niciodată. Umbla mai mult pe apă decât pe uscat.

Șalupa țâșni ca o săgeată sub forfoteala elicei.

Americanului i se dase locul de cinste la mijloc, în fundul șalupei, pe bancheta bogat capitonată în pluș vișiniu.

Viteza șalupei nu scăzu decât la gura fluviului, unde o dragă gigantică lucra adâncind canalul navigabil.

În fața valurilor de apă și nămol, vânzolite într un huruit asurzitor, supte și debordate de tuburile dragei, Americanul văzu clar o imagine demult rămasă, uitată, în fundul minței sale.

Se văzu, copil, muss pe o dragă primitivă, desculț, cu brațele goale, cu părul năclăit, împotmolit în noroiul clisos pe care cupele dragei îl scoteau scrâșnind din fundul apei.

Zadarnic căuta bătrânul să șteargă din minte icoana copilăriei care îl chinuia stăruitor.

Rezidentul, ocrotindu și capul sub o cască de plută colonială, asemenea unui explorator saharian, arăta întinderea bancului de nisip care forma bara ce tindea să astupe gura fluviului.

C o superbă mândrie descria lupta dârză ce trebuia dusă zilnic ca să învingă formidabila forță a naturei, care amenința cu închiderea canalului de navigație. Trebuiau prelungite digurile în larg și intensificat dragajul; lucrări amânate mereu din lipsă de fonduri.

Și totuși opera trebuia continuată cu orice preț, sfârși rezidentul cu obișnuita lui perorație asupra Dunărei, „cea mai importantă arteră care taie în două continentul, unind Orientul cu Occidentul... drumul civilizației și al comerțului... veritable mer en marche vers l'Orient”...

Americanul, care asistase absent la toate explicările date, simți că se cuvine să deschidă și el gura. Puse o întrebare banală asupra chipului cum lucrează dragele de tip nou. Rezidentul, neobosit, începu o nouă serie de explicări tehnice asupra dragelor moderne.

Faima Americanului se răspândise în așa proporții că ajunsese să l preocupe și pe Rezident, om pozitiv, ponderat și neîncrezător. Fără să și dea pe față planurile ce le clocea, profită de vizita delegatului otoman.

Explicările date erau mai mult ca să pipăie terenul, să tenteze și să dezlege limba Americanului mut și opac.

*

Stamati și Logaridis se plimbau pe chei spionând de la distanță toate mișcările. Mândria pe care o simțeau în fundul sufletelor lor pentru onorurile făcute Americanului, era înăbușite de

o teamă vagă, grija de a nu l scăpa din mână.

Nu putuseră auzi nici o vorbă, dar văzuseră de la distanță, hărțile și planurile desfăcute pe masă, urmăriseră drumul șalupei de inspecție până la gura canalului. Simțeau că ceva grav se pune la cale. Degeaba n a fost chemat Americanul în Comisie.

— Tu ce zici? întrebă Stamati pe înțeleptul portului care tăcea îngândurat.

— Mie nu mi place. Nu i lucru curat. Se clocește ceva aici. Trebuie să fim cu ochii pe el.

Te pomenești că l încurcă în lucrările Comisiei... să împrumute... ori să ia el în antrepriză facerea digurilor... mai știi în ce mâini cade...

— Eu nu pricep ce caută să se bage Comisia în afacerile noastre, izbucni încruntat și neputincios Stamati.

*

Pe terenul de sport al Comisiei, un grup de tineri jucau tenis, în cămăși de mătase, pantaloni albi și pantofi speciali cu pingele de azbest.

Evantia în mijlocul lor, surâzătoare și zglobie. Avântul jocului o rumenea, făcând o și mai atrăgătoare. Toți ochii îi urmăreau mișcările.

Privirile lacome se lipeau parcă de brațul ei gol, care mânuia racheta cu o grație și siguranță neîntrecută. Lumea se întorcea de la plajă. Mulți se opreau în drum privind cu mirare și admirație spre locul de sport.

Câteva fete din lumea bună trecură repede, cătând geloase pe sub gene spre jucători. Una mai îndrăzneață izbucni:

„Cu ce nerușinare se agață negroaica asta de gâtul bărbaților...”

Alta adaugă indignată:

— „Când te gândești că noi care suntem născute și crescute aci, încă n am călcat pe terenul Comisiei, și pocitura asta neagră venită de câteva zile...”

O doamnă consuleză, poreclită de băieți doamna Moralescu, șopti unei nepoate care nu se mai sătura privind: „e nostimă, negresa, dar e complet lipsită de pudoare”.

Atina Ziside se opri brusc pe trotuar, cu ochii țintă la terenul de sport. Cu mâna își apăsă pieptul ca să și stăpânească golul inimei. Nu i venea să creadă. Visa?

Era chiar el: Alfons al ei care învârtea surâzător racheta sub nasul obraznic al fetei.

„Asta i culmea! Ce falsitate!” murmură

printre dinți și trecu înainte mândră, cu sprâncenele încruntate.

Atina era o brunetă picantă cu n veritabil profil grecesc. Vanitatea și cochetăria o împiedecaseră să se plaseze încă.

Proclamată Regina frumuseții la câteva baluri, nu se împăca ușor cu ideea că poate fi detronată așa de repede. Rece, măreață, privea pe toți de sus. Nu vorbea niciodată. Calcula numai.

Un ofițer o numise „Virgina fără inocență”.

Mult timp oscilase între marină și diplomație. La urmă se hotărâse și, după o abilă manevră, reușise să capteze pe un francez, care avea dubla calitate de ofițer și diplomat.

Situația și titlul îi măguleau vanitatea.

Alfons Briquet, mărunțel, vioi, cu mustața aurie, galică, fusese secund pe un vapor de marfă, dar în Comisie avea titlul pompos de „cancelier” pe lângă căpitanul de port.

Cuprinsă de un fel de disperare, Atina vedea cu ochii prăbușirea tuturor planurilor și iluziilor ei. Dezastrul general venise pe negândite, într o clipă. Iuți pasul ducându se întins la Penelopa Marulis, să și spună tot paraponul ce o ardea.

Jos, în săliță, înainte de a urca scara, își

aruncă ochi în oglindă. Se opri îngrozită. Arăta foarte rău. Fanată complet. Ochii înroșiți. Obrajii tăiați de urmele a două mici torente care i umeziseră pudra de pe față.

Își scoase grăbită din poșetă pămătuful și rujul ca să se aranjeze puțin.

Plânsese. Explodase de indignare. Îi era necaz că nu se putea stăpâni.

Penelopa Marulis o ascultă tăcută, cu ochii în jos, pe o broderie la care lucra de câțiva ani. Pe față, nu arăta nimic deși era chinuită de ideea că Americanul și fata îi scăpă din mână, încurcându i toate planurile.

— Dar pe Fifache Papagalinis nu l ai văzut? o întrebă la urmă.

— Dar l am văzut umblând singur pe chei. Negroaica nici nu se mai uită la el.

După câteva clipe de tăcere Atina întrebă suspinând:

— Oare ce o fi având negroaica asta că toți bărbații umblă după ea?

Ascultă dragă, și crede ce ți spun eu: toți bărbații sunt la fel, porci și lacomi... zise apăsat și convingător Penelopa Marulis.

Leoaica, mergând spre plajă, își întâlni soțul

tocmai în fața palatului Comisiunii. Conul Tudorache, răsucindu și o țigară, sta de vorbă cu perceptorul Marcu.

— Ei, văzuși? Ce ți spuneam eu? Au pătruns și în Comisie. Se lăfăiesc ca la ei acasă. Iaca ce înseamnă să fii american. Iaca ce înseamnă puterea banului...

— Bine, făcu domnul Marcu, dar n a intrat singur, a fost omul poftit...

— Apoi tocmai de asta turbez de necaz, zise șeful. Care va să zică eu, autoritate de stat, funcționar superior, vechi în serviciu, stau ca vițelul la poartă, iar un venetic se bucură de favoruri și onoare...

Un fluier lung răsună în postul de pilotaj. O flamură albă c o bulă roșie se înălță la farul mare: „vase de război în vedere".

Pilotina de serviciu se dezlipi de ponton și se îndreptă spre gura Dunărei, ca să întâmpine navele ce se zăreau proiectate pe linia orizontului.

Toată lumea de pe chei își îndreptă ochii spre larg.

Pale de fum cenușiu pluteau suspendate în azurul cerului..

— Să știi că i flota noastră Tudorache, făcu

Leoaica emoționată.

— Da bine, domnule, că s a hotărât și escadra română să mai vie încoace, să ne mai ridice și nouă prestigiul, să ne mai afirmăm suveranitatea, mă înțelegi, națională, față de străinismul de aici...

CAPITOLUL VI

Marea era potolită. O briză de travers se menținea încă îndărătnică stricând linia de front a navelor în larg.

Când apăru fluturând la catargul vaselor comandat de trei stegulețe colorate, semnalul așteptat: „libertate de manevră”, toată lumea răsuflă ușurată.

De patru zile și patru nopți se învârtea escadra în jurul Insulei Șerpilor. Manevre, tir, lansări de torpile. Încordați, nedormiți, ofițerii și echipajele cătau lung în direcția gurilor Dunării, spre portul salvator. Toți așteptau în taină deschiderea porților paradisului visat.

Linia de front, brusc ruptă, vasele, gâlgâind pe coșuri nori negri de fum, își măreau viteza întrecându se în goană ca să atingă mai repede limanul așteptat.

Ca de obicei, la urmă, în coada coloanei, venea și nava școală, bătrânul „Mircea” legănat

domol, cu pânzele în vânt, ca o pasăre albă, uriașă, cu aripile întinse, plutind la orizont.

La pupa, sprijinit de un enorm colac de frânghie cătrănită, noul medic al bordului, doctorul Barbă Roșie, marinar proaspăt, își potrivea binoclul, așteptând cu încăpățânare să vadă raza verde. Avea ocazia să verifice palavrele lui Jules Verne, în cărțile căruia citise în copilărie despre celebra rază, ce trebuie să apară în clipa când sprânceana însângerată a soarelui se îneacă în apa viorie a mării, la asfințit.

Și pentru că făcuse proba că i tare de mare și nu suferise din prima călătorie, secundul, căpitanul Mincu, și ajutorul său, sublocotenentul Neagu, erau hotărați să l inițieze pe doctor în toate misterele mării și să l în marineze, transformându l din Homo terrestris în Homo navalis.

Secundul, ajutorul său și doctorul formau trinitatea bordului: Tatăl, Fiul și Sf. Duh. Totdeauna nedespărțiți, în nesfârșite discuții, O legătură tainică unea parcă trinitatea asta în care nici vârstele, nici firile nu se potriveau. Pasiunea pentru cultură și fermitatea de

caracter impunea trinitatea c un deosebit prestigiu în mica lume a escadrei.

Secundul, Mincu, căpitan cu vechime, era între două vârste. Părul alb și mustața neagră. Privire sumbră. Om de inimă, de o noblețe sufletească pe care nici unul din șefi nu i o remarcase.

Vârsta nu l schimbase. Păstra aceeași structură trupească și sufletească. Mergea cam crăcănat. Avea un pas nautic de care colegii făceau haz.

I se zicea în glumă: ultimul marinar romantic. Maestru în arta manevrei pânzelor, stârnea prin porturile orientului admirația corăbierilor bătrâni.

În memoriul personal, ținut sub cheie de comandant, era notat laconic: „bun marinar, slab militar. Fire irascibilă, spirit critic, cultură frumoasă; păcat că își pierdea prea multă vreme citind cărți cu totul străine de carieră”.

Marinar de rasă, făcuse școala navală de la Brest și înconjurul lumei ca aspirant pe Ephigenia. Dar la examenul de comandor căzuse din cauza unei aventuri nenorocite și a unui chef monstru sfârșit cu scandal public. Doi colegi, preparați de el, reușiseră să pună galonul

lat înaintea lui.

Sublocotenentul Neagu, ofițerul cu cronometrele, băiat subțire, brunet cu ochi albaștri, avea o figură copilărească. Din Școală colegii îi spuneau Bebe. Vorbea puțin dar citea mult. Timid și ambițios. Foarte sensibil, puțin expansiv și deloc sociabil.

Fire concentrată. Imaginație comprimată.

Nu și găsise încă echilibrul vieței. Pentru alegerea carierei se certase cu familia. Visase, după vocație, să fie marinar, nu ajunsese decât militar. Ceruse îmbarcarea pe un vapor de marfă care făcea curse regulate: Galați Rotterdam. Neagu era un fel de copil sufletesc al secundului, care l luase sub aripa lui ocrotitoare din ziua îmbarcării.

Doctorul era un interesant și unic exemplar. Uscat, noduros, chel până la ceafă; avea un ciuf rar de barbă roșie și, sub bolta craniană socratică, niște ochi vineți, tulburi.

Sfârșise medicina când unii din colegii săi erau ajunși profesori definitivi.

Cu prestigiul și autoritatea studentului veteran condusese pe vremuri câteva mișcări și

greve studențești, care făcuseră mare vâlvă.

Târziu, după ce a pus mâna pe diplomă, când să și facă stagiul militar, Ministerul de Război a găsit că i mai prudent să l dea la marină, decât la un corp de trupă.

În tinerețe, doctorul își pierduse câțiva ani în Belgia; se zicea că fusese un anarhist militant. Cu ce trăise? Ce făcuse pe acolo? Mister.

Acum se potolise, deși rămăsese același om de principii rigide, sectar și pătimaș.

Ideile lui sociale nu intrau în cadrul nici unui partid politic. Își crease o doctrină personală pe care o botezase: umanitarism pozitivist.

Citea mai multă filosofie decât medicină. Natură complexă. Privea lumea c un profund dispreț de la o suverană altitudine. Discuta cu pasiune jonglând cu cinism cele mai îndrăznețe paradoxe.

Și celor care l găseau că i mizantrop și înăcrit, le răspundea c o amară melancolie: am ajuns mizantrop tocmai pentru că am iubit prea mult omenirea; sunt sceptic tocmai pentru că am crezut prea mult în adevăr și dreptate.

Un torpilor, negru ca un bivol, gonit din urmă, trecu vijelios cu botul și nările deschise

adânc îngropate în apă. Și apa spintecată se umfla în unghi ascuțit cu rigle lungi de spumă. Un nor de fum încolăcit ca un balaur, învălui cernind câteva clipe albul aripilor lui „Mircea”.

— Ce infecte mașini, pufni dezgustat secundul. În locul navelor suple, cu forme grațioase, se construiesc asemenea oribile mașini plutitoare.

— Dar mașina ne a dat viteza. De la carul cu boi la automobil, de la corabie la vapor. Geniul aburului a învins geniul vântului.

Nu trebuie să ne supunem legilor progresului? întrebă ironic sublocotenentul Neagu, urmărind pe fața mării coada de spumă lăsată de torpilor în larg.

Asta nu mă împiedică să constat, răspunse secundul, că deși tehnica progresează, arta nautică, cea mai veche artă, căci omul întâi a născocit barca și pe urmă carul, scade, se pierde... adică se transformă din aria în știință. Mecanicul ia locul marinarului.

Vaporul e o uzină flotantă. Fum, cărbuni, uleiuri și țiței. Meseria, caracterul, vocația se schimbă; se pierde originalitatea temperamentului naval.

Numai pe o navă cu pânzele umflate în

vântul de la larg înțelegi frumusețea și poezia mărci.

Neagu nu se da bătut.

— E fatală aceeași evoluție pe apă ca și pe uscat: Galera, Corabia, Vaporul, Partenonul, Catedrala Gotică, Zgârie Nori.

— Stați că vă împac eu pe amândoi, interveni doctorul Barbă Roșie.

Mă rog, până acum frontiera dintre pământ și mare nu se putea suprima nici în gând. Iată însă că avionul, care a schimbat ritmul circulației și a scurtat distanțele, zboară la fel pe deasupra apei ca și pe uscat. Pentru el nu există frontieră. El singur anihilează orice barieră dintre apă și pământ, căci el utilizează „spațiul" constant.

Domeniul mării e amenințat, domnilor. Nu se știe cine va stăpâni marea în viitor: Marinarul sau Aviatorul?

— E adevărat, întrerupse Neagu, dar e o chestie de timp. Marina nu e o meserie, ci o vocație. Dacă e drept că avionul anihilează frontiera dintre uscat și apă, nu schimbă vocațiile distincte dintre omul naval și omul terestru. Instinctul popoarelor maritime face ca mai curând un marinar să ajungă aviator decât un om de uscat să ajungă marinar.

Deodată doctorul, care se chinuia să învețe a fuma cu pipa după uzul bordului, se ridică în picioare privind nedumerit în larg. Un punct negru apărea și dispărea în zare.

De undeva din depărtare, se auzea un muget lung, repetat la intervale regulate.

— E geamandura... ne apropiem de gura fluviului, îl lămuri secundul.

Ai să vezi acum unul din cele mai grandioase spectacole din natură. Observă culoarea apei. Două nuanțe bine distincte. Suntem în largul mării, dar plutim deja în apele Dunării. Vezi, toată suprafața i albastră până la orizont, și numai în direcția spre care navigam e o bandă lată cafenie, care taie oglinda mării.

Asta i apa dulce, mâloasă a fluviului care trece peste apa sărată și limpede a mării. fără să se amestece încă. Două domenii, două puteri formidabile ale naturei se întâlnesc aci sub ochii noștri. Fluviul dominator, care n a cunoscut stavile în cale, și nici o forță nu l ar fi putut opri, nu și întrerupe cursul, continuă încă în larg, până ce și pierde apa și numele în mare.

Aci dispare personalitatea Dunării... după ce a înghițit apa a 130 râuri, a scăldat șapte țări și cincizeci de orașe, tăind în diagonal Europa.

Așa sfârșește, ca o ființă însuflețită, bătrânul Danubius pe care antichitatea îl diviniza, socotindu l fluviu sacru, fluviu rege. Rinul e romantic, Dunărea e Clasică, eternă... sfârși Mincu făcând un gest larg spre gura fluviului.

Doctorul, în picioare, cu capul gol, în bătaia vântului, contempla mut maiestatea naturei.

Un uriaș butoi de fier ancorat se zbătea mugind înfiorător între valuri.

— E geamandura cu sirenă, care marchează bara. Acolo îi limita bancului de nămol adus de apele fluviului, zise secundul arătând cu mâna spre o pată cafenie ce se întindea în fața mării, Dunărea roade, mănâncă malurile albiei sale, sculptează, fasonează, modifică forma scoarței pământului pe unde trece, și în drumu i aduce o enormă masă de nămol, care i depusă aci pe fundul mării.

Întreaga Deltă nu i decât pământ nou adus de apele fluviului. Unde odinioară era apă acum e pământ locuit. Și depunerile sunt în așa proporții încât Delta înaintează în Mare cu zeci de metri pe an.

— Asta înseamnă că într o zi Delta se va uni cu Insula Șerpilor, întrerupse doctorul.

— Desigur, după câteva mii de ani. Acum, ca

să mențină deschis canalul de navigație, omul trebuie să lupte în permanență cu natura.

Dacă nu s ar scurma continuu fundul, în câteva zile omul ar fi învins de natură.

„Se vede Sulina în prova!” tună de sus din catarg glasul marinarului de veghe.

Viziunea portului, adusă de cuvântul magic, pe care toți îl așteptau, sculă în picioare toată lumea de pe bord.

„Sulina!... se vede!... Sulina!...” își spuneau unii altora, și o bucurie copilărească cuprinse mulțimea care ieșea pe punte, să prindă cu ochii lacomi liniștea neagră a uscatului ce tremura în zare.

„Mircea”, aplecat pe o parte, lovit cadențat în coaste de un pleoscăit domol, alunecă ușor spre portul care și scotea încet capul din apă, apărând ochiului în depărtare haotic și confuz.

La asfințit, cerul roșu de foc. Linia uscatului devenea portocalie în aureola unui vast incendiu. Părea că arde Delta cu imensele păduri de stuf în zare.

Înapoi, pâcla serii înnegrea treptat fața apei întunecând orizontul. Și în depărtarea ștearsă numai ochiul farului, veghind neadormit pe

Insula Șerpilor, clipea misterios.

În rada largă și pustie o mică brigantină, cu linii elegante, își potrivea pânzele desfăcute ca niște aripi albe, să și ia zborul în larg

Aproape de intrare o masă enormă, ca un gigantic monstru antideluvian, se profila straniu pe roșul cerului. Era o navă colos, una din marile drage care scurmă zilnic fundul mâlos al mării la gura fluviului.

În lumina scăzută a serii se deslușea încă bine când „Mircea", strângându și pânzele, trecu printre cele două faruri, verde și roșu, puse de strajă în capetele digurilor de la gură.

— Hai sus, pe puntea de comandă; se vede portul mai bine, zise secundul oferindu i doctorului un binoclu de mare distanță.

Pentru că întâia dată intra în gura Dunărei, doctorul privea atent înainte să prindă de la prima vedere culoarea locală a Sulinei.

Prin lentilele binoclului vedea în față deschis, neted, canalul navigabil, și de odată îi reveniră în minte citații, frânturi de versuri uitate din copilărie:

„Fluviul e un drum care merge".

„Dunăre, Dunăre
Drum fără pulbere..."

„Și te du la Dunăre
Și bea apă tulbure...”
*

Pe ecranul cerului se proiectau catarge și coșuri; corăbii și vapoare de a lungul malurilor dormeau ancorate, priponite cu frânghii groase de sârmă.

Pe o limbă de pământ joasă, îngustă. între fluviu și baltă, se înșirau casele aliniate la rând. O moară de vânt își învârtea cadențat în aer brațele obosite. La Nord păduri nepătrunse de stuf, la Sud banda nesfârșită a plajei cu valurile dunelor de nisip în zare.

— Peisagiu olandez, pronunță scurt doctorul.

— Exact, aprobă secundul. Aceleași condiții. Teren plat. Mlaștină. Cota zero. Nivelul mării.

Privește orașul. Trei străzi lungi, paralele cu malul fluviului, A patra e în baltă; i se zice Sahara din cauza nisipului depus ca să țină țânțarii la distanță.

Iată orașul văzut ca în palmă. Observă că mai toate casele sunt de lemn.

— Și în caz de incendiu? întrebă doctorul.

— Nici un pericol, incendii nu se pomenesc aci, pentru că societățile de asigurare nu asigură casele de lemn. Poate e singura comună urbană

care nu are post de pompieri. În cazuri rare servesc marinarii noștri și pilotina Petrel care are o pompă cu aburi.

— Dar ce i clădirea asta colosală, în disproporție cu restul orașului?

— Palatul Comisiei Europene a Dunării. Impunător, monumental, ca reședința unui guvernator din colonii.

Casele din jurul lui sunt locuințele funcționarilor superiori de la Comisiune. Vezi, ce vile cochete, îmbrăcate în iederă și glicină. Panouri de verdeață, boschete, alei plantate, parchete de flori, terenuri de sport... toate cu simetrie, tăiate geometric. Curățenie, ordine, confort englezesc. O insulă, un petic de civilizație în pustiul primitiv al Deltei.

„Mircea" urca încet pe canal împotriva curentului, așa de aproape de chei încât de pe punțile lui se vedea pe ferestre până în fundul caselor.

Doctorul privea confuz la defilarea neîntreruptă a lanțului de cafenele, birouri și consulate, care se înșirau de a lungul cheiului jos.

Munca în port încetase; era ora întoarcerii de la lucru. Lumea forfotea. Prin ușile deschise

scăpau vaiete de arcuș, țipete de armonică, chiote primitive, cântece pescărești, glasuri răgușite de rachiu și umezeala mării.

Câteva batiste fluturau pe la ferestre. Multe perechi de ochi, ascunși după perdele, pândeau mersul domol al vasului.

— Sulina asta e unul dintre cele mai originale puncte de pe glob, reluă secundul.

Doctorul își întoarse capul spre el concentrându și atenția.

— Da, da, să nu te miri. Ai să te încredințezi îndată.

Mă rog, mai există pe fața pământului o asemenea situație? Ascultă:

Debarci aci, într un port românesc. Mergi în lungul cheiului, pe strada întâia spre palatul Comisiunii, și de odată te oprești în loc. Strada i barată. Un gard de lemn, văpsit în verde, îți închide drumul. Rămâi, aș putea zice, ca vițelul la poarta nouă, dacă poarta n ar fi foarte veche, cam de vreo șaptezeci de ani. Mai este vreun oraș în lume în care o stradă sa fie tăiată de a curmezișul de un zăplaz, ce slujește drept frontieră despărțind două state?

— Cum două state? întrebă nedumerit doctorul.

— Desigur, două state. Uite, în dreapta zăplazului e România, în stânga e Comisiunea Europeană a Dunărei. Observă culorile celor două steaguri: în dreapta gardului fâlfâie tricolorul românesc – în stânga e steagul Comisiunii; alb cu bande albastre și roșii, cu cele trei litere: C. E. D.

— Așa i... ciudat lucru, se minună doctorul.

— Iată, gardul acesta verde e frontiera. Rubiconul modern. Suveranitatea română rămâne la poarta verde. Autoritățile locale nu pot pune piciorul pe teritoriul Comisiunii, care se bucură de neutralitate – privilegii moștenite din vremea regimului capitulațiilor turcești.

— Cum, și pentru că are steag propriu Comisia este socotită stat? întrebă doctorul.

Secundul îi răspunse prompt:

— Desigur. Ne găsim în fața unui stat independent, stat miniatură, dar un stat autonom cu cele trei depline puteri:

Face legi.

Judecă.

Execută.

— Stat în stat, adăugă Neagu făcând haz de nedumerirea doctorului:

Două săbii într o teacă,

Doi stăpâni în țară săracă.

— Dar ce rost mai are Comisia asta? întrebă doctorul din ce în ce mai încurcat.

— Pe vremea când Turcia nu putea și Rusia nu vroia să întrețină gura Dunării deschisă navigației, după războiul din Crimeea, s a alcătuit provizoriu o Comisie Europeană pentru lucrări tehnice, ca marile Puteri să și poată trimite vapoarele pe Dunăre să încarce grâul românesc de care aveau nevoie.

Noi, ocupând Dobrogea, am intrat în stăpânirea gurilor Dunării moștenind pe Turci. Azi Comisia nu mai corespunde împrejurărilor, e o alcătuire arhaică, un anacronism, o excepție fără precedent, unică pe glob.

Deși provizorie vegetează însă, doar nu degeaba s a zis că nimic nu i mai permanent decât un provizorat.

Populația pestriță de aci, indigeni și străini, o privesc cu respect și sfială.

O luptă surdă durează, de jumătate de secol, între autoritatea națională și cea internațională.

— Să fii nevoit să trăiești aici... trebuie să fie oribil, zise doctorul.

— Desigur că de plăcere nu locuiește nimeni aci. Căci nimeni nu se expune să fie supt gratuit

de țânțari. Nevoia sau setea de câștig i au adus pe toți aci în Deltă. Totuși, viața acestui mic port cosmopolit e originală și interesanta. Are un farmec și un pitoresc deosebit. Este unicul loc în țară unde găsești adevărata viață de port. Celelalte porturi ale noastre nu sunt decât orașe. Sulina este numai port, nu are oraș. Toată populația se hrănește din viața portului.

De altfel nici nu are nimic comun cu restul țării. Aci e o viață de colonii. Comerțul levantin atrage aventurieri din toate semințiile, care se perindă pe aci ca să pescuiască în apa tulbure a Dunărei.

Un mozaic de rase. Toate neamurile, toate tipurile și toate limbile.

Mica lume a acestei instituții – Europa în miniatură – cu decoruri, culise și protocol, are o viață aparte. Este un cerc închis, impermeabil, perfect etanș. Comisia se ține la distanță ascunzând, sub masca unei exagerate politeți, slabul contact cu mulțimea indigenă, în sânul căreia se găsește provizoriu debarcată aci la poarta Orientului.

Echipaj la posturile de sosire!...

Comanda răsunătoare a ofițerului de cart tăie

brusc firul discuțiilor. Toți ofițerii își luară locurile obișnuite pe punte.

Secundul trecu la postul de manevră a ancorei.

Neagu la ordinele comandantului.

Doctorul, fără nici o treabă, rămase izolat.

Bandula, aruncată cu dibăcie ca o grenadă de mână, căzu departe pe uscat.

Mașina stopase, dar corpul greoi al lui „Mircea” aluneca încă de a lungul cheiului negru de lume.

Funda! și ancora se rostogoli în huruitul lanțului pe nară, până se opri cu gheara înfiptă în patul de nămol pe fundul Dunării.

*

Se cunoscuseră într un chip așa de comic încât îi bufnea râsul pe amândoi de câte ori își aduceau aminte.

Era una din acele dimineți albastre, vesele, care nu știu de ce, nu se mai șterg din minte.

Primele săgeți ale soarelui ce iese din mare aprind în inima noastră flacăra bucuriei de a trăi.

Căci vântul din larg ne biciuiește pielea, ne înfierbântă și face parcă să clocotească în vine sângele care hrănește corpul și întreține viața.

Departe, o corabie cu pânzele poleite se proiecta pe linia roșie a orizontului.

Aproape de țărm, de asupra marmurei fluide a mării caline, un stol de pescărușI îmbătat de soare se juca în zbor scoțând un fel de țipete stridente întocmai ca râsul omenesc.

O bărcuță, văpsită în culoarea oului de rață, cobora fluviul spre mare.

Era Puiul, cea mai mică barcă a bricului „Mircea”. Un marinar în tricou vărgat, cu bereta pe ceafă, cu picioarele goale, se opintea trăgând la lopeți. În fund, la cârmă, un ofițer și un caporal ședeau gravi, ținând cu mare atenție pe genunchi niște cutii de lemn.

Neagu, ofițerul însărcinat cu hărțile și cronometrele bordului, venea la uscat să și facă observațiile astronomice pentru calculul orei adevărate a locului.

Tocmai la gură, lângă farul verde, barca s a oprit. Cutiile de lemn au fost scoase pe chei cu grija debarcării unor lăzi cu ouă.

Pe când Neagu se chinuia necăjit că nu putea să prindă în lentilele sextantului un soare rebel, jos în mare, aproape de capul digului zări un punct negru plutind la suprafață.

Și luneta instrumentului astronomic, ingenios

făcută ca să prindă imaginea soarelui deasupra orizontului, surprinse deodată imaginea răsturnată a unui splendid corp femeesc, întins planșă pe apă.

— Ei!... știi că are haz... cine dracu e nebuna ceea care face baie la ora asta?

— După cum lucește negreața pielei, mă bate gândul că i o țigancă, îndrăzni caporalul să și dea părerea.

Și io te cum înoată: ca peștele domnule.

Și pe când Neagu își da șapca pe ceafă potrivind la ochi luneta, deodată o răbufnire de vânt îi smulse șapca ducând o dea dura până în mare. Zadarnic patru brațe s au repezit după ea cu gesturi disperate.

„S a dus fire ar...” și o înjurătură navală scăpă printre buzele caporalului, care instinctiv își scoase bereta din cap făcând o ghem în mână.

— Dă fuga până la barcă și spune i timonierului să mi caute șapca înainte de a cădea la fund.

Dar șapca fusese deja pescuită.

Sirena Neagră, înotând în salturi, pusese mâna pe ea, și cățărându se de blocurile de la piciorul farului ieși la lumină pe chei în mărime

naturală.

Tablou. Zăpăceală de ambele părți. Aiuriți ședeau unul în fața altuia. El cu capul gol, ea cu trupul gol; numai în tricoul leoarcă, lipit pe corp.

Și amândoi deodată pufniră în râs. Voiau să și vorbească și nu puteau. Pe ea o apucase un tremur nervos de râs și de răceală. Apa i se scurgea de a lungul trupului căzând în picături perlate în jurul ei pe chei.

Cine era sirena ieșită parcă din spuma mării. De unde venea făptura asta enigmatică vibrând în soare de sănătate și veselie, cu brațele înghețate răspândind un miros limpede, curat, de apă de mare.

Pe cheiul de piatră ce frigea, sub razele albe de foc care le da dureri de ochi, au schimbat între ei primele cuvinte. Și au stat acolo până ce el și a uscat șapca, iar ea și a uscat trupul la soare.

Barca s a întors la bord fără Neagu, care a întârziat venind pe jos în port.

A condus o pe Evantia până acasă.

Pe drum, alături, în pas egal, el își întorcea ochii involuntar spre ea și o privea pieziș, sufocat de o bucurie violentă. Ea privea mândră

drept înainte, cu o inocentă cochetărie, simțind instinctiv că i studiată. Parcă o scânteie electrică trecuse legănându i de la prima atingere.

Glasul ei avea un timbru muzical; amestecând vorbele românești cu cele franțuzești mlădia accentul pe unele silabe încântând auzul c o limbă nouă, fermecător de stricată.

Îmbujorați, surâzând amândoi de o fericire nelămurită, s au despărțit. Și au strâns mâinile cu putere, dându și întâlnire în aceeași zi după amiază.

*

Câteva zile calculele nautice la bordul lui „Mircea” au dat niște rezultate surprinzător de anapoda.

Nopți întregi Neagu n a putut să închidă ochii. Chipul Evantiei luminat de dulcele ei zâmbet, nu l părăsea o clipă. În ureche îi suna glasul acela sonor; îl auzea precis. Fiecare vorbă o repeta în minte căutând să i completeze sensul. Trăia tot timpul în prezența ei. Cu binoclu, de pe puntea vaporului, îi spiona casa. Urmărea orice mișcare. Uneori se scula noaptea să vadă dacă i luminată fereastra camerei

dinspre chei, unde o știa că doarme.

Scăpat din frâul strâns al școalei, Neagu, ca un mânz slobod, zburdase în primul an îmbătat de sentimentul libertății. Se credea bărbat, se lua la întrecere cu cei mai tari în stricăciunile de marinar consumat, deși nu era decât un copil timid.

O aventură nocturnă la Smirna, când era să fie înjunghiat, un scandal la Pireu unde a fost arestat, îi creaseră din prima călătorie o reputație rea în ochii șefilor. Căci disciplina rigidă a bordului nu înțelegea că tinerețea, cu sânge fierbinte, avea nevoie de destindere, că provizia de forță și sănătate din viața monastică pe apă trebuia cheltuită pe uscat, în porturile în care vaporul făcea scurte escale.

În fond însă Neagu aducea un suflet proaspăt, candid, aspirând la marea, unica iubire care singură dă preț vieței.

El trebuia să și închidă cu zece lacăte în inimă taina iubirii lui. Spiritul dominant al bordului era o crudă ironie împotriva oricărei sentimentalități – slăbiciuni nedemne, pentru un om tare.

Trebuia să se ascundă. I se părea că fiecare îi citește pe față ce are el în suflet. Era un

sentiment nou care i tulburase inima naivă. Evitase totdeauna legături mai strânse și flirtul chiar – pacea armată sau amorul pulverizat cum se spunea la bord – i se părea joc periculos și imoral.

Știi cum începe, dar nu știi cum sfârșește. Fugea instinctiv de strălucirea care nu da căldură și mergea cu judecata până la capăt, încătușat de un fel de răspundere morală pe care o avea de acasă, insuflată din copilărie.

Și deodată căzu... el căruia nici o femee nu ajunsese să i umple inima și mintea...

Cum se insinuase în el așa de abil, fără să bage de seamă, iubirea asta care l robise complet? Nu era în fața unei dorinți. Era chiar amorul unic, profund cu toată sclavia lui? Fiecare întâlnire era o baie de fericire. Uneori, tulburat, căuta să reflecteze. Dar nu se mai putea opri. Avea s o urmeze până la capătul vieței...

Sensibilitatea bolnăvicioasă, mândria și ambiția îl țineа în rezervă față de lumea în care trăia izolat sufletește.

Colegii, în bătaie de joc, îl porecliseră locotenentul Bonaparte.

CAPITOLUL VII

O casă de piatră acoperită cu olane, în fața debarcaderului – vechea cazarmă turcească – fusese transformată de un ofițer gospodar în Cercul Marinei Române.

Câteva camere serveau de locuințe ofițerilor burlaci.

Într o sală mare era instalată popota, înzestrată c un biliard de ocazie, monumental dar șchiop; o pianină dezacordată; câteva reviste ilustrate; un joc de șah și altul de table – jocul de cărți nu era permis decât în zile mari, la balurile care aveau loc de câteva ori pe an.

Numai câteodată se așternea pe postavul biliardului o mușama împărțită în careuri numerotate. O ruletă în miniatură se învârtea zbârnâind în palpitația unor jucători savanți, care voiau să și verifice combinațiile unui calcul de probabilități.

În căutarea unei rețete matematice, cei mai

mulți visau câștiguri fabuloase, chinuiți veșnic de mirajul ruletei de la Monte Carlo.

În grădinița din față, în mijlocul unui careu de flori anemice, între două arhaice tunuri reformate, un catarg înalt și putred se menținea încă falnic, sprijinit într o armătură de cercuri de fier și frânghii de sârmă.

Tradiția se respecta cu sfințenie.

De la răsăritul soarelui până la ora asfințitului, culorile românești fluturau în vârful catargului.

Tot în locul acela se înălțase altădată steagul cu pajura marei împărății Rusești, care înlocuise pe vremuri flamura roșie cu semiluna albă a Sublimei Porți.

„Trebuie să ne afirmăm prestigiul și suveranitatea noastră aci la gurile acestui fluviu internațional...", cică spusese dârz un mare bărbat de stat român, cu prilejul conflictului avut cu rușii, când s a tras un obuz în vaporul Olga, care intrase în port, nesocotind carantina românească.

Și vorbele rostite odinioară se repetau de atunci în toate ocaziile solemne și de câte ori se întețea zâzania între autoritățile care se ciocneau adesea în conflicte de atribuții.

Balul Crucii Roșii, dat la Cercul Marinei, era un eveniment anual. Faima lui trecea de limitele Deltei. Venea lume multă din Galați și Brăila. Surprizele de cotilion se comandau direct la București. Cât despre muzica militară și ofițerimea garnizoanei Tulcea, erau oarecum obligate să ia parte, cu toate că existau unele fricțiuni între cele două garnizoane vecine.

În Sulina, unica garnizoană de marină, nu exista nici un ofițer de uscat. Și când se întâmpla vreunul în trecere, pleca repede, scandalizat de lipsa disciplinei. Marinarii umblau ca la ei acasă. Înlocuiseră săbiile cu bastoane, tunicile cu sacouri descheiate, și cizmele cu pantofi albi de tenis.

Împunsăturile dintre cele două elemente ale armatei nu ajungeau să destrame legătura de solidaritate și spiritul de corp, pentru un sprijin reciproc între forțele de apă și cele de uscat.

Din cauza relațiilor delicate cu personalul Comisiei Europene, balurile din Sulina căpătau oarecum un caracter oficial, respectându se un anumit protocol diplomatic.

Se cereau calități de atenție și tact ca să împaci pe toată lumea, căci după o veche tradiție democratică, trebuiau invitați și agenții

caselor de comerț din port, fără deosebire de naționalitate și religie.

Era nevoie de o femee distinsă și abilă, care știa să primească, să facă onorurile casei.

Comandantul Bazei Navale de la gura Dunării, om instruit și manierat, foarte ocupat cu partea tehnică a meseriei, având și mania invențiilor – lucra la o torpilă ce trebuia să l aducă glorie și bani – trecuse frânele în mâna soției sale.

O mână fermă, făcută anume parcă să conducă un regat, se mulțumea să guverneze cu tact și energie o mică garnizoană.

D na comandor Otilia Latiș, care se oprise la limita de vârstă (40 de ani), fără să mai avanseze deloc, se ținea bine. Dacă talia n ar fi trădat o, rămânea aceeași femee frumoasă cu bucle negre, cu ochii și dinții sclipitori.

Pentru că avea pronunțate dispoziții de rotunzime, ofițerii o porecliseră: Turela comandantului.

Cronica locală de provincie îi menținea o bună reputație, și pentru că de la o vreme o pasiona numai amorul altora, patrona, fără interes personal, tot comerțul secret și sentimental din cercul ei dirijat cu artă, după un

protocol desăvârșit.

„Une femme de tête”, i se zicea cu admirație în lumea bună.

Sub ochiul ei vigilent, urmau de o săptămână pregătirile la Cercul Marinei.

Tot localul era pavoazat cu steguleţe adunate de la vapoarele din port. Trei bărci cu ramuri de stejar fuseseră aduse din pădurea de la Letea. O echipă de marinari împletea ghirlande de frunze, o altă echipă își tocise pantalonii frecând în genunchi podelele salonului cu ceară de lustruit.

Portul era în plină sărbătoare.

La sfârșitul campaniei de instrucție toate unitățile navale se concentrau la gura Dunării, în vederea manevrelor și a inspecției generale.

Lumea se agita pe cheiuri. Marinarii cu gulerele albastre, umpleau cârciumile și cafenelele. Ofițerii familiști, sub ochii încruntați ai vameșilor, cutreierau prăvăliile și se aprovizionau, tocmind mărfuri aduse fără vamă.

Ofițerașii proaspeți, hoinăreau în cârduri prin mahala, cu ochii pe la ferestrele care păstrau încă zăbrele de fier, pentru liniștea și siguranța înțelepților orientali.

Când apăru la catargul vasului comandant,

înainte de apusul soarelui, prima flamură de semnalizare, toți așteptau transmiterea ordinelor de serviciu sau de manevră, dar se anunță spre executare la vasele militare din port un ordin neașteptat:

„Toți ofițerii, afară de cei de cart, vor fi prezenți la serata ce are loc la ora 9, la Cercul Marinei”.

Veseli, gălăgioși, ofițerii tineri se înghesuiau prin cabinele strâmte; se ferchezuiau în fața oglinzilor; se ciondăneau de la săpunuri, brice, jileturi și pudră. (Simțul de proprietate pe bord scade simțitor între indivizii care trăiesc de a valma, într un spațiu restrâns, după forme sociale apropiate de comunism).

Plictisiți, sceptici, ofițerii bătrâni își arătau, după obicei, nemulțumirea, bombănind pe înfundate:

„Poftim... serată... bal cazon... obligator... de asta ne arde nouă!”

— În armată și petrecerea e din ordin, zise c o acră ironie doctorul Barbă Roșie, aruncând enervat zarurile în cutia jocului de table.

— Lasă, doctore, mergi cu mine la bal, doar faci parte din marea familie militară, îi vorbi căpitanul Mincu, resemnat și filozof.

— Bine, dar ce să fac eu acolo? N am dansat în viața mea.

— Nu i nimic, parcă eu am dansat... și doar în școala militară am avut profesor de dans, care ne punea note. Fiind obligat să merg la baluri, am făcut școala lumei, am învățat să observ. Salonul e ca și scena. Dacă ai spirit de observație, și ochiul format, petreci ca și la teatru. Căci în fond balul nu i decât un teatru erotic, pe care ni l prezintă viața socială. Dansurile primitive, baletul sălbaticilor ca și dansurile moderne cu gesturile, mișcările în ritmul muzicii, îmbrățișarea în văzul public, frecarea trupurilor dau aceeași iluzie teatrală, nu sunt decât elementele unei piese erotice. Iar toaletele de gală, rujul și fardurile, care azi rectifică natura, nu fac decât să înlocuiască tatuajul strămoșilor noștri. Numai forma se schimbă, fondul e veșnic același.

Crede mă că n ai să regreți. Balurile de aci sunt interesante și originale. Le cunosc bine, am trăit atâția ani în acest minuscul lupanar cosmopolit.

Cercul Marinei, pus în legătură cu dinamul crucișătorului, era feeric luminat. În grădinița

din față străluceau pomii, subit înfloriți de mulțimea lampioanelor multicolore.

Sub ochiul comandantei de garnizoană, căreia nimic nu i scăpa din vedere, un stol zglobiu de ofițerași spilcuiți, pudrați și înmănușați, se agita la intrare, conducând cu grație lumea spre biroul furierilor, transformat cu stângăcie în cameră de toaletă.

Parasca, o rusoaică îmbujorată, fata de la Hotelul Internațional, angajată special, făcea pe garderobiera, ajutată de o cameristă, baba Marghioala, spălătoreasă Marinei.

Invitații veneau pe rând, după categorii: funcționarii, comerțul, diplomații și la urmă Comisia Europeană.

Cel dintâi, ca de obicei, apăru conul Tudorache vameșul, în ținută de ceremonie, solemn, într o redingotă înverzită, lungă până la genunchi, răspândind o aromă puternică de naftalină. Leoaica, într o rochie bogată de tafta taupe, avea cerceii și broșa la fel, montate cu pietre antice de topaz.

— Bravo, șefule! ca totdeauna, ești primul reprezentant al autorităților românești, îl întâmpină un căpitan hazliu.

— Vai de mine, domnule căpitan, mai e

vorbă... aici nu i chestie de petrecere... e o datorie de onoare, națională, pot zice. Ca bun român, trebuie să fiu prezent, ca la un ordin de serviciu. Doar Marina Regală Română ne mai ridică prestigiul și ne afirmă suzeranitatea aici între străini, în orașul ista cos mo to lit – aici șeful se încurca regulat, de câte ori pronunța cuvântul cosmopolit.

Din lumea comerțului sosi devreme domnul Kohen, într un smoching strâmt, rămas din tinerețe de când nu i se dezvoltase încă pântecele. D na Blanșa Kohen, sub povara unei mari cantități de bijuterii, într o rochie de mătase azurie, își expunea decoltajul unui piept foarte bogat. Pe carnea albă și grasă străluceau boabele unui colier de perle. Pe fiecare deget, câte două, trei inele montate cu briliante, rubinuri și smaralde.

Kohen ajunsese celebru cu ocazia unei călătorii a Regelui Carol I pe Dunăre. Primarul, pe debarcader, îl prezentase ca procurist, iar Kohen se grăbi să adauge și titlul de agent principal la Loteria Regală Română.

„Eu nu joc niciodată la loterie, nici chiar la cea regală" –i a spus Regele, cu finul lui surâs.

Lumea a făcut haz de întâmplarea asta, și a

scornit vorba că agentul ar fi încercat să i vândă Regelui un bilet de loterie, asigurându l că i dă un număr câștigător.

— Bine, se poate să nu aduceți domnișoarele la serata noastră?... niște fete așa de drăguțe și talentate.... începu să reproșeze comandanta.

— Scuzați, madam, răspunse foarte jenat domnul Kohen, e drept că aici se petrece așa de frumos și fără speze... dar vedeți, fetele mele sunt deja culturale, muzicale și picturoase, dar prea copile încă... s ar putea cine știe cum să capete papietație între atâția domni ofițeri tineri, frumoși și... știți, e mai bine cu puțină prudență... fără supărare... și domnul Kohen se pierdu în scuze și complimente.

Dansul începuse, când amiralul cu statul său major își făcu apariția. Perechile s au oprit brusc în mijlocul sălii. Ofițerii au făcut front și lumea civilă s a înclinat cu respect. Bărbații, solemni în haine negre, se frângeau în două pe cât le permitea coloana vertebrală. Femeile, în toalete bogate, cu brațele și umerii goi, se aplecau în reverențe grațioase.

Amiralul, grav, marțial, c o venerabilă barbă albă răsfirată pe piept până la placa

decorațiilor, traversă ceremonios salonul, ca la o inspecție generală. După câteva strângeri de mână, se așeză în fundul sălii, în mijlocul notabilităților.

Și dansul reîncepu.

Înăuntru căldura era apăsătoare.

Gulerele, înțepenite de scrobeală, începură să se moaie. În atmosfera sălii de bal plutea un miros înțepător, care se suia la cap; amestec de parfumuri tari, sudoare și naftalină.

O parte din lume ieșea în grădinița din față, ea să respire aerul curat și rece care adia dinspre mare.

Cu toată scânteierea lampioanelor printre crengile pomilor, rămânea prin boschete destulă umbră, colțuri tăinuite pentru perechile care căutau locuri ascunse, ferite de lumină.

Doctorul și Mincu nu dansau, nu se amestecau în lumea balului; sprijineau cu spatele ușile salonului, observau, comentau și criticau pe șoptite. Și când simțeau nevoia unei reflecții mai tari, ieșeau în grădină, la răcoare, continuând discuția liberi, în gura mare.

— Ce bogată menajerie, zise pedant doctorul.

— Ce variate specii de mamifere...

— Un adevărat ghiveci internațional, adăugă

Mincu.

— Unde mai poți găsi într un spațiu așa de restrâns, un asemenea amalgam? Ce bizar amestec de rase, tipuri, limbi și trepte sociale. O parodie de bal diplomatic. Oamenii oficiali și gravi, cu masca zâmbetului fals pe buze, dau mâna cu aventurierii și escrocii, barcagii de ieri, milionarii de azi.

Toată lumea asta are pentru noi dispreț și teamă ca față de niște ocupanți cuceritori.

Suntem doar în poarta orientului.

În punctul terminus al Dunărei, la răscrucea căilor mondiale de comerț, se întâlnesc toate neamurile; o mahala a Levantului.

Și doctorul sfârși declamând cu patos:

„Oraș de vânzare!! Nu ți lipsește decât un cumpărători...” a zis Iugurta părăsind Roma.

Era târziu și Americanul cu fata lui nu apăruseră încă. Lumea aștepta cu nerăbdare să i vadă. Era cel mai de senzație număr din programul seratei.

Felurite șoapte începură să circule prin colțuri. „Vine ori nu vine Americanul?” Amfitrioana era îngrijorată. I se încurcau planurile. Enervată, pierzându și răbdarea, făcu

un semn discret către consulul elen.

Intervenția avu efect. După câteva minute consulul, la braț cu Evantia, apăru în cadrul ușei. În urmă, se ivi Americanul cu Penelopa.

Apariția lor făcu senzație în sală.

Evantia, grațioasă, era îmbrăcată cu mult gust, într o rochie simplă de mătase roșie, armonizând de minune cu pielea mată de culoarea coajei de castană.

Tatăl ei în haine cenușii.

„Te pomenești că n are haine negre!" zise unul în glumă.

„Are haz... se poate? Un om ca el, întors din America, să nu aibă haine negre?"

— Dar așa sunt americanii, originali; dinadins nu vor să respecte nici o etichetă, nici o ceremonie, zise un ofițer voiajat.

— Când ne a primit, la un congres, președintele Republicei, în saloanele de la Casa Albă, erau toți în haine de turiști.

Americanului, după prezentări și plecăciuni, i se făcu loc în cercul protipendadei, între amiral și rezidentul Comisiei Europene.

Toți ochii urmăreau cu admirație mișcările Evantiei. Dansa parcă plutind în aer. Un fel de candoare îi împodobea fiecare gest. Bărbații o

sorbeau din ochi, proclamând o, în unanimitate, Regina balului. Femeile, făcând ochii mici, o măsurau c o ascuțită curiozitate, mascându și gelozia prin aprecieri, spuse cu jumătate de glas.

„Vai ce drăguță!" zise una. „E adorabilă... ce picantă e negresa..." zise alta. „Ce o fi având drăcoaica asta neagră de se țin toți bărbații după ea?" întrebă o doamnă serioasă ascunsă după un evantai enorm.

„Și fetelor corecte nimeni nu le face curte", zise înțepat o matroană vânătă de pudră și de mânie.

În pauză, când muzica încetase, în mijlocul unui grup, Evantia în roșu, îmbătătoare, radia un farmec femeesc care făcea pe toți bărbații să graviteze în sfera ei de atracție, ca niște sateliți.

Ofițerii, în alb, o asediaseră. Civilii, în negru, o contemplau resemnați.

— O floare de mac într un buchet de crini! zise romanțios și sarcastic doctorul Lascu, privind grupul cu ochii lui de miop pe jumătate închiși.

— O plantă nobilă, exotică, adaogă Mincu, admirând trupul grațios al fetei.

— Încântător amestec de eleganță, gingășie și

vibrantă vitalitate... un produs de o specie rară, și doctorul o examina ca pe o varietate ciudată prinsă în lentilele unui microscop.

În salon se auzeau toate limbile, dar franceza, ca limbă diplomatică, predomina, vorbită cu diverse accente orientale.

O brunetă coaptă, văduva unui agent de vapoare, Evredichi Saris, c o ținută marțială, păstrând încă urme de frumusețe, traversă de câteva ori salonul, schimbându și mereu locul, pozând pentru a fi în bătaia ochilor Americanului.

I a pus gând rău! șopteau două prietene, urmărindu i manevra.

„Uite ce ocheade îi trage!... fără pic de rușine... la vârsta ei... și a pus ochii pe el... îi aține calea, că doar l o încurca... să și facă și ea o situație...”

În dreptul unei ferestre dinspre stradă, unde mulțimea gură cască privea în salon cu nasurile turtite pe geam, consulul elin dicta grav ceva unui tânăr, care lua note pe un carnet.

Jak Măgură, un imberb deșirat, într un sacou verzui, c o bogată coamă de păr roșu, artistic zburlit, era reporter la o gazetă din Brăila și corespondentul unui ziar de tiraj din Capitală.

Venise anume să ia un interviu, date biografice și fotografia Americanului.

„Colega!... colega!...” se auzi dintr un grup de ofițeri, o voce ascuțită de femee.

Și o persoană în negru, de sex nedefinit la prima vedere, se desprinse din grup.

Domnișoara Pampi Fotis, excentrică, nedescifrabilă, făcea o stranie impresie. Băiat sau fată? Te întrebai privind o cu atenție de la brâu în sus. Cap masculin, ten mat, tunsă a la garçonne; în sacou de catifea de o croială băiețească, fără sân și fără șolduri, cu mâinile în fundul buzunarelor, cu țigara în colțul gurii, scoțând fumul pe nări, părea un licean ștrengar.

I se zicea Palicarachi în cercul ofițerilor, în care flirta fără să aibă în special vreo preferință.

Gurile rele șopteau la ureche o sumă de infamii pe socoteala ei. Complet emancipată, ea nu se sinchisea de opinia publică. Levantină poliglotă, vorbea și scria șase limbi.

Născută în capitala Turciei, făcea ziaristică în Grecia și trăia mai mult la rude, prin porturile românești de la Dunăre.

Pregătea pentru o revistă din Atena o bogată monografie asupra coloniilor elene din

România.

La bal venise în exercițiul funcțiunii, înarmată cu blocnotes și stilou, să culeagă impresii și informații asupra Americanului întors, după 40 de ani, în sânul coloniei elene de la gura Dunărei.

*

Persoanele marcante, serioase, pentru care dansul nu mai avea nici o atracție, ieșiră la răcoare într un boschet de liliac.

Comandanta, căreia nimic nu i scăpa din vedere, făcu semn unui marinar stângaci, în mănuși albe de ață. După câteva minute fu adus căzănelul argintat cu sticlele de șampanie, puse la frapat. Grupul format în jurul americanului se mărea pe nesimțite.

Avocatul Zalău, poreclit Dulău, un tânăr deputat de Tulcea, în picioare în fața amiralului, vorbea cu patos:

— Delta d lor e o Californie neexploatată.

...bogății în stare latentă... trebuie puse în valoare, cu orice preț”...

Cei care ședeau pe de lături și nu îndrăzneau să se apropie, își lungeau numai gâtul, prinzând cu urechile ciulite silabele care cădeau ca niște perle pe coarde de aur, într o muzică divina.

Inginerul rezident asculta zâmbind cu ironie. Amiralul zise cu gravitate: „navigația pe canal ar fi compromisă prin secarea Deltei”.

Inspectorul pescăriilor expuse pedant teoria cu geneza Deltei. Fund de mare care nu poate fi utilizat decât pentru pescărie. Secarea este o utopie a dovedit doctorul Antipa.

Deputatul, economist, susținea că i cel mai fertil teren și nu i trebuie decât capital străin ca să ajungă grânarul Europei.

Deși părerile erau împărțite, toți se întâlneau la aceeași idee fixă.

„Capital, capital străin să ne fecondeze.... trebuie să fim fecondați și... nu vin d lor... nu vor să vie... de ce nu vin capitaliștii să ne fecondeze?

Ce i de făcut?”

Și unii se încruntau privind cu n fel de necaz la Americanul care tăcea chitic. Încercase el să zâmbească, dar nu reușise.

*

Muzica rări tactul, până se opri obosită. În pauză, un căpitan de marină, întârziat, se ivi în ușă șoptind unui camarad:

— Ti! ce odor di femina – și nările începură a i vibra nervos. Apariția lui făcu senzație în sală.

Elegant, mlădios, statură puternică, umeri laţi şi talia fină. Profil de medalie. Nasul acvilin. Părul castaniu, buclat şi pomădat.

Şi el, c o lenevie graţioasă, cu gesturi studiate, făcu doi paşi, oprindu se pentru a scormoni sala magnetizată. Ochiul scânteietor, privire sigură şi fără greş. Un vultur care şi alege prada planând deasupra unui stol de vrăbii.

Buzele fine, care schiţau o umbră de ironie, deodată se distinseră într un surâs dulce, voluptuos, şi privirea i ascuţită se topi într o lucire catifelată – descoperise o veche cunoştinţă.

Se îndoi într un salut ceremonios. Câţiva paşi legănaţi şi, ca un seducător gentilom de altă dată, îşi curbă talia depunând cu respect un lungă sărut pe mâna fină ce i se oferea c o graţie molatică.

Şi doamna, flatată în tulburarea ei c a fost aleasa dintre toate, vorbea îmbujorându se, cu şoapte întretăiate de jumătăţi de suspine.

Doctore, vino în salon, şopti Mincu, ai să vezi un tip interesant: Angelo Deliu. Cuceritorul. Unicul exemplar pe care l posedă marina noastră.

Și cei doi prieteni se așezară pe o banchetă lângă ușă, ca să urmărească manevrele de explorare ale căpitanului poreclit de camarazi: „Marchizul de Priola”.

— Deliu este tipul amantului de profesie, veritabilul seducător, l'home à femmes, începu Mincu. Femeile îl admiră, își pierd mințile. Camarazii îl invidiază. Bărbații însurați se tem de el și evită să l recomande nevestelor. E un om periculos. M am întrebat adesea ce calități deosebite are omul acesta? Care i secretul artei lui? Prin ce se deosebește de toți ceilalți?

E adevărat că orice mișcare a lui e studiată, mersul, îmbrăcămintea, vorba, totul atrage și fascinează.

— Cunosc tipul... un abil actor de melodramă.

— Da! însă un desăvârșit artist. Arta lui cucerește.

— Cred, zise doctorul, că pe cuceritorul de profesie nu l face croiala hainei și nici un artificiu de calcul. Asta nu se învață. Se nasc unii c un fel de grație animală. Numai înfățișarea lor ademenește ochii femeilor.

— Dacă ai cunoaște, continuă Mincu, viața și aventurile lui Deliu ți ai rectifica teoriile. Toată

preocuparea, întreaga lui forță vitală nu l îndreaptă decât într o singură direcție. Nici o altă țintă nu are în viață – o pasiune de colecționar. Nimic altceva în lume nu l interesează. Și e un om fin, inteligent și curajos. E gata să și riște viața pentru o bonă durdulie ca și pentru o prințesă de sânge. În fața femeii pe care o dorește, nici un scrupul, nici o piedică. Trebuie să și ajungă scopul cu orice preț; înfruntă orice primejdie. Nu există datorie, onoare, carieră, morală. Nimic sfânt. Complet liber. Tot ceea ce pe alții îi reține, îi face prizonierii conștiinței, pentru el nu sunt decât prejudecăți. Fără să se poată fixa, încearcă, schimbă, continuă și nimeni nu i poate rezista.

Interesant e că tocmai prestigiul unei proaste reputații în societate îi înlesnește reclama și succesul. Se știe doar că lumea disprețuiește pe femeea care schimbă bărbații și admiră pe bărbatul care cucerește cât mai multe femei.

Doctorul, care ascultase gânditor, plecând de la o veche teorie ajunse iarăși la undele sufletești, o ipoteză care îl chinuia de câțiva ani.

— Desigur, zise ele, cea mai mare calitate a cuceritorului e îndrăzneala, persistența, voința. Căci în fond aci e o luptă. Unul cucerește,

învinge în paguba altora. Sunt suflete pradă. Sunt oameni de acțiune și oameni de gândire. Calitățile de cucerire, arta, se datoresc unui instinct.

Cuceritorul, mai mult decât alții, simte, primește și emană, ca prin niște antene, fluidul, undele sufletești asemănătoare cu cele electrice. Noua ipoteză, oricât de îndrăzneață, mi se pare foarte aproape de adevăr. Se va impune în curând, va domina știința sufletului limpezind toate fenomenele ce ne par așa de stranii, cum e telepatia, sugestia, simpatia și antipatia.

*

Toată noaptea Neagu a stat pironit într un colț, îmbufnat, absent. Nu vedea din toată sala plină decât pe Evantia.

Ochii femeilor se opreau instinctiv asupri lui.

Înfățișarea i tinerească atrăsese atenția multora și unele chiar manevraseră pentru a se apropia de el, dar aspra și mândra lui indiferență le ținea la distanță. Deși în fond era măgulit de curiozitatea pe care o deștepta, păstra aceeași atitudine rezervată care atrage și intrigă mai pe toate femeile.

Lumea îl acuză că i place să pozeze.

Vrea să fie original, interesant, și nu i decât

afectat.

Neagu părea că privește distrat vârtejul perechilor dansând. Dar el nu urmărea decât o singură pereche. Nu vedea decât două ființe contopite într una, care se legăna straniu în ceața luminoasă a sălii, în mișcări ritmate, muzicale. Neagu le spiona gesturile ca să le ghicească gândurile. Nu auzea șoaptele dar ochii pe jumătate închiși prindeau orice mișcare.

Rochia Evantiei, în undularea ei, învăluia picioarele lui Deliu, care se lipeau nervoase de pulpele acelea rotunde și elastice. Îi strângea talia cu atâta dibăcie încât o ducea pe sus, ca pe o pradă lipită la sân. În brațele lui, supusă, nu putea să facă decât mișcările pe care voința lui le imprima în cadența orchestrei. Cu fruntea lipită de buclele ei negre el îi șoptea ceva la ureche. Și ea, topită în voluptatea amețelii, surâdea c o ușoară cochetărie. Uneori ridica spre el ochii arzători de o candidă îndrăzneală.

De câte ori treceau în zbor prin fața lui Neagu, el încrunta fără voie sprâncenele.

Și dacă privirile se încrucișau, el întorcea ochii c o indiferență afectată.

Cum se poate, Neagule, la vârsta ta să faci tapiserie salonului, ca o fetiță de la Sacré Cœur? Și un căpitan bătrân îi puse o mână grea pe umăr.

Doctorul Barbă Roșie se apropie cu zâmbetul lui sarcastic:

— Tinerii în genere fac profunda greșeală că sunt prea respectuoși cu femeile. Ei se înșeală amar; ele vor să fie atacate cu toată îndrăzneala. O babă ca și o fetiță se bucură la fel când îi faci curte sau îi spui un compliment.

Asta i cea mai mare naivitate a tinereții, de care nu ți dai seama decât în vârsta regretelor. Tinerețea dacă ar ști... bătrânețea de ar putea... ce profund adevăr cuprind aceste vorbe banale....

Căpitanul Mincu, atras ca de un magnet, veni lângă Barbă Roșie, care privea lumea din sală, ca de obicei, c un suveran dispreț, de la o mare înălțime.

— Nu știu cine, zise doctorul, a comparat balul c un câmp de luptă. Două tabere. Bărbații însurați, preocupați de interese, și femeile însetate de senzații noi, căutând o evadare, o fugă din realitate. Ei în negru, parca ar fi toți în doliu, ele în alb, în roșu, în verde, în toate

culorile, vii, țipătoare.

Și ofițerașii aceștia, în alb ca niște heruvimi fără aripi, pajii aceștia – dintre care mulți miros a iodoform – după care femeile își pierd mințile, au prestigiu, sunt căutați, pentru că amintesc armurile și broderiile de altă dată.

Uite la bărbații însurați. Vulgari, posaci, își spionează nevestele cu coada ochiului. Și uneori surâd acru. Acasă, de frică să nu le piardă, le țin sub cheie. Și aci în bal le lasă goale, libere în vederea atâtor ochi de hoți care le pândesc gata să le fure. Să băgați de seamă la figurile soților în momentul plecării din bal.

Cu ce cruzime bărbatul își scoală de pe scaun nevasta ca să o ducă acasă. Cu ce satisfacție își afirmă el proprietatea. Și ea cu ce regret în ochi își părăsește pajul, care a încântat o câteva ore, scoțând o din plictiseala provinciei meschine în care vegetează.

— Ia privește – vorbi Mincu – ce figură nenorocită face bietul Neagu, văzându și adorata în brațele lui Deliu.

— Cine ar putea crede că apariția acestui om aci în bal, poale stârni atâta admirație, invidie și gelozie? Uite colo, în fund, lângă fereastră, vezi o femee brună, înaltă?

— Nu i urâtă, răspunse doctorul, fixând o cu atenție; are grație, dar pare glacială; dacă aș sta mai mult lângă ea, sigur că aș căpăta un guturai.

— Te înșeli, nu i rece deloc, fierbe; e gata să facă explozie ca o torpilă, îi lipsește numai amorsa. E nevasta unui fost pilot. Observă ce privire sumbră are. Își plânge dragostea pierdută. Deliu a abandonat o, din ordin, fiind mutat la Galați. Uite, cu ce ochi asasini îl urmărește. E chinuită de o gelozie feroce.

— Iubirea și ura sunt două extreme care se ating, zise doctorul sentențios. Dintre toate pasiunile, aceea care roade mai dureros existența omului e gelozia. În același timp ești tiran și sclav, îndată ce i inoculat veninul geloziei.

Ca o fiară rănită sta la pândă Penelopa, în fund, lângă fereastră.

Intrase în sală odată cu Americanul. Fardată cu artă, într o rochie neagră de tafta, c o antică broșă în granate, își luase loc, în rândul doamnelor serioase. Rolul de protectoare știa să l joace, cu tact și cu demnitate.

Retrasă, înfiptă, privea aparte, cu ochii mici lumea strânsă acolo, care se agita ca un zumzet

de albine.

Ce meschine i se păreau balurile acestea cu pretenții diplomatice! Și închizând ochii pe jumătate, îi apăreau, ca pe un ecran misterios, vedenii rămase în fundul minței, din vremea copilăriei... „Ce bogății, ce splendoare era pe atunci la balurile de la ambasada rusa din Constantinopole!...”

Și cum visa pierdută în amintiri, Penelopa deodată tresări surprinsă. În cadrul ușei apăru figura lui Deliu. Nu i venea să creadă. Știa bine că el nu venise cu escadra în Sulina.

„Când a sosit? Ce frumusețe bărbătească!”

Și Penelopa înfiorată, cuprinsă de un fel de spaimă, simțea cum îi năvălește sângele la inimă. Îi venea nebunie. La asta nu se așteptase niciodată. Să l aibă în fața ei și să nu i poată vorbi. Îi venea să se arunce de gâtul lui, să l înăbușe cu sărutări. Sta pe cărbuni. Dar nu se putea clinti din loc. Era osândită, paralizată; trebuia să rămână țintuită acolo toată noaptea. Atâția ochi o spionau.

Deliu, cu recea lui mândrie, aruncă priviri în sală, fără s o vadă. Sau se făcea că n o vede. Asta i teribil...

Penelopei îi făcuse altădată plăcere reputația de cuceritor a lui Deliu. Era mândră, auzind de aventurile lui și de femeile pe care le înhămase la carul lui de triumf. La început când fusese aleasă, ea simțise bucuria reușitei la concurs. Dar după scurt timp ajunsese la accese de gelozie sălbatică. „Ce pereche potrivită!" șopti o doamnă de lângă ea, privind la Deliu, care dansa cu Evantia, în admirația tuturor.

Strânși, lipiți, zburau într un vârtej nebun. El, puternic, înalt, se înclina ușor, c un fel de grație în mișcări.

Ea, delicată, mlădioasă, se atârna lipindu se de el, cu respirația tăiată, cu ochii închiși.

Privindu i, Evantia simțea o durere fizică.

De câteva ori îi fulgerase c o privire încruntată, pe când trecuse prin fața ei. El n o văzuse. Sau se făcuse că n o vede? Frântă în orgoliul ei, Penelopa simțea că i vine amețeală în atmosfera înăbușitoare a sălii.

*

Plecase singură de la serala Cercului Marinei. Zdrobită, căzu pe pat, își băgă capul în perne, plângând cu sughițuri. Nu putea dormi. Cum închidea ochii, o vedea pe Evantia în brațele lui Deliu. Imagina, halucinația asta o tortura.

În febra în care se zbătea, își punea întrebări crude, la care îi era frică să răspundă.

„Cum, să fie adevărat că el n o mai iubește? a părăsit o pentru totdeauna? S a săturat de ea? a îmbătrânit?... S a făcut urâtă și el nu se mai uită la dânsa?... Adică un om ca el să și pună mintea cu un copil ca Evantia?”

„Dar poate nu i ceva serios; totuși cum găsește el o plăcere să sfâșie inima femeii care l iubește cu patimă?”

Și deodată, își aduse aminte de o expresie citită într un roman de senzație: fiară adorată.

Aceste două cuvinte le repetă prelung, șuierător, într un rânjet de furie înăbușită.

Întinsă, cu mâinile sub cap, cu ochii în tavan, a rămas până s a luminat de ziuă. Nu mai putea sta în pat.

Se sculă, își spălă ochii, și se apropie tiptil de camera în care dormea fata. Stăpânindu și bătăile inimei, apăsă ușor pe clanță, crăpând ușa puțin.

Fata dormea fericită, cu surâsul ei inocent pe buze. Și sânul ei tânăr, abia format, desgolit, se mișca în ritmul respirației.

Penelopa se simți insultată de tinerețea tetei.

Închise încet ușa la loc și se întoarse cu fața

spre oglindă. Era palidă, ofilită, cu cearcăne mari la ochi.

„Ce, n a fost odată și ea ca fata asta? Dar cine se uita pe atunci la dânsa? Era o copilă. Numai după ce s a copt, când avea trupul împlinit, a început și ea să placă bărbaților.

Cum poate copila asta să aibă așa pretenții la vârsta ei? Ce obrăznicie! Să și pună ochii pe un om ca Deliu".

I se părea ceva absurd, monstruos. O fată ca asta să i fure amantul. Ideea superiorității o înverșunase. Tremurând, cu ochii în lacrimi, se zbătea prin cameră, desfătându se parcă în ura ce o înăbușea.

Toată ziua a stat închisă în casă, cu gheață la cap. Numai spre seară a ieșit singură să ia aer de mare, făcându și obișnuita plimbare pe chei.

*

Evantia a dormit bine până la amiază.

Voioasă, ușoară, fragedă, a plecat seara spre plajă, să l întâlnească pe Neagu, după obicei.

Unde era el? Nu se vedea nicăieri.

O vagă neliniște o cuprinse. Simțea că încearcă s o înțepe un ghimpe de mustrare. „Ce indispus era Neagu la bal. Păcat că nu i place și lui să danseze. Și ea a jucat ca o nebună. Toată

lumea o admira, dansând cu Deliu.”

„Ce cavaler desăvârșit! E un tip interesant.”

„Nu, lui Neagu nu i plac balurile. Și ea cum s a antrenat așa la dans... Nu trebuia nici ea să danseze, dacă lui Neagu nu i place...”

„Desigur că el e supărat. Are dreptate... Cum să l împace?” Și Evantia, sub culpa i închipuită, simțea o dorință de sacrificat, fără să știe sub ce formă putea să i dovedească iubirea ei supusă.

Un ofițer apăru venind dinspre far. Evantia mări pasul. Deodată se opri pe loc, nehotărâtă.

Nu era Neagu...

Căpitanul Deliu venea direct înspre ea.

Surprinsă, stânjenită, nu știa ce să facă. Încotro să apuce?

— A! ce surpriză! o întâmpină Deliu cu șapca în mână, învăluind o în grațioase și banale complimente. Ce fericită întâmplare să întâlnesc pe Sirena Neagră singură. Turbanul pe care l porți e adorabil, parcă ai fi o prințesă din o mie și una de nopți. Și fără să i ceară voie, se întoarse s o însoțească.

Fata, roșie de emoție, măgulită și sfioasă, pășea cu stângăcie alături de el, fără să poată deschide gura. După câțiva pași se opriră ca să privească la un vapor care intra în port.

A! făcu Deliu c o falsă exclamație: ce bizară coincidență!

Evantia, curioasă, își întoarse capul.

Dinspre port venea Neagu, de la far Penelopa. Cam la egală distanță, aveau să se întâlnească în același punct.

Evantia surâzătoare, ieși înaintea lui Neagu.

Penelopa se apropie fulgerându l cu ochii încruntați pe Deliu, care i sărută mâna cu o politețe exagerată.

— Trebuie să ți vorbesc. La noapte, la farul verde – îi șopti Penelopa, șuierând cuvintele.

— Unde ai fost? întrebă cu naivitate fata; te căutam pe tine și am întâlnit pe domnul Deliu, care m a acompaniat până aici.

Neagu răspunse sec: „Am fost de serviciu. Abia acum am scăpat”.

Și toți patru o luară agale spre port.

— Să lăsăm copiii înainte! zise Deliu cu aer protector. Și după câțiva pași, prudent, se despărți, cerându și scuze că trebuie să intre la pilotaj. Penelopa apucă alt drum, având să treacă pe la o prietenă.

Singuri. Fata își ridică ochii spre el, învăluindu l într o privire drăgăstoasă. Neagu era rece, posomorât.

— Ce ai? Nici ieri nu erai dispus; ai stat toată noaptea la bal încruntat. De ce n ai dansat?

— Pentru că ai dansat tu și pentru mine.

— Recunosc, îmi place dansul la nebunie, dar nu știam ca....

— Mai cu seamă – o întrerupse el – când ai un cavaler ca Deliu. Nu i așa? Cum îl găsești?

— Joacă admirabil; pare un om de lume, interesant și manierat.

— Da. E foarte apreciat de femei...

*

La pândă, după perdea, Penelopa spiona în lungul străzii întoarcerea fetei. Și când o văzu apărând, senină, neștiutoare de furtuna stârnită în jurul ei, Penelopa, roasă de suferință, simți că un nou val de mânie îi tulbură vederea.

Candoarea și cochetăria firească a fetei, luau în ochii ei un aer de trufie, care o întărită până la disperare.

„Ia uite la ea... ce tupeu... ce aere de prințesa... să nu turbez? Și când mă gândesc că eu am scos o în lume... asta i teribil... să încălzești șarpele la sân...”

Și Penelopa trecu în fața oglinzii; își șterse c un colț de batistă ochii înroșiți de plâns, își pudră ușor obrajii palizi și intră în camera fetei,

hotărâtă s o înfrunte, fără să se compromită.

Cu aerul unei femei plină de experiența vieței sociale, Penelopa începu calm, c o falsă dulceață în glas:

— Ascultă, fetițo! Îți vorbesc ca o mamă, spre binele tău, nu i frumos ce faci. O fată abia intrată în lume, trebuie să fie mai rezervată.

— Cum? Ce am făcut? întrebă copilărește Evantia, fără să înțeleagă bine ce vrea sa i se spună.

— Tu nici nu ți dai seama – și buzele subțiri ale Penelopei schițară un zâmbet răutăcios – asta nu se face; să dansezi toată noaptea c un singur cavaler și a doua zi să ieși cu el pe chei, să te afișezi în ochii lumei. Tu ești o copilă încă; nu știi ce i viața în societate.

— Ce sunt eu de vină, dacă lui i a plăcut să danseze numai cu mine? zise fata enervată.

— A! Vei fi crezut poate că te o fi plăcut? o întrerupse Penelopa c un acces de râs strident. Ei, asta i nostim... prea te ai grăbit, fetițe Cum îți închipui că un bărbat ca Deliu o să și piardă vremea cu o fetiță proastă ca tine? Ce, ți a spus ceva? Ai curajul, vorbește; nu fă pe ipocrita... Ce ai cu el? Te place? Te iubește?

— Poate! răspunse fata dându și capul pe

spate și înfruntând o cu ochii scânteind în lacrimi.

Penelopa își descleștă fălcile, apăru o clipă albul dinților, parcă voia s o muște și, scoasă din fire, izbucni desfigurată de furie:

— A! Nerușinato! și ca o lupoaică turbată se repezi la fată, care se trase un pas înapoi.

În momentul acela Americanul, atras de zgomot, intră pe ușă.

Fără nici o vorbă se puse între cele două femei gata să se încaiere.

Și apucându și fata de un braț, o târî în camera ei, închizând ușa cu zăvorul.

Evantia, apucându și capul cu amândouă mâinile, se trânti pe pat și începu să plângă în hohote.

— Nu mai stau nici un moment în casa asta!

— Ssst! liniște!... zise bătrânul, fă geamandanele, ne mutăm imediat la hotel, până ce vom găsi o casă.

Penelopa fusese apucată de un acces de isterie. Se potoli după ce sparse o oglindă și o cană mare de sticlă.

A doua zi, când Stamati veni de la Galați, își puse mâinile în cap. Nu mai cunoștea casa. Musafirii se mutaseră. Nevasta bolnavă în pat.

— Nu permit, striga Penelopa scandalizată, ca o fată stricată să mi facă de râs casa mea.

Deși schiță un nou atac de nervi, în fond regreta amar faptele întâmplate, numai din cauză că nu se putuse stăpâni.

CAPITOLUL VIII

Se întâlneau în fiecare zi. Neagu, cum scăpa de la vapor, se ducea întins la Evantia. Fugind de ochii lumei rătăceau împreună ceasuri întregi în câte o lotcă neagră pe luciul gârlelor înguste, poteci de apă tăiate prin pădurile de stuf. Se opreau prin luminișul ghiolurilor. Culegeau flori de nufăr, liane și crini fragezi din bogatele grădini de baltă, create dintr un joc bizar al naturei. Erau singuri, nici o altă suflare omenească nu se simțea în solemna tăcere a pustiului.

Se înfundau într o lume aparte, fără nici o legătură cu restul omenirei, în mijlocul naturei primitive și misterioase a Deltei.

Se înfiorau, uneori, privind în apa limpede, ca într o oglindă fermecată pădurile de plante care creșteau pe fundul bălții. Mii de felurite gâze speriate se ridicau din păpuriș, plutind ca niște nourași străvezii. Pe sus caravane de păsări

călătoare, treceau în zbor spre țările unde înfloresc portocalii.

Într o seară de toamnă i a surprins pe plajă o ploaie de prepelițe. În timpul pasajului aci își fac popasul cârduri de păsărele care se adună înainte de a și lua drumul în zbor peste apa Mării Negre; zăpăcite de lumina orbitoare a farului, cad ciripind obosite: pitpidik... pitpidik. Furnică pe jos ca niște șoareci de câmp; nu pot zbura și copiii le prind cu mâna.

În fiecare an masacrul ține câteva zile. Pescarii le pun la butoaie și fac marinată de prepelițe.

*

Într o zi aurie de toamnă plaja era goală.

În depărtare, tocmai lângă far, două puncte negre pătau banda netedă de nisip auriu.

În larg marea calmă, de un verde închis. La țărm se clătinau molatic valuri mici, destrămând spuma argintie ca o dantelă zdrențuită pe nisipul fin.

Neagu și Evantia nu se îndurau să plece, Se desfătau într o lene delicioasă. Își prelungeau voluptatea ceasuri întregi tolăniți pe salteaua moale de nisip călduț.

Vrăjiți, trăiau în paradisul iubirii, sub

stăpânirea acelui farmec amețitor de bucurii intense, care singure fac să simți prețul și frumusețea vieței.

— Ai să răcești.

— Nu... E așa de plăcut! Și ea își întindea copilărește piciorul gol până la mărginea apei. Spuma rece a valurilor, suptă de nisipul cald, îi gâdila talpa goală c o dulce înfiorare. Și fata își ghemuia trupul fraged c o gingașă mlădiere felină.

Uneori, întinsă, cu brațele goale sub cap, se făcea că doarme spionând printre gene bucuria care râdea în ochii iubitului ei, rămas în contemplare. Și el, cu sufletul pe buze, ne mai găsind cuvinte potrivite, o admira tăcut, cu patimă, c un fel de pietate. Și când nu se mai putu stăpâni, c o ușoară convulsie a trupului se aplecă lipindu și buzele fierbinți de vârful piciorușului înroșit de apa rece și sărată a mării.

Tresărind, ea se ridică în genunchi și, cuprinzând în palme tâmplele iubitului, își alunecă pe obrajii lui degetele, mângâindu l ca pe un copil.

Agrafa, care i strângea în jurul capului o muselină verde, se desprinse și părul ei lung, negru, care bătea în albastru, căzu în bucle

acoperindu i curba fină a gâtului.

Neagu, pe când sta aplecat ajutându i să și ridice părul, fără să și dea seama ce se petrece în el, îi spuse c un tremur în glas: „Cum aș putea să te fac fericită? Asta mă chinuiește mereu”.

— Ce copil!... izbucni ea într un râs argintiu.

— Dar tu nu vezi că m ai făcut deja fericită... pentru toată viața... pentru totdeauna!... Ce mă făceam dacă nu te găseam pe tine?...

Neagu îi sorbea cuvintele spuse cu înflăcărare, urmărindu i mișcările, căci ea vorbea în același timp cu ochii, cu mâinile, cu tot trupul într o respirație grăbită.

— Iubirea noastră, spuse el cu gravitate, e una dintre acele legături făcute pe viață... pentru totdeauna... nu se poate să ne mai lipsim unul de altul.

„Totdeauna... toată viața... totdeauna”, erau cuvintele care le veneau mereu la amândoi pe buze, cu ferma siguranță a neștiinței.

Soarele scăpata oglindit în ghiolurile deltei – o bombă uriașă încălzită până la roșu în furnalul norilor aprinși în asfințit. Marea își schimba treptat culoarea; la țărm bande purpurii, în larg o pânză violetă, și în fund, pe

curba imensă a orizontului, o linie subțire trasă c un negru de cărbune.

— E târziu, să mergem; Nenea Tomiță. doctorul trebuie să ne aștepte.

Și Neagu se căznea neîndemânatic să i lege sandalele. Ea, abilă, c o singură mișcare a degetelor îi înnodă funda cravatei, și lovindu și cu dosul palmelor șoldurile ca să scuture nisipul fin furișat în faldurile fustei, se agăță strâns de brațul lui.

Ușori, alergau alături pe placa netedă a cheiului de piatră, fără să atingă parcă pământul alunecau ca n zbor... tineri... fericiți.

*

În ziua aceea avusese loc o autopsie la spital.

Valurile aruncaseră pe plajă cadavrul unui pescar. Nenea Tomiță, doctorul, își scoase halatul alb, își spălă bine mâinile și se îndreptă spre partea spitalului Comisiunii Europene, unde își avea locuința. Călca greoi, agale, printre șpalierii de viță, pe aleea curată, acoperită cu sfărâmături de scoici colorate.

Venea de la morga spitalului, întocmită într o barcă de lemn betonată, văpsită în verde, ascunsă după o perdea de trandafiri sălbatici în fundul grădinii.

Doctorului îi zicea lumea „Patriarhul Deltei”. Era decanul funcționarilor români. Purta o venerabilă barbă albă până la brâu. Un bătrân original și blajin. Trup de uriaș cu suflet de copil. Făcuse medicina la Paris și, abia debarcat în țară, fusese trimis provizoriu la gura Dunării, unde era nevoie de un medic diplomat, șlefuit în străinătate. Provizoratul se prelungea de vreo treizeci de ani în șir.

Se zicea că în tinerețe fusese adorat de femei, dar îmbătrânise stingher. Nu se însurase – mărturisea el – din cauza lașității. Gurile rele susțineau că i avar. Fusese odată surprins acasă, cu ochelarii pe nas, cârpindu și singur ciorapii rupți.

Strângea bani ca să aibă ce risipi nepoții. Mulți îl păcăliseră cu bani de împrumut și acțiuni de la diferite societăți: cooperative, opere culturale și filantropice. Patriarhul figura din oficiu ca președinte de onoare în capul tuturor listelor de organizații locale. Un casier dispăruse după ce l înșelase c o mare sumă de bani. Unei femei – pe care se zicea c o iubise el în tinerețe – văduva unui funcționar care se spânzurase, îi făcuse o pensiune pe care i o trimitea lunar la București, de vreo douăzeci de

ani regulat.

Doctorul era un suflet de artist ratat. Condica de consultații de la spital era toată mâzgălită de schițe admirabile, conturate de o mână abilă și sigură. Meloman pătimaș, fluiera toate operele pe care le învățase în tinerețe. Îmbătrânise exilat în Deltă, așteptând parcă mereu ceva, o schimbare în viață. Acum nu mai aștepta decât pensia. Să se retragă la Paris era singurul lui ideal. Căci, lucru curios, omul acesta îmbătrânise păstrând aceeași mentalitate cu care plecase din „Cartierul Latin".

*

O cameră imensă – fostă salon de spital – care primea în ferestre din plin toată lumina și aerul sărat al mării, era transformată în birou, salon, bibliotecă, muzeu și bazar de curiozități. Colecționar pătimaș, iubitor de antichități, doctorul adunase și îngrămădise aci o mare varietate de vechituri și obiecte de artă. Divanuri joase cu scoarțe orientale, picturi înnegrite, icoane afumate, stampe vechi culese de prin cutiile anticarilor de pe cheiurile Senei. În rafturi de stejar, se înșirau amestecate cărți de știință, de literatură, teancuri de reviste și ziare venite regulat de la Paris, în cursul celor

treizeci de ani de exil.

Panoplii de arme vechi încrustate cu sidef, pipe, narghilele, sculpturi ciuntite, olării zugrăvite, statuete de argilă, vase de alabastru, onixuri și filigrane migălos cizelate, se întâlneau aci de a valma într o artistică neorânduială.

În sânul acestei naturi moarte, în mijlocul amestecului bizar de firmituri de artă căzute din ruina unor bogății pierdute, doctorul trăia singur, misterios, ca un mag din alte vremuri, stăpânind c o viziune lăuntrică imensitatea spațiului și a timpului.

În bazarul lui de vechituri petrecea mulțumit, privind c o bucurie copilărească la acele rămășițe de sforțări omenești, care l purtau prin tot Universul, evocându i o lume fantastică în magica panoramă a trecutului. Ceasuri întregi pierdea el în balconul dinspre mare, cu măturica în mână, scuturând cu pietate praful și ațele de păianjen, care legau între ele aceste relicve disparate din epoci și civilizații diferite – epave rămase din naufragiul atâtor lumi pierdute în lunga scurgere a veacurilor.

Cu ochelarii pe nas, doctorul sta înfundat într

un jilț bătrânesc în fața biroului monumental. Făcea triajul unor scrisori vechi, împăturite într o cutie de lemn de piper încrustată cu arabescuri de argint. Lungiți pe divanurile moi, căpitanul Mincu și doctorul Barbă Roșie, fumau adânciți în citirea gazetelor proaspete, aduse de vaporul poștal.

C un zgomot de explozie ușa din sală se izbi de perete. Evantia și Neagu intrară gâfâind. Suiseră într o fugă nebuna scările Patriarhiei. Și camera tăcuta, solemnă, se umplu deodată de lumina și voioșia sănătoasă a tinereții.

— A! uite, patriarhul și a scos iar bisacteaua amorului, cu trofeele cuceririlor din tinerețe, zise Neagu apropiindu se curios de birou.

Fata se uita la cărțile și lucrurile răvășite peste tot. Catalogarea bibliotecii, începută de câțiva ani, nu se mai isprăvea. Patriarhul nu permitea amestecul unei mâini străine în sanctuarul lui.

— Iată, zise Evantia, ce înseamnă să nu fii însurat. O mână de femee ar face ordine aici în câteva ceasuri.

— I am învățat pe toți, vorbi blajin patriarhul, să mi respecte dezordinea. Urăsc slugărnicia. M am deprins să fiu propriul meu

servitor.

— Știi ce se spune, nene Tomiță? îl întrerupse Neagu. Dacă nu te însori până la patruzeci de ani, ai toată șansa să ți iei bucătăreasa de nevastă.

— Tocmai de asta nu țiu bucătăreasă. Mâncarea mi o aduce de la spital. Și sunt foarte mulțumit.

Pe când patriarhul ridica bisacteaua amorului, s o așeze între relicvele păstrate în sertarul biroului, o foaie îndoită în patru zbură căzând în mijlocul camerei.

Neagu se repezi s o ridice.

— E o scrisoare de amor... zău că i o scrisoare de amor, strigă el ca un copil bucuros în fața unei jucării minunate.

Evantia se apropie instinctiv, cu ochii lacomi cătând la foia îngălbenită de vreme, tivită pe margine c o discretă dungă lila.

—Ne dai voie s o cetim, Nene Tomiță? întrebă rugător Neagu, care nu și mai putea stăpâni curiozitatea.

— Mă rog. La dispoziție. Nu i nici un pericol.

— Să auzim, adaogă căpitanul Mincu, aruncând jos gazeta.

Și Neagu dezdoi scrisoarea. Câteva fire de

lăcrimioare presate, strânse c o șuviță de păr căzură jos pe covor la picioarele fetei.

„Dragul meu,

Cu ce cuvinte aș putea să mă exprim ca să ți descriu disperarea mea, când m am văzut oprită de a veni să cad încă odată în brațele tale?

Cu drept cuvânt s a spus că unde se naște iubirea, se naște și durerea. Nimic nu mă leagă de pământ decât iubirea ta. Totul în lumea asta mi i străin, afară de tine.

Iartă mă că nu am tăria de a ți ascunde cât sufăr. Nopți albe plâng singură... de fericire... de durere...

Uneori gânduri negre mă torturează.

De ce privesc oare cu groază în viitor?

Cum? Ar fi oare cu putință ca o asemenea iubire să se stingă vreodată? Timpul ar putea să distrugă o legătură așa de trainică, făcută pentru toată viața, pentru totdeauna?

Aștept înfrigurată în fiecare zi scrisoarea ta. Scrie mi dragul meu, mult, mult... Repetă mi de mii de ori că mă iubești, că mă vei iubi totdeauna... totdeauna... așa cum te iubește și te va iubi

a ta

S.”

Urmă o tăcere de câteva clipe.

— Dar știți că nu i rău scrisă! zise Mincu, surprins de tonul scrisorii misterioase.

— Cine o fi nefericita asta? întrebă mișcat Neagu, întinzând scrisoarea patriarhului, care ascultase încruntat, cu mâna la frunte.

— Biata femee! murmură Evantia strângându și buzele, care începuseră a i tremura.

— Pe mine, zise c un superb cinism Barbă Roșie, nu mă interesează decât scrisorile frizerilor și ale plutonierilor. Intelectualii scriu toți pe același calapod. E curios cum se aseamănă scrisorile de amor ale lui Napoleon sau Chateaubriand cu ale oricărui student amorezat. Toți scriu la fel. Ce banal și monocolor e genul acesta epistolar.

Patriarhul, intrigat, pipăi hârtia, își șterse ochelarii, examină scrisul, își frecă fruntea de câteva ori.

Și, încrețindu și sprâncenele, se frământa zadarnic să și recheme amintirile din tinerețe.

Toți în jurul lui tăceau așteptând cu răsuflarea stăpânită.

— Nu mi aduc aminte, zise el cu necaz.

— Cum, e posibil? începură cu toții deodată.

— Să uiți complet o iubire?

— Să nu ți mai aduci aminte de o ființă pe care ai iubit o odată?

— Să nu i mai cunoști nici scrisul?

— E cu putință?

— Uite un nume de femee cu inițiala S.

— A! stați, trebuie să fie Suzana... Una care..., și deodată patriarhul păli. Își aruncase ochii spre firele de lăcrimioare veștede, legate c o șuviță de păr auriu.

— Ba... nu... nu i Suzana. Ea avea părul negru. Nu, nu poate să fie ea. E alta... cine o fi? se întreba mereu bâlbâind.

— Ei, dacă nu mi aduc aminte, ce să fac? Și furios, patriarhul aruncă scrisoarea cu ciudă în fundul unui sertar de la birou.

O situație comică și dureroasă.

Veselia dispăruse. O tristețe mută plutea parcă în liniștea care căzuse rece între ei. Și toți, pe gânduri, își închideau în suflet un sentiment vag de milă pentru ființa uitată, pe care o deplângeau fără s o fi cunoscut vreodată.

Târziu, patriarhul se reculese și începu c un amar regret:

— În viață am căutat femeea perfectă, ideală... fericirea completă... sublima armonie, amorul absolut... de aceea am și rămas singur

acum.

O vorbă, un gest, era de ajuns ca să mi rateze într o clipă aripile amorului. Compromisuri în iubire n am înțeles să fac. Nici pe alta, nici pe mine n am știut să mint. Iubirii i am cerut absolutul. Ori totul, ori nimic.

Am avut oroare de scenele urâte de ruptură: mânie, revoltă, imputări, răzbunare, supărări și împăcări... veșnica alternativă dintre palme și sărutări. Hotărât, ca în fața ireparabilului, mă despărțeam fără ură și fără regrete, atunci când simțeam decadența sentimentului iubirii, căci presimțeam totdeauna agonia amorului, apropierea sfârșitului.

— Oricum e oribil. De aceea s a zis că amorul singur poate contopi două ființe ca să facă un suflet în două corpuri, și tot el le poate despărți – doi străini care niciodată nu s au cunoscut.

Iată ce înseamnă iubirea, zise Mincu, clătinându și capul încălzit de o romantică melancolie.

— Suferi, iubești, atingi fericirea, juri cu sufletul pe buze, pentru toată viața, pentru totdeauna și... focul scade, se mistuie, flacăra fâlfâie, se stinge, moare. Fumul se risipește și... nimic, nu mai rămâne nimic în urmă... uitare...

moarte.

— Sic transit gloria amoris, pronunță rar, sentențios, Barbă Roșie care dormita tolănit pe un divan. Și înviorat, se ridică deodată în picioare, gata să înceapă a și desface teoriile lui favorite – marfă destul de veche, pe care el o debita ca nouă și originală, subt forma unui pozitivism pedant și cinic.

— Ce pretenție absurdă au romanticii naivi, care se pierd în metafizica amorului! E ridicol să i ceri amorului mai mult decât poate el să dea. Cine nu știe că iubirea se distruge prin propria ei ardere. N am înțeles niciodată de ce se caută o origine supranaturală, ocultă, sacră și divină amorului, când baza lui esențială e de natură pur organică... nevoie fizică... apetitul instinctului... voința oarbă... geniul speciei care cere obligator reproducerea...

— Nu confunda, îl întrerupse Mincu, simpla dorință cu pasiunea amoroasă. E o deosebire între om și moluscă. Numai omului îi aparține propriu amorul.

— Mă rog, îl opri brusc Barbă Roșie, dar la păsări nu i o selecție naturală?

— A! vrei să vorbești de marile pasiuni amoroase? Asta i chestie de temperament.

Elementul sufletesc intervine pe urmă, pentru că creierul este direct subt influența glandelor. Suprimă le și ai potolit imediat cel mai înflăcărat amor... iluzie... minciună...

— Cine poate pătrunde misterul, enigma care unește sau desparte două ființe omenești? interveni grav patriarhul. Amorul este cel mai complex dintre toate sentimentele. Nici una din teoriile emise până azi nu ne satisface. O exaltare a dorinței și simpatiei? Maladie? Beție? Intoxicație? Sigur însă că amorul dă cea mai profundă și mai intensă bucurie umană. Și, cine știe, poate lui se datorează avântul care a ridicat pe om așa de sus, lăsând în urmă pe toate celelalte animale. S a zis că foamea și dragostea modifică suprafața pământului. Ca să ajungă să guste suprema plăcere, omul a trebuit să cugete, să imagineze, să cucerească, să creeze tot ce i mare, frumos, bun și generos, ridicându se pe culmile progresului.

— Dar această supremă plăcere, reluă Barbă Roșie, natura a pus o cu unicul scop al procreării. Căci în fond numai această plăcere este cauza nașterii noastre. Nu s a spus, cu drept cuvânt, că o eternitate ține de o secundă, de voluptate împărtășită, și că, în orice febră

amoroasă, se ascunde dubla natură a omului, care asigură vitalitatea și perpetuarea speciei? Două glasuri se aud: o dulce melodie îmbătătoare și urletul animalului ce naște. Amorul, puternic și fatal ca și moartea, conține cruzime, violență, căci a iubi înseamnă a zămisli. A treia ființă trebuie să urmeze celor două care, contopite, se consumă, scad, se reduc, dispar prin chiar faptul iubirii. Natura și a luat partea. Sentimentul și a îndeplinit funcțiunea, fatal se atrofiază, dispare, moare.

— Dar iubirea care leagă cuplul, celula familiei..., încercă Mincu să întrerupă.

— Ha! Ha!... izbucni Barbă Roșie într o cascadă de râs înăcrit. Vrei să vorbești de tragi comedia căsătoriei? O simplă tovărășie care se leagă dintr o nevoie socială... se știe... mormântul amorului... o proptea pusă de morală și religie pentru a sprijini șandramaua socială să nu se prăbușească.

*

Neagu sta lângă fereastra din spre mare. Cu ochii pierduți în vag, tulburat, asculta în tăcere. Simțea bine că și el are de spus ceva. Argumente tari, crâmpeie de fraze îi veneau pe buze, gata să le arunce ca niște săgeți în capul

lui Barbă Roșie, tip negativ, care profana sentimentul iubirii... sursă de fericire... patimă nobilă... idealismul sacru... dar nu îndrăznea să intre în vorbă.

Enervat se sculă de pe scaun și începu să măsoare în lung camera cu pași mari, apăsați. Și cu mintea încordată, se hotărî să judece rece, cu metodă, pentru a găsi calea care să împace idealul cu realitatea.

Candidă și confuză, fata, într un colț, cu ochii pe o carte, făcându se că citește, asculta atentă și rănită. Era prima dată când auzea asemenea teorii savante și crude, care i sfâșiau visurile primei tinereți.

Patriarhul, cu ochii la o antică pendulă de perete, încheie discuția, ca de obicei, în fața problemelor nedezlegate cu vorbele lui favorite, pe care le murmura în barbă, fără să ajungă a isprăvi vreodată fraza începută:

— Hei! la vie... la vie... c'est la vie...

Era târziu când au coborât scările spitalului.

Afară întuneric. O umezeală rece pătrundea până la oase. Fata tremura. Neagu o înfășură în pelerina lui. Mergeau alături, stingheriți, într o tăcere apăsătoare, frământați poate de aceleași

gânduri. Căci amândoi simțeau în sufletul lor un gol chinuitor.

Marea suspina prelung spălând picioarele vechiului dig.

Stelele clipeau înfiorate, gata parcă să se stingă de suflarea unui vânt jilav din larg.

La capătul aleii pustii, sub plopii tremurători care șoväiau despuiați de toamnă, s au despărțit.

Ea a plecat singură, întunecată, cu inima strânsă de teamă în cleștele unei suferințe mute.

El, după ce a sărutat mânuța ei rece, înghețată, a rămas pe loc, neliniștit, hărțuit de gânduri amare cu sentimentul vag al unui regret ascuns.

Ghimpele îndoielii îi împungea dureros inima.

CAPITOLUL IX

— Nu mergi cu noi în oraș, mânzule? întrebă doctorul coborând scara vaporului.

— Nu ies, am ceva de scris, îi răspunse cu jumătate de glas Neagu, jenat.

— Ia seama, copile, simptomele sunt alarmante; boala ta face progrese; ai început să ne ocolești... cauți singurătatea... semne rele... îți urmăresc fazele bolii... să știi că te țin în observație ca pe un cobai injectat.

Și doctorul se opri o clipă la mijlocul scării, amenințându l cu degetul ca pe un copil.

Rămas singur pe punte, Neagu se mișcă agitat, urmărind nerăbdător mersul bărcii care lăsa o dâră luminoasă pe oglinda neagră a Dunărei.

Un sentiment amar, un fel de rușine parcă îl făcea să și ascundă zbuciumul sufletesc care l frământa.

Îi era teamă să nu se trădeze.

Nici celui mai bun prieten nu i s ar fi putut destăinui.

Când barca dispăru, simți cum îl cuprinde o emoție ciudată, ca o bucurie copilărească ; rămânea singur, scăpa de apăsarea atâtor ochi care l pândeau.

C o lacomă dorință privi pe luciul negru al apei. Îi venea să se arunce peste bord, să și taie drum cu brațele și cu picioarele, să înoate, să zboare până la celălalt mal al Dunării.

Abia se putea stăpâni. Aplecat pe fereastra deschisă a careului luminat, întrebă pe ofițerul de serviciu care și scria jurnalul de bord:

— Nicule, pot lua puiul să fac o plimbare până la far?

— De ce nu aștepți barca de serviciu care se întoarce acum?

— Nu, că vreau să trag singur la lopeți, să mi dezmorțesc brațele... e o noapte admirabilă.

Puiul, cea mai mică barcă a vaporului era legată la scară.

Dintr o săritură Neagu fu înăuntru.

Își potrivi lopețile, își deschise haina, și din câteva încordări ale brațelor lui vânjoase fu în mijlocul curentului. Se lăsa pe firul apei la vale ferindu se de luminile de pe maluri.

Luna încă nu ieșise. Stelele se oglindeau pe fața apei, răspândite ca niște candele tremurătoare. Barca aluneca ușor, tăind dârele luminoase ale felinarelor înșirate pe ambele părți. Pe chei lumea se mișca în aerul răcoros al serii.

Siluetele se agitau nedeslușite într un joc de umbre chinezești. Neagu vedea fără să fie văzut. Zbura ca o nălucă, satisfăcut că nimeni nu l putea recunoaște.

Nu se opri decât la gura fluviului.

După ce legă barca la piciorul farului verde, urcă tiptil pe chei.

„Nimeni."

„Va veni sau nu?"

„Dacă nu vine?"

Sub senzația chinuitoare a așteptări, se plimba nervos, fumând. Simți instinctiv că ceva hotărâtor în viața lui, trebuia să se întâmple.

Își chinuia ochii. Îi făcea mici, strângând pleoapele, și i deschidea deodată mari, căutând să străbată întunericul.

Sigur, încrezător, se încerca să distingă umbrele diforme din ceața ce învăluia portul ca o pulbere violetă, cernută din tăria stelelor.

Deodată tresări. O umbră părea că se mișcă

pe fața netedă a cheiului gol. Un fior îl străbătu și inima începu să i galopeze.

Atent, încordat ca un animal de pradă care sta la pândă, își ascuți auzul, aplecând capul să prindă cu urechea cadența slabă a pașilor din depărtare.

Se uita fix, lacom, înainte Așteptă cu respirația tăiată. Umbra creștea în forme din ce în ce mai deslușite.

Evantia. Desigur că i ea. Mersul ei nu l are nici o femee. Ca dânsa nimeni nu pășește. Parcă nu calcă; alunecă lin, ca în zbor, abia atingând pământul.

El aștepta încordat. Și deodată îl cuprinse o sfială ca în fața unui moment hotărâtor

Ea îl simți instinctiv de departe, înainte de a l vedea. O bucurie și o spaimă o cuprinsese în același timp.

— Evantia! credeam că nu mai vii, zise el ridicându se deodată în picioare, vorbindu i cu vocea tremurător scăzută.

Ea se opri brusc, speriată. Nu putea să lege niciun cuvânt. Emoția o sufoca. Zâmbea jenată.

— Abia am putut scăpa... îngână ea întretăiat, lipindu se de el.

Neagu, ghicindu i tulburarea, o atrase

strângând o la piept, tăcut și apăsat. Trupul ei cald, plin de fericire și așteptare se lăsă moale în brațele lui.

Înfiorată o clipă, se desprinse șerpuitoare șoptindu i ca într un suspin:

— Hai pe plajă, aici poate să treacă cineva. Cuvintele i se înecau în gât.

Înlănțuiți, lipiți unul de altul, păși ră de pe cheiul tare de piatră pe covorul moale de nisip al plajei.

El călca apăsat, cu putere; ea abia atingea inegal pământul, săltată de talie la fiecare pas.

Într un tact grăbit le bătea inima; gâtlejul sugrumat și gura uscată ca după o fugă nebună. Neagu simțea cum îl arde trupul ei plăpând și fierbinte. Și deodată se opri în loc. Apucând o încordat cu ambele mâini, c o îndrăzneală de care se sperie o clipă, o ridică în brațe ca pe un copil. Și degetele crispate simțiră atunci sânul elastic, arzător mișcându se sub mătasea bluzei. Din părul ei adia cald un miros femeesc, care l ameța.

Lăsat într un genunchi, el o depuse întinsă pe nisipul moale, care păstra încă o urmă de căldură din arșița zilei.

Aplecat deasupra ei, într o dorință arzătoare,

îi căuta buzele cu o îndrăzneală sfioasă, pe când mâinile netezeau în lung trupul acela fierbinte și moale care i se lăsa în voie, fără nici o împotrivire.

Dar... deodată el se opri înfrânt. Ca un fulger îl străbătu un fior de răceală prin creier și prin trup.

„Nu trebuie să abuzez...” și când încet își retrase mâinile, se reculese stânjenit, fără putere.

Ea, cu respirația întretăiată, își ridică pleoapele cu genele tremurătoare, fixându l cu ochi mari deschiși în întuneric Apoi se ridică tulburată, cu dinții strânși, reținându și lacrimile printr o sforțare convulsivă. Și cuprinsă brusc de o rușine chinuitoare își netezi apăsat pe genunchi fusta încrețită.

O tăcere de gheață căzu între ei. Neagu își șterse de câteva ori fruntea de sudoare.

Simțea în genunchi o slăbiciune supărătoare, tendoanele picioarelor parcă îi erau tăiate.

Și stângaci, c un glas fals, spuse arătând cu mâna spre larg:

Uite o barcă în lumina lunii..

Un pescar întârziat tăia pieziș, cărarea de lumină așternută de lună pe oglinda mării.

S au sculat deodată amândoi, fără să se uite unul în ochii celuilalt. Și fiecare își ascundea tainic gândul și dorința de a pleca mai repede.

— Trebuie să fie târziu... reuși ea să întrebe cu timiditate.

În grabă, zăpăcit, el își căută ceasornicul prin toate buzunarele. Îl găsi și l ridică în lumina lunii.

— Unsprezece... peste jumătate de oră trebuie să intru de cart la bord.

Mințea. În noaptea aceea era liber.

— Să plecăm, șopti ea șovăind.

— Te duc cu barca până la pilotaj? întrebă el încurcat, nehotărât

— Nu, poate să ne vadă cineva. Mă duc singură și intru în casă pe ulicioara din dos.

Pe marginea cheiului s au oprit.

El o îmbrățișa scurt, grăbit.

Ea se lipi cu gingășie de pieptul lui și, cătându l drept în ochi, îl mângâie c un zâmbet îngăduitor.

— Ne vedem mâine seară?

— La aceeași oră?

— Da, la revedere.

Neagu sări în barcă, smuci încordat lopețile și începu să tragă lung, lăsându se pe spate cu

toată greutatea corpului. Își mai întoarse odată capul spre chei, urmărind silueta care se pierdea mistuită în faldurile nopții.

Barca înainta cu greutate în sus pe canal, împotriva curentului tare al apei. După câteva sforțări se simți istovit. Picioarele îi tremurau. Brațele îi erau de plumb. Capul îi ardea. Smuci șapca și o aruncă mototol în fundul bărcii Se aplecă peste bord și muindu și mâna în apa rece, își răcori fruntea și gura uscată.

Își deschise haina să poată respira în voie

O oboseală îi copleșise trupul. Gânduri chinuitoare îi sfredeleau creierul. Sufletul îi era plin de un amestec ciudat de mândrie întristată și umilință nelămurită.

Făcea sforțări să se învingă; calm, stăpân, voia să judece cu sânge rece.

„Ce?... trebuia să profite de slăbiciunea unei copile neștiutoare? O femee știe să se apere, dar o fată inocentă...”

„Înfrânarea, stăpânirea de sine, înseamnă tărie” își zicea el – plin de un sentiment de mândrie, dar numai pentru o clipă, căci un glas surd de undeva îl contrazicea șoptindu i c o răutăcioasă încăpățânare:

„Slăbiciune! viața nu i decât un șir de

senzații... e un drept legitim să cauți plăcere... cât mai intensă plăcere... libertate completă... virtute, morală, scrupule naive, lanțuri, cătușe, minciuni convenționale...”

O sudoare fină, rece îi acoperea fruntea.

Mintea i se zbătea încleștată în contraziceri.

Zadarnic își încorda puterile creierului să iasă lămurit dintr o situație care i se părea ridicolă și rușinoasă.

Voia să și impună, să fie mândru, biruitor, dar rămânea micșorat și umilit.

*

Tocmai la scara vaporului îi ieși înainte un camarad chefliu: locotenentul Mânzatu.

— Cum, Neagule, la ora asta intri la vapor? Nu știi că avem conclav la Gherase?

Înmormântăm burlăcia lui Mitachi. E ultima lui noapte. Mâine pleacă la Galați să se însoare.

Mânzatu, poreclit contele de Manzatti, era dintr o familie de mocani de la Chior Cișinca din județul Constanța. Făcuse școala navală din Livorno, unde își dase titluri de noblețe arătând pe harta țării toată Dobrogea ca un domeniu al vechii familii de Manzatti.

Înzestrat c o memorie fenomenală știa pe de rost întregul Infern a lui Dante și declama cu

patos la chefuri:

Nessun maggior dolore...

Neagu n avu tăria să reziste; în loc să intre la vapor o luă întins la Gherase.

Pe trotuarul opus trecură prin lumina felinarului două umbre femeiești.

Ofițerii accelerând pasul, le măsurau din mers.

Ochiul ager al contelui le recunoscu de la distanță.

— He! Allo! fetelor! Când ați debarcat și voi aci?

De unde veniți? Unde vă duceți?

Ce, nu vă cunoașteți?

Sub locotenentul Neagu zis și Mânzul.

Asta mare i Baza Navală și astălaltă mică e Mița Balot. Cele mai bune fete din toate câte sunt înscrise în controalele Marinei.

Băgați de seamă să nu care cumva sa încercați a întoarce capul băiatului, că i amorezat lulea.

— A! făcură amândouă deodată privindu l cu simpatie și admirație.

— Dar tot nu mi ați spus ce căutați voi în Sulina?

— Am venit azi din Galați, zise cea mai

înaltă, ca să lucrăm aci la Varieteul Englitera. La Galați e șomaj.

Aci începe sezonul de iarnă. Portul cred că o să lucreze bine, a fost un an bun agricol.

— Și încotro mergeți acum noaptea?

— La Gherase. Suntem invitate de niște vechi prieteni.

A! bravo! Acolo mergem și noi.

„Ce să fie, ce să fie La Gherase în prăvălie?”

începu să fredoneze Contele un crâmpei de vers, improvizat cu prilejul unei orgii navale la care avusese loc un aprig bombardament de epigrame corozive.

Din mers Neagu le cântărea cu coada ochiului.

Baza, blondă corpolentă, monumentală, păr auriu oxigenat; mers maiestos de regină.

Balotul, brună mărunțică; păr negru retezat; mers vioi, ispititor.

Una privea fățiș cu ochii albaștri, languroși; cealaltă pe furiș cu niște ochi negri, catifelați.

Una dădea semne de îngrășare cu vârsta; cealaltă, uscată, rămânea pe loc, fără vârstă.

Baza Navală își câștigase pe merit numele pentru devotamentul și fidelitatea dovedita Marinei din ziua în care un marinar o lansase în

carieră.

Nefericită la primul ei amor – ofițerul care, o iubise se înecase printr un accident la explozia unei torpile – ea căutase mângâiere la colegii amantului tragic pierdut.

E drept că i schimbase pe rând, dar niciodată nu ieșise din cadrele Marinei. Privea c un suveran dispreț civilii și ofițerii de uscat. Avea prestigiu și umbla veșnic în negru. Unii ziceau că poartă doliul primului amor nefericit; alții susțineau că umblă cernită numai pentru că blondelor le stă bine în negru.

Mița Balot își păstra numele de pe când trăia c un marinar însurat. Un coleg serviabil anunța sosirea Miței în Sulina printr o telegramă, și ca să nu înțeleagă nevasta scria:

„Mâine sosește balotul”.

Așa i a rămas numele. Nimeni nu știa cum o chemase de acasă. Un ciudat dor de ducă, visul plecării în America, unde avea neamuri din Ardeal, o atrăsese spre Marină. Nu reușise să emigreze, dar rămase atașată pentru totdeauna de marinari.

Vârsta, experiența, o făcuseră deșteaptă, manierată și cuminte. Își pusese ochii pe un căpitan burlac. Cu tact și voință își urmărea

planul ei croit ca să și asigure un viitor tihnit de burgheză onorabilă.

La Gherase au intrat în aplauzele generale. Era dealtfel o favoare deosebită pentru cele două fuste privilegiate ca să fie primite în cercul intim de la Gherase, întrucât de data asta nu era cazul unui chef de ambe sexe.

Localul de noapte a lui Gherase era amenajat ca să servească toate categoriile de mușterii.

Printre diversele șambruri separate, era o cameră în fundul sălii, întunecată, numită camera obscură, rezervată anume pentru orgii navale.

Chefurile marinarilor pe uscat erau celebre. Descărcări electrice urmau fatal unei vieți monastice și asprei discipline a bordului.

Și pe măsură ce regimul pe apă era mai sever, chefurile pe uscat erau mai năstrușnice.

În seara aceea, „sta în capul mesei între căpitani rechemându și dulce tinerii săi ani” (cum îi cântau camarazii, sărbătoritului mecanic Mitachi).

Un bondoc roșcovan, vesel, iubit de toți ofițerii și soldații pentru bunătatea inimei lui. Făcuse cursurile unei școli de mecanici în

Franța, unde i se citea numele: Mitaș. Și pentru că meseria îl obliga să se bage pe la căldările vapoarelor de unde ieșea totdeauna tăvălit, camarazii îl porecliseră: Căpitanul Murdărie. I se făcuse și un cuplet pipărat după o parodie a Sergentului de Alecsandri:

...Murdară îi era haina,
Dar strălucea pe ea
Uleiul și vopsea.

La Gherase se mânca de obicei brânza de Brăila, foarte sărată și saramură de caracudă foarte pipărată, și se bea șampanie veritabilă intrată în țară fără vamă, Sulina fiind porto franco.

În seara aceea însă pe masa Marinei fu așezat un lighean de tablă plin cu icre negre proaspete, numai îndulcite c o mână de sare

Petrușca, rus hahol, pescar pirat, ucenicul și omul de încredere al lui Calavrezo, adusese icrele de la Katarletz. Patronul își plătea o datorie de recunoștință către căpitanul mecanic, care îi montase niște pompe la pontonul de salvare.

„Dacă nu pleca patronul ieri la Stambul," zise Petrușca, „avea să vă prepare, cum numai el știe, niște mâncări să vă lingeți degetele: iahnie

de tartaruga, adică broască țestoasă și file de șarpe.”

Un căpitan, președinte de vârstă, poreclit Papachi, holtei tomnatic, oprit de medici să mai bea, se mulțumea numai cu sifon gol, dar își impunea părerile ca un vechi expert în vinuri.

— Icrele negre pretind neapărat vin negru vârtos, nu umblați cu poșircă de asta.

Gherase aducea cu vapoarele italiene un vin negru de Catania, așa de tare și taninos că i se zicea vin de Catrania, și nu se putea bea decât după o anumită formulă stabilită de președintele mesei: V + 2a, o parte vin și două părți apă.

— Bun băiat e Mitaș, zise Barbă Roșie melancolic, păcat că l pierdem. Odată însurat se retrage în cavoul familiei, dispare și el de pe piață.

— Cum, adică asta i regula generală? încercă să vorbească un tânăr ofițer.

— Bine, ageamiule! tu nu știi ce înseamnă căsătoria? Pentru femee este un început, pentru bărbat un sfârșit. Ea intră în lume, el iese. Nu știu cine a zis, dar bine a zis ce a zis: căsnicia e lanț de aur când îl iei; de plumb, când îl porți; de fier când vrei să l rupi.

— Cum, doctore, nu te ai gândit niciodată să te însori, întrebă un căpitan, părinte a șase copii.

— Trebuie să dau și eu răspunsul pe care l a dat un filosof la întrebarea asta: câteodată mă gândesc și eu la căsătorie, și mai ales dimineața.

Vinul de Catrania înfierbântase atmosfera camerei obscure. Ca într un viu foc de artificii, cu rachete și petarde izbucneau râsete, glume și zeflemele încrucișate într un zgomot confuz al sălii ca vuietul unei mări demontate.

Vorbe de spirit, anecdote decoltate, sentințe suverane, banalități patente, cele mai îndrăznețe păreri asupra femeilor se aruncau c o brutalitate și cinică filosofie Nici o jenă. Nimeni nu se indigna; nu se simțea nimeni jignit deși în jurul mesei era mai mulți însurați, buni soți, excelenți capi de familie. Simțul solidarității de sex îi lega parca pe toți într un acord tacit.

Doctorul își iubea glasul și se asculta cu plăcere.

— Femeile, domnilor, sunt mamifere inferioare.

Montaigne are perfectă dreptate. Noi bărbații admirând frumusețile corporale iertăm femeilor slăbiciunea spiritului lor, dar nu s a văzut

niciodată ca în cinstea frumusețea spiritului bărbătesc, o femee să întindă mâna unui trup de bărbat în decadență. E trist ca nu există încă un alt mijloc pentru perpetuarea speciei decât femeea. La femei totul e inimă, chiar și capul.

Între un bărbat îndrăzneț, și unul delicat, femeea cea mai delicată va alege pe cel îndrăzneț

Femeia credincioasă e cea care se încăpățânează să trăiască c un singur bărbat pentru că preferă să chinuiască numai pe unul singur.

— De altfel, interveni un locotenent c o frază luată de undeva, sunt unele femei care își iubesc așa de mult bărbații încât iau alți bărbați ca să nu uzeze de al lor.

Și pentru că fraza avu efect stârnind un haz zgomotos în jurul mesei, locotenentul încurajat continua cu ieftine răutăți despre temei.

— Care i luna în care femeile vorbesc mai puțin?

— Februarie, strigă cineva de la coada mesei, fiindcă e luna cea mai scurtă.

— Ce este un decolteu?

Și tot el răspunse: „o despicătură între două scânduri ale gardului. Bărbatul curios se

oprește, dar nu poate risca decât o privire.”

— Știți cu ce se aseamănă o femee fără sâni?

C un pat fără perne...

Cheful era în toiul când începu să picure la ușa camerei obscure dulci sunete de coarde.

„Boulanger! Bravo Boulanger! au sosit jarcaleții”...

Boulanger, țigan veritabil, lăutar din Tulcea, avea tăietura barbișonului la fel cu a faimosului general francez. Se îmbrăca totdeauna în negru. Vara c o jantilică șmocînverzită, iarna c un paltonaș scurt Jeanbirboc.

Țambalagiul negru, încovoiat, cu mustăți pleoștite, cu ochii închiși lovea mecanic ciocănașele pe strunele stăpânite de niște degete uscate. Flautistul burtos, cu fălcile umflate, avea niște ochi albi înfiorători.

Și la urmă apăru o țigăncușă crudă încă, dar plinuță, cu o coapsă fină, cu dinți albi și ochi arzători, jucăuși.

Intrarea ei făcu senzație în sală.

Fița, noua mea guralistă, o recomandă rânjind Boulanger, și coborând tonul adăugă în surdină: „e fată mare... zău!... să mă trăsnească sfântul dacă nu i așa cum vă spun... a constatat

o doctorul... are certificat.”

Fata nu era încă formată, dar promitea ca voce și ca trup. Toți făceau haz dar nimeni nu și punea mintea cu o minoră.

Un ofițer îi făcu pe fața de masă cu creionul o schiță de portret, iar Klaps improviza un vers pe aria La Bruna:

Sclava Neagră

O!...de n ai fi minoră

Și de n ar fi procurori.

În hazul tuturor căpitanul Papachi lămuri cazul minorei guraliste din banda lui Boulanger.

— Știți de ce o păzește el ca ochii lui din cap? Fata a fost cedată de părinți în anumite condiții. Și ca siguranță că va fi înapoiată intactă, familiei, Frosa, nevasta lui Boulanger, și a pus în garanție casa ei din Tulcea... Așa că...

— Eu am văzut un caz mai ciudat, întrerupse căpitanul Dimiu. Anul trecut pe când făceam parte din consiliul de război în Galați, la procesul unui ofițer, am citit un act original.

Ofițerul răpise fata unui grec din port, misit de cereale. Urmase o împăcare și tatăl fetei pretinse din partea ofițerului un act scris. Chitanța era atașată la dosar:

„Am primit una fată mare pe ziua de 8

Septembrie anul 1902”.

*

Neagu, la coada mesei, căzuse între doi cheflii: Cumătru Cârnici și Klaps.

Țăran bine hrănit, Cârnici – poreclit astfel pentru forma nasului – ajunsese ofițer mecanic fără să rupă legătura cu tovarășii săi meseriași. Ales ca președinte la societatea Ciocanul, i se făcuse o manifestație cu muzică și drapelul societății, la plecarea vaporului unde el era îmbarcat. Amiralul, scandalizat, îi aplică ofițerului comunist o pedeapsa exemplară de zece zile închisoare.

Atunci, martirul Cârnici pronunță o frază rămasă celebră în rândurile Marinei:

„Ce sincer e poporul! Ce falși sunt amiralii!”

Camarazii îl tachinau în versuri care aminteau că „meseria e brățară de aur și gâtul pâlnie de argint”.

Locotenentul Klaps, îndesat, vânjos, inventiv și talentat, era așa de leneș că toată ziua vegeta dormitând. Numai seara revenea la viață, și după miezul nopții ajungea alt om, ager, ascuțit, scânteind de vervă și de spirit. Viețuitoare nocturnă, de o specie rară, el era animatorul orgiilor navale din camera obscură. Poznele

puse de el la cale disperaseră Comandamentul Garnizoanei.

Într o noapte, la varieteu, fură cățelul unei artiste și l vopsi în dungi albe și negre; când artista cânta, dădu drumul pe scenă cățelului transformat în pui de zebră.

Necunoscându l, cântăreața scoase un țipat de spaimă și o luă la fugă, dar ciudatul animal se ținea după ea, în hazul nebun al publicului din sală.

Neagu bea în silă. Cât ar fi vrut să se amețească și el odată. Dar nu putea. Nu reușea să se pună la unison cu ceilalți. Se simțea prea lucid și stingherit în nebuna voioșie colectivă. O coardă care nu vibra în toată orchestra din sală. Fără să vrea se supraveghea; cu nervii dezgoliți, primea impresiile din afară. Sentimentalismul lui în atmosfera camerei obscure era un beteșug naiv și ridicol. Își dădea seama și căuta să l mascheze prin cinism și veselie, dar nu izbutea.

Privea cu simpatie și admirație la toți cei care își înecau necazurile vieței în chefuri, râs și cântece zgomotoase. Văzuse mulți oameni simpli, adormiți, care la chefuri se deșteptau, ajungând vioi, isteți, galvanizați de poezia beției.

Pe Klaps îl privea Neagu cu n fel de invidie că nu poate să se bucure ca el de viață.

Ca un actor erou, Klaps aducea o notă de grandoare în gesturi și cuvinte, o măreție a chefului departe de vițiu și desfrâu. De altfel avea și teorii pe care le susținea cu pasiune:

„Nu confundați cheful cu beția."

„Englezul se îmbată, Românul chefuiește."

„Să vie un sclav!" se adresa el chelnerilor c o voce cavernoasă, imitând gesturi din orgiile romane.

Suit pe un scaun, el începu să declame Venera și Madona, c o poetică emfază, cu ochii țintă la blonda Bază Navală:

Astfel eu pierdut în noaptea unei vieți de poezie,

Te am văzut, femee stearpă, fără suflet, fără foc,

Și am făcut din tine un înger blând ca ziua de magie

Când în viața pustiită râde o rază de noroc.

.....

Din demon făcui o sfântă, dintr un chiot simfonie

.....

Dar azi vălul cade, crudo!...

.....

Tu îmi pari ca o bacantă, ce a luat cu nșelăciune

De pe fruntea de fecioară, mirtul verde de martir.

O! cum Rafael creat a pe Madona Dumnezee

Cu diadema i de stele, cu surâsul blând, vergin,

Eu făcut am zeitate dintr o palidă femee,

Cu inima stearpă, rece și cu suflet de venin.

Declamația fu întreruptă pentru că Baza Navală se simți oarecum lezată de unele expresii prea tari ale lui Eminescu.

Se ceru un cântec de inimă albastră. Boulanger își umflă gușa, începând cu n adânc oftat:

Pune capul sub velință...

— Oprește te! izbucni Klaps indignat. Cum îți permiți, sclav indian, să masacrezi cântecele românești?

Poetul scrie:

Pune capăt suferinței...

Și țiganul cântă:

Pune capul sub velință...

Aerul în camera obscură ajunsese supraîncălzit. Figurile se îmbujorau, vocile se

îngroșau, ochii scânteiau, mințile galopau. Discuții aprinse, toasturi fără sfârșit se pierdeau într o învălmășeală de râsete și voci răgușite.

Ca să iasă fumul de tutun și să intre aer proaspăt, s au deschis ferestrele și, ca să și dezmorțească picioarele, câțiva tineri ieșiră în sală, încercând un dans nou. Un ofițer cântând în gura mare, înhățase de o aripă pe Fița și o învârtea, învățând o pașii. Boulanger, atent, fura cu arcușul tactul noului dans, auzit pentru întâia dată.

Când, un țipăt strident răsună în bală. Muzica se opri brusc. Un moment de panică și zăpăceală. Ca un vultur se repezise Boulanger la o ușă închisă, izbind cu pumnii încleștați și strigând cu disperare:

„Deschide ușa, domnule locotenent!... Dă i drumul... nu mă nenoroci, domnule locotenent!”

Țambalagiul și clarinetistul, împingând din răsputeri cu umerii în ușă, urlau cât îi țineau gura:

„Nu te lăsa, Fițo!...”

„S au dus casele Frosei, mă ă ă... Ce i? Ce s a întâmplat?” se întrebau toți într o învălmășeală generală.

Ofițerul care dansa cu Fița, după un tur

ameţitor, îi făcuse vânt din fugă într o cameră goală de pe sală, în care dispăru şi el, închizând uşa cu zăvorul.

Şi pentru că uşa nu ceda, Boulanger se văicărea, privind cu linguşire la ofiţerii mai bătrâni:

— Domnule căpitan, domnule doctor... Nu mă lăsaţi... daţi ordin să deschidă uşa. Zău, nu ma lăsaţi... făceţi vă milă şi pomană... că pierd casele... Să mă trăsnească Dumnezeu dacă nu le pierd, zău, sunt casele Frosei în garanţie.

— Porcilor! Nu vă i ruşine? strigă Baza Navală, roşie de indignare.

„Aşa se ademenesc fetele, pentru ca să şi facă plăcere dumnealor!...” adaugă cu dispreţ Miţa Balot. Şi amândouă, cu acelaşi gest de re voltă, se sculară de la masă.

Căpitanul Papachi, ca cel mai vechi în grad, găsi că este urgentă nevoie să intervină cu autoritatea sa.

Îşi tăie drum, şi în liniştea solemnă care se făcuse într o clipă, răsună glasul lui autoritar, de comandă:

— Locotenent Pitiş! deschide imediat uşa! Şi încetează cu asemenea comedii, care nu fac cinste unui ofiţer.

Toți așteptau cu sufletul la gură.

Zăvorul ușei țăcăni scurt. În sfârșit.

Apăru capul ofițerului: roșu, cu ochii injectați, schițând un surâs nervos:

— Am glumit, domnule căpitan... N a fost nimic serios.

— Proastă glumă!... Asta nu se face, domnule!... zise bătrânul căpitan încruntat.

— Auzi glumă... asta i glumă... cu chestia aia nu se glumește, domnule, niciodată, să știi de la mine... protesta emoționat Boulanger, întorcându se furios către Fița, care și arăta dinții surâzătoare.

— Și tu, proasto, în loc să țipi ca din gură de șarpe, când te a înghesuit ofițerul, tăceai chitic, hai!... dacă, ferească Dumnezeu, scăpai caii... se duceau de sufletul dracului casele Frosei?... Las că te trimit eu la mă ta, mangosito!

— Ei, potolește te, șefule, că nu s a întâmplat nimic! încercă Papachi să restabilească ordinea turburată.

În zadar, voioșia se dusese. Cheful se stricase. Orgia navală avu de astă dată un sfârșit neprevăzut.

Boulanger, din cauza spaimei prin care trecuse, nu mai putea cânta. Se sufoca și îi

tremurau mâinile ca la un damblagiu.

Ofițerii se răspândiră în grupe. Scârbit, obosit s a întors Neagu la vapor; câțiva cheflii nu s au potolit până dimineață.

A doua zi s a primit la garnizoană o serie de reclamații asupra isprăvilor de peste noapte făcute de ofițerii scandalagii. Au fost deshămați caii de la o trăsură al cărei birjar turc adormise pe capră. S a făcut o cavalcadă zgomotoasă pe strada principală, sculând lumea din somn.

O firmă de la Măcelăria Marinei fusese mulată la balconul unui varieteu șantan. A doua zi lumea căsca gura la firmă, citind cu mirare:

„Carne de vânzare! Furnizorul Marinei Militare”.

Doi ofițeri au apărut pe scena varieteului făcând poze de nuduri, lupte de gladiatori și statui antice. Și la urmă duș cu sifon. Deși publicul a aplaudat frenetic, artistele de la varieteu s au scandalizat de lipsa de pudoare a ofițerilor.

*

Evantia se trezi brusc dintr un somn grei cu inima strânsă de groază, în chinurile unui vis oribil. Deodată deschise ochii mari, cătând în jurul ei cu spaimă.

„Nu visase? Era dar adevărat tot ce se întâmplase în noaptea aceea”.

Săgețile soarelui de dimineață țâșnind oblic prin crăpăturile obloanelor închise, îi înțepau ochii orbind o.

Se întoarse cu fața la perete și încercă să strângă pleoapele pe globul ochilor... să nu mai vadă nimic în fața ei. Dar imaginile se conturau precise, clare, înăuntru, căci creierul lucra biciuit de o febră chinuitoare.

Îi defila prin minte, c o limpezime uimitoare, în cele mai mici detalii, toate scenele; vedea tot ce se întâmplase, pas cu pas, din clipa în care, cu nervii răzvrătiți și sufletul dezechilibrat, se despărțise de Neagu, de când îi ieșise în cale, ca din pământ, la capătul cheiului, căpitanul Deliu.

Cum o luase de braț atrăgând o înapoi, prin întuneric, spre plaja pustie. Cu ce vorbe înșelătoare o dezmierdase, pe când îi netezea parul cu mâna lui fină, mângâietoare. Și timbrul vocii lui, care tremura ușor, îi picura muzical în auz:

„Frumoasa mea... sirenă neagră... copilă sălbatică... să știi că cea mai frumoasă fată care nu știe să fie drăguță c un bărbat, nu i decât o floare fără miros”.

Își amintea clar fiecare mișcare, fiecare gest făcut. Simțea încă vie, ascuțită, o senzație amețitoare, respirația caldă, apăsarea buzelor fierbinți și mustățile acelea parfumate pe gura ei.

O încleștase strâns, înăbușind o cu trupul lui mare, cu brațele vânjoase, care o striveau, biruind o.

Nu putea înțelege întâmplarea în care căzuse.

„Cum de s a lăsat?...”

Într un moment își dăduse perfect seama că nu putea să i se împotrivească, simțise că omul acesta e mai tare, că avea să facă ce voia cu ea. Trupul se supusese fără rezistență.

Slabă, neputincioasă, căzuse pradă, ca un pui de găină în ghearele uliului.

„Era vinovată... desigur că era vinovată.... de ce nu l a respins de la început?... de ce n a plecat la timp?... de ce a cedat?... de ce asculta cu plăcere vorbele lui?...”

„Am fost nebună?” se întreba ea c o disperare neputincioasă. „Dar nu l iubesc de loc. De ce am făcut asta? De el am avut frică de când l am cunoscut.”

„Acum s a sfârșit. Totul s a prăbușit.”

Și a stricat viața, dintr odată și pentru

totdeauna.

„Cum putea să mai dea ochi cu Neagu?”

Cum să ascundă taina? Ce să i spună lui?”

Ar fi vrut să se târască la picioarele lui, să i ceară iertare, să fie strivită de el, să i se jertfească, să i rămână sclavă pentru toată viața.

Ce era de făcut? Nici o ieșire nu vedea înainte.

„Ar putea Neagu s o ierte, dar n ar mai putea s o iubească.” Și ea îl iubește, n a încetat nici o clipă să l iubească,

Înjosită, disprețuită, avea să rămână pentru totdeauna.

Căzuse parcă într o prăpastie întunecoasă din care nu mai putea să iasă cu nici un chip.

Cu ochii închiși zăcea pe pat ghemuită, strivită de rușine și căință, cuprinsă de sentimentul unei degradări ireparabile. De câte ori deschidea ochii, avea un nod de greață. Se scutura cu groază, dar nu putea scăpa de imaginile care îi chinuiau mintea.

Își simți a capul strâns într un cerc de fier, gura arsă, sufletul jignit și plin de nenorocire.

Leoarcă de sudoare, se dezveli, și când își văzu genunchii și pulpele dezgolite, se acoperi repede la loc. Avea impresia că trupul acela nu

mai este al ei... îi rămăsese numai capul care ardea cu tâmplele zvâcnind într o durere acută.

Corpul i se părea o zdreanță mototolită și murdară, aruncată pe pat.

Încordată, mușca perna cu dinții, în dorința de a și chinui trupul, îi venea să i rupă carnea cu unghiile până la sânge.

Târziu, când auzi ușa scârțâind, tresări speriată:

— Ce ai, fata mea? Să chem doctorul? o întrebă tatăl ei îngrijorat.

— Nu trebuie, răspunse fata cu spaimă, ridicându se de pe pat.

Și deodată simți picioarele ca tăiate, parca picase de la o înălțime, iar prin coapse o săgeta o durere ascuțită. Și se lăsa din nou moale pe pat.

Făcea sforțări să adoarmă, dar nu putea.

I se părea că mii de ochi o privesc cu batjocură. Toți îi știau taina, pe care n o mai putea ascunde.

Deznădăjduită, cuprinsă de o disperare neputincioasă, izbucni într un plâns sfâșietor.

Lulu, maimuța, care dormita zgribulită pe scaun, în faldurile unui șal de lână, își ridica ușor capul, privind lung, c un fel de mirare în

ochișorii ei negri, ca niște gămălii sclipitoare.

Și când mintea ei, puțintică prinse a înțelege că stăpâna suferă și plânge, se ridică din culcuș și țâșni dintr un salt pe pat, între perne. Se strecură până la subțioara fetei, și de acolo își întindea lăbuța ei neagră, pipăind o pe obraz, își scotea capul ca să privească întrebător drept în. ochii stăpânei, care plângea cu sughițuri.

CAPITOLUL X

La vapor, în careul ofițerilor, era prins în perete cu ținte de planșetă un Aviz Navigatorilor: „Sunt absolut interzise la masă discuțiile privitoare la serviciu. Contravenienții vor fi amendați. Ofițerul popotar este învestit cu puterea executivă”.

În schimb se debitau destule zeflemele, glume sărate și nesărate, anecdote cu sau fără perdea. Uneori câte o victimă căuta să și răzbune vreo înțepătură dureroasă și declama cu patos faimosul vers a lui Vlahuță:

Anecdota, calamburul acolo fiind la preț,
Cată le prin almanahuri și vei trece de isteț.

La zile mari, când comandantul cobora din turnul său de fildeș, ca să ia masa cu ofițerii, conversația lua un caracter serios, și uneori didactic.

Un comandant pedant, admirat pentru erudiția sa, fusese păcălit de un ofițer tânăr.

Făcându și de lucru prin birou în lipsa comandantului, ofițerul observă semnul pus între paginile unui volum din „La Grande Encyclopédie”: Năvălirea Avarilor.

El citi pasajul însemnat. La masă se discută despre năvălirea Avarilor.

Comandantul rămase în admirație pentru profunda erudiție a tânărului ofițer.

— N aș fi crezut, șopti secundului, să aibă o cultură așa de serioasă băiatul ăsta.

— E prea modest, de aceea nu l ați remarcat până acum, îi răspunse secundul stăpânindu și râsul.

*

Într o seară, pe la sfârșitul mesei, Neagu ieși pe punte fiind anunțat că intră de serviciu.

Bucuros că scapă de gălăgia asurzitoare și de aerul îmbâcsit din careu, se plimba singur căutând să și șteargă din minte vorbele auzite în timpul mesei. Se făcuseră o serie de glume și aluzii la tinerii sentimentali și romanțioși. El suporta cu greutate tonul de zeflemea obișnuit la bord. De data asta avea impresia că este direct vizat, i se părea că unii camarazi îi aruncau priviri ironice.

Pe punte era întuneric. Un timonier îi aduse

jurnalul de bord, în care trebui să semneze. Neagu se apropie de lumina geamului deschis la spiralul careului. De jos se ridica un vuiet confuz, vorbe, râs și țăcăneala zarurilor de la jocul de table.

Deodată Neagu tresări; își auzise numele rostit într un hohot de râs. Instinctiv își ascuți auzul; se aplecă atent spre geamul deschis.

„Neagu îi ageamiu, domnilor... nu v am spus... eram sigur... am câștigat pariul.... Sirena a eșuat în brațele lui Deliu... cum putea un debutant ca Neagu să concureze c un tip expert ca Deliu. Faptul e consumat.... l am văzut cu ea pe la miezul nopții la plajă”...

Ca lovit de un glonte, Neagu se frânse în două. Șovăind, se lăsă moale pe banchetă, își duse o mână la frunte frecându se apăsat. A înțeles totul. E foarte clar. Se făcuseră pariuri pentru cucerirea Evantiei.

El rămase acolo paralizat. Simțea cum i se înfierbântă capul, fără să poată reacționa.

Avea o senzație de durere fizică așa de intensă că i dăduseră lacrimile în ochi.

„...Ce rușine... tocmai el care se știa așa de sensibil, veșnic cu groaza de ridicol, să ajungă de râsul lumei, obiectul de haz al camarazilor,

eroul unei sinistre tragi comedii de care toți își băteau joc...”

C o extremă sforțare se ridică. Era copleșit de rușine; simțea mândria lui rănită, și o mânie clocotitoare ce trebuia înăbușită. Noroc de întuneric. Puntea goală. Dacă l ar vedea cineva în halul în care se găsea? I se păruse că timonierul de serviciu l a privit pe furiș... poate și el a înțeles ce vorbeau ofițerii în careu. „Ei și?” încordat începu să se plimbe călcând apăsat cu tocurile în puntea de lemn. Își auzea zgomotul pașilor răsunând cadențat în liniștea nopții. În agitația nervoasă în care se afla, simțea cum îi zvâcnesc tâmplele, și sângele fierbinte care i năvălea la creier îi tulbura judecata. Se pierdea în confuze întrebări și presupuneri contradictorii. El voia să se lămurească, să stea de vorbă cu sine însuși, să reflecteze cu sânge rece, cu tot calmul necesar pentru a găsi o ieșire.

„Cum? adică trebuia numai decât să abuzeze de naivitatea unei minore?... să și bată joc de ea?... ca să fie admirat de camarazi pentru cucerirea făcută?... A! dacă ar fi fost o femee cu experiență... da, dar așa... o copilă neștiutoare, dezarmată... nu, sigur ar fi fost o mișelie din

partea lui...”

Și un val de furie neputincioasă îl cuprinse tulburându i vederea. Un nod nervos i se oprise parcă în furca pieptului și niște ghiare invizibile îi zgâriau gâtul. Căuta o descătușare. Simțea dorința să plângă. S ar fi ușurat. Dar nu putea, inima îi era încleștată de o profundă suferință.

Târziu, când coborî scara să intre în cabină, simți cum i se taie genunchii, parcă i s ar fi rupt tendoanele de la picioare.

Cu fața în pernă, cu ochii închiși, pierdu noțiunea lucrurilor și căzu pirotind în visuri agitate.

A doua zi se trezi buimac, cu gura arsă, o durere tăioasă la tâmple și o greutate pe inimă. Simțea o slăbiciune fizică. N ar fi vrut să dea ochii cu nimeni. Se făcu bolnav. Ceru aspirină, dar n o luă. Avea să lipsească toată ziua de la serviciu. N ar fi putut înfrunta privirile camarazilor. Și compătimirea i ar fi făcut rău. Cu un fel de orgoliu căuta să și ascundă suferința. Nici la masă în careu nu s a arătat. În cabina lui strâmtă și întunecată s a frământat ca o fiară în cușcă.

La amiază un soldat îi aduse un plic. Își aruncă surprins ochii pe adresă. Îi tremurau

mâinile rupând febril plicul. Se uită în josul paginii la iscălitură: „O binevoitoare”... Un scris stângaci de femee...

În câteva cuvinte, îl anunța „să nu aibă încredere în negroaica ipocrită și depravată, că ea îl înșeală în fiecare noapte întâlnindu se la plajă cu amantul ei, căpitanul D.”

„Ha! ha!” explodă Neagu, „asta i frumos, va să zică lucrul e public... toată lumea știe.”

„Ce ridicol! Ce stupidă situație! Să cazi cu ochii închiși în așa încurcătură!...”

„Nu și va ierta toată viața asemenea slăbiciune, care l a compromis în așa hal”. Se simțea umilit de o prăbușire lăuntrică. Chinuit în același timp de un ciudat amestec de mândrie, rușine și dorință.

„Și cât am iubit o”. își zise deodată învins de un plâns copilăresc. Merită oare atâta iubire creatura asta? Cum e posibil să existe asemenea făpturi? Perfidie? Capriciul unui suflet femeesc? E ceva în afară de rațiune. Ceva pe care el nu putea înțelege...”

Nu, e un chin pe care el nu l poate suporta.

Trebuie să verifice faptele; să aibă o explicare, să se lumineze.

„Are să se ducă întins la ea. Are curajul să

primească adevărul în față. Nu trebuie să se cramponeze de fustele unei femei. Va fi hotărât, neînduplecat”.

Începu să se îmbrace grăbit, dar își aminti că nu poate ieși de la bord. Raportase că i bolnav.

Atunci se așeză la scris. Scurt, ferm, tăios, înșiră o serie de întrebări lapidare – răspunsurile primite aveau să lumineze situația și starea critică în care se găsea.

„Îi trebuia o situație clară, netedă. El nu i omul compromisurilor. Ori tot, ori nimic”.

A dat scrisoarea în mâna unui caporal și i a explicat unde trebuie s o ducă. Dar după câteva minute s a răzgândit. S a repezit pe scări și l a ajuns pe caporal care abia plecase. A rupt scrisoarea aruncând bucățile în Dunăre. Era mai bine să se ducă singur. Trebuia s o vadă imediat, cu orice preț trebuia să i vorbească. S a hotărât.

„Va lua taurul de coarne, trebuie să fie tare, stăpân pe sine. Sunt momente hotărâtoare în viață. Va ști el să limpezească chestiunea”.

Când începu să însereze, ieși neobservat pe chei. Era turburat de propria i îndrăzneală. Pe drum, de la distanță, văzu fereastra luminată.

E acasă. Toate întrebările și frazele construite

migălos îi pieriră brusc din memorie. Tot dialogul mental dispăruse. Ce avea s o întrebe? Cum să înceapă? Și ce ton trebuia să aibă?... „Nu i nevoie; momentul oportun o să l inspire. Va proceda bărbățește”.

Sună hotărât la scară.

— Domnișoara Evantia e bolnavă; nu poate primi, îi spuse scurt Eftichiția, fata proprietăresei.

În fața ușei închise brusc, Neagu rămase posomorât, cu buzele strânse, cu sprâncenele încruntate, ca în fața unei piedici pusă în cale. După un moment de mânie absurdă se hotărî să plece. Unde? Ce trebuia să facă? În loc să se întoarcă spre vapor, o luă înainte pe chei. Avea nevoie de mișcare, de aer, de liniște. Mergea împleticindu se, cu capul înclinat sub povara unei neliniști adânci. Era torturat de sentimentul unei ofense de nesuferit, de gândul că nu poate face nimic pentru a găsi un deznodământ onorabil. Neputința de a înțelege ce se petrece în sufletul și în corpul acelei ființe care se depărta de el, îl chinuia amar, până la disperare.

Mintea lui nu putea să admită ceva mai monstruos: „o copilă castă, iubitoare, cu sufletul

curat, să se arunce deodată, fără un pic de pudoare în brațele unui Don Juan ca Deliu, jucăria capriciilor acestui om care n a iubit nici o femee în viața lui... „și eu care o iubeam cinstit, profund, din toată puterea inimei... pentru toată viața”, își zicea el, îndurerat, c o naivitate copilărească.

Și un sentiment de revoltă, de gelozie nesatisfăcută, îl irita până la furie. Îi venea să alerge, să l pălmuiască, să i desfigureze chipul acela frumos, înșelător, care făcuse atâtea victime nenorocite.

O seară de toamnă, umedă, rece
La Cercul Marinei era lumină.

Prin sticla geamurilor se vedeau umbre mișcându se în jurul biliardului. Neagu se opri. împins de o dorință bizară, se apropie de fereastră.

Parcă o presimțire îl atrăsese. Era chiar el Deliu. Mândru, zâmbitor, cu tacul în mână, lovea bilele de fildeș cu eleganța unui maestru de la academia fie biliard.

Câțiva ofițeri urmăreau cu admirație măiestria loviturilor în serie. Nici unul nu l putea egala. Neagu tulburat îi observă gesturile

pe furiș ca o fiară la pândă.

Inima îi zvâcnea. Îl privea pe Deliu, c o lacomă curiozitate, simțind în același timp antipatie și admirație pentru acest bărbat frumos și înzestrat cu atâtea calități. „Ce impresie trebuie să facă femeilor?”

„Desigur e o făptură deosebită de a mea... el e din rasa cuceritorilor... abil, hotărât, tare”, recunoscu Neagu, clasificând în minte intelectualii de o parte și oamenii de acțiune de altă parte.

„O îmbinare armonică, își zise în sine, trebuie să dea omul ideal, complet”.

Abătut, înjosit, de o gelozie sălbatică, Neagu se întoarse la bord. Simțea cum i se ridica din străfundul sufletului, învingând orice raționament, un dor de răzbunare, o ură primitivă, insuportabilă, pe care niciodată n o bănuise că mocnește în firea lui blândă și onestă.

*

Doctorul Barbă Roșie nu l slăbea pe Neagu din ochi. Și uneori îl zgâlțâia cu asprimea lui prefăcută.

— Ce i cu tine, băiete? Ai căzut într o melancolie cronică... nu vezi că te topești ca

lumânarea... cât are să mai țină febra asta sentimentală?

Să știi de la mine că morbul lui Cupidon, e cea mai păcătoasă boală microbiană, pentru ca ataca în același timp inima, capul și corpul. Criza ta e prea lungă. Aștept să intri în convalescență.

— Dar n am nimic, se încerca Neagu să protesteze, schițând un zâmbet forțat.

— Mă băiete! Eu n am venit să ți dau bromură, nici să te consolez. Vreau numai să ți deschid ochii asupra vieței; nu căuta absolutul, nu lua totul în tragic. E ridicol și absurd să încerci marea cu degetul. Ești prea tânăr, n ai experiență, nu cunoști încă specia asta de mamifere numite femei.

Să știi de la mine că femeea este o piesă de schimb. Oricând poate fi înlocuită.

Când îl lăsa doctorul, îl lua căpitanul Mincu la spovedit.

— Neagule, băiete! te afunzi într o neagră mizerie sentimentală. Te ai împotmolit de la prima decepție; te ai sfărâmat de primul colț. de stâncă ce ți a ieșit în cale. Tu nu știi că viața e o mare capricioasă, că are flux și reflux. Dacă ai demnitate nu trebuie să te cramponezi de o

fustă. În viața de marinar, în religia meseriei noastre este fatal vagabondajul, legăturile pasagere: „în fiecare port câte o iubită”, zice un cântec napolitan: „ancorează, debarcă, iubește, și iute ridică ancora și du te... Marinarii nu fac purici nicăieri. Fi bărbat, Neagule, nu copil...”

C o milă părintească pentru fiul adoptiv cum spuneau în glumă camarazii – Mincu vorbea fără convingere. Trecuse și el prin aceleași crize sufletești. Cazul lui Neagu deschidea și în inima lui o rană veche pe care o crezuse vindecată.

Cabina doctorului era, în miniatură, o farmacie, laborator și bibliotecă.

— Ce i de făcut cu băiatul nostru, doctore? întrebă Mincu închizând ușa și deschizând ochiul de geam rotund al cabinei ca să intre aerul proaspăt al mării.

— Dragul meu, eu combat mizeriile trupului, nu și ale sufletului. Boala lui Neagu nu se vindecă prin droguri sau bisturiu.

— Dar cum? Care i terapeutica iubirii?

— Cred că trebuie să l faci să nu se mai gândească la trecut, să i smulgi din minte icoana adoratei, chipul divinizat. Eu i aș prescrie în doze mari un extract de matematici

superioare.

— Asta am încercat o. L am forțat să facă o serie de calcule nautice și astronomice, pe care altă dată le migălea cu plăcere. Acum nu i în stare să meargă până la capăt, se poticnește de la început.

— Atunci nu ne rămâne decât omiopatia. Cui pe cui scoate – trebuie încurcat cu alta...

— Un surogat? întrebă Mincu. Asta nu l poate satisface pe Neagu. Figurantele amorului, relațiile tarifate, proza nu poate înlocui poezia iubirii. El suferă din cauza poetizării, idealizării – e prima lui iubire...

Suferă din cauză că are o concepție deformată despre dragoste, zise doctorul cu tonul său științific și gutural. Acest băiat, care i într o frământare sufletească excesivă, are o sexualitate neevoluată, are un suflet infantil; o timiditate paralizantă, îl face neadaptabil la mediu, incapabil de a se bucura armonic și integral de viață și de succese. Este cred o victimă a unei greșite educații morale, cu scrupule și convenții ipocrite. Tragedia sufletului omenesc începe tocmai din cauza acestor vagi rătăciri abstracte, mistice, față de simpla realitate a iubirii. Echilibrul sufletesc,

armonia lăuntrică, nu se pot stabili comprimând instinctul vital...

— Dar el suferă rănit de necredința acelei fete, poate o mică vicioasă, pe care el a iubit o cu tot focul tinereții...

— Sunt sigur că și ea l a iubit la fel, și că l iubește încă. Fata era un fruct copt, gata să cadă din pom. Neagu s a abținut, credea că i fruct oprit. A venit la timp altul și l a cules. E foarte simplu. De ce îți închipui că fata asta e o înșelătoare vicioasă. Cel mult e o victimă dezarmată în fața unui cuceritor de talia lui Deliu. Chiar căderea unor femei cu experiență încă este un lucru fatal, o chestie de temperament și împrejurări.

Cum a stricat capul oamenilor literatura.

Câte victime n au făcut poeții și romancierii.

Nu știu care filosof a propus ca poeții romantici să facă un stagiu de studii pe lângă hergheliile de reproducție a cailor de rasă. Numai așa vor înțelege și ei rolul instinctului vital în problema perpetuării speciei.

Cum n au ajuns să înțeleagă oamenii că amorul, cântat sub toate formele, nu i decât o draperie de dantelă spumoasă care acoperă goliciunea instinctului sexual. O iluzie care te

fură ca scena teatrului cu munții de mucava și marea de pânză. Numai când intri în culise descoperi sforile și schelele decorului. Trebuie spartă odată carapacea asta de ipocrizie, în care etica și arta ascund forța vitală a naturei. Asupra amorului s a făcut prea multă literatură și prea puțină știință.

Mincu, după ce și aruncă pe fereastră mucul de trabuc stins, începu a vorbi cu melancolie, lunecând fără să vrea în confidențe la care doctorul nu se aștepta. Auzise și el vorbindu se în surdină de un amor nenorocit, pe care Mincu știuse, c o pudoare bărbătească. să l ascundă întotdeauna.

— Ce bine îl înțeleg pe Neagu... și eu am trecut prin aceleași chinuri sufletești.

Când te gândești că sunt oameni care trec prin viață fără să aibă parte de a simți fiorii iubirii adevărate... un lux care nu i tuturor îngăduit... și alții la care prima iubire le devastează viața și rămân cu rana de stilet în inimă. Niciodată nu știi ce surprize îți rezervă viața. Pe când mă așteptam mai puțin, mi a ieșit în cale o femee care, de la prima vedere, a fost pentru mine centrul universului. Există o lege de atracție a sexelor? Nu știu. Oricum este un

fenomen inexplicabil. O enigmă. De ce din miile de făpturi pe lângă care treci indiferent, numai una te oprește în ioc? De ce dintre toate săgețile care ți se aruncă, numai una – cea otrăvită – te lovește drept în inimă? De ce din întâlnirea a două priviri se produce scânteia ce electrizează două ființe care niciodată nu se cunoscuseră? Ce banal și ce misterios lucru. Ce lumină în domeniul acesta ne a adus știința care trebuie să găsească legi asupra forțelor oarbe ale naturei? O putere străină, dominatoare, o afinitate de chimie sufletească, face apropierea și fatala contopire. Ezitam anume să i fac cunoștința; luptam cu mine însumi; presimțind parcă un pericol mă țineam pe marginea unei prăpăstii – un pas și eram pierdut. Pornirea, chemarea instinctivă era așa de violentă încât – mi a spus ea în urmă – era hotărâtă să vină singură la mine dacă mai întârziam!

Ai remarcat deosebirea de atitudine în fața adevăratului amor? Pe când femeea devine radioasă, bărbatul e grav, chinuit de o criză lăuntrică, simte că ceva nou a intrat în existența sa, stăpânindu i gândirea și simțirea.

Lumea nu mai exista pentru noi. Nici o piedică în cale n ar fi putut să ne oprească. Cu

ce puteri necunoscute sunt încărcate privirile magnetice ale ochilor unor femei. În acea exaltare a simțurilor am înțeles lupta pentru cucerirea femeii; hotărârea bărbatului de a răzbate până la capăt, pe viață sau pe moarte...

E sigur că la unii oameni dragostea devine nebunie.

Bărbatul ei, un levantin abil – care nu știa dacă se însurase din calcul sau din dragoste – încercase la început să lupte; dându și în urmă seama unde putea să ajungă, se resemnă cuminte.

După trei luni s a pronunțat divorțul.

Era liberă. Ne am căsătorit. Eram fericiți.

Am simțit atunci farmecul vieței în doi. Nu mi am închipuit niciodată că poate să existe o așa contopire a simțurilor și a spiritului. Parcă o făcuse anume natura pe femeea asta după același tipar. Aveam aceleași vederi despre lume și despre viață, aceleași gusturi și idei. Printr o intuiție ascuțită îmi ghicea gândurile. Spiritul critic și cultura, care singură și o făcuse, mă uimea.

Pe lângă simțul fin, artistic, înnăscut, avea un fel de a judeca bărbătește, deși înfățișarea ei grațioasă amintea chipul Giocondei.

Armonia care o radia o simt și acum în mine.

Lumea ne invidia, ne da ca exemplu de pereche potrivită. Eram orbit de fericire. Nu știam că fericirea este un lucru de care trebuie totdeauna să te temi.

Dar nu asta voiam să ți spun. Voiam să vorbesc de lucruri care nu se pot explica.

Să ți arăt contrastul firii femeiești la două epoci diferite. Nici până azi nu mi dau seama cum o ființă se poate transforma total în câțiva ani. Prin ce fenomen biologic se face acea metamorfoză – din omidă fluture? Femeia ta, ajunsă transparentă, în sufletul căreia citești ca într o carte deschisă, sub ochii tăi o vezi cum se transformă. Își schimbă gusturile, obiceiurile, părerile, credințele, disprețuiește ce a respectat, urăște ce a iubit, iubește ce a urât, își neagă trecutul – schimbată complet ajunge o străină, altă făptură pe care n o mai recunoști.

— Cunoști teoria, îl întrerupse doctorul, asupra reînnoirii continue a corpului omenesc? Preschimbarea completă se face în curs de câțiva ani. Materia cerebrală ca și carnea trupului se preschimbă....

— Dar asta nu poate justifica schimbarea sufletească. Procesul tainic al gândirii rămâne

același. Eu de când mă țin minte, am rămas cu același fel de a simți și gândi, pe când ea...

— Ea e femee. Nu trebuie să judecăm femeea după procesul vieței sufletești a bărbatului. Asta i greșeala pe care toți o repetăm mereu. Diferențierea absolută a sexelor este o lege fundamentală a universului.

— Bine, dar în fond nu i același conținut sufletesc la bărbat ca și la femee?

— Da, însă trebuie să știi că în mecanismul masculului piesele sunt articulate, pe când la femee gândirea și simțirea nu sunt încă despărțite. Femeia trăiește în inconștient. Bărbatul e conștient.

Femeia nu poate fi constantă; prin firea ei este schimbătoare. E o persoană, dar n are personalitate, căci îi lipsește individualitatea.

— Și totuși nu poți nega că unele femei au o inteligență destul de...

— Mă rog, să ne înțelegem, e un anumit fel de inteligență, concretă, practică, ce nu se poate ridica până la abstract. Ea observă, nu interpretează. Ca și cameleonul femeea își schimbă culoarea sufletească după bărbatul de care s a lipit ca iedera de arbore.

N ai observat că nevasta unui pictor vorbește

ca un critic de artă despre tablouri, deși nu avea la început nici o idee de pictură. Femeia care iubește un marinar vorbește cu pasiune, ca orice lup de mare, despre chestii navale, vapoare, furtuni și naufragii. Și pe aceeași femee, dacă trece în brațele unui călăreț, o vei auzi discutând cu toată competența despre cai, iepe și armăsari, de herghelii, curse și hipodrom. Femeia nu i decât un reflex al bărbatului. Ea se adaptează mai ușor la mediu tocmai pentru că nu are individualitatea.

Și Mincu, pentru că vedea bine că se încurcă în ipoteze și teorii abstracte, trecu din nou la fapte.

Să vezi cum a început transformarea. Loviturile destinului le am primit printr un ordin de serviciu. Eram detașat la minister. Mă mut la București.

În atmosfera încărcată a Capitalei, în vârtejul acesta tulburător începem o viață nouă. Ca să ți descriu toate fazele metamorfozei ar trebui să fac un volum de analiză sufletească. Numai așa ai putea să înțelegi adevărata criză sentimentală prin care am trecut. Intrasem într un angrenaj distrugător, ale cărui roți ne rupeau carnea bucată cu bucată.

Zile și nopți pierdute în acest bâlci monden tocesc și cele mai viguroase resorturi sufletești.

Telefonul, care zbârnâia toată ziua, cred că are o mare vină în dizolvarea familiei moderne. Frânturi de conversații care mă enervau la culme, întâlniri, serate, ceaiuri, plimbări, atâtea ieftine plăceri ne pulverizează viața.

Avidă de senzații, ahtiată de o lume ușuratică, femeea asta cuminte, înțeleaptă, ajungea frivolă, mincinoasă și violentă. Niciodată nu spunea unde se duce și ce face. Un fel de rușine mă oprea să i cer socoteală. îmi aluneca printre degete.

Busola se deranjase; fără orientare, pierdusem – cum spun marinarii – capul la compas, scăpasem cârma din mână. Bătea un vânt de nebunie.

Prin frumusețea și farmecele ei, prin vioiciunea spiritului, fusese întotdeauna seducătoare, acum cocheta, flirta fără jenă în mijlocul unei bande dubioase de snobi, bărbați și femei, care și schimbau amanții și nevestele între ei, imitând un fel de iubire ca o parodie a dragostei redusă la un singur gest.

Simțul pudorii dispăruse. „Femeia modernă are drept la aceeași viață senzuală ca și

bărbatul”, era cuvântul de ordine al bandei. Ea, care știa să judece solid, începuse a privi lumea ca orice femeiușcă – un cap de păsărică. Oamenii pe care îi cunoscuse bine și i ironiza înainte, acum îi admira. O prăpastie se adâncea între noi, deși avusesem o identitate perfectă în felul de a gândi și privi viața și lumea în care trăiam.

Ce trebuia să fac? Concesii? Compromisuri? Sau să reacționez? Evitam explicări penibile. Mă închideam în mine, sufeream în taină. Așteptam. Nu știu ce așteptam. Stam mut zile întregi. Și asta o irita până la furie. Gioconda, cu surâsul ei angelic, devenise aspră, dură și crudă. Tăceri bosumflate, izbucniri violente, cuvinte înverșunate care se încrucișau ca săbiile ascuțite.

Cele mai urâte zile, de care și azi roșesc, au fost acele în care chinuit de demonul geloziei, ședeam la pândă, spionând orice mișcare, să aflu, să surprind, să mă încredințez.

Dacă era la mijloc un sentiment nobil, adânc, de iubire adevărată, mă pregăteam să iert, să mă înving, să sufăr resemnat. Dar m am convins în scurt că nu era decât un capriciu, o legătură efemeră, o întâmplare neprevăzută, un simplu

accident de cale ferată.

Unde ajunsese îmi era indiferent. Destul că a putut să facă primul pas. Legătura era ruptă. Stima, credința reciprocă dispăruseră. Totul era pierdut... ireparabil. Mă durea gândul trecutului. Visasem o legătură ideală întemeiată numai pe iubire, nu pe calcule și compromisuri. Era tovarășa vieței, jumătatea mea, soție nu amantă. Puteam să iert, dar nu puteam să uit.

Într o zi, din întâmplare, dau de o carte cu dedicație: „Celei mai bune prietene – prietenia este anticamera amorului". Am cunoscut scrisul. Un junghi dureros mi a oprit răsuflarea. Să intru în pământ de rușine. Totdeauna am avut groază de ridicol. Întunecat, dar stăpânit, am întrebat o: „Ce găsești tu în tipul ăsta pe care acum trei luni îl ironizai, socotindu l o perfectă secătură?"

— Mă amuză. E un om interesant când îl cunoști mai bine, îmi răspunse ea înțepată. Și deodată se încorda, își dădu capul pe spate și adaogă, șuierând cuvintele:

— Tu, care vezi totul în negru și iei viața în tragic, rămâi un burghez fatalist. Eu știu să mă ridic... să mi trăiesc viața... să mă descătușez –... fiecare pentru sine...

— A! ha! zic, am înțeles, aceleași banale

vorbe late pe care femeea modernă le repetă ca un papagal când vrea să iasă din jugul căsniciei. Să nu ți închipui că o să mă cramponez de fustele tale... ești liberă... ne despărțim.

În fine, ce să ți mai înșir, ne am despărțit. O uram și o iubeam încă. Una îmi spunea mintea și alta inima. Mă zbăteam între demnitate și umilință. Mă învinuiam singur. Așteptam un cuvânt, un gest. Nimic. Eram doi nenorociți care pierduserăm ceea ce niciodată nu mai puteam găsi.

Atunci am putut vedea că memoria durerei e mai intensă decât a plăcerei.

Ce luptă cu tine însuți ca să alungi din minte imaginea care te obsedează. Simți că s a rupt o parte din sufletul tău, rămâi între viață și moarte, vrei să sfârșești odată, să scapi într un fel de tortura și amărăciunea care te apasă veșnic.

Convalescența a fost lungă. Am suferit grozav până m am regăsit. Dar nu eram același. Rana o cred azi vindecată, dar cicatricea e așa de sensibilă că uneori se deschide și supurează încă.

Trebuie să știi, doctore, că unele regrete sunt mai dureroase decât remușcările, sfârși Mincu

tremurător, cu vocea stinsă, înecată de un nod care i se oprise în gât. Șovăind, căutând un sprijin, își rezemă greoi capul pe mână. Doctorul, ascunzându și emoția, își freca fruntea privind pieziș.

După câteva minute de tăcere, Mincu își reveni. C un gest mângâitor își trecu mâna prin păr și începu cu glas schimbat, rar, domol:

— În fond, toată istoria asta e prea puțin interesantă; un caz banal, una din miile de căsnicii desfăcute azi cu atâta ușurință. De ce aș pretinde vieței mai mult decât îmi poate da? Ca să visezi iubire și fericire eternă ar fi o absurditate, totuși mă uit în urmă cu regret; spectator rece, obosit, mă judec azi ca pe un străin.

Caut în zadar factorii necunoscuți în problema vieței în doi. Mă întreb de ce femeea pe care am iubit o și a distrus singură cu mâna ei cuibul, c o brutalitate și cruzime pe care nu pot să mi o explic. Pe ce drumuri ascunse ne poartă viața...

Cele mai intense plăceri și cele mai cumplite dureri îți vin din partea aceleiași ființe.

Ca o tragică ironie a căsniciei, vezi adesea două făpturi de aceeași calitate, pe care natura

anume parcă le a făcut pereche, și totuși nu ajung să se înțeleagă, nu pot trăi împreună și se despart. Ea, o femee distinsă, se împacă bine cu un imbecil; el, om superior, se înțelege perfect c o cocotă sau trăiește fericit cu propria i bucătăreasă.

— Pe mine, zise doctorul, mă chinuiește mereu această metafizică a amorului, misterul naturei care deosebește sufletul masculin de cel feminin. Nu știu dacă ai observat la femei lipsa de memorie a sentimentelor?

În structura gândirii, logica este condiționată de memoria adevărată a faptelor trăite, care este în legătură cu voința.

Memoria bărbatului e continuă, impresia primită se imprimă și rămâne. Femeia nu are memorie continuă, ea se oprește numai asupra unor momente, nu reține nimic. Femeia e o coardă care zbârnâie când o atingi. Bărbatul e o placă de patefon care poate reproduce o operă celebră. Femeia nu are Eu. Spune cu ușurință minciuni, nu are remușcări, pentru că nu are memorie și logică, nici pentru trecutul ei, și nu poate vedea în depărtare.

Demostene, mi se pare, a zis că o femee poate prăbuși într o clipă ceea ce un bărbat a zidit cu

gândul ani întregi.

Femeia nu poate fi geniu. Dovadă că omenirea n a dat până azi nici un geniu feminin.

— Poate să dea în viitor, întrucât încep să aibă și ele aceleași preocupări intelectuale

— Toată activitatea socială și culturală a femeii moderne nu i decât o imitație masculină. Știința nu privește femeea decât sub aspectul unei mașini de perpetuare a speciei. Aceasta este crudul adevăr științific.

Natura a înzestrat o cu trupul și sufletul propriu acestui scop. Arta, literatura, religia, cultura, nu servă în fond decât ca niște accesorii de toaletă pentru femei.

Femeia este sau mașină de copii, sau obiect de plăcere. Soție sau amantă.

Bărbații, în egoismul lor, vor să aibă pe amândouă în aceeași făptură. Se întâmplă, cum e și natural ca amanta ideală să fie o soție detestabilă. Femeia pe care ai iubit o voia să ți fie amantă și nu soție.

După o formulă strict științifică, femeea nu este decât sexualitatea pură.

— Cum? făcu Mincu scandalizat, nu există un ideal de femee...

— Ha! ha! îl întrerupse doctorul cu râsul lui sarcastic. Idealul acesta e creat de erotismul bărbatului. Instinctul sexual se mulțumește cu orice femee, dovadă relațiile tarifate. Numai erotismul face ca bărbatul să și aleagă ca obiect de cult o femee pe care o împodobește cu toate frumusețile idealului. Vezi cum pășim din biologie în estetică. De aceea s a și zis odată că frumosul nu i decât o declarație de dragoste făcută naturei.

E de la sine înțeles că amorul nu poate să aibă decât început. Proiectarea asta a frumosului asupra altei ființe este iluzorie. De aceea se repetă mereu, deși nimeni nu crede, că amorul nu i decât o iluzie.

— Dar din toate iluziile de pe pământ, singura adevărată; setea de viață, puterea creatoare, cum zice poetul, unica iluzie care încântă sufletul omenirei de la facerea lumei și până azi.

Nu i o cruzime ca s o distrugeți?

— Himera a fost totdeauna mai frumoasă decât realitatea. Dar eu fac știință nu literatură.

— Se cunoaște, doctore, că n ai iubit niciodată. Teoriile și speculațiile filozofice care le faci te duc la paradoxuri.

În schimb rămâi un misogin înăcrit...

— Și tu, care ți ai ars aripile odată, rămâi același romantic, fără să poți zbura.

O bătaie în ușa cabinei curmă discuția.

Timonierul de serviciu aducea caietul de ordine cu însemnările comandantului.

„Astăzi, până la ora 5, toată provizia de rezervă, pe 7 zile, să fie îmbarcată. Să se umple depozitele de apă dulce. Toată lumea la bord. La ora 6 să stea la posturile de plecare".

*

Seara de toamnă cădea mohorâtă, jilavă de umezeala sărată a mării. Ude, negre, luceau cheiurile de piatră de a lungul portului aproape gol. Două bărci de pescari cu pânzele umflate, se întorceau gonind spre adăpost. Stoluri de goelanzi, veneau grăbiți din larg atingând crestele valurilor cu vârful aripilor. Și țipetele lor stridente anunțau în port furtuna care venea din urmă.

Evantia, de câteva zile, sta în casă. Singură, abătută, bolnavă. De două ori luase condeiul în mână să i scrie lui Neagu, dar n avea curajul să înceapă. Parcă anume o înțelegere mută făcea să nu se vadă unul pe altul.

Amâna, aștepta ceasul ce trebuia să vie, să aducă o dezlegare pentru iertarea ei, pentru împăcarea lui.

În casă o umezeală rece. Fata sta culcată, învelită în niște șaluri vechi. Încerca să citească o carte de călătorii rămasă de la Neagu. Deodată tresări. Trei fluierături scurte. Ea cunoștea semnalul. Un vapor făcea manevră mergând înapoi cu pupa în curent.

Sări în picioare. Se repezi la fereastră.

Un vas cu pânze luneca domol spre gura Dunărei. Recunoscu silueta. Și scoțând un răcnet răgușit începu să vorbească singură ca o nebună: „e Mircea, pleacă... pleacă Mircea... se duce... Neagu... Îl pierd pentru totdeauna...”

La repezeală își puse o broboadă pe cap și o luă la goană pe chei după vapor. Pe drum își reveni. În minte îi încolțea o vagă speranță: „poate nu pleacă, își schimbă numai locul de ancoraj”.

Bricul școală „Mircea”, acostase la capătul cheiului, în fața palatului C. E. D. în locul rezervat anume vapoarelor pentru manevra de plecare.

Deși întunericul se lăsa grabnic și vremea era urâtă, lumea ca de obicei, se strângea pe chei ca

să privească manevra vaporului care pleca.

În clipa supremă a despărțirii, la vasele militare n au loc acele scene de îmbrățișări, lacrimi, strigăte și gălăgie, care se petrec la plecarea vaselor de pasageri. Disciplina militară impune o rezervă ambilor părți. Pe mal, fără de larmă, apar batiste fluturând, pe bord câteva șepci se ridică discret, și nimeni parcă n ar vrea să știe cu cine a schimbat salutul despărțirii.

Capul pilot, Barba Spiro, vechi marinar de rasă din tată în fiu, venit din Trebizonda, servea Comisia Europeană la Dunăre de jumătate de secol. De pe mal conducea manevra de ieșire a vaselor la mare. Bătrânul, cu pipa stinsă între dinți, își îndesă șapca pe urechi, își încheie mantaua de ploaie făcută din pânză cernită, și după ce mirosi aerul își scarpină ciuful de barbă albă:

„Cade barometru... să schimbă vremea... o să i dea tava urât la mare, zice privind spre puntea lui „Mircea”. Echipajul la posturile de manevră, gata să înceapă „rondoul”. Corpul vasului, urmând să se învârtească în loc cu prova spre ieșire, se leagă de la uscat cu o parâmă enormă, cât brațul de groasă, frânghie de sârmă împletită, fixată de o puternică baba făcută

dintr o coloană de fontă îngropată adânc în pământ. Vase încărcate până la zece mii de tone gireză în jurul acestui solid punct fix.

Numai ochiul sigur al Capului pilot știe să prindă clipa în care trebuie să strige:

„Mola!”... Un moment de emoție.

Dacă s ar da drumul prea devreme parâmei care zbârnâie întinsă, vasul s ar pune pe uscat, dacă ar întârzia, vasul s ar zdrobi de chei.

Cu toate că Evantia venise în goană, ajunse când manevra lui „Mircea” era pe sfârșite. Se opri gâfâind înfierbântată. Sprijinită de un felinar de pe chei, sfredelea cu ochii mari pâcla ce se lăsa încet.

Ca într un joc de umbre se vedeau nedesluși oameni, care umblau pe punte. „Unde era Neagu? O va recunoaște el? își va arunca ochii spre dânsa? Dacă vaporul ar mai sta câteva zile?... Poate s ar împăca...”

După statură i se părea că recunoaște silueta lui Neagu care se profila în provă. Își amintea că îi spuse odată că la ancoră e locul lui la postul de plecare.

Vaporul se dezlipi ușor de chei și începu cu încetul să gireze; apoi din ce în ce mai iute până ce se auzi tunând vocea de bas a omului de

mare:

„Mola peste tot”. La comanda lui Barba Spiro toți ochii se ațintiră asupra parâmei care vibra metalic, până ce scăpă încolăcită în inele ca un șarpe uriaș rănit de moarte – „Mircea” plutea liber, fără nici o legătură cu uscatul; părăsea fluviul, tăind cu pieptul apa mării.

O comandă scurtă, urmată de triluri de filiere prelungite, răsuna pe puntea navei înghițită de noaptea neagră, care cădea învăluind și marea și pământul.

Apa Dunării plumburie; marea un vid negru, nelămurit. Din cerul opac se desfăceau, ca dintr un sul ascuns, perdele de pânze cenușei din ce în ce mai dese. Sub biciuirea vântului din larg norii negri veneau goniți, așa de jos încât păreau turme de monștri marini care se încălecau târându se pe fața apei.

„Mircea” își întindea velele. Proiectat în văzduh lua forme bizare – Vasul fantomă – o pasăre gigantică gata să zboare.

Se simțea în aer că vine furtuna. O grijă înfiora mulțimea, căci pe deasupra capetelor plana ca un mister eterna groază de elementele naturei.

Evantia, zdrobită, stingherită, își trăgea

broboada pe față ca să nu fie recunoscută. În jurul ei erau mai multe femei decât bărbați.

Unele triste, cu ochii în lacrimi, se stăpâneau să nu izbucnească în plâns; altele vesele, zglobii, se agitau chicotind, cătându și cu ochii sclipitori amanții de care abia se despărțiseră.

Pătrunsă până la oase de frig și umezeală, Evantia sta cu ochii ațintiți în beznă. „Mircea" în larg schimbând direcția, ca să și ia capul de compas, își arătă încă odată felinarele de drum, doi ochi – unul verde, altul roșu – licăreau ca două candele în noaptea glacială.

Nava se depărta făcându se din ce în ce mai mică – o umbră... o pată... un punct... nimic.

Și când nimic nu se mai desluși în zare, o apucă pe fată un plâns sfâșietor. Ca să nu fie observată o luă repede înapoi spre casă. Dar vijelia izbucnise. O răpăială de picături de ploaie înghețată ca niște sfârcuri de bice, cădeau în vârtejurile vântului de Nord. Lumea îngrozită fugea la adăpost prin cârciumi și cafenele. Evantia singură, ca o nălucă, mergea înfruntând ploaia. Sufla greu, înăbușită, trăgând până în fundul pieptului aerul rece, înghețat. Dinții îi clănțăneau de frig. Din ușa unei taverne un marinar chefliu întinse mâna s o tragă

înăuntru:

„Încotro, fetițo, alergi așa turburată?... Nu i timp de randevouri... Vino la interes aici...”

Ea se smuci și iuți pasul. Ajunse acasă istovită, tremurând, cu trupul ud până la piele, cu inima strânsă de o cumplită presimțire care o înăbușea de spaimă: un glas de undeva îi șoptea în taină că n o să l mai revadă pe Neagu niciodată.

Căzu bolnavă la pat.

CAPITOLUL XI

Un iad ajunsese casa lui Stamati.

Penelopa căutând să zvârle praf în ochii lumei, amețită de iluzia averii Americanului, făcuse o sumă de cheltuieli nesăbuite cu mobilarea casei.

Dobânzile datoriilor creșteau. Stamati aștepta cu groază scadența polițelor.

El fusese atras de un grup de speculanți în comerțul de grâne, în vedere că și fratele său Americanul va intra în afaceri. Se lăcomise în speranța unei mari lovituri care să l salveze, și se încurcase în socoteli în așa fel, încât nu mai vedea nici o ieșire.

Ajunsese la felurite expediente. Se zbătea, dar se afunda văzând cu ochii.

Cu n fel de lașitate fugea de lume și de casă. Ca să evite scenele și nevricalele Penelopei, pleca mereu pe drumuri după afaceri, la Galați, la Brăila și la Constanța.

Când pierdu și ultima speranță în averea Americanului, Stamati avu o criză de disperare care l ținu la pat două săptămâni bolnav de gălbenare. Nu mai dormea, nu mai mânca, era într o veșnică spaimă.

Ne mai având puterea de a reacționa, aștepta nenorocirea să i vină, cum așteaptă struțul primejdia, ascunzându și capul în nisip.

Penelopa, frântă în orgoliul ei, sta ziua închisă în casă; ocolea lumea; nu ieșea decât seara; umbla îmbrăcată numai în negru.

Dacă mai înainte, îl privea pe Stamati c un suveran dispreț, acum ajunsese să l urască înverșunat. Nu l mai putea suferi în apropierea ei; numai înfățișarea lui o irita la culme. Când îl vedea trist și umil, mut, cu fruntea încrețită, cu privirea rătăcită, umblând cu haine ponosite, cu șapca pleoștită și cravata strâmbă, îi venea să țipe, să l zgâlțâie și să l zgârie. Trăiau complet dezlipiți, departe unul de altul.

„Uite ce bărbat am! își zicea; asta mi a fost partea pe lume.. Ce viață nenorocită trebuie să trăiesc... până când o să mai țină acest trai mizerabil?...”

Așteptase mereu ceva nou, o întâmplare, un eveniment care să i schimbe traiul.

Sosirea Americanului o ameți̦se; îi adusese speranța unei schimbări în viață. Dar se înșelase. Acum sta toropită, bolnavă și chinuită de gelozie. Organizase o rețea de spionaj în jurul lui Deliu. Și uneori pornea exaltată, febrilă, în căutarea lui.

Când într o dimineață, unul din băeții din cafenea, plătit de ea, îi aduse informația sigură că Deliu a fost la miezul nopții cu Evantia pe plajă, Penelopa rămase înmărmurită. „Va să zică, nu se înșelase. Prevederile ei se realizau”.

Ca o fiară rănită de moarte, retrasă în vizuină, sta închisă în camera ei. Chinuită de setea răzbunării, ca să și descarce năduful, se puse la scris.

Rânjind, compuse o anonimă către Neagu din partea unei binevoitoare. Îl plângea că i înșelat de o fată depravată, care noaptea se întâlnește cu amantul la plajă.

A doua scrisoare era pentru Deliu. Așternută la prima furie, era o scrisoare fulgerătoare, plină de învinuiri și blesteme.

După ce o stropi cu lacrimi fierbinți, o puse în plic și o trimise c un băiat lui Deliu Dar după câteva minute fu cuprinsă de o chinuitoare lașitate. Îi era frică de o ruptură definitivă. Ca o

furtună se repezi la ușă, o luă la goană pe stradă... Era prea târziu, băiatul dispăruse.

Frântă, rușinată de slăbiciunea ei, se întoarse în casă, se trânti pe pat, plângând cu fața în perne, într o disperare neputincioasă.

Nu și ierta prostia făcută: „Cum nu putuse ea să se stăpânească? Ce va face el?... Ce i va răspunde?... Dacă i ar compune o altă scrisoare, în care l ar ruga fierbinte s o ierte, să uite tot ce i a spus întâi... că a fost nebună de gelozie... n a știut ce spune".

Dar mândria o oprea. Și un grăunte de speranță începu să încolțească în mintea ei.

„Dacă în inima lui a rămas un pic de iubire, nu se poate să n o ierte. Diseară se va duce la el; știe ea cum să l ia și ce trebuie să facă".

Hotărâtă, sări din pat, își șterse ochii de lacrimi și se așeză în fața oglinzii, la măsuța de toaletă. Trebuia să se refacă. Să fie frumoasă, seducătoare.

*

Deliu, care ținea locul căpitanului de port plecat în concediu, se găsea în birou înconjurat de agenți consulari, interpreți și martori. Era în cercetarea unui scandal întâmplat la o cârciumă din port, între marinarii francezi și italieni, care

de obicei se luau la harță pe unde se întâlneau. Primind plicul, Deliu se opri o clipă, citi adresa și, recunoscând scrisul Penelopei, fără să desfacă plicul, îl vârî mototol în buzunar.

Tocmai după masă, la cafea, își aduse aminte de scrisoare. O citi pe îndelete, cu mare atenție.

Acreala și furia Penelopei nu reușiră să l tulbure.

Calm, citi până la urmă.

Se lungi comod pe o sofa, fumându și satisfăcut havana; ochii lui pe jumătate închiși, urmăreau fumul albăstrui în spirale capricioase, iar buzele schițau un surâs ironic.

„... Și în fond, își zicea în sine, cea mai bună despărțire este cea provocată de femee".

Tocmai cazul Penelopei. După experiența făcută, Deliu era încredințat că în strategia și tactica amorului, o retragere onorabilă cere mai multă abilitate decât o cucerire, care nu cere decât curaj.

Începuse a l obosi legătura asta. El de la început o clasase pe Penelopa ca o romanțioasă tiranică. Avea apucături stranii. Prea lua viața în tragic.

E drept, avea temperament, dar cunoștea el

bine specia asta de femei care închid ochii și încleștează fălcile... trebuia să fie mereu în gardă. Și el, care ținea la libertate, mai mult ca la orice, trebuia să suporte capriciile și gelozia ei sălbatică? Trebuia să se cramponeze de fustele unei femei?

Prima dată, plecarea lui silită și repede din Sulina, înlesnise despărțirea și amânase realizarea visurilor ei de salvare și de trai în doi. Ea sperase o legătură strânsă, durabilă, poate chiar o situație nouă în societate.

El se făcuse la început că nu înțelege, apoi amână mereu realizarea, care îl îngrozea. Nu era făcut pentru o legătură durabilă. Nu putea concepe viața decât în completă libertate.

„Cu asemenea femee? Ce ar zice lumea? Nu, ar fi fost ridicol. Sigur că trebuia să o rupă cât mai curând".

„Iată că ea singură acum face gestul fatal. Cu atât mai bine, venea în ajutorul lui. Dar trebuie să fie atent, să procedeze cu tact și sânge rece. Să nu facă vreo prostie femeea asta disperată. Avea oroare de scene și lacrimi".

Și ca să și păstreze calmul fără să cedeze slăbiciunii trebuia, cu orice chip, să evite o întâlnire cu ea.

„Avea să i scrie și să dispară pentru câteva zile”.

Deliu se așeză comod la birou, scoase o cutie de lemn încrustată cu arabescuri de sidef. Caseta dragostelor moarte, cum o numea el, conținea pachete șnuruite de scrisori, fotografii, bucle de păr, blonde și brune legate cu panglici, flori presate... „nimicuri scumpe” din care se ridica un parfum vechi și un praf gros, care i stârnise un profund strănut repetat.

„Fleacuri... minciuni... E curios, gândea el, cum cere amorul atâta falsitate... de ce se îmbracă acest sentiment natural, în haina minciunii. Mereu trebuie să minți, să te prefaci, să fii veșnic cu masca pe obraz. Dar femeile cer să fie mințite. Ele singure ne fac să fim șireți și necinstiți.”

Și pe el a început să l cam plictisească această continuă minciună. Poate asta e tocmai un semn că începe să îmbătrânească... și un spin ascuțit parcă îi înțepase inima. Ca să și smulgă din minte un gând ce i încolțea chinuitor, își aminti cu voluptate de frăgezimea Evantiei... păcat că e așa de sălbatică. De ce fugea de el? Un presentiment îi spunea că n are s o mai vadă niciodată...

„Oricum, de scrisoarea Penelopei trebuie să profite numaidecât. A venit la timp ca să fie exploatată. Cine i de vină? Ea a voit o”.

Luă pachetul cu scrisorile primite de la ea. Îl înveli și îl sigilă.

Se așeză apoi la scris, după câteva minute de gândire pentru a și aminti vechile clișee: „Nici odată n am iubit o femee pe care să n o stimez... trupul meu a fost sclavul inimei... dorința și iubirea au fost la mine împreunate...”

„Se învinui că are un temperament nenorocit: O fatalitate îl urmărește în viață; ca să suporte suferința care l roade, pleacă, se îmbarcă pe un vapor de comerț... își schimbă complet viața... se rupe de lume... nu vrea să mai aibă nici o legătură... nu vrea să mai provoace suferințe în jurul său... începe o nouă viață rătăcitoare pe mări...”.

Și la urmă sfârși cu o frază de efect, pe care o mai utilizase de multe ori:

„Sper că nu vei uita momentele noastre de fericire... și vei primi ca să rămân pentru toată viața un devotat și statornic amic al tău...”.

— Jeane, eu trebuie să dispar câteva zile. Plec chiar diseară. Tu să fii cu ochii în patru; e o

chestie delicată la mijloc, mă înțelegi?

Credinciosul Jean (Ion Rotopan, șmecher de port din Brăila), clipind des din ochi, întrebă grăbit:

— Ce trebuie să spun la Căpitănia de port și ce trebuie să spun persoanei în chestie?

— La Căpitănie să spui că am fost chemat la Galați, la Inspectoratul Porturilor. Iar dincolo că am plecat urgent ca să mă îmbarc pe un vapor de comerț pentru Rotterdam. Ai s o convingi să nu vie după mine. Și numai după cinci zile ai să te prezinți la ea cu pachetul și scrisoarea asta. Ai să i spui că le am trimis din Constanța, înainte de a pleca vaporul în străinătate.

Tu ai s o urmărești pas cu pas și să mă a nunți dacă pleacă din Sulina. Adresa care am să ți o dau, n ai s o arăți la nimeni. Să te văd, Jeane, dacă știi să lucrezi ca un băiat deștept.

— Nu aveți nici o grijă! îi răspunse Jean măgulit.

Deliu se îmbarcă devreme pe vaporul poștal.

*

Penelopa, care se frământase toată ziua frângându și mâinile de necaz pentru prostia ce o făcuse, îndată ce începu a se întuneca, porni ca o furtună întins acasă la Deliu.

În mintea ei, pe drum, i se încrucișau crâmpeie de fraze fără legătură; nu știa cum are să înceapă, dar avea o încredere oarbă în voința ei. Era sigură că va învinge... cu forța disperării...

Nu se mai feri ca altădată. Gâfâind de emoție, sună lung, energic, la ușa lui.

Credinciosul Jean, care i știa secretele, căci înghițise multe bacșișuri, ieși înainte surâzător, într o pijama de mătase din garderoba stăpânului.

— Domnul căpitan nu i acasă.

— Nu i adevărat! Deschide să văd! ordonă ea hotărâtă.

Jean execută ordinul adăugând c un discret zâmbet ironic:

— Pardon! de fapt nu eu sunt omul care să mintă o persoană ca d voastră.

— N a primit azi dimineață o scrisoare adusă de un băiat pe care l am trimis eu? Când și unde putea să plece așa de repede?

— De fapt a primit o scrisoare, dar după amiază și a făcut bagajul și mi a spus că pleacă fiind chemat urgent.

— Cum, n a lăsat nici o scrisoare? Nici o vorbă?

— De fapt a plecat să se îmbarce pe un vapor de marfă pentru Rotterdam. Și mi a spus că înainte de a ieși la mare are să vă trimită o scrisoare.

Penelopa, care se credea tare, păli deodată: i se întunecă vederea și simțind galopul inimei se rezemă de zid, de frică să nu cadă. Zdrobită, învinsă, târându și picioarele, murmură printre dinți: „lașul! fuge... îl insult și nu răspunde... n are curajul să dea ochii cu mine... fuge ca un mișel... dar nu l las, trebuie să pun mâna pe el... am să l urmăresc până la capătul lumei...”.

A doua zi Penelopa, era pe vaporul postai pentru Galați.

În zadar răscoli tot portul. Nici un vapor românesc nu pleca la acea dată spre Rotterdam. Se întoarse a doua zi la Sulina.

Pe ușă găsi lipită o hârtie roșie.

Obosită, ametită de drum, la început nu înțelese bine ce scria acolo. Când își dădu seama că este somația pentru sechestru mobilei și a efectelor, instinctiv își întinsese mâna să rupă hârtia, dar ca un copil fricos repede și o retrase. O cuprinsese o spaimă mare și printre lacrimile care i jucau în ochi îi apăreau mobilele de care trebuia să se despartă. Patul ei monumental de

mahon, cu perdelele de catifea portocalie, bufetul de nuc, sticlăriile care scânteiau, covoarele turcești, rochii, mantale, lenjeriile... și toată mobila nouă luată pe datorie pentru găzduirea Americanului.

Ce să facă? De unde putea găsi atâția bani?

Stamati lipsea de acasă. De o săptămână era dus la Brăila.

Copleșită, se lăsă pe pat cătând cu o privire rătăcită... „Lucrușoarele ei avea să fie vândute la mezat... nu mai avea nimic... va rămânea goală pe drumuri”.

Simțea cum se înăbușă. Se ridică, își turnă un pahar de apă și, pe când îl ducea la gură. auzi un zbârnâit de sonerie. Se opri. Îi era frică să facă vreo mișcare. Cine putea să vie la ora asta? O groază stupidă o paralizase.

Servitoarea intră c o scrisoare și un pachet sigilat.

— Le a adus soldatul de marină.

Penelopa sări electrizată.

— Unde i Jean?

— A plecat.

Jean, care înțelegea bine chestiile delicate, se făcuse nevăzut.

Penelopa, curioasă, nerăbdătoare, negăsind la

îndemână nici cuțit, nici foarfece, rupse cu dinții sfoara pachetului în fața servitoarei. Un vraf de plicuri albe, roze, albastre se răspândiră pe jos... A înțeles... „scrisorile ei”.

Groaznica lovitură o primise drept în plin, ca un glonț în inimă.

Scrisoarea închisă îi juca între degete.

Îi lipsea curajul s o deschidă.

Ce putea să i scrie?

Începuse a se întuneca. Printr o sforțare de voință se târî până la fereastră. Rupse plicul și începu să citească.

Mânia înăbușită o făcea să icnească într un tremur convulsiv, într un fel de rânjet amar și straniu.

„Va să zică... s a sfârșit... asta a fost... nimic nu rămâne... ce lașitate... ce păcătoși mai sunt bărbații...”

„A!... dacă l ar avea ea acum în față... lașul... se ascunde... n are curajul s o înfrunte... dar ea îi va dovedi că s a înșelat, el n o cunoaște încă... o să l facă să sufere, să se zbată cu chinurile remușcării... se va răzbuna cu viața ei... atunci o să vadă el ce amantă a avut, și pe care n a meritat o. Ce va zice lumea? Va zice că ea a fost mai tare ca el. Ce, nu i liberă să facă ce vrea cu

viața ei? Cine poate s o împiedece? Mai curând sau mai târziu, tot o să sfârșească. Ce o mai așteaptă în viață? Dacă n a avut noroc... așa i a fost scris... mai bine așa... trebuie să sfârșească".

Și simțind un nou flux de furie, se ridică hotărâtă în picioare. I se părea că tavanul o apasă, pereții casei o striveau. Se îneca. O ieșire, căuta o ieșire. Deschise ușa. Plecă grăbită, parcă o chemase cineva. Afară respiră profund. Mergea repede, cu capul gol, înfierbântată, tâmplele îi zvâcneau. Nici o șovăire nici o oboseală; mergea cu vioiciune. Cu sânul plin de un fel de orgoliu pășea hotărâtă, împinsă de un avânt eroic, simțea nevoia să întreprindă ceva mare, o acțiune care să uimească pe toată lumea. Nu îi era frică de nimic. O putere de neînvins o mână spre pustiul întunecat al mării.

Două rânduri de lumini, ca niște ochi curioși o fixau de la distanță. Și în negura nopții se profila silueta unui vapor la debarcader, gata de plecare.

Penelopa grăbi pasul, ocolind locul, unde se vedea lumea adunată. Gândurile care i se încrucișau cu repeziciune în mintea înfierbântată o despărțeau fatal de lume.

Era o seară de toamnă. Salcâmii înșirați pe

drum își îndoiau scheletele negre scârțâind cu jale, iar vântul sărat din larg sufla rece, gonind în iureș frunzele galbene, moarte pe pământul jilav.

Ea nu se opri până la capătul drumului.

Digul care desparte Dunărea de mare sfârșește cu farul verde. Stoluri de fluturi, insecte mici, atrase de lumina scânteietoare a farului, se îmbulzeau plesnindu se de cristalele fierbinți și cădeau în valuri la picioarele farului.

Marea liniștită, grandioasă. Cerul cu lumea lui de stele se răsfrângea în apă ca într o oglindă neagră. Miriadele de candele licăreau tremurând în adâncuri.

Penelopa, singură în puterea nopții, sta lângă farul verde, privind în larg.

Stropii de apă sărată îi udau pantofii de antilopă. Se feri un pas căutându și batista. Dar tresări înfiorată de un urlet asurzitor de sirenă. Vaporul ridicase ancora. Ieșea din port alunecând lin pe apa neagră, brăzdată de dâre luminoase. Nu mai era timp de pierdut. Cuprinsă de un fel de grabă, Penelopa trecu pe după far, de frică parcă să nu fie văzută de cineva în lumina vaporului. Și repede, pe neașteptate, făcu de pe dig un pas în gol – drept

în picioare, cu pumnii închiși, încleștați, c o ultimă hotărâre să nu dea din mâini.

...nu auzi decât un vâjâit prelung de ape de asupra capului... și pe urmă nimic.

*

Deliu, la București, primise informații de la credinciosul Jean din Sulina.

„Penelopa îl căutase pe la Galați. Se întorsese acasă. Primise pachetul de scrisori. Și plecase iar, dar nu se știe în ce parte. Poate la Constanța sau Constantinopole în căutarea lui".

Deliu își făcu socoteala că are vreme trei patru zile să se repeadă la Sulina în lipsa ei. Trebuia să facă act de prezență la serviciu și să plece într un concediu, până va reuși să părăsească definitiv acest mizerabil colț de provincie în care avusese atâtea necazuri.

De la plecarea vaporului poștal din Galați, el se adâncise în citirea unui roman de senzație. Era amețit și distrat când păși pe pământ coborând scara vaporului. Un gardian de la Căpitănia portului îi ieși înainte.

— Domnul doctor a telefonat că vă așteaptă la morga spitalului ca să asistați la autopsia unui înecat.

— Ei asta îmi mai trebuie, bombăni el

plictisit.

Cu toată neplăcerea Deliu trebuia să se ducă. Nu se putea sustrage. Căpitanul de port este dator după lege să fie față la autopsia înecaților pescuiți în raza portului.

La început îi venise foarte greu. Nu putea suporta mirosul și vederea cadavrelor întinse pe masa de autopsie. După câteva încercări reușise să se învingă, și înecările fiind dese, se obișnuise cu totul.

Fără să mai treacă pe acasă, Deliu, resemnat, se îndreptă spre spital făcându și în drum o nouă provizie de țigări, ca să poată suporta aerul infect din sala de autopsie.

Trecând prin grădina spitalului văzu lumea adunată la morgă.

O brancardă goală aștepta lângă ușa întredeschisă, înainte de a intra, Deliu primi drept în față o duhoare nesuferită care l înăbuși o clipă. Miros amestecat de mucegai, tămâie și carne putredă.

Autopsia începuse. Trebuia să intre măcar de formă, ca la urmă să iscălească procesul verbal, să îndeplinească actele legale.

Se hotărî. Intră încet cu batista la nas.

Doctorul și subchirurgul, în halate albe pătate

de sânge, lucrau de zor spintecând un trup omenesc ca pe o vită tăiată la abator.

„E o femee... observă Deliu, trebuie să fi stat mult timp în apă... e umflată și a început descompunerea... pete verzui de putrezire pe corp". Fața nu i o văzuse încă. Numai când doctorul făcu un pas în lături ca să și aleagă un bisturiu din cutia de instrumente, îi apăru fioroasă o figură femeiască deformată, vânătă și puhavă.

Deliu tresări. Ceva îi săgeta trupul... „ea... Penelopa".

Se trase un pas înapoi și se sprijini de peretele rece și umed. Nu putea să i privească fața. Făcu ochii mari privind la mâna moartei care atârna verzuie. Cunoscu brățara, un lănțișor de aur pe care i o dăduse c un an mai înainte.

Simțea cum îi slăbesc genunchii. Roșeața mustrării i se ridicase în obraji.

Frica, rușinea, îi împăienjeniseră ochii. Niciodată nu i se mai întâmplase să și piardă stăpânirea de sine. Lupta să și învingă slăbiciunea. Se întoarse cu fața spre ușă, își aprinse o țigară trăgând cu sete fumul până în fundul plămânilor.

„De s ar sfârși mai degrabă. Soarta îi pregătise anume un joc de întâmplări... I o adusese în față ca o pedeapsă... Ea reușise să se răzbune... Trupul acesta l a strâns el în brațe... E înspăimântător...”.

Mirosul de stârv îi sfredelea creierul până în fund...

Făcu o sforțare să și învingă scârba. Ce dracul, e bărbat și încă soldat. Ar fi dat orice să fugă, dar îi era rușine. Ce ar fi zis cei doi bărbați care ciopârțeau trupul acela cu atâta nepăsare.

Un hârșcâit ascuțit de ferestrău îi zgâria dureros nervii. Își întoarse ochii și văzu valul de păr negru, lipit în șuvițe de nămolul cleios, dat peste cap, acoperind fața, și țeasta goală scalpată. Deliu se împletici. Era la capătul puterilor. Sprijinindu se de pereți, șovăind, se strecură pe ușă.

Se opri o clipă sub o boltă de viță ca să respire aerul curat din grădina spitalului. Dar nu putea scăpa de mirosul acela scârbos pe care l ducea cu el, îmbibat parcă în toți porii pielii.

De partea cealaltă a zăplazului acoperit de trandafiri agățători, un grup de femei de mahala sporovăiau așteptând sfârșitul autopsiei.

„De inimă rea sărăcuța s a aruncat în mare...”

„Vai dragă! dacă n ați văzut cum o aduceau legată c o frânghie de subțiori în urma bărcii. Când trăgea pescarul la lopeți, șuvoiul apei o ridica în picioare, parcă era vie, așa se apleca dând din cap. Când am văzut o, mi am făcut cruce și am fugit... Doamne ferește”...

În dreptul spitalului, căzut frânt pe o bancă, zăcea Stamati. Horcăia și din când în când izbucnea într un muget de vită înjunghiată. Se zbătea să se ducă la morgă, s o vadă. Logaridis se lupta cu el, ținându l pe loc.

Ca un fugar, Deliu ocoli pe departe spitalul.

„Cine ar fi crezut – gândea el – că Stamati, bărbatul acesta șters și umil, putea s o iubească pe femeea asta care l privea cu dispreț... și totuși o iubise cu patimă...”.

Deliu simțea că nu mai poate să rămână în Sulina. A doua zi, era să fie înmormântarea. Avea sa înfrunte atâtea priviri... nu, trebuia să fugă din aceste locuri.

Nici în casă nu i venea să rămână peste noapte. O luă întins spre vaporul poștal. În revărsatul zorilor avea să plece, din nou, la Galați.

Toată noaptea și a petrecut o singur pe punte între două sticle: una de piperment și alta de

mastică. Îi plăcea mai mult culoarea decât gustul. Schimba verdele de smarald cu albul de opal, și ca să uite, să scape din ghearele care i strângeau creierul, își omora mintea cu otrava colorată, care l narcotiza ținându l între vis și viață.

*

Iubită nu fusese Penelopa, nici stimată, dar la înmormântarea ei lumea se îmbulzea. Colonia elenă era foarte numeroasă.

Prin fapta ei disperată, prin sfârșitul ei tragic, se ridicase în ochii mahalalei; opinia publică o admira. Toți o plângeau; i se aduceau flori și lacrimi. O faptă eroică, măreață, era socotită sinuciderea acestei femei, deși în fond nimeni nu știa precis nici cauzele și nici împrejurările. Au fost oarecare discuții asupra serviciului religios.

Preotului ortodox nu i este îngăduit să slujească la înmormântarea omului care singur și a ridicat viața.

Consulul elen, ca totdeauna, știuse să argumenteze cu autoritate:

— Femeia aceasta, buna și pioasă creștină, care a făcut fapte caritabile pentru biserică și școală, a fost găsită înecată. Cine poate ști dacă

s a aruncat singură în apă, sau dacă n au aruncat o alții, sau a căzut din întâmplare?

Pentru un spânzurat numai încape nici o îndoială dacă l ai găsit cu gâtul în laț, pentru un înecat însă nu poți ști dacă nu i victima unui accident nenorocit.

Deși nimeni nu se îndoia că la mijloc e o sinucidere, se stabilise parcă un pact tacit față de biserică, prezentând cazul ca un accident nenorocit.

Stamati reuși să mai facă un împrumut ca să acopere cheltuielile unei înmormântări de clasa întâia. În zadar încercase Logaridis să l mai oprească de la cheltuieli inutile.

— Am iubit o prea mult ca să nu fac tot ce pot pentru ea, îi răspundea gata la orice jertfă. El ținuse să fie peste tot doliu alb. Corul bisericii, copiii școalei elene, coroane cu panglici albe...

Stamati era zdrobit. Nu și mai da seamă de nimic și abia îl țineau picioarele.

Logaridis, ajutat de Ahile, conducea trista ceremonie.

Nicu Politicu, în negru, voia să fie demn și grav, dar călca stânjenit, incomodat de un flacon mare de odicolon, pe care l ducea ca

remediu pentru leșinurile nevestei.

Olimpia, grasă, astmatică, abia se mișca vărsând lacrimi fierbinți pentru cumnata ei Penelopa, pe care în viață n o putuse suferi, numind o de câte ori vorbea de ea: scorpia lui Stamati.

Femeile curioase, ca de obicei, se înghesuiau să vadă figura înecatei. Dar o maramă de borangic acoperea chipul cel umflat și desfigurat.

Americanul și fata erau la coada convoiului. Un gol mare se făcuse în jurul lor. Unii îi ocoleau, alții căutau pe furiș cu necaz la ei. Nimeni nu cunoștea exact ce se întâmplase în casa lui Stamati; se știa numai că Americanul s a mutat de acolo. Se făceau presupuneri, legături și vagi bănuieli... „trebuie să fi fost ceva la mijloc... nu se omoară așa degeaba o femee... este un secret de moarte aicea”.

Și vina se arunca tot pe Americanul care adusese, ca o piază rea, numai nenorociri de când debarcase în Sulina.

Fata slăbită, bolnavă, primi cu spaimă vestea sinuciderii Penelopei. Cu toate că abia putea închipui vreo legătură între faptele întâmplate, fără să și poată da seama bine de vinovăția ei în

actul disperat al Penelopei, își făcea totuși crude imputări. Chinuită de remușcări, își luase asupra i vina neînțeleasă pentru nenorocita întâmplare.

Și se credea pe drept condamnată, urgisită pentru toată viața. Și ura neîmpăcată pentru Deliu simțea cum îi crește.

Îl căuta cu ochii prin mulțime, dar nu l putea descoperi nicăieri.

Pe o îngustă limbă de pământ, între mare și bălți era cimitirul maritim. Mai trist, mai dezolant apărea în sfârșit acela de toamnă. Copacii dezgoliți, aleile troienite de foi uscate, pământul mocirlos în care crucile se aplecau pe o coastă și oasele ieșeau la suprafață.

...Și mormântul proaspăt, negru, primi în sânul lui, pentru vecie, trupul acela pe care marea îl respinsese aruncându l la țărm.

*

A doua zi după înmormântare, Stamati intră în alte cheltuieli. Puse să i zugrăvească o cameră în negru. De asupra patului monumental de mahon cu draperii de mătase portocalie, așeză un portret al Penelopei în mărime naturală; sub sticlă, într un colț, o șuviță de păr negru.

Sub o icoană a Sfintei Fecioare așezase o

candelă de argint. Făcuse acolo cu pietate un modest iconostas.

Și când îl întreba cineva de ce și a zugrăvit o cameră în negru, nu da explicații ci răspundea vag: „o idee a mea”.

În fiecare zi mergea la cimitir. Cu mâna lui sădise la mormântul Penelopei doi pini maritimi și o tufă de trandafiri agățători. Chibzuia să facă o boltă de verdeață și o bancă de piatră.

Lumea îl vedea singur acolo stând ceasuri întregi. Abătut, stors, îmbătrânise cu zece ani, în două săptămâni. Cafeneaua în care nu se mai arăta, o arendase unui compatriot. Era în vorbă să închirieze și două camere din locuință. Lui îi ajungea una singură, alăturea de camera zugrăvită în negru, în care grămădise toate lucrurile Penelopei, păstrate cu pietate ca niște relicve scumpe.

Abia se zvoni că Stamati închiriază casa și consulul elen veni să i facă o vizită.

Cu oarecare diplomație, după o serie de sincere condoleanțe, Consulul atinse o chestiune delicată, pentru care fusese obligat să păstreze o discreție desăvârșită.

— E adevărat că închiriezi casa?

— Cafeneaua am arendat o. Acum vreau să

închiriez și sus două camere, zise Stamati fără nici un gând ascuns.

— Cred că ar fi bine să nu te grăbești. Așteaptă până s o stabili chestia proprietății pentru viitor... oricum, dorința decedatei trebuie mai curând sau mai târziu împlinită... dacă așa a fost voința ei... i a plăcut să fie filantroapă... să i rămână numele... ca recunoștință... colonia elenă poate o să i facă un bust ca donatoare a localului de școală...

Stamati ascultă înduioșat, fără să înțeleagă bine unde vrea consulul să ajungă. Numai când auzi cuvintele de donatoare a localului, îl întrerupse, cerând lămuriri.

— Ce fel de donație? Care local?

— Este vorba de casa asta, proprietatea donată pentru școală, răspunse calm consulul elen.

— Cum, casa asta? E casa mea!

Cu bănișorii mei am cumpărat o. Nu înțeleg cum putea ea s o lase școalei? spuse indignat Stamati.

— Bine, dar dumneata ai făcut actele de cumpărare pe numele soției. Casa era proprietatea ei, niciodată n a fost a d tale. Soția era liberă să dispună de avutul ei. Pentru a

rămâne casa soțului, trebuia să facă testament în favoarea lui. D ta ai la mână un testament prin care ea îți lasă casa?

— Nu, n am nimic, dar ea nu are alți moștenitori. Dacă n are moștenitori, casa rămâne Statului, în caz când nu există testament.

— Iată testamentul ei, depus la consulat încă din anul trecut, prin care lasă casa coloniei elene, pentru local de școală. Și consulul scoase grav din buzunar o coală de hârtie cu scrisul și semnătura donatoarei.

Stamati își aruncă ochii grăbit pe scrisul acela cunoscut, dar nu avu tăria ca să citească până la urmă.

Înmărmurise cu ochii împăienjeniți. Ridicându se mut de pe scaun, făcu doi pași prin cameră cu mâna la frunte, apoi se opri în cadrul ușei deschise, fixându și lung privirea pe candela ce lumina portretul iubitei lui soții, din micul iconostas al camerei cernite.

Un nod îi sugruma gâtul.

Simțea cum i se taie picioarele din genunchi. Mâinile îi tremurau. Și deodată începu să strige în gura mare, aprins, încâlcind cuvintele ca un bâlbâit:

— Cum? Adică nu s stăpân în casa mea?... Să mă dați afară din casa pe care eu am plătit o?

Asta i dreptate? Asta i lege? Asta i hoție curată... Om vedea ce zice tribunalul.

— Liniștește te, omule! îi spuse consulul blajin; nimeni n are să te supere. Poți sta până îți vei găsi o locuință. Nu i nici o grabă, trebuiesc plătite taxele de moștenire, sunt de făcut forme până să intrăm în posesia imobilului...

— Și pe urmă?... Rămân pe drumuri... Asta nu se poate. Cât oi trăi eu, nu intrați voi aici...

— Eu nu mi fac decât datoria, zise prudent consulul, ieșind grăbit pe ușă, cu pălăria în mână.

*

„Ei! ați auzit ce a pățit bietul Stamati?

„Cică îi ia casa... rămâne pe drumuri la bătrânețe."

„Nu se poate, domnule!"

„Ba se poate, că așa i legea."

„Cum să scoți omul din casa lui?"

„Păi, nu era casa lui, era a ei."

„Dacă a fost prost să pună casa pe numele nevestei."

„Iaca unde te aduce un cap de muiere."

Asemenea discuții, aceeași argumente pro și contra, se repetau în fiecare zi, prin toate cafenelele din port. Nicăieri însă nu se punea atâta patimă și nu aveau loc mai aprinse discuții contradictorii ca în Frizeria Heladei.

Era și firesc. Interesul familiei era în joc. (Olimpia, nevasta patronului, era sora lui Stamati).

Într o Sâmbătă seara, frizeria era plină. Nicu Politicii, ucenicii și calfele asudau lucrând. De fapt numai o zi din șapte se lucra în frizerie. Toată săptămâna se făcea politică și muzică. Patronului mandolinist i se dedicase și un cuplet pentru desfătarea lui – cum se spunea – de a scărpina burta purcicăi.

— A! bine că v am prins pe amândoi jurisconsulții la un loc! zise polițaiul Petrăchel Petrașcu. Să mă luminați asupra chestiei la ordinea zilei. Are sau nu drept consulatul elen să ceară evacuarea lui Stamati din propria i locuință?

— Mai e vorbă... sigur că are... bine înțeles respectând formele legale, răspunse avocatul Armand Popescu, poreclit Breloc, pentru făptura lui de miniatură umană.

— Auzi vorbă... cum să scoți omul din casa lui... este imoral și inuman! răspunse apărătorul Traian Brânzei, zis și Bădiță Traian.

— Casa era cumpărată pe numele femeii și prin testament a lăsat o școalei.

— Dar dacă testamentul e fals?

— Cine avea interes să facă falsul?

— Ha! ha! cine avea interes? explodă sarcastic Nicu Politicu. Dar dumneata nu vezi că aici a fost un complot întreg ca să se pună mâna pe casa lui Stamati?

Lasă că descoperim noi toată banda... întâi caiafa de consul are să înfunde pușcăria... Și Nicu, furios, amenința cu briciul în mână.

Avocatul, numai pe jumătate bărbierit, înghețase pe scaun în fața oglinzii, cu obrajii albi de clăbuci de săpun... Nu mai îndrăzni să și expună argumentele; tăcu chitic, simțind lama rece a briciului plimbându se pe beregata amenințată.

Fără să mai scoată o vorbă, plăti și plecă grăbit.

— Le ține parte!

— Dacă i avocatul consulatului!

— Nicule! zise polițaiul, stăpânește ți, omule nervii când ești în exercițiul funcțiunii.

Nu de alta, dar ferească Dumnezeu, se poate întâmpla o nenorocire, când te agiți așa cu briciul în mână. De frică, clienții o să te părăsească. Uite, consulul nici nu mai dă pe aici.

— Atâta pagubă... Să vedem cine poate să i cănească mustățile ca mine!... Nu vezi că i s au decolorat de tot, au început să bată în verde.

— Oricum, spuse polițaiul, eu nu pot înțelege cruzimea răposatei. Ce fel de inimă a avut femeea asta, să și lase bărbatul pe drumuri, când știa bine că el cumpărase casa pe numele ei, numai ca să i dovedească iubirea, s o asigure pe ea...

— A fost o femee fără inimă! explică Nicu; ea avea așa o mândrie de contesă, și când vedea la gazetă că scrie de cutare persoană filotimă că a lăsat averea la o biserică sau școală, avea dorința ca să i rămână și ei numele după moarte, să fie cunoscută și onorată.

De aceea s a înțeles cu diplomatul nostru de consul ca să lase casa școalei și ei să i facă o statuie, oricât de mică...

— Desigur, zise polițaiul, că are drept la un bust, ori măcar la o piatră comemorativă.

— Ce răutate! Ce ingratitudine din partea

unei soții, răsuflă Bădiță Traian.

Să i spui lui Stamati să treacă pe la mine. M am hotărât să i iau procesul. Câștigăm la sigur. Nu l las nici mort... până în pânzele albe o să merg... până la Casație.

Și bătrânul, întinerit de mâna lui Nicu, se ridică radios, triumfător ca după o victorie câștigată la bară.

*

Câteva zile în șir Stamati fusese văzut umblând cu Bădița Traian, discutând chestia viitorului proces, care începuse a pasiona toată lumea portului.

Bădiță era unul din cele mai reprezentative tipuri românești din localitate, prin statura, ținuta și trecutul său.

Avea o înălțime de doi metri și ceva. Totdeauna cu pălăria înaltă. Lipovenii pescari, care veneau la târg pentru procese, îi ziceau domnul Căciulă mare.

Purta niște venerabile barbete după moda veche. Se îmbrăca în negru pentru că, spunea el, în provincie avocatul trebuie să inspire încredere prin ținută și prestigiu.

El nu era avocat, ci apărător, dar avea o veche experiență juridică. Și, după cum spunea

tot el, lumea trebuie să aleagă medic tânăr și avocat bătrân.

Nimeni nu i știa vârsta, dar toți știau că i venit din vremea descălecării române la 78 în Dobrogea. Își câștigase un titlu de glorie prin introducerea limbii române în primărie, unde discuțiile consiliului comunal se făceau în grecește și turcește.

Se ținea destul de bine. Cireșica, a treia nevastă, era o femeiușcă durdulie, mai tânără decât cele trei fete ale lui măritate.

Bădiță Traian avea din naștere darul oratoriei, vorbea ușor c un mare debit. Uneori se desfăta ascultându se pe sine cum declama cu paloș, fără să cunoască nici un articol din lege.

Și când era tachinat pe tema asta, el răspundea supărat: „Eu apăr; judecătorul e dator să știe și să aplice legile. Fiecare cu meseria lui”.

Bădiță era convins că apără o cauză dreaptă. Se făcea cerc în jurul lui la cafenea, de câte ori începea să declame apărând pe Stamati. Lumea, ca de obicei, se împărțise în două tabere. Intrase iar dihonia în colonia elenă.

Consultații juridice, discuții înflăcărate, certuri violente se repetau în fiecare zi. Se făcea

teoria testamentelor, se vorbea de moștenirea Zapa, se căutau cazuri analoage și se amintea numele unor experți grafologi care să constate scrisul testamentului.

Se anunța un proces extrem de interesant, dar procesul... nu s a mai deschis.

În ultimul moment Stamati s a lăsat convins de Logaridis, bătrânul înțelept al portului.

„Resemnare, zise el, orice greșeală se plătește. Știi cum începi un proces, dar nu știi cum îl sfârșești... cheltuieli... zbucium... dușmănii...”

— Tot n are să intre casa în mâinile lor cât oi trăi eu, bombăni crunt Stamati. Și a doua zi fu văzut sfătuind cu Toni Melasti, jucător de cărți și organizator de loterii. Patima jocului se răspândise mai cu seamă după ce un droghist din localitate câștigase o sumă frumoasă la Loteria Statului. Toată lumea juca. Sistemul loteriei tindea să înlocuiască schimbul obișnuit al produselor. Păsări, pești, icre, pastramă, halva, în loc să se vândă după cursul pieței, se puneau la loterie.

Pe la toate colțurile vedeai oameni ținând sub braț câte o găină sau o rață, și oferindu ți săculețul de pânză soioasă plin cu bilete de

loterie.

Toni, organizatorul acestui gen de comerț, era un om misterios. Mărunt, spân și uscățiv, fără vârstă. Italian? Grec? Nimeni nu știa. În tot cazul levantin din Pera. Debarcase în Galați. De acolo fusese nevoit să fugă. Se stabilise de curând la Sulina,

Căpitanul portului îl tolera și chiar făcea haz de el. Îi plăcuse felul cum i s a prezentat prima dată, când a cerut permisie să lucreze în port.

— Ce profesie ai? l a întrebat căpitanul.

— Niciuna.

— Cum nici una?

— He! ce bună profesie am avut la Galați... dar nu mai merge.

— Eu pregăteam focuri în oraș!

— Cum pregăteai focuri?

— Să vedeți... Bunăoară dumneavoastră plecați de acasă... eu aranjez așa lucrurile după un plan al meu, că atunci când vă întoarceți, nu mai găsiți casa. Societatea de asigurare e datoare să plătească despăgubire... Pe dumneavoastră nici nu vă doare capul, pentru că dovediți că erați lipsă din oraș în ziua cu bucluc. Și mie îmi dați cât vă lasă inima, după filotimie...

*

Într o noapte izbucni un incendiu la casa lui Stamati. În câteva minute acoperișul era în flăcări. Când gardianul din far văzu pălălaia înălțându se spre cer, anunță imediat postul de pilotaj, ca să vie în ajutor pilotina „Petrei” care avea o pompă puternică pentru salvare. Tocmai atunci pilotina era dusă spre gura Dunărei. A trecut o oră până ce „Petrei” să fie gata, întinzând furtunul în lungul străzii, până în dreptul casei lui Stamati.

Sulina nu are un serviciu de pompieri.

Marinarii, c o pompă de mână, și cu sistemul lor de aruncare a unor mici ancoroturi legate cu parâmă, mai mult dărâmau decât stingeau.

Cu toate ajutoarele date, focul n a putut fi potolit, căci izbucnise din patru locuri deodată. N au rămas în picioare decât zidurile goale.

Toți erau convinși că focul a fost pus. Desigur că la mijloc era o mână criminală, dar pe cine să apuci? Stamati plecase din Sulina câteva zile mai înainte. Pentru că se șoptea numele lui Toni Melasti, poliția începu cercetările, căutându i urmele.

Dar levantinul dispăruse la timp.

Se strecurase probabil pe un vapor grecesc

gata de plecare spre Pireu.

CAPITOLUL XII

Vaporul Tunis, acostase la chei. După ce și goli magazia de marfă franțuzească, începu să și umple burta cu fasole românească pentru Marsilia.

Căpitanul, un franțuz gros, c un colier de barbă roșie se plimba singur pe dunetă.

În papuci de catifea verde, c o bonetă bască pe ceafă, cu pipa între dinți, își făcea după obicei plimbarea de cents pas, ca un cal dat la coardă într un manej închis.

Logaridis, bătrânul înțelept al portului, trecând spre birou, îl recunoscu de departe.

„Căpitanul Andre... el trebuie să știe... are să mă lămurească”... își zise în sine clipind des c o vicleană bucurie. Într o clipă își făcu planul cum să l iscodească pe franțuz ca să poată afla adevărul, să și satisfacă dorința ce i chinuia mintea de atâta vreme.

Pe căpitanul Andre îl cunoștea de câțiva ani;

făcuseră chiar împreună o mică afacere, odată când vaporul „Tunis” încărcase niște cărbuni în Sulina.

— A! Ha! Mon vieux! explodă franțuzul jovial, văzându l pe bătrân urcând greoi și cu băgare de seamă scara vaporului.

În careu se afundă comod într un fotoliu de bord, din cele fixate în punte ca să nu se răstoarne în aplecările vasului pe mare. Căpitanul scoase o butelie de „Porto” și un borcan de tutun „Caporal”.

Bătrânul își potrivea limba ca să pronunțe cât mai corect franțuzeasca lui levantină, învățată din copilărie în Pera.

Cu tot planul făcut în grabă se simțea cam încurcat, neștiind cum să înceapă pentru ca să ajungă la țintă.

O hartă marină, atârnată pe un perete în fața lui, îi veni în ajutor. își aținti ochii pe ea.

— Cauți vreun port pe harta asta? întreba căpitanul.

— Da. Caut Guyana.

— Ha!! ha! apoi, asta i harta Mediteranei.

— Nu ai una cu Guyana? întrebă cam rușinat bătrânul.

— De unde? Între Marsilia și Galați n am ce

face cu harta coastelor Americii de Sud. Să ți dau un atlas. Și căpitanul începu să cotrobăiască într un dulap de cărți.

— Uite între Amazon și Orenoc, vin la rând cele trei Guyane. Toate au fost odinioară colonii franceze. Țara asta se cheamă Franța Equinopțială. Am pierdut o prostește, cum am scăpat din mână și Canada.

Acum nu ne a rămas aci decât bucățica asta de pământ: Guyana Franceză.

— Ai navigat prin părțile acelea?

— De sigur. Un an întreg m am învârtit în Antile, între Panama, Martinica și Guyana.

— Ce făceai pe acolo?

— Întâia dată, pe când îmi făceam serviciul militar în marină, eram sub ofițer pe Condor, am transportat la Cayena niște câini.

— Câini? întrebă mirat înțeleptul.

— Da. Am dus acolo două sute de câini de Pirinei. O rasă grozavă de câini mari ciobănești, ca să se lupte cu jaguarii, un fel de tigri roșii, care atacau oamenii și vitele de pe la ferme.

— Mă rog, aș vrea să știu dacă se poate sau nu îmbogăți cineva acolo?

— Ce bogăție se poate face într o țară care nu i decât o imensă pușcărie? Toți criminalii din

Franța, acolo sunt deportați.

— Avem și noi un compatriot venit de acolo, zise cam jenat bătrânul.

— A! desigur că i un fost condamnat.

Se poate recunoaște ușor. Ia să l căutați la piele, trebuie să aibă, tatuat numărul matricol de la pușcărie. Și căpitanul vesel, guraliv, începu o poveste lungă cu amintiri și isprăvi marinărești din vremea petrecută în Antile.

Numai după ce s a golit și a doua butelie de Porto, înțeleptul bătrân coborî atent, cu mare precauție scara mobilă a vaporului. Era luminat, dar nu pe deplin satisfăcut; diavolul curiozității îl ațâța să audă din gura Americanului mărturisiri complete.

*

Acasă, seara, cu ușa închisă, cu perdelele trase, amândoi bătrânii ședeau la taifas. Pe masă o garafă de mastică bătrână de Hios. Blajin, mângâitor, înțeleptul portului îl îndemna pe Nicola Marulis să și descarce inima către un bun și vechi prieten. Și limba Americanului începu să se dezlege, pe când ochii priveau fix în fundul paharului, la o picătură de mastică rămasă acolo albă, mată, ca o pietricică de opal.

Începu să și povestească viața și peripețiile

prin care a trecut, vorbind o limbă grecească, amestecată cu vorbe românești și franțuzești.

*

Nicola Marulis era un copil când plecase din Sulina. Se îmbarcase ca mus pe o goeletă franceză, care încărca grâu de la Dunăre pentru Marsilia.

Fiind mic și sprinten îl rânduiseră la manevra pânzelor, tocmai sus, în vârful catargului, la rândunică.

Odată, în port la Alger, de unde încărcau tutun pentru Tulon, a cunoscut la un bar o evreică arabă, albă ca porțelanul, cu ochii negri ca mura. Fata asta era amanta unui marinar, un spaniol ursuz. Și pentru că se certase cu el, începu să i facă ochi dulci lui Nicola, mai mult în necazul spaniolului. Ceilalți marinari făceau haz de întâmplarea asta. Spaniolul, furios, de câte ori întâlnea pe băiat pe punte își strângea fălcile și scrâșnea dinții.

Într o dimineață, tocmai în rada portului, corabia fu surprinsă de un grăunte de furtună, cu toate pânzele întinse. Când s a dat în grabă la posturile de manevră, s au repezit toți ca pisicile pe scările de frânghie în catarge. Nicola, ușurel, a ajuns cel dintâi în vârf, la rândunică, pentru

descrucișarea vergelelor. În urma lui spaniolul. Se găseau alături, luptând cu n colț de pânză, care i înfășură, zbătându se în urletul furtunii. Nicola simți deodată o lovitură puternică, făcându l să scape pentru un moment de sub picioare frânghia pe care sta în echilibru. Spaniolul, fără nici o vorbă, îi dăduse o lovitură de picior în burtă. Gata să cadă, Nicola și a înfipt mâna în beregata spaniolului. Și s au încăierat acolo sus, în vârful catargului, deasupra abisului, în suflarea vântului, care culcase vasul pe o coastă între valuri.

Ca niște fiare turbate s au încleștat cu manele și cu dinții, Luptă pe viață și pe moarte. Lipiți, cu burta de vergă, se smunceau căutând să se arunce unul pe altul jos, în prăpastia deschisă sub ei. Când Nicola a simțit că i împins până la capătul vergii, gata să se prăbușească, și a dat drumul, și c o mână a smucit cuțitul de gabier care l ținea deschis, legat c o sfoară de gât. Sfoara s a rupt și dintr o lovitură Nicola i a implântat lama în pieptul spaniolului până în plăsele.

Amândoi deodată s au prăbușit de la înălțime ca niște păsări cu aripile frânte.

— Eu, explică Nicola, fiind la capătul vergii,

am avut norocul să cad în apă. Spaniolul fiind la mijloc a căzut pe puntea de lemn...

— Și?... întrebă Logaridis cu ochii scânteind prin sticla ochelarilor.

— Zdrobi s a făcut... Pe mine m au pescuit teafăr... M au pus în fiare... M au judecat... M au condamnat...

— La cât te a condamnat?

— La zece ani pușcărie... găsiseră cuțitul meu înfipt în inima spaniolului.

— La zece ani, făcu Logaridis, clătinându și capul.

Și după câteva momente de tăcere, Nicola începu să înșire peripețiile călătoriei pe apă în colonii, unde trebuia să și facă osânda.

Fusese îmbarcat pe Laura, o covertă care transporta condamnații în coloniile franceze, la Cayena. Ce drum groaznic. Ce chinuri îndurate în acea pușcărie plutitoare. Erau cinci sute de deportați îngrămădiți într un spațiu strâmt, fără aer și fără lumină. Pe rând îi scotea afară pe punte ca să înghită aerul curat, de care erau mai dornici decât de hrană. Nu aveau voie să vorbească cu marinarii din echipaj. Dimineața, după ce strângeau hamacele în care dormiseră, se dezbrăcau în pielea goală și i împroșcau cu

apă de mare, la furtunul pompei de bord.

După câteva săptămâni de drum s a ivit la bord boala scorbutului. Aveau numai provizii uscate. Galeții, care i rodeau până le sângerau gingiile, erau găuriți de viermi. La primul mort, pe care l au aruncat în ocean, s a răspândit vorba că a izbucnit ciuma pe bord. A fost o panică grozavă. În fiecare zi îi chiorau și îi înăbușeau cu fum de găinaț de pasăre.

Înainte de a trece tropicul i a prins o furtună cumplită. Coverta era să fie sorbită de o trombă marină. Norii cerului se uniseră cu apa oceanului. În fața primejdiei, le au dat drumul liberi pe punte. Nu mai era nici o deosebire. Ofițerii, marinarii și pușcăriașii erau toți egali. S au luptat cu moartea cinci zile și cinci nopți după ce tromba fusese ruptă cu lovituri de tun. Laura, scăpată de naufragiu în larg, cu pânzele sfâșiate și catargele rupte, făcea apă. Trebuia să se pompeze zi și noapte. Dacă s ar fi întrerupt numai două ceasuri pomparea, vasul se umplea și se ducea la fund. După trei luni de drum chinuitor au debarcat la Cayena.

I au cercetat, i au înmatriculat pe piele și i au împărțit pe la diferite servicii. Nicola, ca marinar de meserie, a fost dat ca barcagiu la

biroul de înmormântare al închisorii. Acolo nu era dric, nici nu se săpa groapă. Mortul era înfășurat în pânză de sac și pus într un sicriu de lemn. Îl duceau cu barca la larg. Și după ce preotul citea o rugăciune scurtă, scoteau mortul din sicriu și i făceau vânt în mare.

Rechinii flămânzi, se repezeau și l sfâșiau înainte de a ajunge la fund. Așa se învățaseră blestemații lacomi că îndată ce auzeau sunând clopotul de înmormântare de la capelă, se apropiau, ca la ora de masă, la hrană sigură de carne de om.

Cu Nicola la barcă mai era și un arab din Tunis, condamnat la douăzeci de ani. Își silise nevasta să bea un pahar cu sânge cald, al amantului, ucis în fața ei.

Într o seară, arabul a fost dat lipsă la apel.

A doua zi, s a aflat că a dispărut. Arabul evadase. Barca n o putuse lua că era păzită de santinelă. Se mulțumise să fugă pe mare cu sicriul pe care l chituise și l călăfătuise bine ca să nu intre apă în el. Îl văzuseră mulți cioplind niște lopățele de lemn, dar nu i dăduse nimănui în minte ce poate face cu ele. După patru zile, un vapor francez a întâlnit sicriul plutind în larg. Arabul zăcea amorțit în el, mai mult mort

decât viu. L a pescuit și l a adus în port.

Toți condamnații erau chinuiți zi și noapte de ideea de a fugi. Deoparte, oceanul pustiu, fără capăt, de altă parte pădurea virgină, tropicală. Apa îi atrăgea pe toți; ea dădea mai multe șanse de scăpare.

Pe toți îi chinuia gândul să încerce a fugi pe apă. Căutau toți cu ochii avizi înainte în largul oceanului; acolo era libertatea. Înapoi, pe pământ, era pușcărie, umilință și moarte.

Nicola își făcea mereu socoteala anilor ce avea de stat acolo. Zece ani și cu dublajul douăzeci. Căci după ce ai sfârșit pedeapsa, nu poți pleca din insulă decât după ce stai liber încă un timp egal cu cel la care ai fost condamnat.

Șase inși s au înțeles să fugă pe apă.

Trei luni de zile au ținut pregătirile.

Un italian tânăr, care lucra la depozitul de materiale, a furat un balot de pânză de vele. Un grec bătrân, lucrător la atelierul de reparații a vaselor, a construit un berton, un fel de barcă pe pânză, având numai coastele de lemn de ulm. Barca o ținea ascunsă pe mal într un stufăriș.

Nicola, singur om de apă, marinar de

meserie, trebuia să conducă barca pe ocean. Doi erau bandiți corsicani și unul francez, uriaș, fost măcelar la Lyon, care și spintecase nevasta.

Au strâns provizii de drum: pesmeți, cutii de conserve, slănină și zahăr. Pentru apă dulce italianul furase două butoiașe din depozit.

Și într o noapte au șters o pe ascuns. Au avut noroc de un vânt bun de la coastă. Repede au ieșit în larg. Trei zile și trei nopți au navigat în vederea țărmului, cu nădejdea că o să ajungă pe coasta Guyanei olandeze. Acolo era limanul de scăpare al tuturor evadaților. Nu aveau nici busolă nici hartă.

Când se zărea vreun fum în larg, ei se îndreptau spre țărm, strângeau pânzele și legau în vârful catargului niște foi de palmier, mascând barca din depărtare.

Timpul era bun, marea calmă, dar, nenorocul lor, fundul bărcii a fost sfâșiat într o noapte de trunchiul unui copac plutitor. Nu mai era nimic de făcut. Cum se găseau pe un banc de nisip aproape de coastă, au sărit în apă și au ajuns cu toții teferi la mal.

La început, nu puteau merge pe uscat. Li se înțepeniseră picioarele cât au stat în barcă.

Pe apă toți se supuneau lui Nicola, care era

căpitanul.

Pe uscat însă măcelarul uriaș se puse în capul lor. C o sabie grea, furată din corpul de gardă, tăia ierburile deschizând drumul înainte. Liane gigantice, plante agățătoare țesute între ele închideau la fiecare pas calea prin pădurea virgină. Nicăieri nici o urmă.

Aveau de gând să meargă de a lungul coastei până ce întâlneau malul fluviului Maroni, de unde începea pământul olandez. N a fost chip să ajungă din cauza mlaștinilor în care se înfundau. Au luat o atunci spre inima pădurii și s au rătăcit.

După ce au isprăvit proviziile, au început să ducă viața animalelor sălbatice.

Mâncau plante și bureți. Noaptea, de groaza jaguarilor, se cățărau în copaci și și făceau culcușul acolo. Într o zi au dat de o colonie de maimuțe cu blana roșie. Au trebuit să schimbe direcția deoarece erau bombardați cu pietre și cioate.

Altădată le a ieșit în cale un șarpe veninos.

Pe sus îi urmăreau croncănind un fel de corbi mari ca niște vulturi.

Decât să moară de foame și de mizerie, mai bucuroși erau să se întoarcă la pușcărie. Dar nu

știau pe unde să apuce.

Și Nicola închise pentru o clipă ochii repetând de câteva ori:

— Ce viață! Ce viață am dus acolo în pădurea cea sălbatică. N ai să crezi când ți oi spune că am mâncat carne de om...

— Cum?... carne de om?... ai mâncat carne de om? întrebă îngrozit Logaridis.

— Da. Am mâncat carne de om.

„Unul dintre noi, un italian era slăbit, nu mai putea merge din pricina unei răni la un picior. Rămase în urmă. Credeam că până seara avea să ne ajungă. Dar nu l am mai văzut.

Spre seară, la locul de popas, măcelarul francez face un foc zdravăn în pădure și începe să frigă o halcă de carne. M am minunat. Și mirosul de friptură îmi gâdila nările, iar gura îmi lăsa apă."

„Ne a căzut în mână un pui de căprioară sălbatică", zice măcelarul, cu ochii țintă la jăratic.

Eu și corsicanul l am îmbucat cu lăcomie de lup, sugeam toate ciolanele c o poftă nespusă.

Grecul cel bătrân nici n a atins friptura.

S a culcat, văitându se că i bolnav.

După miezul nopții se apropie tiptil și mă

întrebă în șoaptă: „Ei, a fost gustoasă friptura?” Zic: „fragedă și dulce i carnea de căprioară”. El râde înfundat. „Era carne de om”. „Ce spui?...” Și simt deodată că mă iau niște fiori prin tot trupul, iar stomacul parcă voia să se întoarcă pe dos.

Tovarășul își puse degetul la buze și face cu ochiul, arătând mutește la cei care dormeau în jurul focului.

— Am văzut ieri, șoptește el, cum măcelarul spinteca trupul italianului într un tufiș...

— Hai, zic, înapoi, că ne vine și nouă rândul. Ne am sculat binișor, să nu ne simtă, și am plecat amândoi prin pădurea întunecată.

Când s a făcut lumină eram departe.

M am suit în vârful unui copac înalt, și de acolo am putut zări marea, care se arăta ca un fum în depărtare. Așa am putut găsi în ce parte se află Cayena.

După patru zile de mers am ajuns la primul post și ne am predat. După o săptămână i au prins și pe ceilalți tovarăși! Ne au judecat și ne au condamnat: pe mine la trei ani, grecului și corsicanilor câte cinci ani, iar pe măcelarul francez la moarte pentru canibalism. I au tăiat capul la ghilotină față de toți condamnații, ca să

le fie de pildă. Pe mine m a trecut în serviciu ca infirmier la spitalul de leproși de pe insula Carantinei.

— Cum, între leproși? întrebă Logaridis.

— Da, am stat acolo zece ani. Dar am avut noroc; am scăpat fără să mă molipsesc. Și pentru buna purtare ce am avut m au grațiat.

— Păi, dacă te a liberat, de ce nu te ai întors încoace?

Vezi, că eram obligat să stau la Cayena încă zece ani. Din rândul condamnaților am trecut în rândul concesionarilor. Mi s a dat pământ de lucru în colonia agricolă de la Sf. Laurențiu.

Și Nicola, după ce mai bău un pahar de mastică, începu să lămurească cum era organizată viața în colonie. Un grup de douăzeci oameni lucrează în comun. Statul dă sămânță, unelte și material de construcții. Fiecare om are drept la o vacă și la o scroafă. După defrișarea locului și facerea drumurilor, liber este fiecare să și lucreze lotul de pământ cum vrea, pe cont propriu. Rămâne deplin stăpân. Mai toți se însoară.

Statul se obligă să ți dea și nevastă. Mulți își aleg nevasta chiar din femeile condamnate, care sunt ținute sub îngrijirea călugărițelor

misionare.

Dar el n avusese curajul. S a însurat c o indigenă. Era o femee blândă și muncitoare, dar n a avut noroc.

A murit mușcată de un scorpion. Copila, mică de tot, o dăduse la școala călugărițelor Sfântului Iosif. Acolo a crescut și a învățat carte bună franțuzească.

— E adevărat că ai făcut cultură de cafea? întrebă Logaridis.

— Da. Aveam câte puțin din toate: cafea, piper, banane și ananas, care crește acolo până la zece kilograme bucata...

— Și cât câștigai?

— Prea puțin. Nu poți face bani acolo, din cauză că n ai unde să desfaci marfa.

— Oricum, trebuie să fi strâns ceva...

— Tot ce am agonisit, am cheltuit cu drumul. Biletele de vapor până la Marsilia m au costat o groază de parale.

— Ei, și n ai nici o sumă pusă deoparte la o bancă, undeva?

— Nu... nimic.

Și bătrânul înțelept al portului, care ascultase calm toată povestirea, se sculă enervat de la masă și începu să se plimbe prin cameră

pufnind și bombănind cu necaz... nimic... ni... mic...

CAPITOLUL XIII

Lucrul în port slăbise. Erau anunțate mai multe vapoare, pentru lucrul de iarnă, dar întârziau să vină. Toată lumea în așteptare, era enervată, necăjită.

Cafenelele pline. Jocuri de noroc, discuții aprinse, ceartă la cuțite pentru lucruri de nimic.

Unii ieșeau pe chei, își aruncau din obișnuință ochii la cer și la apă, nu și puteau stăpâni paraponul văzând Dunărea goală și izbucneau amenințând cu pumnii încleștați: „ți... mascara!... asta Dunăre... asta port”... și după ce scuipau în fluviu cu dispreț, intrau înapoi în cafenea, ca să și urmeze discuțiile și jocurile întrerupte.

Tocmai în vremea asta căzuse ca o bombă descoperirea făcută de înțeleptul portului. Deși Logaridis vorbise în taină, chestia Americanului venise pe tapet făcând înconjurul cafenelelor din port. Lumea agitată, indignare generală.

Părea că se descoperise o crimă senzațională. Toți răsuflau: „Bine că s a pus mâna pe el... bine că s a făcut lumină odată”, zicea lumea înșelată, terorizată. „Ei, văzuși cum ne a legat pe toți la gard pușlamaua de American? Ce cacealma ne a tras șarlatanul... cum ne a orbit pe toți criminalul bătrân... ce rușine pentru întreaga colonie elenă...”

Glume, zeflemele, înțepături, începură să curgă din partea românilor, ca și pe vremea războiului greco turc.

La mahala, între femei, descoperirea făcuta lua proporții fantastice. Circulau legende de autori anonimi.

„Americanul era un vechi pușcăriaș fugit... făcuse optsprezece crime... îi plăcea să mănânce carne de om... avusese șapte neveste... și toate au dispărut pe rând... poate le mâncase fripte”...

„Cum de mai rabdă Dumnezeu pe pământ o asemenea fiară însetată de sânge”, zicea o femee bătrână înfiorată de gândul fripturii de carne de om.

„Ia, să feriți copiii din drumul lui”, adăugă o femee înspăimântată de cele ce auzise.

Într o Duminică adunare generală la Cercul

Elen.

Atmosfera sălii foarte încărcată. Toți simțeau că va fi o ședință furtunoasă.

S a făcut darea de seamă anuală, dar bilanțul era dezechilibrat și toți ezitau să dea cuvenita descărcare. Se făcuseră cheltuieli prea mari, se angajaseră lucrări la școală și la biserica elenă, care nu se puteau plăti.

Lipsă de fonduri. Criză în port. Ce i de făcut?

Consulul, cu tot prestigiul care l avea, era vădit enervat; se stăpânea însă, prezidând cu tact și gravitate. Abia putea să țină în frâu. mulțimea așa de lesne inflamabilă.

Își chinuia între degete firele sure de mustăți și impunea tăcerea c un gest autoritar.

Un orator, directorul băncii Eleno Române care avea o veche pică, nu voia să scape ocazia de a l pișca pe consul, pentru că fusese scos din comitet; vorbea cerând socoteală cu gesturi violente.

— De ce s au angajat asemenea cheltuieli?

De unde fonduri? Nu se știa că i criză în port? Pe ce s a contat? Cine e vinovatul?

Consulul își pierdu calmul prezidențial.

Izbucni, strigând și bătând cu pumnii în masă.

Paharul cu apă lovit se răsturnă, udându i o frumusețe de pantaloni pepită...

— D ta! d ta vorbești? Te faci că nu știi cum stă chestia? Nu ai cunoștință cum ne a înșelat escrocul de American?

Toți am contat pe averea ce trebuia s o aducă el.

Odată ce s a pus degetul pe rana deschisă, furtuna s a dezlănțuit. Toți voiau să vorbească în același timp. Sute de voci, într un urlet general, făceau să se cutremure Cercul Elen.

„Pungașul! vagabondul! criminalul! pușcăriașul! El e de vină. El a nenorocit colonia noastră...”

Rudele și foștii lui prieteni din copilărie vociferau mai tare făcând spume de mânie la gură.

Prezidentul scăpase cârma din mână. Cu batista făcută ghem își ștergea broboanele de sudoare care i inundau fruntea.

Când se mai potoli hărmălaia, prezidentul începu solemn.

— E adevărat, d lor, că atâția oameni onorabili au fost înșelați cu nerușinare de acest individ suspect Compatriotul nostru, înțeleptul Logaridis, a studiat situația acestui vagabond. În

fine, lumina s a făcut...

Gălăgia izbucni din nou.

„Oxo! oxo!... afară cu el! Ne a făcut patria de râs...”

— D lor, continuă prezidentul, mă angajez să lupt pe toate căile ca să înceteze scandalul care a compromis reputația coloniei noastre. Vom interveni la autoritățile române ca pușcăriașul să fie imediat expulzat din port

Un ropot de aplauze acoperi ultimele cuvinte ale oratorului.

Sala surescitată, supra încălzită, părea gata să facă explozie. Noroc că s a deschis ușa, supapa de scăpare a presiunii ridicată la maximum în sală. Înăuntru mulțimea se înăbușise, era nevoie de aer, de o destindere, de o împărtășire generală a uriașei indignări împotriva Americanului.

Sala se goli.

Până noaptea târziu prin toate cafenelele s a vorbit cu aprindere despre periculosul pușcăriaș condamnat la izgonire. O primejdie groaznică părea că amenință portul.

În sala cercului nu mai rămase decât comitetul permanent ca să discute modalitatea expulzării.

Erau unele dificultăți, de care consulul, diplomat de carieră, se împiedica.

„Este supus elen sau francez?”

„Este un criminal evadat”, se grăbi unul să răspundă.

„Să se facă o intervenție prin legația elenă la Ministerul Afacerilor Străine din București.”

„Dacă România îl tolerează? Ce putem face noi?”

„Cum să tolereze pe un asemenea ocnaș?”

„O să mă duc la căpitanul de port”, zise consulul.

„Nu i bine, îi tăie vorba un agent comercial. Căpitanul are simpatie pentru American.”

„Poate pentru fata lui, zise un altul, i a vrăjit pe toți bărbații negroaica asta.”

„Căpitanul e om însurat... nu l știam așa de mulieratic... ptiu! să i fie rușine.”

„Stați! am eu un plan, hotărî consulul, să intervin la Comisia Europeană, să l suie pe un vapor de marfă care pleacă undeva departe.”

„Ce ne frământăm atâta pentru un păcătos? Eu l aș face într o noapte căzut în Dunăre. Scăpăm ușor de el pentru totdeauna”, zise un bătrân încruntat, cătând în jurul lui, speriat de vorbele care îi ieșiseră din gură.

Până la miezul nopții s a complotat fără a se găsi o soluție potrivită.

*

Se crăpa de ziuă.

O pâclă rece, lăptoasă, învăluia orizontul înfrățind cerul cu marea. Din haos izbucnea sinistru, la intervale regulate, mugetul geamandurii chinuită de valuri, ancorată anume în larg ca să marcheze bara de nămol adus în mare de apa dulce și tulbure a Dunării. Portul se deștepta cu noaptea în cap. Umbre răzlețe se deslușeau de a lungul cheiului pustiu. Din ulicioarele întunecate încă, prin umezeala care străbătea până la oase, muncitorii zgribuliți, cu gulerele ridicate, cu pumnii strânși în fundul buzunarelor, zoreau somnoroși să ajungă la locul de adunare.

În fața pichetului de grăniceri se alcătuiau în fiecare dimineață echipele – poștele – de hamali pentru încărcarea vapoarelor acostate la chei.

Ca să nu piardă rândul la muncă, mulți rămâneau noaptea pe loc sforăind până la ziuă pe scaune, rezemați în coate la mesele de lemn în duhoarea cafenelelor din port.

Prin aburii care se ridicau în văzduh molatic, pe apa cenușie a fluviului, se desprindeau

bărcile încărcate, greoaie ca niște broaște țestoase, târându se de la un mal la altul. Femeile, cu fețele ascunse în broboade colorate, veneau grăbite la piață cu legume, lapte și păsări adunate din satele răspândite în Deltă. Un lanț de lotci, fragile ca niște coji de nucă, se legănau priponite la mal. Stăpânii lor pescari, haholi și lipoveni, cu pletele lățoase, cu bărbile încâlcite, abia treziți din somn, buimaci, își strângeau țoalele pe care dormiseră noaptea afară, sub cerul liber, pe malul apei. După ce se închinau cu fața la răsărit, făcând cruci mari și mătănii cu fruntea la pământ, intrau tăcuți în lotcile pregătite cu scule de pescuit la mare.

La încărcare, de a lungul cheiului, un vapor de marfă aștepta să înceapă lucrul. Lângă el acostate, elevatoarele plutitoare forfoteau cu nerăbdare, aplecându și gâturile ca niște berze gigantice, gata să soarbă grâul din pântecele șlepurilor și să l verse, ca un șuvoi de aur, în fundul hambarelor întunecoase ale vapoarelor de mare.

Muncitorii se înghesuiau, claie peste grămadă, îmbrâncindu se în ghionturi ca să prindă loc la lucru.

Poștele se întocmeau cu mare greutate,

alegându se pe grupe: hamalii, lopătarii, stivatorii, ipistații. Strigăte, înjurături, certuri și încăierări se repetau în fiecare dimineață sub ochii santinelelor din port. Arbitru în prima instanță era gardianul Căpităniei Portului, reprezentantul autorității, însărcinat să țină ordinea și să înalțe la catarg bandiera, care însemna începutul celor opt ore de muncă în port. Spiritele erau agitate de câteva zile. Veneau din alte părți cocorii – străinii nepoftiți la lucru, concurând pe localnici.

Șefii poștelor – vătafii – tovarăși pe sub mână cu patronii cafenelelor din port unde făceau plata, erau datori să ia la rând un număr egal din toate naționalitățile: români, greci, turci, armeni și lipoveni.

Un spirit de vrăjmășie și concurență dârză stăpânea toată mulțimea asta în lupta pentru pâine.

Solidar prin instinct, acest mozaic de rase alcătuia adesea un bloc solid când muncitorii se credeau loviți în drepturile lor.

Americanul, care nu știa încă bine rostul lucrului în port, sosise prea târziu; alegerea muncitorilor se făcuse, poștele lucrau din plin.

Sfios, umil, căta neștiutor în jurul său un sprijin. Câțiva muncitori, rămași pe chei fără de lucru, începură a și da coate șoptind cu ironie. Și unul mai poznaș, zâmbind pe subt mustață, zise tăios în gura mare:

— Mă, fraților, iacă și milionarul ajuns în tagma noastră... la sac și la lopată!...

Americanul pășind rar, cu genunchii îndoiți, cu buzele strânse, trecu înainte. În dreptul gardianului Căpităniei se opri cu sfială, fără să scoată un cuvânt.

Dintr o aruncătură de ochi, omul autorității înțelese. Domnul Bazgu, om vechi în slujba portului, fost sergent în marină, era știut că are inimă bună, deși om iute la mânie și strașnic de ambițios în serviciu.

Domnul Bazgu își netezi cu dosul palmei mustățile mari, cărunte, de obicei victorioase, uneori pleoștite din cauza umezelii.

— Păi, te ai sculat prea târziu... cam greu să te bag la lucru... au să facă gură ceilalți... nici n ai carnet de muncitor în port.

— Ce să fac? Nu știam. Caut și eu să muncesc undeva, îi răspunse Americanul cu vocea stinsă.

– Spirule – strigă poruncitor gardianul la unul dintre vătafi – ia vezi, fă i rost și

dumnealui, să l bagi în poșta de pe șlep; oricum, să cheamă că i tot un patriot de al vostru.

Spiru, înalt și îndoit, uscat ca un țâr, abil și iscoditor, vorbea în surdină c o dulceață în glas, veșnic cu mâna pe inimă.

— Cum ordonați domnule Bazgu... dar mă tem să nu avem iar scandal în port... Știți că în poșta mea e colțatul de Seceleanu, și după el se iau toți ceilalți ca oile.

Spiru, era bucuros să aibă cocori, adică muncitori noi, străini, pe care mai lesne îi putea ciupi la plata de seară în cafenea, dar îi era frică de gura românilor colțoși care stârneau toate scandalurile și grevele din port.

Abia intră Americanul la lucru și larma izbucni în șlep. Toți protestau strigând în gura mare.

— Nu primim oameni străini la lucru în port... noi n avem ce mânca și veneticii ne iau pâinea de la gură... afară... la Kefalonia... aici îi țara românească... ho! la oase... Și huiduieli, urlete sălbatice se ridicau din pântecele șlepului.

Zadarnic căuta Spiru să i potolească.

— Stați, bre fratico! Căpitănia l a băgat o pe el la lucru, să i dea și lui o pâine.

— N are drept Căpitănia să bage străini în concurență – zbieră un muncitor, îndârjit că nu poate ieși mai repede din grâul în care se înnămolise până la brâu.

Și tărăboiul creștea. Toți urlau din fundul plămânilor, cu spume la gură. Corpul șlepului se zguduia vibrând de larma infernală; părea o cușcă plutitoare în care se zbăteau sute de fiare iritate.

Cel dintâi care zvâcni afară pe punte furios, cu capul gol, cu haina pe un umăr, fu Seceleanu; cu lopețile în mână după el. Gardianul, hotărât, își îndesă șapca pe frunte și le ieși înainte tăindu le drumul.

— Ce, mă! iar ați căpiat? Adică n are drept un om din pricina voastră să câștige o pâine?

Seceleanu, un uriaș bălan, vânjos, cu brațele goale, cu părul vâlvoi, cu fața și genele pudrate, cenușii de praful ridicat din grâu, se opri dârz înfruntându l.

— N are drept... noi trebuie să lucrăm aici... e dreptul nostru... noi am făcut armată... suntem în țara noastră... să se ducă veneticii în țara lor.

Gardianul se stăpâni trăgându se de mustăți.

— Cum mă, adică autoritatea nu poate, va să zică, nici la un caz de forță majoră, să bage un

om la lucru în port?

— Nu poate să ne răpească dreptul nostru... Când eu n am ce mânca, de ce să vină toate liftele străine să ne ia pâinea de la gură.

Un muncitor mărunțel, negricios, se agita cu pumnii încleștați la spatele lui Seceleanu.

Gardianul se răsti la el arătându l cu degetul.

— Auziți, măi, că moare de foame. Dar cine și a aprins țigara c o bumașcă de o sută astă iarnă, de Sfântu Vasile, în cârciuma lui Mocanu? Atunci când ți a cârpit socru tău o pereche de palme de ai văzut stele verzi. Muriți de foame când nu i lucru în port, pentru că nu puneți banii deoparte când îi aveți din belșug; îi aruncați cu lopata pe băutură.

— Banii noștri îi bem. Cine ce are cu noi? – se auziră pe înfundate câteva glasuri răgușite.

— L a nunta fetei lui Dobrică, n ați pus voi bumăști la urechile cailor și n ați umblat tot portul cu butoiul în birjă? Voi câțiva colțoși sunteți capii răutăților și grevelor. Băgați vă mințile în cap și păziți vă clanța, c o să vă achităm odată. Și domnul Bazgu, furtunos, se îndreptă spre pichet să scoată garda portului afară.

— Dacă i așa, răcni un muncitor încruntat, o

facem și noi latã... Merge pe ambiție, nu ne lăsăm nici noi... Să mergem, fraților, până la capăt.

Și deodată, Seceleanu, de cuvântul căruia tot portul asculta orbește, își smulse surtucul de pe umeri și l înălță pe coada unei lopeți, ca un drapel fâlfâitor.

„Opriți poșta, măăă! Opriți poșta, măăă!”

Și glasul lui tuna deasupra zgomotului de la vapoare, ca un muget de taur, pierzându se în largul mării. Tot lucrul portului, ca la o supremă comandă, se opri prin farmec.

Zgomotul elevatoarelor, bătaia pistoanelor, scrâșnetul macaralelor se potoliră scăzând treptat, înăbușite parcă de o mână nevăzută. Cei din urmă nori de fum ieșiră gâlgâind pe gurile coșurilor negre, topindu se în văzduh – și portul căzu în agonie.

Cheiul, negru de oameni. Toți părăseau lucrul de pe apă și coborau la uscat. Ieșeau la lumină orbiți din fundul hambarelor întunecoase, izvorând ca furnicile din toate găurile de la vapoare. Coborau prăfuiți, asudați, pe jumătate goi, cu sacii pe umeri, unii îmbrobodiți ca femeile, alții cu bureți și cârpe legate la gură, ca să oprească praful ce înghițeau, prefăcut în

plămâni într un noroi cleios.

— Ce este? Ce s a întâmplat? De ce s au tăiat poștele? se întrebau unii pe alții. Și nu se dumireau de ce s a oprit lucrul în toi.

De la înălțime, pe o movilă de cărbuni, Seceleanu, cu capul gol, cu mânecile cămășii suflecate, vorbea cu înflăcărare mulțimei adunate.

— Fraților!... ni se ia pâinea de la gură... nu se respectă dreptul nostru. Tovarăși!... nici unul să nu intre la lucru până ce nu se face din nou controlul străinilor intrați în munca portului.

Căpitanul de port, în drumul de acasă la birou, se oprise la cafeneaua lui Stamati, să și bea, ca de obicei, ceaiul de dimineață. Abia se așezase pe scaun, când sosi gâfâind gardianul, omul autorității, ca să și depună raportul de cele întâmplate în port. Câteva trăsuri hodorogite, cu caii șchiopătând în galop, veneau în urma lui. Agenții și căpitanii de la vapoarele unde se oprise încărcarea grăbeau alarmați, să afle cauzele care au provocat iarăși greva în port.

Căpitanul portului, la masă în fața ceaiului care se răcise, asculta crunt, strângând între

degete o bucată de covrig uscat.

— Să mi l trimiți pe Seceleanu la birou. Să plece imediat la fața locului dragomanul de la Căpitănie și să se facă din nou controlul poștelor. Pe American să l scoți din lucru, să i faci carnet de muncitor și să l dai la lopată, la vânturat porumb.

— Apoi, acolo sunt numai femei și fete. Nu l primesc cu nici un chip. Nu știi?... cu muierile avem tărăboi mai mare decât cu bărbații.

— Trece l atunci pe celălalt mal, la atelierele Comisiunii. Roagă l pe inginerul englez să i găsească și lui ceva de lucru.

Tocmai se ridicase căpitanul de la masă, când zări pe consulul elen trecând spre birou. Elegant, zâmbitor, c o floare la butonieră, cu mersul legănat, salută respectuos.

— Apropo, domnule consul, ce faceți cu nenorocitul d voastră de American? Nu are ce mânca.

Consulul se opri codindu se cu politețe.

— Scuzați, d le căpitan, omul acesta nu ne aparține, nu i un sujet elen. Consulatul nu are îndatorirea să se ocupe de el. Cred că este citoyen français și cade în sarcina consulatului respectiv.

— Ei bine, dar în fond e un compatriot de al d voastră, și i păcat să l lăsați să moară de foame ca un câine.

— Pardon, vă rog – se grăbi consulul, abia stăpânindu și enervarea – nu confundați. Omul acesta care a debarcat aici este venit din pușcăriile franceze. Poate un evadat, poate un criminal periculos. Nu este altă soluție decât repatrierea lui.

— Cum – zise căpitanul surâzând – cine o să l ducă înapoi la Cayena?

— Mă rog, să se întoarcă de unde a venit. Noi nu primim pe toți bandiții, pe toți evadații din pușcărie. În colonia elenă de aci, nu avem decât oameni corecți și muncitori.

Discuția urmă în mers pe drum, până se opriră amândoi deodată în loc, chiar în dreptul consulatului francez, care era instalat în biroul de cereale al casei Dreyfus. Directorul Jean Focas, un levantin tânăr, ras, sportiv – tip american – conducea filiala marei case franceze și gira onorific consulatul Republicii. Îmbrăcat într o pijama de păr de cămilă, sta răsturnat într un fotoliu de piele, citind ziarul Le Temps, în timp ce degetele îi jucau pe niște mătănii cu boabe de chihlimbar – obicei oriental.

— A poftiți, vă rog. Ce onoare!... Cu ce vă putem servi? Câte o cafea turcească... Și directorul se pierdu în politețe, frângându se în două.

Căpitanul îi tăia scurt vorba.

— Ce faceți cu Americanul d voastră? Nu l primește nimeni la lucru. Numai buclucuri am în port din cauza lui.

Vice consulul onorific al Republicii Franceze își încreți deodată sprâncenele schimbându și figura, numai o clipă, căci își reveni repede și, surâzător, începu să vorbească în surdină, c o voce dulce, aproape muzicală.

— Vedeți e o chestie foarte dificilă, e un caz excepțional... Am încercat să aranjez cu domnul director al poliției, să găsim soluția de izgonire, neavând actele în regulă și nici bilet de liberă petrecere în țară.

Desigur, e chiar în interesul autorităților să scăpăm portul de un asemenea tip incomod și indezirabil. Am vrut să l îmbarc pe un vapor francez, comandantul a refuzat să l ia. Am ajuns, din cauza lui, în conflict cu agenția companiei Fraissinet.

Am raportat cazul consulatului general francez din Galați. Vaporul e considerat ca

teritoriu național. E dator să l ia pe supusul pe care l predau eu. Nu i logic? Am vorbit și cu domnii de la Comisiune și mi au promis...

Căpitanul, care se posomorise ascultând, îi tăie scurt vorba:

— Mă mir că pentru aranjarea chestiunilor de acest fel, vă adresați greșit la Comisiune și poliție, care nu au dreptul să se amestece în afacerile portului. Iată cum se creează conflicte de atribuții între autorități.

Vice consulul se îngălbeni. Toată diplomația lui abilă dăduse greș.

— Vă rog, pardon, n am avut intenții să ofensez autoritatea... Și se pierdu în nesfârșite scuze.

Căpitanul, iritat, se îndreptă grăbit spre ușă, uitând să dea mâna celor doi reprezentanți consulari care se uitau îngrijați unul la altul.

Gardianul căpităniei aștepta în stradă.

— Inginerul englez nu vrea să l primească pe American la lucru. Cică e prea bătrân, n are ce slujbă să i dea.

— Nu i ai spus că l am trimis eu?

— Ba da, și mi a răspuns că nu poate nimeni să i impună lui ce oameni să ia la lucru.

— Așa ți a spus? Bine. Vom vedea. Și

căpitanul, cu sprâncenele încruntate, se îndreaptă spre birou.

, Poftim... prestigiu!... Cine dracu m a pus!... își spunea el în minte, chinuit de o idee fixă: cum să rezolve cu tact și diplomație noul conflict dintre căpitănie și serviciul tehnic... „Și asta numai din cauza Americanului!”

Greva în port se sfârșise. Americanul nu putuse intra nicăieri la lucru. Sta amărât, răzleț, pe marginea cheiului, cătând în jos la apa cenușie care curgea spre mare. Ca să și înșele pofta de fumat, sugea între buze un ciot de lulea stinsă. Tutunul era pe sfârșite și nici un dolar nu mai avea în pungă.

Aștepta pe Ahile Harapul, care îi făgăduise să l bage în lucru la pontonul vaporului poștal. Urgisit de toate rudele, Americanul, fără nici un sprijin, asculta cu umilință de văru său Ahile, singurul care i întinsese o mână de ajutor – din milă sau din calcul?...

Dinspre ponton, Ahile îi făcu semn cu mâna să vină la el.

— Ascultă, măi Nicolachi, am eu un plan bun pentru tine, ca să câștigi o pâine. Este la pichet o barcă fără stăpân. S o ceri tu de la căpitănie.

Americanul, care asculta cătând în jos, își ridică deodată ochii și întrebă scurt:

— De ce n ai cerut o tu până acum?

— Pentru că mie nu mi o dă. Ție, sunt sigur că ți o dă căpitanul, dacă o ceri. Să punem noi mâna pe ea și facem treabă. Ascultă, Nicolachi, la mine: un grec, cu doxă, nu moare în țara asta de foame. Și Ahile ridică un deget la frunte, iar buzele lui late schițau un zâmbet plin de înțeles; planul nu l spusese decât pe jumătate.

La pontonul vapoarelor poștale, nu se formau zilnic echipe de lucru ca la cereale. Era un grup permanent de muncitori, greci și români, care lucrau în tovărășie de câțiva ani. Lui Ahile Buzatul, zis Harapul, i se recunoștea oarecum, în baza vechimii, un fel de autoritate asupra întregului grup. El trata stabilirea prețurilor pentru descărcarea mărfii, în calitate de decan al hamalilor de la pontonul vapoarelor poștale.

De dimineață, înainte de sosirea celorlalți lucrători, Ahile îl adusese pe American la ponton și începuseră descărcarea unor butoaie pe mal.

După jumătate de ceas, veniră și ceilalți lucrători. Zburliți, cătau toți cu necaz la

Americanul care se făcea că nu i vede. A fost de ajuns unul să înceapă:

— Așa ne a fost vorba, Harapule? Să ți aduci la lucru toate rudele tale calice? Și toți începură să strige în gura mare:

— Afară, afară cu el!... Nu primim cocori, venetici, scăpați din pușcărie,– adăugă unul, strigând mai tare decât toți.

Ahile își întoarse capul, fulgerându l cu ochii tulburi de mânie și dispreț.

— Tocmai tu te ai găsit să zbieri, care ai făcut doi ani de pușcărie? Chi taxi mutra!

— Eu n am făcut nici tâlhărie, nici moarte de om. Chestia mea a fost o afacere de apă, după cum e meseria noastră... De unde ți ai luat tu dreptul să faci ce vrei aici?

— Ce inimă, bre, aveți voi? Un om sărac să nu poată câștiga o pâine? – încercă dulceag Ahile, încă odată, să i înduplece.

— Afară! afară! Oxo! oxo! ho! la ocnă! La apă cu el se auzi un glas din mulțimea care urla îndârjită. Și un hamal spătos se repezi să i dea un brânci Americanului de pe ponton în apă. Ahile îl apucă de un braț, și amândoi se încăierară.

Smucituri, îmbrânceli, învălmășeală. Și când

se văzu împresurat, Americanul se ghemui, și repede, c o singură mișcare, își smulse cuțitul de la brâu. Cel care i pusese mâna în gât se trase un pas înapoi speriat. Un gol, deodată, se făcu în jurul bătrânului zburlit și furios, care aștepta gata să lovească, la pândă, cu ochii scânteind ca o fiară încolțită. Toți urlau amenințându l, dar nici unul nu îndrăznea să se apropie. Pe pieptul lui dezvelit, printre bucățile cămășii sfâșiate, se distingeau bine niște linii violete pe albul pielii goale – tatuajul numărului de condamnat.

— Uitați vă la el – arătă unul cu degetul – e înfierat pe toată viața... Uite matricola de ocnaș pe pieptul lui.

„La ocnă! la ocnă!...” – începu să strige toată lumea gură cască adunată în fața pontonului.

O santinelă veni în fugă. Cu patul puștii risipi mulțimea. Și tot alaiul fu împins pe chei, în spre Căpitănia portului, unde avea să se facă judecata.

CAPITOLUL XIV

Când au plecat din casa lui Stamati, s au dus la hotel. Viața era prea scumpă. După câteva zile, Americanul și fata, s au mutat într o căsuță, la mahala. Puținii bani aduși din America se topeau văzând cu ochii; cu inima strânsă a schimbat bătrânul și ultimii dolari.

Tatăl și fiica trebuiau să trăiască. Căutau zadarnic un mijloc ca să și câștige pâinea.

Nimic, niciun ajutor de nicăieri. Toată lumea îi ocolea. Dispreț, ironii și ură, întâlneau pretutindeni. Nu i se ierta Americanului faptul că înșelase atâtea speranțe. Tocmai cei care fuseseră mai aproape de el, îl dușmăneau mai tare, având parcă o sete de răzbunare ca împotriva unui hoț care îi jefuise cândva.

Americanul și fata nu cereau decât să muncească. Dar nimeni nu voia să se încurce cu ei. Tatălui i se spunea că e prea bătrân și fetei că i prea tânără. El, timid, cu gura încleștată; ea

stângace, fără experiență, în zadar se prezentau pe la toate birourile din port.

Cu greu se hotărî Evantia să încerce și la biroul lui Karaianis. Omul acesta fusese așa de gentil la început încât propusese Americanului să intre în tovărășie de afaceri maritime.

Spiru Karaianis, scund, îndesat, cu mâini butucănoase, avea un cap de buldog cu dinții rari și buze late, cărnoase. El era tipul levantinului cu mai multe patrii, îmbogățit la Dunăre. Venise de tânăr din Marmara, măturase biroul unei agenții de vapoare ținută de unchiul său, dusese actele la vamă și Căpitănie, transportase cu barca alimente la vapoare și, într un timp numai de patrusprezece ani, din barcagiu ajunsese milionar, având patru vapoare de mare. În afară de însușirile înnăscute, avea ca armă în viață o limbă engleză levantină învățată la Roberts Colegiu, școală americană din Constantinopoli. Făcând un drum la Londra tratase cu o parte din armatorii englezi să înlocuiască pe unchiu său; răpindu i toată clientela începu să lucreze pe cont propriu. Îmbogățit repede, nu și uită patria. Construi două localuri de școală: unul în satul natal și altul la Pireu.

Trăia admirat și invidiat împărțindu se între cele trei patrii: se născuse într o insulă din Turcia; se îmbogățise în România și făcea politică în Grecia.

La toate congresele internaționale de navigație lua parte ca delegat având mandat să reprezinte interesele armatorilor din marina comercială grecească.

Karaianis o urmărise pe Evantia lacom, cu ochi de lup, chiar din ziua în care debarcase în Sulina. Dar nu putuse niciodată să se apropie de ea. Și deodată, când nu se aștepta, văzu că fructul dorit e gata să i cadă în mână. Neavând destulă tărie de sine, se demască neputând să și înăbușe dorința la vederea fetei, care venise să ceară cu naivitate un post pentru tatăl ei.

Karaianis, privind o galeș, sugându și buzele lui senzuale, se grăbi s o asigure că bătrânului îi dă un post de magazioner în port, iar ei îi oferi o slujbă bine plătită chiar în biroul lui. După chipul cum o sorbea din ochi, după felul în care i vorbise, cerând să fie gentilă cu el, fata fără școala lumei, înțelesese totuși condițiile puse, sacrificiul ce i se cerea. Plecase de la el roșie de indignare și umilință.

*

Niște bijuterii aduse cu ei fură transformate în pâine zilnică.

Câteva brățări, cercei și inele fură încredințate lui Ahile Buzatu, care găsi un cumpărător. Nu aveau pietre prețioase dar valorau prin raritatea lucrăturii; niște antichități exotice. Bineînțeles că Ahile își opri jumătate din prețul obținut.

Pentru că chiria casei în care locuiau era prea mare, fură nevoiți să se mute într o căsuță pe celălalt mal al Dunării, în Prospect –așa se chema mahalaua locuită de barcagii, hamali și lucrătorii de la atelierele Comisiei Europene a Dunării.

Evantia își luase o mașină de cusut plătibilă în rate, ca să poată lucra în casă. Nedeprinsă să gătească, fata se chinuia frigându și degetele la o plitișoară de tablă, ca să prăjească vreo câțiva guvizi pescuiți de bătrân, care stătea toată ziua cu undița în mână neavând nimic de lucru.

Fata asta, inocentă, plăpândă, care crescuse departe de suferințele tatălui ei, la școala călugărițelor misionare, ea care fusese primită cu admirație și lingușiri atâta vreme cât lumea o credea bogată, descoperi deodată cruzimea oamenilor și mizeriile vieței.

Se închidea în sine, se izola în durerea ei, și evita să fie văzută de lume. De câte ori era nevoită să iasă din adăpostul ei umbla sfioasă și grăbită, cu ochii în pământ, cuprinsă veșnic de teama de a fi acostată.

I se părea că i urmărită tot timpul de cineva. Deși uitase cele mai nevinovate cochetării, totuși apariția ei făcea senzație.

Nimic n o mai ispitea în viață. Îmbrăcată simplu, în negru, căuta să se strecoare neobservată, dar fără să vrea, atrăgea toate privirile, aprindea toate dorințele bărbaților. Mulți o pândeau cu speranța că mai curând sau mai târziu trebuie să cadă, să intre în circulație și fata asta mândră dar săracă, și fără nici o protecție.

Evantia suferea în tăcere. Noaptea uneori gemea, plângând pe înfundate. Și după momente de revoltă împotriva vieței, se mustra întorcându și gândurile spre credința în care crescuse în copilărie.

Își regăsi în fundul unei lăzi cruciulițele și cordoanele de la școală. Ca pe o veche prietenă privea cărticica de rugăciuni.

Rugăciunile, evlavia ei o susțineau. În fiecare Duminică se ducea la biserică; numai a colo se

simțea bine și înduioșată. De cum trecea pragul o cuprindeau niște fiori de plăcere amețitoare în mirosul de tămâie, în fumul lumânărilor de ceară. Intra deodată parcă în altă lume mai bună, ideală, într o atmosferă de climă dulce, care o fermeca transportând o în aerul îmbălsămat al patriei sale. În locașul acesta de refugiu își găsea alinarea durerilor și uita răutățile lumei. Îi plăcea să urmărească acea înscenare teatrală a bisericii catolice. Sufletul i se desfăta în melodiile orgii care o cuprindeau ca valurile mării.

Ceasuri întregi rămânea în genunchi răpită de acele cântece îngerești, care o legănau în voluptatea unui vis încântător. Nu se trezea decât la sfârșitul serviciului divin. Cu păreri de rău ea părăsea biserica, urmărită de priviri răutăcioase. Doamnele și domnișoarele catolice de la Comisia Europeană, care veneau regulat la biserică, o priveau pe furiș. O italiancă șopti unei prietene: „negroaica e bigotă” – „nu, i se răspunse, e pocăită”.

Pocăita i a rămas numele pentru totdeauna.

Evantia citea disprețul și ura în acele priviri dușmănoase, pe care ea le simțea în inimă ca niște lovituri de cuțit.

— Ce le am făcut noi? De ce ne urăsc? Cu ce suntem vinovați? întrebă într o zi pe tatăl ei care umblă întunecat, închizând în sine o mută suferință.

— Hei! fata mea, ești tânără, nu înțelegi încă lumea și răutățile ei... niciodată n au să ne ierte faptul că s au înșelat crezându ne bogați.

Și un gând ascuns începu a încolți în mintea copilei neștiutoare și fără de experiență. Să plece, să se întoarcă înapoi în țara în care copilărise. Nu îndrăznea încă să și divulge secretul, dar își făcea planuri naive, hotărâtă să strângă ban lângă ban până va izbuti să și facă suma pentru drum.

Chinuită în ascuns de un mare dor de ducă pierdea ore întregi c un atlas geografic pe genunchi.

La gura sobei, când crivățul sălbatic urla în largul mării, ea visa, privind dusă în zări virgine, la focul soarelui tropical. Torturată de nostalgie avea viziunea rătăcitoare din locul ei natal. În magia depărtării, în decorul de azur dintre munte și mare, vedea pădurile de smarald, penajul palmierilor, feriga gigantică, nucile de cocos, ciorchinii de banane, lianele și orhideele, îmbrățișând copacii seculari... toată

acea luxuriantă vegetație nebună îi apărea în orgia culorilor de flori, în aroma îmbătătoare de eucalipt și santal. Și adesea tatăl ei o găsea adormită cu degetul pe hartă.

*

Dar într o noapte începu să ningă.

Ca o funingine albă cădeau fulgii din tavanul negru al cerului de iarnă.

A doua zi dimineață, când Evantia își aruncă ochii pe geam, rămase o clipă orbită de albul scânteietor care acoperea c un strat pufos pământul. Natura întreagă își schimbase culoarea; peste noapte totul se prefăcuse ca prin farmec. O Sulină albă. Era prima zăpadă în viața fetei venită dintr o climă tropicală.

C o bucurie copilărească se repezi afară ca să și încânte ochii; să vadă de aproape, să pipăie puful acela alb și rece. Curioasă, nu se putu stăpâni. Duse la gură un pumn de zăpadă.

I se păru dulce ca o porție de înghețată.

Rotindu și ochii se minuna: pământul alb și apa mării neagră.

Se uita surprinsă la scheletele pomilor strâmbi, îndoiți de vânturile Nordului, cu brațele crengilor încărcate de zăpadă; ireali de la distanță, ca niște jucării din vitrinele

cofetăriilor la sărbători.

*

Când gerul crește, sub cerul de opal, și Dunărea se schimbă în pod de argint, Sulina rămâne izolată – o insulă fără legături cu țara.

Drumuri nu sunt pe uscat în Deltă. Câteva luni pe an gheața închide și drumul larg al Dunării.

Jalnic, dezolant pustiu e Delta moartă...

Ca să ajungi iarna de la gura Dunării la București trebuie să treci prin Stambul. Circulația zilnică a vaselor ține deschisă gura fluviului, vapoarele de marfă pot intra și pleca din Sulina. Dacă prinzi vaporul românesc de pasageri în Stambul, ajungi prin Constanța la București în câteva zile, când trenul nu se troienește în Bărăgan.

În anii în care ouăle ciorilor crapă de ger, începe să prindă și apa mării o pojghiță de ghiață de a lungul coastei.

Sloiurile aduse de fluviu se strâng în jurul gurii; orizontul devine glacial. Sulina, regiune polară – atâta vreme cât suflă crivățul din stepele rusești.

E destul numai o schimbare de vânt; să adie blând câteva zile Sudul, și zăpoarele se rup;

sloiurile se mișcă alunecând la vale; arhipelagul de insule înghețate pornește de la țărm plutind rătăcitor până se pierde în largul mării.

Ghiața în ghioluri crapă ca o sticlă de oglindă spartă. Omătul se topește.

Puhoaiele se umflă. Păpurișul verde prinde a încolți. Răchitele bătrâne își scutură pletele în vânt. Miriadele de gâze foiesc iarăși în stoluri. Felurite soiuri de zburătoare fâlfâie deasupra pădurilor de stuf. Începe viața misterioasă a bălții. Reînvie Delta – paradisul păsărilor.

*

Singurul om de la care Evantia putea aștepta o mână de ajutor era doctorul spitalului, nenea Tomiță, dar el era în străinătate.

La fiecare doi ani, doctorul, avea drept la un concediu de două luni, pe care le petrecea la Paris. Își căuta o pensiune în Cartierul latin, pe Bul Miș, sau în jurul Sorbonei.

Vechea gazdă la care locuise ca student murise de mult. Doctorul hoinărea toată ziua pe străzile cunoscute și bătute de el în tinerețe, își purta venerabila barbă prin localurile de noapte în care se tăvălise odinioară ca student. Mulți priveau cu mirare la chipul lui exotic de patriarh oriental. Boema din vremea juneței lui

dispăruse de mult.

Rar mai putea întâlni câte un coleg de care și amintea. Unde erau fetele acele gingașe, zglobii, care ciripeau hrănindu se ca păsărele cerului din firimiturile ce cădeau de la masa studenților din cartier? Toate erau retrase din circulație ca niște monede șterse. Unele trăiau ca venerabile mame de familie, altele muriseră prin spitale.

Nenea Tomiță descoperise la un local de noapte, în dosul Panteonului, o veche simpatie a lui: casierița Madeleine Mouret fusese în tinerețea ei o fată drăguță. La bătrânețe se îngrășase, dar se crampona încă de viață.

C un roșu artificial își oxigenase părul și se farda prea mult ca să și ascundă ridurile tenului devastat, să poată rupe câțiva ani din vârsta apreciată de ochii unor clienți admiratori.

Doctorul, înduioșat, o înfășură în ocheade mângâietoare și sta cu plăcere la vorbă cu ea, înșirând amintiri din tinerețe, întrebând de cunoștințe comune cărora de mult le pierduse urma.

Ea îi arăta o afecțiune lingușitoare; avea un fel de a se gudura, vorbind c un ton fals, între scâncet și dezmierdare; mereu se căina că n a avut ca altele noroc.

„În loc să se retragă, să trăiască liniștită la casa ei, trebuie să muncească noaptea, să câștige pentru ca să plătească pensionul fetei, căci ține să i dea o educație aleasă.”

Și într o seară doctorul, de la ușă, dădu cu ochii de o fetiță subțirică, fragilă, instalată grav la casă: Gaby Mouret suplinea cu demnitate pe mama ei care era bolnavă.

Doctorul o fixă cu atenția încordată; se uita la ea ca la o cadra minunată, pictată de un portretist de talent.

Un cap de păpușă, mic, rotund, părul auriu, metalic, retezat la ceafă, obrazul roz ca o bomboană fondantă, ochii negri, electrici, și un năsuc impertinent.

Fata era măgulită să stea de vorbă, alături de bătrânul doctor, amicul din tinerețe al mamei.

Câteva persoane din sală se uitau ciudat la el. Un domn serios șopti vecinului: „Ce stricat... libidinos bătrân... e dezgustător...”

Doctorul simți că mai mulți ochi îl fixează. Deodată păli; nu mai putea suporta. Îl cuprinse un sentiment de rușine.

Strecură ușor o monedă de aur în poșeta fetei și o șterse neobservat.

Singur, pe drum se gândea; îi apăruse din

fundul minței o imagine din tinerețe. Era student. La un bar văzuse un bătrân c o venerabilă barbă albă, c o panglică la butonieră, alături de o fetiță delicioasă. El îi admira. Desigur tatăl cu fiica. „Nu dragul meu, îi explică un coleg francez, bătrânul respectabil e un macro celebru. Profesia lui e să lanseze tinerele cocote”.

*

După câteva zile doctorul părăsi Parisul. Din București, prin Constanța și Stambul ajunse la Sulina.

Își reluă iar viața lui de exilat la gura Dunării. Un trai monoton de anahoret, îndulcit numai de cărțile proaspete aduse de la Paris.

Pe când ieșea într o zi de la spital întâlni pe Evantia.

— Ce i cu tine, fetițo? De ce ai slăbit așa?

Fata încercă să surâdă dar lacrimile îi jucau în ochi

— O ducem foarte greu Nu găsim de lucru nici eu, nici tata.

Doctorul o privea mișcat ascunzându și mila care l cuprinsese.

— Unde stați? Rudele care v au primit cu așa alai de ce nu vă ajută? Ce canalii...

Spune i tatălui său să vie să l bag în spital... și tu să stai pe lângă el să l îngrijești până veți găsi vreun rost...

Doctorul călca uneori regulamentul spitalului. Făcea o mică fraudă umanitară.

Primea la spital nenorociți pe care îi hrănea, îi spăla, îi căuta un timp oarecare, apoi le da drumul. Și când cădeau iar în mizerie îi interna din nou.

Așa erau vreo doi bătrâni vagabonzi, care în fiecare an ședeau regulat în pensiune la spital, ca într o vilegiatură.

Americanul fu instalat. Avea o veche bronșită.

Evantia înlocuia pentru moment pe o infirmieră plecată în concediu. Școala care o făcuse la călugărițele franceze o familiarizase întrucâtva cu această viață de spital. Era obișnuită să îngrijească bolnavii și să facă pansamente ca cel mai abil chirurg.

Spitalul Comisiei Europene era un așezământ model de curățenie, căutare și belșug. Evantia avu un sentiment de încredere simțind că poate aci să și îndeplinească un rol pentru care simțea că are chemare.

Îmbrăcată în halatul alb de infirmieră, pășea

în vârful picioarelor prin sălile mari, luminoase, cu pereții dați cu ulei, strălucitori ca marmora. Toată ziua era în picioare, se frământa căutându și de lucru de la un pat la altul.

Muncea cu devotament și plăcere. Era fericită să poată rămâne în serviciul spitalului.

Dar nu avu noroc. Câțiva pescari din Deltă, sectari, lipoveni bezpopovi (fără popă), bolnavi în spital, se uitau chiorâș la ea. „Ce caută femeea asta neagră?". O priveau cu neîncredere, întrebau dacă e creștină pravoslavnică, și nu voiau să primească pâinea din mâinile i negre, păgâne, spurcate.

Lucrul acesta o amărî pe biata fată. Niște femei din personalul de serviciu se uitau urât la ea. „Ce caută negroaica asta aici ca să ne ia pâinea, de la gură?"

O invidiau, o ponegreau numai în șoaptă, căci toți știau că i protejata doctorului.

Pentru că Evantia făcea serviciu ca supra numerară, neavând loc în buget, doctorul găsise mijlocul s o plătească din alte fonduri.

Clevetirile începură a circula ajungând până sus la Direcție; chestiunea personalului de la spital se puse pe tapet. Doctorul primi un ordin explicativ asupra numirilor nelegale de

funcționari.

*

Tot prin stăruința doctorului reuși Evantia să intre ca bonă în familia inginerului italian Marini, de la Comisia Europeană a Dunării. O familie originală. El: om de viață, un artist ratat; cânta, declama, picta, fluiera toate operele clasice, mula admirabil figuri în miez de pâine. Ea: cu pretenții de cultură și nobleță florentină (avea o coroană princiară pe cartea de vizită), reușise în câțiva ani să organizeze o filială a societății „Dante Aligheri”, pentru ca propaganda italiană să combată influența austriacă la gura Dunării. Lumea îi spunea Madame Dante, găsindu i și oarecare asemănare cu profilul genialului poet. Nimeni n ar fi bănuit atâta suflet și energie într un pumn de femee. De un șovinism feroce, femee crampon, făcuse mai pe toate doamnele din societate să vie zilnic cu ghiozdanul la subțioară, ca școlărițele, la Dante, să ia lecții de limba italiană.

Bărbații erau furioși pe Dante că le strică gospodăriile. Iar madame Dante nu se mai ocupa deloc de casă și de copii.

Evantia fusese angajată mai mult din vanitate, pentru ca stăpâna să aibă un animal de

specie rară. La început avea numai îngrijirea celor doi copilași, în special să i învețe franțuzește, dar ajunsese cu timpul să facă toată treaba casei.

Singurele ceasuri mai plăcute pentru Evantia trebuiau să fie acele în care se plimba după amiază, însoțită de copii, pe plajă sau în lungul digului spre far. Dar și atunci, atâtea motive de amărăciuni...

Cădea pe gânduri, chinuită de regretul suvenirelor, de câte ori trecea prin fața palatului Comisiei Europene. întorcea capul ca să nu vadă careul de tenis, unde și ea jucase odată acolo, admirată și adulată de o lume care o lingușea....

Adesea întâlnea în drum doamne și domnișoare din societatea bună, care și dădeau coate, înfruntând o cu zâmbete ironice.

„Sirena, Prințesa dolarilor... bonă... nemțoaică la copii".

Stăpânită de o teamă nervoasă, întâlnea uneori privirile aprinse și îndrăznețe ale bărbaților care o urmăreau cu stăruință. Unii îi aruncau în treacăt vorbe înțepătoare și aluzii obraznice. Câteodată ea îi fulgera c o privire tăioasă de mânie și revoltă. Alteori iuțea pasul, strângea copiii pe lângă dânsa și trecea mută,

umilă, pe același drum pe care odinioară trecuse mândră și grațioasă ca o regină orientală.

În zile senine, călduroase, în care soarele poleia oglinda mării, Evantia întârzia pe plajă.

Dulceața amintirii, ca un instinct, o atrăgea să umble prin locurile acele în care odinioară simțise fericirea.

Se oprea la piciorul farului. Marea izbea în cadență baza blocului de piatră. În jocul valurilor săreau stropii de apă ca niște perle aruncate în spuma sfâșiată ca o dantelă destrămată.

Uneori se apropia de linia dunelor de nisip ca să asculte în adierea vântului, sonorități de orgă vibrând în depărtare. Și seara, când se îndrepta spre casă, soarele jos, cu raze oblice, arunca văpăi de purpură pe întinsele păduri de stuf și prefăcea bătrâna Dunăre în fluviu de sânge. Zvonurile imensei singurătăți a Deltei scădeau înăbușite de zbuciumul și răsuflarea mării. Noaptea își despletea șuvițele de neguri până ce luna plină, portocalie, își arăta fața prin zdrențele norilor poleiți.

*

Într o zi, la ora plimbării, se oprise pe dig ca

să privească la orizont un vas care venea cu pânzele întinse. În zare creștea desenul vasului care se îndrepta spre gura Dunării. Evantia nu și lua ochii de la el. Avea o presimțire. Și când trecu pe lângă ea gardianul farului de la intrare, îl întrebă dacă recunoaște vasul care se vede în larg.

— E „Mircea”... vine în port.

„Adevărat, silueta lui „Mircea”... cum de n o recunoscuse de la prima vedere!”

Abia își putu stăpâni bătăile inimei.

O luă repede spre port. Copiii cu pasul lor mărunt o încurcau. Îi luă de mână ca să poată merge mai iute, să fie față la acostarea lui „Mircea”. Mergea gâfâind, întorcându și mereu capul ca să urmărească mersul vaporului. „Mircea”, intrând pe canal, strânsese pânzele; înainta numai cu mașina, alunecând încet de a lungul cheiului. În dreptul debarcaderului se opri, acostând fără să ancoreze. Se vedea bine că avea de gând să nu rămână mult acolo. Pe când se aruncau parâmele pentru legături la mal, lumea se aduna ca de obicei pe chei la sosirea vaporului.

Evantia se frământa emoționată. Nu știa ce să facă. Să se arate sau să fugă. Echipajul era încă

la posturile de sosire. Un ofițer în prova se vedea din profil. I se părea că i Neagu.

Când s a întors cu fața, Ta văzut bine. Nu era... „el e mai brun, parcă mai înalt”.

S a întins puntea de legătură cu uscatul. Câțiva ofițeri au ieșit pe chei. Toți mutre străine.

Alți ofițeri erau acum pe „Mircea”.

Ar vrea să întrebe pe cineva, dar n are curaj. În sfârșit, se hotărî. Cu inima în dinți, întrebă timidă pe un plutonier bătrân, care ieșise pe chei.

— Vă rog, sunteți bun să mi spune ți dacă sub locotenentul Neagu e aci la bord?

— Nu. A trecut în marina comercială. Acum trebuie să fie în drum spre Rotterdam.

— Dar căpitanul Mincu?

— E debarcat. A rămas la uscat, în Tighina.

— Și doctorul, care era anul trecut pe „Mircea”?

E mutat pe „Elisabeta”. Alții au venit la rând... aici e ca la moară...

— Mulțumesc! îngână pierdută Evantia. Își înclină capul, își strânse buzele, clipind des ca să și învingă plânsul care o năpădea. Împleticindu se, se îndreptă încet spre casă,

păşind mărunt şi nesigur, părea că picioarele refuzau s o ducă.

Madame Dante, severă, pedantă, afişa o rigidă moralitate. Se simţea obligată să fie atentă asupra vieţei intime a persoanei căreia îi încredinţase educaţia copiilor. Observa, pândea, cotrobăia prin lucrurile Evantiei. Orice pas era controlat şi comentat. Avusese câteva discuţii cu nenea Tomiţă, care o recomandase pe Evantia.

„Noi, cei de la Comisie, avem o datorie de conştiinţă şi o responsabilitate pentru menţinerea moralităţii acestei instituţii europene. O persoană care locuieşte în casa mea, dacă este corectă, nu are nimic de ascuns” – spunea ea c un ton sacadat, având în ochii vineţi o privire metalică.

În fond îşi ascundea gelozia care începuse s o roadă.

Îşi cunoştea bine soţul. Îi spionase ocheadele. Şi acum regreta pasul făcut. „Cum nu se gândise ea că nu i prudent să şi bage în casă pe negresa asta, care a putut seduce pe bătrânul doctor şi pe preotul catolic”.

CAPITOLUL XV

Pe chei, tocmai în capătul portului, lângă depozitele de cărbuni, era o cârciumă veche, o tavernă joasă în care intrai coborând patru trepte de piatră.

Peter the Grics – Petre al Grecului, scria cu litere albe pe o tăbliță neagră, mâncată de rugină. Ce rost avea aci firma asta englezească? Veche, reputată firmă, istoricul ei se pierde în noaptea timpurilor.

Barba Toni, cel mai vechi om din port, fost pilot la ruși pe vremea războiului din Crimeea, povestea, când era cu chef, isprăvile piraților de la gura Dunării.

O bandă de vânători de mare, greci și maltezi, era de fapt stăpână pe gura Dunării. Cu felinare prinse la coarnele boilor, pirații atrăgeau vasele noaptea înnămolindu le pe bancurile de nisip, și le jefuiau sub cuvânt că vin să salveze.

Pentru siguranța navigației și împotriva grecilor, cântați pe acea vreme de Lamartine și Lord Byron, se formase anume o escadră a Levantului, ca să facă poliția mărilor din Orient. Într o bună zi o canonieră engleză apăru în vederea coastei. Un tânăr ofițer – fiul amiralului Parker – c o patrulă de marinari debarcă pe țărmul Sulinei, în recunoaștere. Ofițerul fu lovit de un glonț de pușcă tras nu se știe de unde. Englezii se răzbunară prefăcând satul în cenușă printr un bombardament în regulă.

Un vestit cap de pirați, căruia englezii îi ziceau Greco, fusese prins, judecat sumar și spânzurat, după obiceiul timpului în vârful catargului, pentru a fi purtat ca pildă prin toate porturile Orientului.

Pe unicul copil – Petre – rămas orfan, îl luă sub ocrotire amiralul englez. Petre fiul Grecului, învățând repede limba engleză, ajunse pilot și tălmaci la vasele engleze, care intrau pe gura Dunărei ca să încarce grâu românesc.

Cu puține parale strânse, grecul deschise o cârciumă cu firma numelui său englezit: Peter the Grics.

Toți marinarii englezi, atrași de singura firmă scrisă în limba lor, își goleau pungile aci, unde

debarcau setoși de viață și băutură. În câțiva ani Petre se îmbogăți. Își construi o întreagă flotă de mahoane cu dublu fund.

Vasele aceste mici, cu fundul plat, cărau cerealele de la șlepurile fluviale la vapoarele și corăbiile mari, care din cauza bancurilor de nisip nu puteau intra pe Dunăre și rămâneau în rada portului.

La fiecare transport se fura câte o cantitate de grâu ascunsă între cele două funduri ale mahoanei, anume construite.

Într o dimineață Petre fu găsit rece, întins pe chei în fața prăvăliei, c un cuțit în inimă. Ucigașul și pricina nu s au aflat niciodată.

Petre nu fusese însurat. Gherasim, un nepot de soră, luă conducerea comerțului, păstrând aceeași firmă care făcuse un vad așa de bun.

Dar timpul, care schimbă toate, adusese rânduială și la gurile Dunării.

Pentru că Turcia nu putea și Rusia nu voia să asigure navigația pe fluviu, Marile Puteri, care avea nevoie de grâul românesc, alcătuiră după războiul din Crimeea,Comisia Europeană a Dunării. Canalul navigabil se adâncea, mahoanele cu dublu fund dispăreau, pirații își ascundeau ghearele – spuma mărilor oprită la

gura Dunării începuse a se mătura.

Fiecare generație se adaptează timpului. Aceeași evoluție. De la hoție la comerț. De la piraterie la navigația comercială.

Gherasim, un Hercule cu cercel la urechea stângă, încruntat, cu părul negru, creț ca o blană de astrahan, cap tăiat ca la un străbun pirat, începu să pescuiască în apa tulbure a Dunării.

Era tovarăș cu Temistocle, vătaf de hamali.

Alegerea și plata muncitorilor din port se făcea în același local – c o mână plătea și cu alta lua – acolo era cârciumă, cafenea, birou de plasare, locantă, ceainărie, otel și mai cu seamă, cuibul contrabandiștilor și gazda hoților de cereale.

Marinarii englezi, debarcați după lungi posturi pe mare, lacomi de băutură și femei, atrași de firma scrisă în englezește, cădeau aci grămadă, cheltuind ultimul ban.

Când se isprăvea moneda începea schimbul în natură. Marinarii beți se dezbrăcau. își lăsau hainele și cizmele amanet. Și unii, numai în ciorapi, se înapoiau la vapoare de unde aduceau capete de frânghii, cutii cu vopsele, piese de bronz și aramă de la mașini, tot ce le cădea sub

mână. Patronul primea orice lucru care putea găsi vreo întrebuințare în schimbul păhărelelor de otravă. În fundul curții era un arsenal – muzeu de antichități, colecționate în cursul anilor de la vapoarele care treceau prin port.

Toate neamurile de oameni, toate semințiile se întâlneau aci; drojdia lașă a Levantului dospea la un loc înfrățită cu trufașa putere britanică, doborâtă, narcotizată de valuri de alcool.

Grecii, limbuți și inflamabili, frecau zi și noapte între degetele lor nervoase cărțile de joc înnegrite și soioase. Turcii, lazii și curzii din Anatolia își sorbeau cafele, tăcuți și gravi. Românii, cu țuicile dinainte, veșnic răzvrătiți, croiau planuri de luptă și de greve. Armenii palizi, tatuați de praful de cărbune, ședeau muți în fața paharelor de ceai. Pescarii lipoveni turnau rachiul în farfurii și i dau foc cu chibritul – dacă nu ardea cu pară îl respingeau cu indignare.

În norii de fum acru, înecăcios, în putoarea de gudron, mahorcă și alcool, care plutea veșnic în adăpostul celor fără căpătâi, mulți adormeau cu brațele înțepenite pe mesele soioase, ca să prindă dimineața locul la munca vapoarelor în

port.

Dar pleava tavernei niciodată nu îndrăznea să ocupe vreun scaun la masa din fund, unde trona zi și noapte, alături de patron, căpitanul Aristide Lecca.

Veteranul Dunării, cum îi spuneau toți cu respect, era verde încă deși albit de tot și c un picior de lemn.

De loc din insula Zante, venise la Dunăre căpitan, stăpânul unei corăbii, de felul celor numite prin scalele Levantului barco bestia.

Căpitanul Lecca, marinar de rasă, lup de mare, manevra cu artă. Și când intra prin porturi cu toate pânzele întinse stârnea admirația marinarilor care rămâneau cu gura căscată.

După ce vându corabia la un compatriot din Brăila, își cumpără o vechitură de vaporaș englezesc. Făcuse mare vâlvă pe vremuri la Dunăre procesul căpitanului Aristide Lecca.

Fusese denunțat de un fochist, pe care l bătuse că arde la căldări, în loc de cărbuni, din grâul ce transporta în hambarele vaporului. După ce scăpă de judecată, asigură vaporul și reuși să l înece pe o mare calmă între stâncile de la Tuzla. Cu banii încasați de la societatea de

asigurare plecă în porturile din Sudul Rusiei. După trei ani se întoarse la Dunăre fără bani și fără un picior.

Ce făcuse? Ce învârtise? Mister.

Viața lui închidea o taină de nepătruns. Se bucura totuși de un respect general.

Nimeni nu îndrăznea să l înfrunte sau să l contrazică. Concentrat și rece. Știa de toate, vorbea cinci limbi străine. Era calendarul și barometrul portului. Ieșea bocănind cu piciorul lui de lemn pe cheiul de piatră, își înălța capul, și ca un vultur pleșuv străpungea cu ochii zarea, inspecta cerul, mirosea aerul sărat al mării, pipăia parcă pulsul naturei. Și uneori își scotea ciotul de lulea dintre dinți, muia vârful degetului mic în gură și l ridica în aer, să prindă direcția din care adie vântul.

— La noapte avem furtună... o să sufle tramontana – și nimeni nu îndrăznea să l contrazică. Era sfânt ce spunea el.

Toți îl consultau ca pe oracolul de la Delfi. Privind de pe chei el își da păreri, sentințe fără apel, asupra manevrei vaselor în port.

El da sfaturi și consultații în chestii de salvare și abordaj, încurca și descurca cele mai complicate procese maritime, găsea totdeauna,

cu pricepere și memorie, portița de scăpare pentru a ieși din angrenajul legilor și uzurilor maritime, căci era stăpân pe toate șurubăriile comerțului levantin.

La masa lui, din fundul tavernei, puneau la cale cu adevărată artă toate loviturile nocturne din zona portului.

Contrabandele, furturile de cereale se executau după planurile lui. Combina, dispunea și prevedea totul cu precizia unui geniu militar. Toate firele erau în mâna lui, la postul de comandă, unde veneau știri și plecau ordine pe teatrul de operații. Căpitanul Aristide Lecca făcea numai strategie. Tactica era pe seama celor care executau planurile lui combinate în mai multe ipoteze: pe uscat, pe mare, sau pe Dunăre. La împărțirea prăzii își avea partea lui de câștig. Adesea executanții cădeau în capcană. El însă era totdeauna afară din cauză. Senin, sigur și invulnerabil. Cădea totdeauna în picioare ca pisica.

*

Sulina e porto franco. Marfa intră fără vamă și iese prin contrabandă. Uneori un acord secret se stabilește între contrabandiști, agenți vamali și santinelele de pe maluri. Discreția i garantată.

Batista, inelul sau tabachera unui șef de post, arătate de barcagiu, sunt talismane pentru santinelă care lasă liberă trecerea bărcii fără control.

Hoții, spargeri, nu s au pomenit niciodată în Sulina. Poți dormi în liniște cu ușile și terestrele deschise vraiște. Proprietatea se respectă cu sfințenie. Pe uscat nu se fură. Pe apă furtul e permis, fiind socotit un fel de drept legitim, legat de comerțul maritim, afaceri curente de port, mai mult sau mai puțin riscate, adesea făcute prin bună înțelegere cu păzitorii și personalul îmbarcat.

Toate morile din partea locului macină grâu adus pe sub mână de la șlepurile din port. Odată, când s a găsit un căpitan de port care să împânzească malurile cu soldați, toate morile s au oprit din lucru. Măsura draconică n a ținut mult, populația era amenințată să moară de foame.

Într o seară de toamnă umedă și mohorâtă, căpitanul Lecca, la masa lui în fundul tavernei, sta la pândă cu ochii țintă la ușă.

Ahile buzatul, intră cătând iscoditor.

Gherasim, patronul, îi ieși înainte. Și

amândoi se așezară la masa din fund. Unul în dreapta și altul în stânga căpitanului Lecca. Se vorbea pe șoptite, dar apăsat și tăios.

Afacerea pusă la cale era sigură; trebuia lucrat repede și hotărât, profitând de o noapte neagră, fără lună.

Căpitanul Lecca, după ce expuse pe larg planul operației, făcu semn cu pipa lui stinsă către un băiețaș oacheș, îmbrăcat într o flanelă vărgată de marinar.

— Ela do... Diavolachi... du te și adu aci pe Barba Nicola Americanul... dar știi... cu toată viteza... amesos... și Enachi, agentul de legătură, un grecușor vioi cu părul negru, creț, c un cap cât o tărtăcuță și o pereche de ochi jucăuși de veveriță, o luă la goană spre ușă.

Patronul se ridică greoi de pe scaun, cotrobăi pe sub tejghea și scoase la lumină o butelie pecetluită.

— E vin adevărat de Samos. De cel care te scoală de pe boală.

Vinul grecesc, turnat în pahare, strălucea auriu, de culoarea chihlimbarului. Buzele late a lui Ahile se adaptau ca două lipitori pe marginea paharului sugând avid lichidul aromat, dulce ca siropul, c un parfum tare ca de

cosmetic.

După câteva minute Americanul intră croindu și drum cu greutate printre mese până în fund. Căpitanul Lecca îi făcu loc lângă el. După ce i umplu paharul se aplecă șoptind apăsat în urechea Americanului:

— Pregătește repede barca... mergi la mila trei... șlepul Odiseu, în dreptul stâlpului cu ancora răsturnată... să nu umblați la bocaporți... că faceți zgomot... țineți mereu malul stâng... opt saci are pregătiți căpitanul Panteli.

— Și la ananghie? Dacă ne încolțește? Ce ne facem? întrebă Americanul.

— La ananghie... funda sacii în apă... și vă lipiți de un șlep... rămâneți ca morți acolo până se face liniște.

Plecară pe rând. Întâi Americanul ca să și pregătească barca. Abile nu se urni de scaun decât după ce văzu fundul sticlei.

Trecuse miezul nopții când barca se dezlipi pe furiș de malul stâng. Americanul își luase încă două lopeți de schimb, o frânghie cu noduri și un ispol, un fel de căuș de lemn pentru aruncat apa afară din barcă.

Portul dormea dus. Nici o mișcare nu se simțea. O liniște de cimitir. Noaptea neagră,

opacă. Cerul era ascuns de un plafon jos de nori compacți. Un vânt umed sufla din largul mării. Prevederea timpului după meteorologia căpitanului Lecca nu da niciodată greș. Vreme bună de lucrat pe ascuns. Fără nici un zgomot, barca mută ca o fantomă, aluneca tăindu și drum în puterea nopții. Ahile trăgea lung și rar la lopeți; învățase din tinerețe meșteșugul contrabandiștilor; vâslea hoțește, fără să scoată pana lopeții din apă.

Pe brânci, la prova bărcii, Enachi sfredelea cu ochii lui ageri de copil perdeaua de întuneric. Și uneori șoptea apăsat bătrânului care nu vedea bine: „babord... tribord... banda...". Cu mâna încleștată pe echea cârmei, Americanul executa mut comanda.

*

Pe timpul iernii, când începe să se închege pojghița de gheață de pe fața Dunării, toate porturile se golesc, numai Sulina se umple.

Pontoanele, schelele, debarcaderele din porturi se ridică și se pun la adăpost. Șlepurile goale se retrag în locuri de iernare, ferite de scurgerea sloiurilor care mătură și rad tot ce întâlnesc în cale. Elevatoarele plutitoare, șlepurile încărcate cu cereale, se lasă în

convoiuri la vale în spre Sulina. Câțiva kilometri de la gură fluviul se poate menține dezghețat, navigația și încărcarea vapoarelor de mare continuă neîntrerupt toată iarna.

Pe când celelalte porturi dorm, Sulina lucrează. Un oraș nou răsare ca prin minune pe apă, alături de cel vechi de pe uscat. Un oraș flotant, efemer, dar viu, original și pitoresc. Sute de șlepuri sunt ancorate de a lungul malurilor, priponite cu parâme groase de sârmă împletită, ca să înfrunte puterea sloiurilor ce curg spre mare.

O lume întreagă mișună pe puntea acelor locuințe plutitoare. În cabinele cochete, văpsite în culori felurite, cu perdelițe la ferestre de o palmă, în locuințe minuscule ca niște căsuțe de păpuși, trăiesc familii întregi cu toată gospodăria lor.

Din gura burlanelor de tablă se înalță domol fumul sobușoarelor de tuci, cât o lulea de mare, la care bucătăresc nevestele șleparilor.

Afară, pe frânghiile întinse între vinciul ancorei și roata cârmei, flutură în bătaia vântului, rufele spălate și puse la uscat. În jurul cabinelor, în oale de lut, în cutii de lemn și în bidoane de tinichea pline cu pământ, cresc tufe

de verdeață și flori mirositoare: mușcate, rozmarin și busuioc grecesc.

Felurite soiuri de viețuitoare trăiesc aci, pe puntea șlepului de fier; perechi de animale curate și necurate, în cea mai perfectă armonie, întocmai ca în biblica arcă a lui Noe, pe când rătăcea pe apele deluviului, înainte de a se împotmoli pe muntele Ararat.

Găinile, zburlite, în deplină libertate, ciocănesc cu pliscul lor tare tabla de fier a punții, culegând boabele de porumb ce cad din saci la încărcare. Câte un cocoș, pintenat, suit pe roata cârmei, cu ochii la harem, trâmbițează bătând falnic din aripi și salută în fiecare zi răsăritul soarelui la orizontul mării.

Gâștele chinuite, puse la îndopat, stau în cușcă prizoniere, cu tălpile țintuite.

Porcul, la îngrășat pentru Crăciun, grohăie în provă priponit de lanțul ancorei.

Pisica lenește, friguroasă, se cuibărește înăuntru la căldură, pe când afară, câinele păzitor neadormit, veghează veșnic ca strajă credincioasă la scara șlepului.

Șleparii, în papuci de pâslă, robotesc fără treabă cu pipa între dinți, iar copiii lor se zbenguiesc legați de mijloc c un capăt de

frânghie, de frică să nu cadă în apă, jucându se pe punte.

Duminica, în haine de sărbătoare, se fac vizite de la un șlep la altul. Și din orașul acesta de pe apă, lumea se duce la biserică și la târguieli în orașul de pe uscat. Iar uneori, în burta șlepurilor, în hambarele goale care se tapisează cu steaguri și bandiere, se dau baluri marinărești cu invitații în regulă. Asistă un numeros și pestriț public.

Idile, aventuri, căsătorii, divorțuri și drame, aceleași eterne păcate omenești încearcă și orașul acesta provizoriu, care trăiește închegat câteva luni pe an, numai cât ține iarna. Odată cu adierea vântului de primăvară, când ostroavele înverzesc și Dunărea se limpezește de sloiurile scurse spre mare, vasele ridică ancorele înnămolite și se despart plecând spre alte locuri. Orașul flotant și efemer se risipește ca prin farmec, dispare într o zi. Și în urma lui nimic nu mai rămâne.

*

Înspre orașul acela plutitor, răsărit ca prin minune pe oglinda Dunării, gonea barca Americanului în puterea nopții. Un val de ceață opacă venea de la larg. Mari pete negre, ca niște

umbre fantastice se desprindeau de a lungul malurilor. Erau elevatoarele de rezervă. Cu gâturile lor întinse, cu spinările crestate, păreau niște gigantice dihănii antideluviene.

Două lumini roșii clipeau înainte, la prova unui șlep. Barca se apropia pe furiș de scara lăsată la apă.

Căpitanul Panteli, fumând nervos, aștepta lângă sacii plini, trași la marginea punții.

— Odisseu? întrebă un glas înfundat.

— Dai răspunse un mormăit printre dinți. Căpitan Panteli?

— Da?

— Gata?

— Gata.

— Stinge felinarele, șopti cineva de pe punte.

S a lucrat repede și pe tăcute.

Gâfâind din greu au tăbârcit sacii plini coborându i în barcă. Băiatul, cu mâinile înghețate, se ținea lipit de scară, pe când ochii lui de diavol spionau cu agerime malul întunecat.

— Mola! și barca, adânc afundata sub greutatea sacilor, se dezlipi lunecând la vale. Ca să nu facă nici un zgomot lăsară barca în voie, dusă de curent, pe firul apei, ca o plută.

Americanul la cârmă, Ahile iscodea malul stâng și băiatul malul drept În tăcerea profundă, în bezna nopții, se auzi deodată o bătaie slabă, în cadență, venind din depărtare.

Toți trei, înghețați, ciuliră urechile.

— Un vapor care urcă, șopti Ahile încordat.

— E pilotina, adăugă încet băiatul, o cunosc după lumini; „verdele și roșu sunt jos aproape de apă”.

— Banda cârma! mormăi Americanul, și barca se lipi de un șlep, în afară de vederea pilotinei care înainta forfotind prin mijlocul canalului. Felinarele ei de drum așterneau dungi luminoase care tremurau pe oglinda neagră a apei.

Bătăile elicei deșteptaseră o santinelă, care zări barca în lumină. Un glas poruncitor tună pe malul drept.

— Barca! trage la mal.

Nici o mișcare.

— N auzi? Fă dreapta și acostează aici.

Dar barca făcu brusc la stânga. Și Ahile, încordat la lopeți, trăgea cu disperare să intre la adăpost, între șlepurile negre, care puteau masca barca surprinsă.

Un fulger scurt țâșni roșu pe mal și un bubuit

de pușcă răsună în pustiul nopții.

Glonțul, c un șuier ascuțit, trecu nebun pe de asupra bărcii.

— Jos! pe burtă, șopti Ahile dând drumul la lopeți. Numai Americanul singur rămase neclintit la post, cu mâna țeapănă pe cârmă, cătând să îndrepte barca între două șlepuri. Dar deodată doua focuri de armă izbucniră aproape în același timp. Și Americanul scăpă cârma din mână. Capul îi căzu pe piept și, fără să scoată un cuvânt, bătrânul se rostogoli mototol pe fundul bărcii.

— L a lovit, bolborosi băiatul tremurând.

— Taci! se stropși la el Ahile clănțănind din dinți.

Barca se opri singură pe lanțul unei ancore. Curentul o târâse între șlepuri. Ahile întinse mâna, pipăi lanțul și se opinti făcându i vânt bărcii la vale, pe lângă coastele unui șlep până la pupă.

Erau deocamdată la adăpost.

Gloanțele nu i puteau ajunge.

— Unde ești lovit? întrebă în șoaptă Ahile aplecându se de asupra Americanului căzut.

Nici un răspuns.

Se auzea slab un horcăit înăbușit. Îi pipăi

trupul ca să i găsească rana,

— Apucă l de picioare, să l întoarcem cu fața în jos. Și Ahile simți pe degetele lui uscate căldura sângelui ce gâlgâia din rană.

Glonțul îi sfărâmase umărul stâng.

Ahile își rupse cu dinții poala cămășii, făcu un tampon și l apăsă pe rană.

Pe malul opus se auzea larmă de glasuri, chemări și semnale de fluier..

— Ne au încolțit. Nu i rost. Funda! Ahile și băiatul se opintiră prăvălind sacii în apă. Barca se ridică ușurată.

Ascunși acolo, la adăpost, au stat până s a potolit zgomotul de pe maluri.

Rănitul gemea, cu ochii închiși, cu buzele arse. Ahile îi răcori fruntea înfierbântată, îi dădu să bea din ispolul cu care scotea apa din barcă, și l îmbărbăta cu mângâieri frățești.

— Nu i nimic, Nicolache... nu ți fie teamă, frațico... trece... și eu am pățit o odată...

Ușor, pe nesimțite, se lăsă barca la vale, de la un șlep la altul, până ajunse în port.

Ca să nu fie văzută de la pichet, barca fu oprită mai sus de debarcader, lângă un elevator plutitor care o masca perfect.

Trebuiau să meargă o bucată de drum pe jos

până la casa Americanului. Din barcă l au ridicat pe brațe. Nu se putea ținea pe picioare. Se lăsă jos moale, frânt de mijloc. Pe străzi dosnice Americanul a fost dus pe sus până acasă.

Se lumina de ziuă. Nimeni nu i văzuse.

Numai Lulu, maimuța, îi spiona cu ochișorii pe jumătate deschiși, din culcușul ei făcut într un șal de lână. Și când bătrânul, întins pe pat, începu să geamă, Lulu sări de la locul ei și dintr un salt căzu pe perna patului.

Scâncind plângător începu să caute în capul bătrânului și să i răsfire cu lăbuțele părul lui alb.

Simțea că ceva grav i s a întâmplat stăpânului. Și gămăliile ochilor ei, amenințători, licărind ca două scântei, pândeau fiecare mișcare a lui Ahile, care se învârtea zăpăcit prin casă.

*

Evantia venise într o fugă.

Ahile trimisese băiatul să i spună că tatăl ei e bolnav. Cu mâna pe inimă, intră ca o furtună pe ușă năpustindu se asupra patului.

— Tatăl tată! Ce ai? Ce s a întâmplat? Și cu mâinile tremurătoare începu să mângâie fruntea

înfierbântată a bătrânului.

El ridică încet pleoapele, cătând fix, cu ochii sticloși. Și chipul acela palid, pe jumătate mort, se lumină o clipă de grimasa unui zâmbet duios. Cu degetele lui descărnate pipăia nesigur pielița moale, catifelată, a mâinilor pe care încerca să le aducă la buzele lui uscate.

Fata izbucni într un plâns nervos. Și când îl cuprinse în brațe, ca să l ridice în capul oaselor, bătrânul scoase un geamăt prelung, ca un scâncet de copil bolnav.

— Unde te doare, tată?

— Rana e la umăr, arătă Ahile, și buzele lui late începură a tremura ușor.

— Rănit! Dar ce s a întâmplat? Spune, vorbește odată, omule!

— L au împușcat grănicerii... aduceam niște saci cu grâu... noaptea... de la un șlep...

— A! înțeleg... voi l ați ucis, tâlharilor... ce trebuia să târâți un bătrân ca el la hoțiile voastre?

Și Evantia își smulse pălăria din cap, își suflecă mânecile, răscoli printre rufe și rupse n fășii o cămașă curată ca să pregătească un pansament.

— Du te și vino numaidecât cu doctorul

Tomiță. Spune i că l rog să vină repede. Ahile se codea. După ce și șterse sudoarea rece de pe frunte, zise cu glas scăzut:

— Nu se poate. Nimeni nu trebuie să știe că i rănit.

Fata sări arsă. Cu degetele crispate se repezi la el, ca o panteră zădărită, gata să l sfâșie cu unghiile. Ahile se retrăgea palid spre ușă.

— Cum, după ce l ai dus la moarte, nu vrei nici să chemi doctorul să l scape?

— Ascultă, fata mea, liniștește te. E spre binele vostru. Tu nu înțelegi cum devine chestia. Dacă se află ceva, tatăl tău intră la sigur în pușcărie. Asta vrei tu? Fata se frământa disperată; se învârtea prin casă frângându și mâinile, nehotărâtă, neștiind ce trebuie să facă.

Bătrânul inert, părea că doarme. Respirația i se auzea într un ritm regulat.

Deodată începu să și miște buzele uscate și fălcile parcă mestecau ceva în vid.

Fata îl privi cu inima strânsă, își mușcă degetele gata să izbucnească iar.

Nu putea să afle ce vrea bătrânul, care nu era în stare să articuleze nici un cuvânt.

Numai câteva lacrimi licăreau scurgându se printre genele stinse.

După ce i sărută fruntea de ceară, ea își luă pălăria și plecă grăbită spre doctor.

Pe drum gândurile i se încrucișau cu repeziciune în mintea ei înfierbântată.

„Dacă nu aduc doctorul, moare... dacă se află, îl cheamă, îl judecă, și îl condamnă...”

„Doctorul e om bun, are să l roage cu lacrimi să nu spună la nimeni... oare doctorul are să păstreze secretul?”

*

Doctorul, Nenea Tomiță, singur în grădina spitalului, în picioare, citea o scrisoare. Înalt, spătos, monumental, în halatul lui alb părea de la distanță o statuie de marmură, ridicată pe aleea care lega morga de spital.

Fata încercă să și facă o mină surâzătoare, dar lacrimile îi jucau încă în ochi.

— Ce i cu tine? De ce ai plâns? Spune drept, o întrebă doctorul blajin ca totdeauna.

— Tata e bolnav.

— Ce are? Ce l doare?

— L au împușcat... izbucni fata într un plâns zguduitor.

— Împușcat! Cum? Cine?

— S a dus noaptea cu barca să ia grâu... de la un șlep... soldații au tras cu pușca...

— Unde i lovit?

— La umăr. Dar nu poate nici vorbi nici umbla.

— Ei lasă, viu eu acum să l văd. Și doctorul întinse mâna ca s o mângâie. Fata îi prinse mâna, și înfrigurată, o ridică la buzele ei.

— Te rog mult să nu spui la nimeni... să nu se afle nimic de întâmplarea asta.

— N ai grijă. Nici o vorbă n are să iasă din gura mea. Du te acasă. Că eu te ajung.

Și doctorul, cu veșnicu i zâmbet somnolent, cu mișcări lenețe, intră în birou, își agață halatul în cuier luându și celebra lui pălărie borsalină, cât roata carului de mare.

Pășind rar, apăsat, mergea pe chei sprijinindu și enorma greutate a trupului pe vechil lui baston de cireș, cu țepușă la vârf.

La debarcaderul bărcilor se opri. Toată lumea în drum îl saluta cu respect. De lene el nu și mai scotea pălăria, dar răspundea prin vorbe, glumind și spunând fiecăruia pe nume. Copiii pe stradă cum îl vedeau îi ieșeau în cale. Doctorul avea obiceiul să i plesnească ușor din mers cu vârful bastonului la dos. Și ei făceau haz, mândri și bucuroși că domnului doctor îi place să se joace cu ei.

Barcagiii își scoteau căciula din cap și se luau la harță pentru cinstea de al trece pe domnul doctor cu barca pe malul opus.

Barca, în care intra voluminosul doctor, se afunda cu două palme în apă.

Barcagiul, mândru de onoarea ce i se făcuse, se încorda la lopeți. În câteva minute acostară dincolo, în Prospect.

Doctorul băgase mâna în buzunar ca să plătească dar barcagiul protestă:

— Nul ferească Dumnezeu!... pentru d voastră... și fiindcă barca se depărta, doctorul aruncă, înăuntru, din mers, un pachet de țigări.

Căsuța în care sta Americanul era chiar în fața debarcaderului.

Doctorul, în loc să intre de a dreptul, ocoli pe altă stradă, se întoarse și intră în curte, încredințat că nimeni nu l a văzut.

La casele dimprejur mai multe perechi de ochi se iteau după perdele. Ahile îl zărise de departe și se piti pe după casă făcându se nevăzut.

Ușa era descuiată. Doctorul intră fără să bată. Aerul era greoi, îmbâcsit; umezeală și mizerie.

— Deschideți fereastra, porunci el, trăgându și un scaun lângă patul bolnavului.

— Tată! uite a venit domnul doctor.
Bolnavul, imobil, deschise ochii tulburi aruncând o privire vagă în spațiu.

Doctorul își scoase haina, își suflecă mânecile și, cu brațele puternice, săltă ca pe un copil trupul acela de bătrân puțintel, întorcându l pe o coastă. Gemete înăbușite scăpau printre buzele vinete ale rănitului, care nu putea articula nici o vorbă.

După ce i examină rana și i făcu un pansament nou, doctorul se așeză mut pe scaun.

Într o tăcere penibilă, tragică, el privea la rămășițele de viață care mai palpitau cu îndărătnicie încă în mașinăria aceia umană distrusă, netrebnică, fără speranță de a mai fi reparată. Căta parcă să prindă cu ochii eternul mister al morții care plana suverană în fața lui.

Evantia cu răsuflarea stăpânită, cu ochii în lacrimi, aștepta un cuvânt care întârzia să vie.

Frecându și nervos câteva fire din barba lui albă, doctorul se scula greoi luându și bastonul.

— Nu mai da bani la farmacie. Îți trimit eu doctorii și pansamente de la spital.

— Dar ce credeți? Scapă? Scapă l, domnule doctor, te rog, scapă l.

— Glonțul a intrat în umăr și a ricoșat pe șira

spinării, zise doctorul murmurând, după obicei, în barba lui albă: „He! la vie... la vie... c'est la vie...” și plecă în spre debarcader, cu pălăria lăsată pe ochi, lovind necăjit pietrele cheiului cu țepușa bastonului de cireș.

*

În taverna lui Peter the Grics se comenta în șoaptă pe la mese întâmplarea din noaptea în care se auziră împușcăturile. Grănicerii, agenții de la vamă și gardienii Căpităniei Portului, umblau forfota iscodind pe barcagii să afle cine plecase în noaptea aceea din port.

Ahile avusese grijă să astupe cu dopuri de lemn găurile făcute de gloanțele care ciuruiseră un bord al bărcii.

Așternuse și un strat de vopsea groasă după ce spălase petele de sânge închegat pe bancuri.

Copoii vamali miroseau afacerile puse la cale în taverna cunoscută.

Ahile, Gherasim și căpitanul Lecca aveau ședințe secrete, consfătuiri intime pentru a face față noilor întâmplări.

— Băiatului, spuse crunt Lecca, fă i vânt imediat pe vaporul grecesc Iris, care pleacă mâine la Zungulda în Anatolia; am vorbit eu căpitanului Zambra, să l îmbarce ca ajutor de

bucătar. Americanul e pe moarte, nu poate face declarații la Căpitănie.

Numai tu rămâi să intri în capcană. Le cazi în labe ca șoarecele în ghearele pisicii.

Buzele late ale lui Ahile începură să tremure nervos pe când sugeau cu lăcomie dintr o țigară turcească, ultima rămășiță dintr o contrabandă de la un vapor poștal.

— Ești la ananghie, Ahile... Eu am un plan care te poate scăpa, adăugă Lecca, răsucindu și falnic mustățile lui războinice.

— Spune ce i de făcut, șopti grăbit Ahile, sugându și buzele.

— Numai dacă s o prinde. Ai noroc că i în concediu căpitanul portului.

Îi ține locul ofițerul acela mândru care umblă mort după fata Americanului. Dă fuga la fată și înspăimânt o că taică său are citație să fie ridicat... o să l bage în pușcărie... ea să l roage pe ofițer ca să înceteze urmărirea din partea Căpităniei.

Ahile luminat, aruncă mucul de țigară, și o luă la fugă.

*

Evantia, îngrozită de cele ce auzise din gura lui Ahile, se frământa în frigurile nehotărârii.

„Cum să meargă ea la Deliu?... tocmai la el... să l roage... să i cadă în genunchi... ce rușine... ce umilință... nu... nu... imposibil”.

— Altă scăpare nu i, fetițo, îi șopti insinuant Ahile, trebuie să l scapi pe tatăl tău.

În cămăruța de alături, bătrânul, care părea că doarme lungit pe spate deschise ochii, își ascuți auzul, căznindu se în zadar să și dea seama de ce se întâmplă în jurul său. Rămase așa, cu ochii țintă înainte, la peretele din față, privind o iconiță a Sfântului Nicolai, afumată, neagră, murdărită de milioane de muște în cursul anilor.

Icoana asta o avea din copilărie.

Maică sa i o prindea cu o panglică roșie la căpătâiul patului. I o dăduse când plecase prima dată ca marinar pe o corabie. El o atârna în peretele cabinei. Și din cauza valurilor, ca să nu se zbată în balansul vasului, o bătuse în cuie. Pe timpul osândei îi dăduseră voie să aibă la el icoana asta. Timpul o șterse complet. Nimic nu se mai deslușea pe dânsa, dar bătrânul o privea cu sfințenie ca pe un obiect rar, aruncat de valuri la țărm, salvat de mâna Domnului dintr un naufragiu.

Când Evantia își aruncă ochii spre pat, îl văzu

pe bătrân agitat; cu degetele descărnate făcea sforțări râcâind plapuma; buzele vinete se mișcau mestecând vorbe neînțelese. Fata veni lângă el, căutând să vadă ce vrea. Îi urmărea privirea fără să înțeleagă ce dorește.

— Icoana, ghici Ahile, dă i icoana. Evantia se întinse, luă icoana din perete și o puse pe pat. Pe când fata căuta o cârpă s o șteargă de praf, bătrânul se grăbi să ia icoana cu mâinile tremurătoare, și c un gest de aviditate își lipi buzele de scândurica veche, uscată, mâncată de carii, pe care vremea șterse orice urmă.

— Mi ai promis că aduci preotul aici, de ce nu vii cu el, că poate i ar face bine, spuse Evantia.

— Nu l cunoști, zise Ahile, e un om păcătos și lacom. Nu vrea să vină, nu vă iartă că l ați înșelat. El v a crezut bogați...

— Adu pe preotul român.

— Nu vrea să slujească. Zice că nu se amestecă. Grecii au preotul lor.

— Te simți mai bine? întrebă Evantia înduioșată, surprinzând o expresie de liniște pe figura tatălui ei.

— Da, îi răspunse el căutând s o privească drept în ochi, c o dragoste și mulțumire mută.

— Las că rămân eu cu el, îi șopti Ahile, du te repede la căpitan.

Ții minte ce trebuie să i spui?

Numai atât să i ceri: „Căpitănia să înceteze urmărirea”.

Fata se codea. Își căuta jacheta, pălăria și nu se hotăra să plece.

— Aleargă acum, o zorea Ahile, că l găsești acasă. Să știi că mâine e prea târziu.

Bătrânul de pe pat urmări toate mișcările până ieși pe ușă apoi închise ochii făcându se că doarme.

Ahile scoase o pungă de tutun, își făcu o țigară groasă și începu să caute prin casă o cutie de chibrituri. Bătrânul simțind mișcare în jurul său deschise ochii, dar îi închise repede. Îi era un fel de silă de tot ce l înconjura, se afunda parcă din ce în ce mai adânc în sine însuși. Și gândurile îi frământau mintea cerând o dezlegare. Se întreba mereu chinuit de aceleași întrebări: „Oare să fie sfârșitul? Nu mai e nici o scăpare?”

„Da, sigur, sfârșitul.”

„Trebuie să mor... toți oamenii mor... mor pe rând”, îi șoptea o voce lăuntrică.

Groaza de misterul morții îl înghețа oprindu i

bătăile inimei. Cu încetul își revenea. Deschidea ochii, încerca să miște degetele și o licărire de nădejde îl înviora pentru câteva clipe. Căzut într o continuă toropeală, el viețuia totuși, dar numai în trecut.

Începea o perindare în mintea lui de imagini apropiate, întâmplările din urmă, din noaptea când a fost rănit, apoi cearta de la debarcader când încolțit a scos cuțitul să se apere, primirea ce i o făcuseră rudele și compatrioții crezându l bogat, drumul lung pe vapor, traiul acolo în colonii și toată viața i se înșira în urmă, mergând cu închipuirea departe până în anii de copilărie de care își aducea perfect aminte.

Se adâncea în amintirile copilăriei. Se recunoștea așa cum fusese, se vedea limpede c o ascuțime de minte care l înspăimânta, ca și atunci când era să se înece o dată în Dunăre.

Căzuse în apă și curentul repede îl furase, târându l sub un șlep. Își dăduse perfect seama de pericol. Dacă ar fi căutat să iasă la suprafață era pierdut. Pipăind pe fundul șlepului el s a târât până a simțit cu mâinile cârma și atunci a scos capul afară. A simțit fiorii și ghearele morții. Prin ce minune a scăpat atunci? Fusese o luptă între viață și moarte. A luptat și a învins.

„Eram tânăr, eram tare”... se gândea el.

Acum simțea cum se duce alunecând într un adânc fără fund. Era așa de slab și de neputincios încât nu mai încerca nimic, se lăsa în mâna Domnului. Încerca să se judece singur, ca pe un străin, să și lămurească viața, și nu și găsea niciun rost. O înlănțuire nesfârșită de suferințe, de griji... pentru ce? „A fost un om fără noroc. De ce unii trăiesc bine și alții rău? Acum s a sfârșit... de ce D zeu n a vrut să fie bun și cu dânsul? Asta n o putea el înțelege. S a sfârșit... nu mai pot aștepta nimic”. Simțea bine în fundul sufletului său că moare, dar nu reușea să se deprindă cu ideea asta. Era ceva neînțeles pentru mintea lui. Îl apuca un fel de milă de sine însuși, de fata lui care rămânea singură.

Încerca să spună în minte o rugăciune știută din copilărie. Dar nu reușea să și aducă aminte toate vorbele în șir. Și atunci, de necaz, ca pe un copil, îl podidi plânsul deznădejdii, fierbinte, sfâșietor.

Ahile fuma; trăgea adânc fumul până în fundul pieptului, apoi îl slobozea încet afară pufnind molcom cu buzele lui late. Se uita lung spre pat. Avea uneori impresia că Americanul nu mai suflă. Îl vedea întins, țeapăn ca un

cadavru, cu fălcile păroase, scofâlcite, cu fruntea galbenă ca ceara.

Nu i era la îndemână în camera asta în care plutea moartea nevăzută. Simțea ceva neplăcut. Și totuși îl încercă un sentiment de bucurie. „Iaca el a scăpat... și Americanul moare... moare la sigur... putea foarte bine să i se întâmple și lui asta... dacă îl lovea glonțul pe el? doar erau împreună... vezi că pe el D zeu l a păzit...” gândea Ahile împăcat, c o profundă mulțumire sufletească.

Trecu în camera de alături ca să și mai schimbe gândurile. Lulu, maimuța, din colțul ei dintre șaluri, îi pândea toate mișcările cu ochișorii ei vii, neastâmpărați.

Ahile nu se simțea bine nici aici; se vedea spionat la tot pasul; se întoarse lângă patul bolnavului așezându se pe un scaun. Se gândea: „că moare, e sigur... când?... o zi, două... bietul Nicola... dar cui rămâne barca lui?... la drept și el are o parte. Cine îl învățase pe American să se ducă la căpitanul de port să ceară barca? Poate îi rămâne lui... ce, să i o mai ceară înapoi cineva... ce bună barcă... ce bine ține la val”.

Se înserase. Evantia trecu de câteva ori în sus și în jos pe stradă până se hotărî să intre.

Deliu era singur. Sta la birou c o carte și cu un dicționar dinainte. Avea obicei să scoată note pe care le utiliza în scrisorile lui dulci. Era deprimat că o daneză soția unui inginer, o blondă grațioasă, mândră și rece, se încăpățânase ca să i reziste. Găsise tocmai o cugetare potrivită care și o însemnase: „Pudoarea este o invenție a femeilor urâte”.

Un marinar, Jean ordonanța, intră tiptil, numai în ciorapi de lână.

— O domnișoară vrea să vă vadă.

— Cine i? N o cunoști?

— Nu prea putem ști că n am văzut o venind pe la noi.

— Poftește o înăuntru, și Deliu se ridică. Era îmbrăcat într o elegantă pijama de mătase vișinie. În penumbra săliței de intrare el nu recunoscu deodată pe fata care nu îndrăznea să pășească.

Când reuși să și descleștеze gura zise: „am venit să te rog ceva”. Deliu izbucni radios tăindu i vorba: „A! Evantia, sălbatica gazelă... ce surpriză... ce te aduce la mine?... Nu te jena, spune” – și el o atrase cu blândeță înăuntru, vorbindu i cu glasul lui bărbătesc, sonor și dulce.

Evantia, frământând între degete un colț de batistă, începu cu vocea strânsă, întretăiată de emoția care o strangula.

— Am venit să te rog... dacă ai milă de mine și de tata... care i pe moarte... să nu i faci nimic, el nu i vinovat... alții l au luat noaptea cu barca... și tocmai pe el l au împușcat... Și vorbele i se pierdeau într un plâns cu sughițuri.

Deliu nu pricepu nimic la început.

„Ce vrea fata asta de la el?” Stătu o clipă pe gânduri. Și deodată se lumină.

— A! înțeleg. Tatăl tău e amestecat în hoția de cereale din port. Ei, și ce pot face eu în chestia asta?

Evantia se chinuia să și amintească vorbele pe care le repetase Ahile.

— Căpitănia să înceteze urmărirea, zise ea pripit urmărind cu ochii efectul vorbelor sale.

El, tăcut, indecis, făcu doi pași cu ochii în pământ. Se întoarse cumpănindu se pe vârful picioarelor, apoi își înălță capul, și făcând ochii mici, învălui într o privire ascuțită silueta fină care se proiecta pe albul peretelui din fund.

— Să vedem ce putem face, vorbi el rece, enigmatic.

Ea îl fixă așteptându i răspunsul, roșie, cu

obrajii aprinși. Simțea că el o pipăie cu ochii; o examina din cap până la picioare.

Ideea fixă care i stăpânea mintea o împingea înainte, cu mâinile întinse, gata parcă să i cadă în genunchi. Reîncepu cu voce plângătoare:

— Te rog... faci asta pentru mine?... îmi promiți?

— Îți promit, mâine închid dosarul, încetează orice urmărire, răspunse el hotărât, mărinimos.

Înviorată o clipă, ea se pierdu într un murmur de mulțumire, pe când mâna lui rece se întinse ca să i mângâie obrajii fierbinți de lacrimi și rușine.

Și deodată, Deliu își schimbă tonul. începu să vorbească blajin, duios, c un timbru seducător de dulce...

— Numai de dragul ochilor tăi voi face asta... Hai, calmează te, ștergeți lacrimile. Plânsul te face urâtă.

Acum putem vorbi ca doi prieteni. De ce fugi de mine? Din noaptea aceea m ai ocolit. Știai bine că te iubesc. Tu ai ceva sălbatic în firea ta...

Și cu îndemânarea pe care i o dase o lungă experiență, îi descheie ușor jacheta. Ea încearcă să protesteze, dar el, prin două mișcări studiate,

o imobiliză. C o mână sigură îi cuprinde talia, cu cealaltă îi îndoaie abil capul pe spate. O sărutare violentă, lungă, pe gâtul gol, o înfioră paralizându i orice mișcare.

În brațele lui de oțel, care o împiedică să respire, se zbate ca o pasăre prinsă în laț. Simte că i se învârtește capul.

Copleșită într o luptă inegală, vede că nu i poate rezista. Tresare simțind degetele lui reci pipăindu i pielea. Cu ochii închiși, cu dinții încleștați, se împleticește și cade întinsă, c un geamăt înăbușit.

Se înnoptase. Evantia intră în vârful picioarelor. Bătrânul muribund o simți și deschise niște ochi sticloși. O chema cu privirea, ridicând pleoapele peste măsură. Fata se apleacă și lipind buzele de mâna lui uscată, începu să plângă înfundat. Bătrânul făcu o sforțare extremă, ridicându și tremurător cealaltă mână. Cu degetele țepene dezmierda părul fetei răsfirat pe plapumă.

Nu l mai durea nimic. Nu se putea mișca, nu vorbea, dar simțea o dulce moleșeală în tot trupul. Parcă o ușurare, o împăcare îi alina inima.. Groaza morții îi dispăruse ca prin

farmec. Și din fundul sufletului o căldură binefăcătoare, o duioasă mulțumire se ridica și l cuprindea peste tot. I se părea că plutește cu plăcere într o baie călduță.

Când Evantia își ridică ochii, recunoscu pe fața lui o expresie senină și un surâs debil fluturând pe buzele lui subțiate.

— Ți i mai bine?... Dormi tată!... închide ochii și dormi... iacă mă culc și eu...

Dar el nu voia să închidă ochii; o privea lung, cu nesaț, parcă ar fi vrut s o soarbă. Și numai după ce ea plecă de lângă dânsul, se hotărî să coboare pleoapele peste globurile ochilor care păstrau încă imaginea ei.

*

În noaptea aceea bătrânul muri.

Evantia îl găsi dimineața rece, cu figura gravă, împietrită de o mască rigidă de cadavru.

Fata, îngrozită, nu știa ce să facă. Începu să țipe c o disperare nebună.

S au strâns alarmate câteva femei din vecine, încercând s o potolească. Ea nu putea să creadă că tatăl ei a murit. O luă la goană în spre spital. Doctorul, nenea Tomiță, era singura speranță.

În lipsa Evantiei de acasă, veni medicul orașului, însoțit de un gardist, ca să constate

cazul și să încheie actele cuvenite. Dar n a fost chip să se apropie de pat. Lulu, maimuța, stătea de pază la căpătâiul mortului, agitându se nervoasă, își arăta dinții și se repezea cu ghearele de câte ori cineva își întindea mâna spre pat. Ochii ei rotunzi, aprinși, aruncau niște priviri ascuțite de ură în jurul ei. Medicul se retrase prudent. Gardistul întinse mâna să tragă plapuma, dar Lulu se repezi ca o săgeată, înfigându și colții în mâna lui. Gardistul începu să urle, apărându se cu tesacul. Maimuța trase înapoi capătul de plapumă, acoperind fața mortului, pe care o mângâia cu lăbuțele ei.

— Las o, domnule, c o fi turbată! îi strigă medicul înspăimântat.

Numai după ce veni Evantia, maimuța se potoli. Și pentru mai multă siguranță, fu închisă în cămăruța din fund.

CAPITOLUL XVI

Sulina – după numele capului unei hoarde de cazaci – este poarta Dunării. Pe aci iese grâul și intră aur. Cheia de la poarta asta a trecut în cursul vremurilor dintr un buzunar în altul, după necurmate lupte, prin arme și prin intrigi. Europa, după războiul din Crimeea, a intrat în stăpânirea acestei chei, pe care o ține strâns și n o mai lasă din mână – nici chiar portarului, care de drept trebuie s o ție, nu se hotărăște să i o încredințeze.

Sulina, ca și Port Saidul de la gura Suezului – un turn Babei în miniatură – găsindu se la capătul unui drum mondial de apă, trăiește numai din viața portului.

Orașul acesta, creat prin nevoile navigației – fără industrie, fără agricultură – e condamnat să fie șters de pe harta țării îndată ce o altă gură a fluviului va fi aleasă ca poartă principală a Dunării.

Până atunci, vremelnica așezare omenească crește și scade după barometrul recoltei anuale.

Populația se dublează în anii de belșug și scade în timp de secetă.

De unde vine această lume pestriță? Marinari, negustori, meseriași hamali, escroci, haimanale și femei, femei de toate speciile. Lacome păsări de pradă, însetate de câștig, se strâng aci ca lăcustele pe îngusta limbă de pământ dintre Dunăre și mare.

Ca prin minune apar: birouri, prăvălii, cafenele, cârciumi, bodegi, varieteuri, localuri de veselie și desfrâu – răsar în câteva zile ca ciupercile din pământ. Toată noaptea duduie la lumina electrică elevatoarele prin care curge șuvoi grâul, ca niște pilituri de aur, din șlepuri în vapoarele care duc peste mări, în alte țări, pâinea cea de toate zilele. Comerțul de aventură, jocul de hazard sunt în floare, și banii trec cu repeziciune dintr o mână în alta. Timpuri ca în povești. Cântece, chiote, scandaluri, hoții, înșelăciuni, o poftă furioasă de plăceri, o viață zgomotoasă, dezmățată... până ce se închide robinetul exportului.

Un an rău, o recoltă slabă, și întregul bâlci maritim dispare ca prin farmec – ca potârnichile

se răspândesc toți într o noapte. Și mulți, pe unde se găsesc, adesea în neagră mizerie, stau cu ochii la cer visând cele șapte vaci grase, așteptând întoarcerea în pământul făgăduinței, în care grâul crește, în anii buni, udat de ploaia cerului și în anii răi stropit de sudoarea țăranului român.

*

Cartierul localurilor de noapte, unde marinarii debarcați după lungi călătorii găseau plăceri cumpărate ieftine, era discret plasat la marginea orașului, spre balta de unde începeau pădurile de stuf din Deltă.

Lumini roșii apăreau la distanță ca niște felinare de drum a unor vapoare în navigație de noapte. Și pentru că prin partea locului nu era pavaj, ci numai un drum semănat cu dune de nisip, marinarii numeau mahalaua asta Sahara.

Lumea bună petrecea în centru, la „Englitera” – varieteu cu șambriuri, unicul local familiar, după cum îl întitulase noul său patron, domnul Pericle Papadachi, zis șiBibiul, om tăcut, grav ca un magistrat, foarte respectat, filantrop și epitrop la biserică. El organizase pe baze moderne noul local european, grație experienței pe care o avea în acest gen de comerț soția sa

legitimă.

Patroana, Lola, de origină poloneză, de meserie artistă, scoasă la pensie înainte de a renunța la viața de noapte, păstra urmele unei frumuseți ruinate. Părul ei alb, pudrat ca peruca marchizei de Pompadour, făcea încă admirația întregii clientele.

Decorativă, impunătoare și severă, Lola trona cu autoritate la casă, dirijând ca un capel maistru întreaga mișcare a „Engliterei", întreprindere socotită, pe drept, ca propria i operă.

Era o organizație ingenioasă și bine studiată, care salva toate aparențele.

În fața varieteului, unicul „local familiar", c o intrare pe din dos în altă stradă, era o casă misterioasă, cu perdele trase, cu odăi numerotate.

Acolo locuiau artistele. Două case deosebite, două stabilimente cu administrații aparte, dar cu același stăpân și aceeași pungă.

A doua casă era condusă cu discreție și tact de madam Simon, supranumită de ofițeri: Enigma Roșie.

Parcă îi scuturase cineva în față o bidinea de vopsea roșie, așa de mulți pistrui avea pe obraz.

Văduva unui comisionar evreu din Canton, ucis pe timpul revoluției Boxerilor, primise, se spunea, o despăgubire frumoasă din partea guvernului chinez.

Un bătrân englez, căpitan de vapor, care luase parte ca ofițer la expediția flotelor europene în China, susținea că a cunoscut o pe această femee îmbarcată pe faimosul pachebot, transformat în șantan flotant, care făcuse mare senzație pe atunci ancorând în mijlocul escadrelor aliate, în raza portului asediat Vei hai Vei.

Se șoptea că Madam Simon, care anume își alesese ca sediu Sulina, la încrucișarea căilor mondiale, ar avea legături oculte c un mare trust internațional de comerț proscris, dar tolerat de brigăzile de moravuri din toate țările.

Porturile românești au avut totdeauna un rol important în acest trafic ca punct de legătură pentru transportul pe apă de marfă vie, din Galiția și România pentru Turcia, Egipt și Extremul orient.

Cum ajunsese Evantia steaua „Engliterei?”.

Într o seară, pe când sta singură pe o bancă de pe chei, amărâtă, părăsită, neștiind încotro să

apuce, îi apăru un înger salvator. O doamnă corect îmbrăcată în negru, pe care n o mai văzuse până atunci, se așeză lângă dânsa și i vorbi blajin și dulce mângâind o și încurajând o.

„Ești încă tânără și frumoasă, fata mea, trebuie să trăiești... ai toată încrederea... eu am să ți fiu mamă... vei trăi bine, fără griji... iubită de toți...”

Fata nu înțelegea totul, dar vedea că i se întinde o scândură de salvare de către o mână binevoitoare.

„Cum? Se găseau pe lume și suflete așa de bune și miloase, pe care nu le cunoscuse niciodată”.

Doamna în negru, directoarea de la „Englitera”, pusese de mult ochii pe negresă, de când o văzuse odată jucând un dans exotic, învățat din copilărie. O urmărise și aștepta momentul oportun când să pună gheara pe ea.

Directoarea, cu experiență, își dăduse bine seama că fata asta poate să fie un număr apreciat în program, și un mijloc de atracție pentru întreprinderea ce conducea cu atâta competență.

Și nu se înșelase; în scurt timp Evantia fu proclamată steaua localului de noapte.

„Ai să joci dansurile străine pe care numai tu le știi. Atât și nimic mai mult”, i a spus directoarea la început.

Apoi a deprins o să nu fie așa de sălbatică și să consume șampanie cât mai multă. La urmă i a cerut să fie gentilă ca să atragă clienții și să facă ce făceau colegele ei, sub etichetă de artiste la „Englitera”, „unicul local familiar”.

Într o seară localul era plin.

Crucișătorul „Elisabeta”, venit de la Sevastopol, trebuia să încarce cărbuni. Ancorase în dreptul depozitelor. La bord nu era chip de stat; zgomotul căderii bulgărilor în magazii era asurzitor; praful negru, fin și lipicios se filtra până în fundul cabinelor. Era un motiv serios ca ofițerii liberi să doarmă în oraș. Fiecare unde poate. Unii mergeau la sigur, alții la întâmplare. Toți își făceau iluzii în căutarea culcușului... pentru o noapte numai, la uscat.

Plecau de obicei în grupe de la bord. Unii, cavaleri, curtezani, intrau în lumea bună, făceau vizite prin familii, petreceau la ceaiuri și serate. Alții, nesociabilii, fugeau de lume, vagabondau prin mahalale, ancorând prin berării și cafenele.

Aceștia erau cunoscuți sub numele de

slujnicarii.

Șeful lor era un căpitan roșu, c o bărbuță frizată. Pe vremuri, amant al bucătăresei de pe vaporul „Orient”, se dezabonase de la popota ofițerilor – trăia bine.

Mai totdeauna ambele grupe se întâlneau, după miezul nopții, în același local suspect, supranumit haremul public.

După atâtea zile de post pe mare, hoinăreau în bandă pe uscat, până ce setoși, se opreau instinctiv în fața aceluiași local.

— Tot aci fundarisim ancora?

— Echivoc local...

— Internațional.

— Interlop.

— Suspect.

— Infect.

Dar tot la „Englitera” ancora întreaga bandă, că nu era local mai bun pentru o petrecere de marinari pe uscat.

De câte ori debarca la „Englitera”, un nou transport de artiste, apăreau pe ziduri, afișe mari cu litere de o șchioapă: „noi debuturi”.

Un client chefliu, ștergea regulat pe de și rămâneau buturi; la care adăuga de carne.

Când inundau marinarii localul, sau când

intrau pe ușă în monom, patronul, Pericle Papadachi, se încrunta la prima vedere. Apoi își îndulcea figura i de satir bătrân cu n surâs lingușitor; poftindu i la mese, îi ruga frumos să nu întrerupă artistele pe scenă, să nu fluere, să respecte acest unic local familiar – cum îi plăcea patronului să l numească întotdeauna.

Cei mai proști clienți erau ofițerii români: calici, pretențioși, scandalagii.

La cel mai mare preț erau cotați căpitanii englezi, care plăteau în șilingi și lire, aruncând adesea aur la chetă. Iar când se întâmpla să cadă pradă vreun englez, beat turtă, era stors fără cruțare. Victima se trezea a doua zi fără un ban în pungă. Nici o reclamație, nici o revoltă. Era lucru firesc – uzul portului.

Străinii de toate semințiile, veneau de obicei aci călăuziți de agenții birourilor maritime, care nu cheltuiau mai nimic, sau dacă cheltuiau umflau conturile. Localnicii beau și mâncau pe socoteala străinilor, care plăteau cu ochii închiși – după uzul portului.

Artistele erau și ele internaționale.

Toate știau câte o jumătate de duzină de cuvinte din fiecare limbă, pe care le repetau ca papagalii. Și după naționalități știau să schimbe

băuturile favorite: whisky, bere, feslauer, vermut, coniac, mastică, sfârșind toate cu șampanie, intrată în țară fără vamă.

Masa Marinei era chiar lângă scenă. Artistele se perindau pe acolo, chicoteau, schimbau vorbe în treacăt, dar nu se hotărau la început să se așeze la masă cu ofițerii. Patroana, madam Lola, cu ochelarii pe nas, instalată la casă, ca pe o catedră de școală, le supraveghea cu strictețe, ca o directoare severă de pension. Nu putea să sufere intimitatea asta a fetelor cu marinarii. Le pretindea să fie serioase, să nu se încânte de fireturi strălucitoare, căci ea văzuse multe proaste sentimentale care s au nenorocit, încurcându se cu ofițeri golani.

Dar morala directoarei, spre miezul nopții, își pierdea efectul regulat.

Era destul ca o fată să se cuibărească printre ofițeri și toate o urmau ca oile.

În capul mesei, în seara aceea, prezida căpitanul Don Tănase. O frumusețe de bărbat.

Puternic, marțial, c o voce vibrantă de bariton. Venise din școala navală de la Brest, tobă de carte, marinar desăvârșit, profesor de manevre. Toată noaptea, pe uscat, bea și chefuia

de gât cu elevii lui. A doua zi, la bord, era cel mai exact și mai sever șef.

În coada mesei Klaps, bondocul satiric al Marinei, combina o strofă unei oacheșe Suzane, care făcea pe turcoaica schițând un provocator dans de ventre:

Și Suzana baiadera Toate de la Englitera...

Lângă Ionescu Gulie, tip de rege asirian cu barba creață, se așezase Marcela; grăsulie, rotundă, cu ochi dulci și umezi de evreică arzătoare.

Debarcase la Dunăre, venind din fundul Moldovei; cânta într o românească stricată:

„Mogor... mogorel... șezi ghinișor că te zic lui căpitanu”...

Țușca era o blondină, cu freza băiețească; părea o inocentă școlăriță. Îi plăcea să apară deghizată în marinar, dar o trădau șoldurile și crupa, umflate în pantalonii de împrumut.

Tereza, zisă și Bestia, demi nudă, avea un chip de madonă, trup de statuie și inimă de piatră. Vorbea perfect franțuzește și nemțește. Mama ei, o poloneză, fostă artistă, o pregătise anume într un pension din Cernăuți. Mândră și crudă, se fălea arătând niște scrisori de la un amant ofițer de administrație, intrat în pușcărie

pentru ea, și care o iubea cu patimă și umilință.

Cel mai straniu tip din sală era Celina – Țelina cum îi spunea căpitanul neamț de la un vapor de salvare – o brunetă de o frumusețe pură. Palidă, c un zâmbet melancolic, avea niște ochi adânci, măriți de cearcăne negre. Sentimentală, lirică, visătoare, umbla c un caiet de poezii zaharisite, pe care le cânta cu pasiune, dând ochii peste cap sau privind țintă în vid.

Toată lumea se întreba ce caută fata asta la un local ca „Englitera”.

Unii o porecliseră Contesa Palidă, alții Mimosa Pudica, iar colegele îi spuneau în bătaie de jos: Emineasca Nebuna.

Artistele nu erau libere decât în zorii zilei, și cei care voiau să fie siguri de ele puneau mâna pe cheile ascunse în poșete.

Erau și fete care singure înmânau în mod discret cheia camerei, ca un tacit angajament.

La masa Marinei se făcea haz în jurul unei obișnuite farse. Un ofițer îmbrăcat civil, cu pipa între dinți, era prezentat de colegi drept căpitan englez.

Artistele, lacome, îl lingușeau, îl giugiuleau, bătându se de la el. Vorbeau fără jenă, convinse că englezul tâmpit nu știe o boabă românească.

Și la un moment dat, englezul izbucnea ca un neaoș român:

„Ho! gâștelor, vreți să mă buzunăriți.”

Sala gemea de lume. Un aer de etuvă. Nori albăstrii de fum de tutun pluteau deasupra capetelor înfierbântate. Miros de alcool, parfum și sudoare.

Numerele se schimbau pe scenă în aplauze zgomotoase, într o gălăgie infernală în care se amestecau toate limbile. După o romanță duioasă, un cântec obscen, arii napolitane, cântece grecești, imnuri naționale, urmau într o babilonie internațională. Când deodată apăru pe scenă negresa – Eva cum îi spune lumea în sală. Tunete de aplauze o primeau de câte ori începea să joace. Dansurile ei exotice, necunoscute, erau vechi jocuri de negri, pe care ea le învățase din copilărie în țara în care se născuse. Avea un talent natural; nu juca numai cu picioarele, ci cu tot trupul și cu sufletul.

Artistele priveau cu invidie, și unele se încercau s o imite, dar nu ajungea nici una să facă mișcări așa de repezi ca ea, care avea parcă picioarele de oțel și un trup șerpuitor.

Câțiva ofițeri o recunoscură.

— Asta i Sirena Neagră.
— E chiar ea, Prințesa Dolarilor.
— Iubita lui Neagu.
— Pe care i a suflat o Deliu.

— Ce i cu negresa asta? întrebă Gulie pe Tereza, care se chinuia să și potrivească un monoclu.

— E angajată de curând să lucreze și ea la „Englitera”. Dar n are să facă purici aici. E o proastă. Toți bărbații o plac și ea, ca o idioată, s a încurcat cu Jak tapeorul. Ce o fi găsit la burtosul ăla bătrân?

Țușca auzise despre ce i vorba și sări înțepată:

— Face pe contesa... nu vrea să consume ca celelalte... nu vrea să meargă cu nimeni... nu poate nici să cânte... tăria ei stă numai în picioare... e ca o pisică sălbatică, turbată, când o apucă pandaliile, face un scandal, că nu poate nimeni s o potolească.

Jos la marginea scenei, un vechi clavir cu o coadă lungă își arăta dinții știrbi, de fildeș îngălbenit. Taburetul turnant dispărea sub volumul enorm al tapeorului.

Maestrul Jak, zis și baron Trabuc, veșnic c un muc de havană în colțul gurii, era un personaj ciudat și enigmatic, debarcat de câțiva ani la gura Dunărei.

Un atlet cu gâtul scurt, totdeauna congestionat, cu un nas mare violet; cioc de muschetar și mustăți cu sfârcuri ascuțite ca niște codițe de șoarece. Se purta c o politeță exagerată cu toată lumea. Un gentilom tapeor. Trecutul lui era un mister. Se șoptea că ar fi spion austriac. Un ofițer român, care făcuse școala de marină în Pola, dezvăluise în parte misterul.

Baronul Trabuc, dintr o nobilă familie vieneză, fusese un distins ofițer în marina austriacă.

Un amor nenorocit și patima cărților îl înglodaseră în datorii. Voind să dea o lovitură care să l salveze, jucă la ruleta de la Monte Carlo, unde pierduse banii vaporului și se pierdu și el în lume.

Pâinea și o câștiga de câțiva ani aci cu muzica, pentru care avea talent și școală. Cu demnitate și discreție știa să și drapeze mizeria pe care o ducea pe țărmul acesta, unde l aruncase naufragiul unei vieți nefericite.

Cavaler și filozof, se mulțumea cu puțin, trăia modest, ducându și viața între șantan și biserică.

Cânta Duminica la orga bisericii catolice.

Cu aceeași admirație și evlavie era ascultat de lumea din ambele localuri.

Artistele îl iubeau și l respectau pe maestru care le ocrotea și le învăța să cânte. Clapele pianului său acopereau cu artă chixurile cântărețelor. El nu le striga pe nume când le venea rândul după program pe scenă. Pentru fiecare anume făcuse câte un semnal; câteva note la piano însemna chemarea fiecăreia din ele.

Pe Evantia o luase de la început sub protecția lui. Se îngrijea de ea c un devotament părintesc. O iubea c un fel de nobilă patimă resemnată.

Din cauza asta, toate fetele din local erau geloase pe negroaică.

După miezul nopții începu să apară răzleți câțiva ofițeri dintre cei care făcură vizite prin oraș. Erau primiți cu glume și ironii.

— Voi ce căutați aci? Voi frecventați lumea bună, înalta societate, nu localuri de perdiție. De ce v ați întors aci unde iubirea se plătește

după tarif, cu bani peșin – argumenta foarte serios căpitanul Roșu.

— În fond, desigur, e stupid că ne pierdem tinerețea în asemenea localuri infecte, zise cu gravitate un ofițer pedant.

— Nu ți e rușine să faci pe grozavul? izbucni agresivă Tereza, scoțându și înainte pieptul ei bogat și cinic... Vă cunoaștem noi... domni nobili, mondeni, manierați, care vă târâiți prin saloane, faceți sluj ca niște căței în fața domnișoarelor sus puse... și după ce vă îmbătați de parfumul lor și vă încălziți acolo pe gratis, veniți să vă răcoriți aici ca porcii în baltă... la noi, la femeile pierdute... și mai faceți mutre că localul e infect. Ce căutați aici?

— Nu știu cine a zis că aceste localuri de plăcere sunt în fond niște școli de filosofie; nu trebuiesc disprețuite. Ce ar fi ajuns familia, societatea, omenirea, dacă n ar fi existat asemenea supape de scăpare, din antichitate și până azi? E un rău necesar, domnilor, vorbi solemn președintele din capul mesei.

— Nu confundați vă rog poezia cu proza, se încercă un ofițer cu pretenții literare să facă teorii.

Dar Klaps îl întrerupse cu o declarație

zgomotoasă:

Sunt sătul de poezie. Aș vrea și ceva proză.

Doctorul Barbă Roșie, care fusese mutat de pe „Mircea” pe „Elisabeta”, făcuse câteva vizite prin oraș. Era târziu când sosi la „Englitera”.

Abia se așezase la masă, când Ionescu Gulie îl trase de mânecă.

— Știi pe cine am văzut aci în local ca dansatoare?

Negresa, fata Americanului, Sirena Neagră cum îi spuneam noi.

— Cum se poate? făcu doctorul mirat.

— Biata fată. Unde i? Aș vrea s o văd.

Doctorul ocoli sala plină fără s o poată găsi. Tocmai când se întorcea să se așeze din nou la masă îi ieși înainte.

— Evantia! Tu aici? De când?

Fata se opri surprinsă. Ar fi voit să fugă, să se ascundă, dar nu mai avea cum.

Doctorul o luă de mână, și o trase într un colț, la o masă goală.

— Ia spune mi, ce i cu tine? Cum ai ajuns aci?

— Ce era să fac? Tata a murit. De nicăieri nici un sprijin. Mi s a propus să intru aci ca

dansatoare.

— Pe Neagu nu l ai mai văzut? Nu ți a scris nimic?

— Nimic... răspunse fata cu lacrimile în ochi, zguduită de o tuse seacă.

— Ai fost bolnavă? De ce ai slăbit așa? Și doctorul, cuprins de un sentiment de milă, începu s o observe cu atenție. Ofilită, ochii trași, în pomeții obrajilor două pete roșii.

— La spital, la nenea Tomiță ai fost?

— E plecat de câteva luni în străinătate.

— Să vii mâine la spital. Am să fiu și eu acolo.

Vreau să te examinez. Trebuie să te cauți. Clima de aici, umezeala asta, îți face rău la plămâni.

Și deodată Evantia tresări, își auzise semnalul la pian care o chema pe scenă. Îi venise rândul.

Își șterse ochii de lacrimi și plecă resemnată să și facă datoria. Doctorul se întoarse posomorit la masa Marinei.

O altă masă, aproape de scenă, era rezervată unor agenți de vapoare, oameni cu greutate în comerțul portului. Mulți din ei o cunoșteau pe Evantia încă de la debarcarea ei în Sulina, fără să poată a se apropia de dânsa. Toți o sorbeau

din ochi. Unii, aţâţaţi de curiozitate, erau dispuşi să cheltuiască oricât pentru ea, tocmai fiindcă se arăta aşa de îndărătnică. Evantia evita cu dibăcie mesele la care vedea mutre cunoscute, căci odată cu banii aruncaţi în farfurioara de chetă, curgeau şi complemente grosolane, glume nesărate, cuvinte dulci sau mojicii îndrăzneţe.

Învăţase să nu răspundă la nimeni; trecea surâzând şi mulţumind fără să scoată o singură vorbă.

În seara aceea abia coborâse de pe scenă, când simţi că o apucă cineva de braţ. Îşi întoarse capul. Spiru Karaianis, roşu, congestionat cu ochii lucitori, o atrăgea spre masa lui.

— La mine nu vine Sirena Neagră?

— Nul îi răspunse fata, căutând să scape din mâna lui.

— Vezi! dacă erai gentilă, atunci când ai fost la mine, azi nu ajungeai aci la şantan.

— Mă rog, ce vrei d ta de la mine? întrebă fata furioasă, cătându i drept în ochi.

— Ştii bine ce vreau... şi o cascadă de râsete izbucni la masa agenţilor.

Deodată ea se smuci, şi c o iuţeală de fulger

luă de pe masă o sticlă de sifon și l trăsni pe Karaianis drept în creștetul capului.

Scandalul era gata. Toată sala în picioare.

Evantia se zbătea în mijlocul agenților care se luptau să i scoată sticla din mână. Ca de obicei, într o clipă se formară cele două partide.

„Afară cu ea... asta i o nebună... turbată... o criminală”... strigau toți la masa agenților.

„Foarte bine i a făcut... e o lecție... să învețe minte... de ce s a legat de ea?...” strigau ofițerii de la masa Marinei. Klaps sări în ajutorul fetei, în învălmășeala care se produsese. Maestrul Jak venea din urmă; ca un uriaș înainta tăindu și drum cu brațele și cu burta prin mulțimea gălăgioasă.

Cu forța lui atletică, voluminos turtea cu masa lui enormă pe toți care i ieșeau în cale. Ajunse până la Evantia, o ridică în sus ca pe un copil, pe deasupra capetelor, trecând cu ea printre mese, răzbind până la ieșire.

Karaianis, ridicat de jos, fu scos afară plin de sânge. Jumătate din sala se goli.

Scandalul se potolise, dar la casă erau încă discuții aprinse. Directoarea, madam Lola, furioasă, bombănea mereu: „nu mai merge...

negroaica asta... își face de cap... numai scandaluri ne face”.

— Nu permit să se atingă nimeni de fata asta, hotărî sentențios maestrul Jak, roșu vânăt de mânie.

— Asta i culmea... dumneata ești mai mare aici? Ce sunt fasoanele astea? Ce fac toate artistele trebuie să facă și ea. Aici e local de consumație... trebuie să lucreze ca toate celelalte...

Patronul, împăciuitor, lingușitor, îl apucă de braț pe maestrul Jak, atrăgându l spre clavir, unde îl aștepta o sticlă destupată de coniac veritabil: Martel trei stele.

Maestrul, încă enervat, se așeză greoi pe taburet, goli trei pahare de coniac, își aprinse trabucul și începu să plimbe ușor mâinile pe clapele de fildeș.

Îi era prea cald; își șterse sudoarea de pe frunte și deschise la gât cămașa care l strângea.

Începu din nou să cânte, dar după câteva note se opri. Scăpase trabucul dintre buze.

Se aplecă greoi să l ridice. Și... nu se mai ridică nici el. Căzuse mototol cu taburetul pe o coastă. Un ofițer sări să l ajute, credea că i beat și nu se poate scula.

— Hopa, maestre! ce cauți pe jos? Ori ți ai pierdut luleaua...

După ce se opinti odată ofițerul se opri înfiorat:

— Doctore, vino repede, vezi ce are, pare că i s a făcut rău...

Toți se grămădiră în jurul lui. Cu mare greutate a putut fi ridicat corpul acela voluminos. Și când l au depus pe clavir, sonoritatea coardelor a vibrat lăuntric câteva clipe.

Doctorul îi smulse gulerul de la gât și începu să l pipăie.....„congestie cerebrală... nu vedeți ce gât scurt are și ce sanguin e...”

Toți priveau îngroziți, cu răsuflarea pe buze.

Chipurile bărbătește, vesele, care surâdeau de o mulțumire egoistă, deodată înghețară, atinse parcă de aripa morții.

Artistele scânceau, țipau, urlau. Nu mai puteau fi potolite. Le apucase parcă un acces de isterie molipsitoare. Lola, care se certase cu el câteva minute mai înainte, se învârtea zăpăcită, frângându și mâinile cu disperare.

Atletul, măreț și jovial, sta înțepenit, mut, cu fața contractată, c un slab suflu de viață în ochii reci de metal – o privire de plumb.

I a pus gheață la cap. De prisos.

Două cute adânci, care i prelungeau în jos colțurile gurii, îi făceau o grimasă stranie, dându i o expresie de profund și amar dispreț... pentru lume?... pentru viață?... pentru moarte?

Așa a rămas, rigid, întins pe clavirul mut, cu masca de cadavru pe chipul lui de muschetar.

În zori, când ziua și a deschis ochii, el i a închis... și pentru totdeauna.

CAPITOLUL XVII

Ciuma, holera, vin din Orient. Dacă apucă să intre molima pe poarta Dunării, nu mai poate fi oprită; ajunge până în inima Europei. Mai înainte vreme, navele de mare erau ținute în carantină la gura Dunării; acum, ca să nu sufere comerțul maritim, navele sunt controlate, dezinfectate și deratizate – șoarecii sunt jertfiți pentru sănătatea oamenilor.

Comisia Europeană a Dunării, c o darnică mână, a înzestrat Sulina c o uzină de apă – gratuit – c un mare lazaret pentru izolare și c un spital modern pentru marinarii de toate națiile. Dar spitalul e ocupat tot timpul de locuitorii Deltei – că altul nu i în partea locului.

După îndelungate lupte diplomatice, România câștigă oarecare drepturi în administrația Comisiunii. Nenea Tomiță, patriarhul, era primul doctor român numit șef al spitalului C. E. D. și în același timp director al

Serviciului Sanitar Român de la gura Dunării. În dubla sa calitate avea pe lângă el un mare stat major de felurite nații: chirurgi, agenți sanitari, interni, intendenți, infirmiere...

În personalul spitalicesc erau și două nurse, venite din Anglia. Debarcarea lor la gura Dunării stârnise la început curiozitatea mahalalei. Domnișoare? Doamne? Văduve? Fete bătrâne? Călugărițe? Ajutoare de medic? Surori de caritate? În scurt timp lumea a înțeles că erau un fel de infirmiere de bună calitate, primite în toate casele din societatea aleasă.

Miss Doty și Miss Sibyl.

Englezoaice amândouă, dar tipuri diferite.

Miss Doty – de 24 ani, părea de 34 – un colos de o viguroasă sănătate; mânca mușchi crud tocat și bea sifon cu țuică. Lumea îi zicea Huiduma. Avea obrajii îmbujorați, dinții enormi de carnivor robust, ochii albaștri fără de expresie. Nici o cochetărie. Umbla ori în halat de spital ori în costum de turism, cu bocanci grei cu talpă de cauciuc. Pleca adesea la vânat în baltă, în tovărășia unui tânăr rigid, flegmatic – Consulul englez, cu leafă dublă, ca în colonii. Fără să schimbe niciun cuvânt între ei, mergeau alături, geometric, ca două mașini automate

puse în mișcare printr un resort – nici o vorbă, nici un gest.

Miss Sibyl – de 34 ani, părea de 24 – era fină, mlădioasă. Pielea avea o albeață de sidef, părul de aur, ochii albaștri vii, de o seninătate cerească. Nu era o frumusețe comună, voluptoasă – poate nici nu era frumoasă – dar avea ceva mai mult decât frumusețe. Avea o atracție, un magnetism uman care te robea de la prima vedere. Avea darul de a citi gândurile în ochii oamenilor și radia, cu surâsul el pur, numai bunătate și simpatie.

Miss Sibyl, care știa bine limba franceză, în câteva luni învățase și românește; o luase sub ocrotirea ei pe Evantia, din ziua în care intrase în spital. Înduioșată de soarta nenorocită a negresei, o căuta cu îngrijiri materne.

Nenea Tomiță, după fiecare examinare, dădea nemulțumit din cap, fără să spună ceva precis.

O văzuse și doctorul Barbă Roșie, care se debarcase și ținea locul unui chirurg italian, plecat în concediu.

într o zi, în cancelarie, față de Miss Sibyl, doctorii vorbeau între ei:

— Analiza arată bacili numeroși.

— Mă întreb cum o să suporte sarcina, când

tuberculoza ei pulmonară avansează cu așa repeziciune.

— Trebuie bine supra alimentată.

— De asta am eu grijă! interveni Miss Sibyl; dar moralul e foarte scăzut... are o mare suferință sufletească... un fel de nostalgie...

— Cu psihoterapia te lăsăm pe d ta, care ești specialistă! zise doctorul c o blândă ironie.

— Cher Maitre, știu că toți medicii sunt sceptici când aud de tratamentul moral. Și într o limbă franco română cu accent englezesc, Miss Sibyl își arătă părerile cu toată convingerea.

— Viața și moartea nu stau în mâna omului.

El ajută numai natura. Dar ce a făcut medicina contra bolilor nervoase, melancolia, neurastenia?

Influența moralului asupra fizicului e așa de mare, încât psihiatrii abili, azi, înlocuiesc durerile și morfina cu vorbe bune și sugestii raționale. încă din antichitate se spunea că bolile sufletești nu se pot combate de medic, ci de filosof.

— Nimeni nu poate nega, zise împăciuitor doctorul, că pentru nevricale, tratamentul moral este bun. Depinde de boală și de bolnav. Pe negresa noastră o omoară însă clima, umezeala

de aici. O să scriu la București la Profilaxie, s o internăm într un sanatoriu: la Bârnova sau Bisericani... numai dacă ar fi locuri libere, că totdeauna sunt pline.

Miss Sibyl simțise, pe când vorbea, că Barbă Roșie o examina cu priviri ascuțite, deși în tot timpul el nu scosese nici o vorbă.

Când doctorii au rămas singuri în cancelarie, Barbă Roșie începu, cu tonul lui obișnuit:

— Mă rog, ce i cu englezoaicele astea de care ne împiedicăm la fiecare pas? În spitalele din țară nu suntem deprinși cu asemenea marfă de lux, importată din Anglia.

— Văd eu că te uiți cam chiorâș la ele, dar ai să te deprinzi. Sunt niște auxiliare excelente. În România nu le avem încă, dar trebuie să le formăm. Orice păreri vei avea despre femei, dar trebuie să recunoști că ele au mai vii și mai puternice sentimentele de afecțiune, devotament, milă, pentru a face binele aproapelui.

— Eu mă îndoiesc și de sentimentul milei la femei, căci una care în adevăr este miloasă, n ar putea servi ca soră de caritate.

Dacă rezistă la suferințele bolnavilor,

dovedește că i lipsite de milă.

— Ei, ăsta i desigur paradoxul vreunui filosof mizantrop. Fapt e că genul feminin are monopolul carității.

— De aceea caritatea e butoi fără fund! întrerupse Barbă Roșie mușcător.

— Fii drept și recunoaște că cele mai moderne opere sociale și ospitaliere, organizate pentru lupta împotriva mizeriei, sunt conduse azi de femei instruite, energice și cu mult simț practic. În speță, această Miss Sibyl este o perlă, un rar exemplar uman. Dacă ai cunoaște o bine, te ai înclina cu admirație în fața ei.

— Numai că eu am coloana vertebrală foarte puțin elastică. Și, apoi, cunosc tipul fetei bătrâne din Anglia, unde, după cum se știe, sunt mai multe femei decât bărbați.

— Miss Sibyl, reluă nenea Tomiță, este un tip foarte curios. Ea a făcut o școală de infirmiere după ce sfârșise studiile universitare. A fost logodită c un lord foarte bogat. A rupt legătura, dezgustată de egoismul lui. A plecat în colonii. A stat câțiva ani în Indii și în Egipt.

Aci a venit din Port Said, adusă de nevasta delegatului englez din Comisia Europeană, o colegă de școală. Miss Sibyl e o ființă de o rară

distincție sufletească; are cultură, bunătate și un fel de demnitate britanică. Suflet virginal; un produs specific al aristocrației engleze. Nici o altă nație și nici o altă pătură socială, nu poate da asemenea exemplare ca fizic și moral.

Ia seama, e frumoasă, bogată și totuși își lasă lumea ei, străbate țări și mări, lucrează în spitale, în mijlocul suferinței și mizeriei omenești...

Iată, se găsesc în lume și asemenea tipuri...

— Nu pot să mă împac însă, zise Barbă Roșie, cu nuanța asta de pudoare exagerată pe care o are în ochi. N o pot socoti în fond decât o ipocrizie...

— Nu uita, dragul meu, ce a spus un moralist: „Ipocrizia este un omagiu adus virtuții". Caută să cunoști mai bine pe femeea asta; n ai să te căiești; ascultă mă pe mine! Și nenea Tomiță, surâzând blajin în barba lui albă, plecă sprijinit greoi în vechiul lui baston cu țepușă.

Barbă Roșie rămase intrigat, curios să știe mai mult decât auzise. Se hotărî în gând să fie mai atent. Era sătul de mamifere de duzină, trase în serie după același șablon. De mult îl chinuia pe el un dor ascuns, să întâlnească și

alte vietăți, de o specie mai rară.

*

Soarele râdea afară. Vuietul mării se îngâna cu zgomotul vieței din port.

Evantia sta întinsă ziua și noaptea. Se topea. Nu putea dormi. Număra bătăile ceasornicului de la palatul C. E. D. Patul o ardea. Asuda cumplit; și noaptea storcea prosoape ude. Visuri urâte o chinuiau. De o sensibilitate exagerată, orice zgomot o zguduia din cap până la picioare. Avea senzații nedeslușite și impresia unei căderi. O frică vagă îi copleșise creierul ei de femee însărcinată.

Își pipăia pântecele; simțea mișcările și loviturile dinăuntru, care o făceau să tresară înspăimântată. închidea ochii și se vedea întinsă pe masa de operație... spintecată... sângele roșu curgea în valuri... copilul mort...

C un gemăt sfâșietor deschidea ochii, căutându și salvarea în ochii plini de bunătate ai infirmierei.

Nu se putea supra alimenta; nu suferea carnea. I s a adus fructe de sud: portocale, banane și nuci de cocos; laptele acela dulce și răcoritor îl sugea cu plăcere, ca și în copilărie.

Chinuită de ideea nașterii ce o aștepta,

mărturisi toată drama vieței sale. Miss Sibyl o mângâie, încercând s o încredințeze că poate să și refacă viața... că Neagu se va întoarce... că sigur o iubește încă...

„Cum, răspundea ea plângând, cum o să se uite la mine, când între noi va fi copilul?... Asta i grozav!... Să ai un copil de la un om pe care nu l ai iubit niciodată!...”

Pe copilul acesta care trebuia să vie, simțea că l urăște din tot sufletul. Ar fi voit să l distrugă înainte de a veni pe lume, și nu știa ce să facă pentru asta. „Cum, adică nu i nici un chip?” se întreba iritată. „Dar nu l vreau... nu vreau să am copil!...” striga uneori furioasă, lovindu se cu pumnii în pântece ca o nebună. Cu greu Miss Sibyl îi potolea violențele care i provocau cumplite crize de nervi.

*

Medicii au trecut în cancelarie.

Miss Sibyl a rămas lângă bolnava extenuată. După ce îi puse un bandaj de alcool pe frunte ca s o mai învioreze, ea se așeză pe un scaun, ca să răsufle o clipă. Era istovită. „Ce încordare de nervi...” Deși obișnuită cu operațiile, niciodată nu avusese așa emoții... „O operație extrem de grea...” A fost nevoie de tăietura cezariană ca să

salveze copilul. Și în minte i se perindau toate fazele, imagini vii și proaspete. Vedea pe nenorocita negresă, cu trupul negru, uscat ca o mumie, diformă, cu pieptul scobit, cu pântecele bombat, enorm...

Simțea încă groaza prin care a trecut ținând cornetul de cloroform sub nările bolnavei, cât a stat amețită... „Cum aiura... până ce n a mai dat niciun reflex...".

„...Ce artist e Barbă Roșie".

Îi apăru doctorul în strania lui înfățișare, în halatul alb, cu ochii care sclipeau prin masca lui de chirurg.

„...Cu ce siguranță a trasat linia pe piele cu lama bisturiului... mânuit ca un creion de desen liniar... Ce mâni abile purtau foarfecele care tăia învelișul peritoneului."

„Ce încordare în clipele de așteptare apăsătoare, până ce a țâșnit primul scâncet, ca un strigăt de viață nouă.""

Îi făcuse o impresie ciudată mica vietate de altă rasă, fetița cea neagră, cu ochii albi, care se agita mișcând degetele și sugându și buzele...

Stăpânită de teamă a stat tot timpul cât doctorul a făcut cusătura, până ce cloroformul s a risipit și bolnava a deschis ochii, pupilele și au

recăpătat volumul...

„Doctorul e desigur un adevărat artist!”, își zicea Miss Sibyl, simțind un fel de dorință de a l vedea, de a i arăta oarecum toată admirația ei acestui om...

Evantia, întinsă, imobilă, nu mai simțea nici o durere. Cu ochii închiși într o caldă moleșeală. Deși se calmase, pe figură îi rămăsese imprimat încă un rictus de suferință. Imagini, frânturi de gânduri, se înfiripau în mintea ei obosită. Voia să și pipăie pântecele, dar nu avea tăria să miște mâna. Desigur că a spintecat o... știa că a fost adormită... dar copilul... unde o fi copilul?... băiat? fată? Și ea începu să privească ușor, curioasă, printre gene.

Miss Sibyl care se făcea că nu observă, ieși în vârful picioarelor și se întoarse imediat c un pachet de pânzeturi.

În zăpada albiturilor o pată neagră – capul micei negrese cât o nucă de cocos.

Bolnava sta cu ochii închiși. Și numai când auzi un slab scâncet deschise mari ochii care licăreau umblând după copil.

Trăsăturile figurii contractate s au distins.

Un zâmbet palid alunecă pe buzele care începură a tremura.

— Ei, vezi ce drăguță e fetița ta?

— A... a… mea...

*

O rusoaică zdravănă, care născuse de curând la spital, alăpta la început copila Evantiei. După câteva zile însă refuză să mai dea sânul unui copil negru, care nu era creștin – copil păgân, spuneau celelalte femei.

Evantia era așa de slăbită că nu putea să și facă datoria de mamă. Mica negresă fu hrănită cu biberonul de Miss Sibyl, care se conformă întocmai tipicului unei cărți de puericultura.

Copila creștea văzând cu ochii. Toți făceau haz de drăguța negresă – păpușa de șocolată – privită ca o minune, o ciudățenie a naturei, un mic animal rar și drăgălaș.

Evantia, în urma unei hemoragii ajunsese o umbră străvezie. De la Profilaxia Tuberculozei din București venise răspuns că toate sanatoriile sunt pline. Numai după câteva luni, în primăvară, s ar putea găsi un loc.

Sentința se pronunțase. Doctorii o condamnaseră definitiv. Dar Miss Sibyl se încăpățânase cu speranța că o va putea salva.

Ca să i dea un balsam mântuitor vieței sufletești, se întocmise un adevărat complot.

Bolnava fu încredințată că Barbă Roșie primise o scrisoare de la Neagu, prin care întreba de ea și anunța că se întoarce în țară, trecând cu vaporul „Carpați” prin Sulina, pe la sfârșitul lunii.

A doua zi, la vizita obișnuită, Nenea Tomiță găsi bolnava transfigurată. Cu ochii lucitori, vioaie, c un surâs duios pe buze.

— Mi i mai bine, doctore... încep să cred și eu că pot să mă îndrept dacă o sa mă duc la munte... și dacă vine Neagu.

— Da... sigur... dacă o să mergi la munte – mormăi doctorul în barbă, fără să și descrețească fruntea.

Un suflu de durere îi cuprinse inima. Se grăbi să plece. Pe sală se întâlni cu Barbă Roșie.

— Ai văzut o... biata fată... se apropie de sfârșit.

— Tocmai, mă duceam s o văd. Mi s a spus că e mai bine.

— Mai binele din urmă... pare remontată din cauza emoției... moare... asta i... și nimic nu i putem face – sfârși el brutal, dezolant.

Când Barbă Roșie intră în cameră, bolnava își potrivea părul într o mică oglindă pe care o ținuse sub pernă. Zâmbind fericită, cu ochii

febrili, îi făcu loc doctorului pe pat.

— Ai fost totdeauna drăguț cu mine, spune drept, te rog, ce ți a scris Neagu?

Doctorul se căută prin buzunare.

— Nu i la mine scrisoarea, dar pot să ți o spun pe dinafară. Mă întreabă ce face Sirena Neagră... dacă nu l a uitat... zice că pe la sfârșitul lunii o să treacă pe aici...

Evantia, ridicată în capul oaselor, asculta, sorbindu i cuvintele. Scuturată de o tuse seacă, se lasă iar pe perină, apăsându și inima cu mâna ei uscată.

Ceru să i tragă patul lângă fereastră să poată privi spre mare.

Veniră zile reci și umede. Vântul din larg sufla cu îndârjire, mânând norii cenușii pe deasupra valurilor răscolite.

De câte ori răsuna un fluier de vapor, ea tresărea înfiorată, ca la o chemare pe care de mult o aștepta. Miss Sibyl îi adusese un binoclu. Bucuroasă ca un copil, de o jucărie minunată, privea cu el în depărtare, dar mâinile o dureau ca să l țină în dreptul ochilor. De câte ori apărea un penaj de fum în larg, bolnava începea să se agite: „e un vapor... de unde vine?”

Obrajii i se aprindeau, sângele năvălea la

inimă, își pierdea respirația.

„Trebuie să vie... nu se poate să nu vie... odată și odată tot are să vie...”

Mai trăia numai susținută de fantoma iubirii sale.

Urmărea, însuflețită de speranță, mersul fiecărui vapor de cum apărea la orizont până ce ancora în port. Cunoștea după culorile pavilionului naționalitatea fiecărui vapor. Într o dimineață recunoscu tricolorul românesc fluturând în port. O apucase un tremur nervos. Cu greutate, Miss Sibyl, o potoli și trimise un om să vadă ce vapor românesc sosise în port.

Nu era cel așteptat. Venise vaporul Bucegi nu Carpați.

Bolnava căzu cu fața în perne; plângând înăbușit se întreba în taină: „de ce mă pedepsește Dumnezeu?”. Același glas adânc din sufletul ei îi repeta chinuitor, cu răutate: nu se mai întoarce... n ai să l mai vezi niciodată...

Și zilele treceau.

Epoca negurilor în Deltă sosise.

Vaporii de apă care se ridicau din mare, de pe Dunăre și din ghiolurile Deltei, rămâneau plutind în atmosferă ceasuri întregi. Fumul

vapoarelor îngroșa pâcla grea, apăsătoare. Soarele rămânea ascuns în perdele de neguri cenușii. Sirene, fluere, bubuituri, se încrucișau repetate la intervale regulate, fără să știi de unde vin. Vapoarele surprinse de ceață, pipăiau ca niște orbi, semnalând de frica abordajului.

Pâcla opacă, umedă, se lăsa jos învăluind portul într un fum uniform, împăienjenind vederea și apăsând respirația. Umezeala pătrundea până la oase. Numai suflarea vântului putea rupe în parte ceața, care se risipea în larg, sau rămânea prinsă ca o pânză de păianjen în pădurile de stuf din Deltă.

Când lumina difuză înainta treptat apăreau, ca după o cortină, vapoarele care bâjbâiau prin neguri ca să și găsească drumul pentru a intra în port.

Bolnava se înăbușea. Suprafața de respirație se micșora din zi în zi.

De câte ori se lumina orizontul ea făcea sforțări ca să poată privi în larg. Bărcile pescarilor, cu pânzele albe, se vedeau ca niște pasări zburând pe fața apei, în zarea care unea cerul cu marea.

...Nici un vapor... enervată, obosită, bolnava se prăbușea în perne. Buzele ei palide tremurau

în rugăciuni mute, fierbinți, înăbușite de horcăieli în zguduirea acceselor de tuse. Misa Sibyl era veșnic lângă ea. Îi mângâia fruntea cu mâna ei fină și moale. Îi aducea eter și gheață.

— Spune, dragă, ce vrei?

— Vreau să trăiesc... de ce să... și apucată de un acces de plâns convulsiv, se crampona disperată cu brațele ei uscate de gâtul lui Miss Sibyl, căutând parcă la sânul ei salvarea.

— Nu mai plânge, nu te agita așa că ți face rău.

Doctorul Barbă Roșie, chemat, veni în grabă. Nenea Tomiță nu era în oraș – Miss Sibyl înfricoșată își arunca ochii cu speranță la doctor.

— E prea agitată, nu știu ce să i fac...

— Să i facem o injecție. Ia să vedem cum stăm... așa... respiră... încă odată... culcă te și învelește bine pieptul.

Și doctorul ridică ușor un colț de plapumă!

Privi cu groază picioarele umflate, păli și începu să tușească forțat ca să și ascundă emoția.

— Încearcă să dormi... așa... închide ochii... Și doctorul scoase un carnet din buzunar făcându se că înseamnă ceva.

Era convins de mult că nici o scăpare nu mai există.

Dar în acel moment era cuprins de o suferință sfâșietoare, simțind că în fața lui plutește, ca într o atmosferă de mister, groaza sfârșitului fatal.

În cameră se făcuse o tăcere solemnă.

Miss Sibyl își ștergea pe furiș ochii, făcându și de lucru cu niște albituri. Doctorul sta imobil, grav, c o încruntată întrebare în ochii lui tulburi. „Ce i de făcut?... Nimic". Se uita îndurerat la umbra aceea de femee, un pumn de piele și de oase, în care se stingea ultima pâlpâire a vieței... o vedea așa cum o cunoscuse întâia oară, scânteind de tinerețe și sănătate... în frumusețea ei sălbatică... la plajă, candidă... aproape goală... poleită de soare ca o sculptură antică... Sirena Neagră era admirată... iubită... adorată...

„Ce viață scurtă și fără de noroc"...

Și simțind că o revoltă neputincioasă îl înăbușă, doctorul, reținându și lacrimile, se ridică încet, apropiindu se de pat.

Bolnava sta cu ochii închiși. Dormea sau era trează? Doctorul se aplecă,– cu auzul fin, el prinse ritmul ralurilor din plămâni – își apropie

buzele de fruntea ei palidă, ca de ceară. Muribunda deschise ochii, deveniți catifelați, nările începură a i tremura și mâna ei mică, uscată, se forța să strângă mâna enormă a doctorului care i mângâia părul.

— Dormi Evantia... așa... închide ochii...

Și ea a închis ochii, fără nici o vorbă, fără nici un suspin, ca un copil cuminte.

Doctorul a ieșit în vârful picioarelor urmărit de privirea infirmierei. Numai pe sală el, care se abținuse de rușine, izbucni într un plâns zguduitor ca o descărcare nervoasă. Era singur, nu l vedea nimeni.

Ce noapte oribilă. O bruscă schimbare de vreme. Vântul trecuse la Nord. Suflarea lui înghețase văzduhul! Primii fiori de iarnă. Cerul era o cupolă neagră sub care marea se vânzolea în spasme. Urlete, mugete, șuierături, bubuituri de tun, dangăte de clopot, se amestecau într un concert sinistru, formidabil.

Aerul în luptă cu apa. Marea fierbea ca o căldare în clocot. Vapoarele își dublaseră legăturile la mal. Casele trosneau din temelii, ușile, ferestrele bubuiau, zgâlțâite de furia uraganului, ca în timpul unui bombardament de

artilerie grea. Părea că lumea se năruie, că forțele oarbe, haotice ale naturei, erau încăierate într o luptă înverșunată pentru o distrugere totală.

Venise iarna – mânată de crivăț din stepele rusești spre țărmurile Mării Negre.

Prima noapte de iarnă fu ultima noapte a Evantiei pe pământ.

EPILOG

În câțiva ani... câte prefaceri...

Sulina era în agonie...

Gura Dunării se împotmolea...

Unde fusese apă acum era pământ...

Bancuri uriașe de nisipuri, aduse de fluviu, creșteau din mare ca niște insule la suprafață" astupând canalul. Ziua și noaptea se lucra scurmând zadarnic fundul mării.

Natura nu se lăsa învinsă.

Vapoarele încărcate nu mai aveau destulă adâncime.

Unele așteptau în radă fără a putea să intre altele, oprite în port, nu mai puteau să iasă.

Era o jale. Navigația blocată. Comerțul ruinat. Lumea alarmată.

Ce i de făcut?

Să se înceapă a lucra o altă gură a Dunării. Sulina trebuie abandonată. Populația scădea în fiecare an. Orașul se golea.

Portul murea.

*

Doctorul, nenea Tomiță, patriarhul Deltei, căzu într o zi deodată, din picioare, cu mâna pe inimă. A închis ochii senin ca totdeauna, murmurând ca de obicei în barba i albă același crâmpei de frază pe care niciodată în viață n apucase s o sfârșească: „La vie... la vie... c'est la vie...”

Doctorul Barbă Roșie îi luase locul la spital. Ciudat... omul acesta mizantrop, misogin, acru, avu parte pe lume de cea mai dulce femee – se însurase cu Miss Sibyl, care i a spulberat toate teoriile lui paradoxale.

Mincu, romantic și sentimental – ironie a sorții – se însurase cu Mița Balot. De altfel doamna comandor Mery Mincu, fostă cocotă, era apreciată în societate ca o soție model.

Prima iubire a lui Mincu – femeea adorată, centrul universului – trăia singură, izolată, într o mansardă la București, predând lecții de pictură pe mătase.

Angelo Deliu, cuceritorul, îmbătrânise

repede. Trăia singur, nefericit, neconsolat. Din trecutu i glorios, din toate acele aventuri pentru care era invidiat, nici o legătură durabilă, nici o mângâiere, căci nu iubise niciodată. „Numai mecanismul suvenirelor, spunea el cu melancolie, îl mai făcea să vegeteze singuratic pe pământ”.

Mica negresă, copila Evantiei, înfiată de Miss Sibyl, creștea drăgălașă, cafenie ca o păpușa de ciocolată. La început copiii, mai toți bălani, n o primeau în jocurile lor. Ea se spăla mereu ca să devină albă și adesea plângea de necaz că n are bucle blonde și că lumea îi spune „țiganca”.

Stamati Marulis a fost închis și eliberat, din lipsă de probe că ar fi pus foc casei. După o lună a fost din nou închis... la casa de nebuni.

Nu era furios. Se credea miliardar. Armator de vapoare. Toată ziua făcea socoteli. În fiecare dimineață, când fluiera sirena unei fabrici, o lua la fugă spre poartă, la vaporul lui care l chema în port.

Conul Tudorache, vameșul, pensionar, se căina la toți că n a făcut ca alții, să iasă și el

bogat din slujba vamei.

La cimitirul maritim două morminte erau alături, în partea dreaptă, la ortodocși: al Penelopei și al lui Nicola. Alte două în stânga, la catolici: al Evantiei și al maestrului Jak.

Lulu, maimuța, fără stăpân, intrase în pensiune. Doctorul Laboratorului de Bacteriologic găsi ocazia să facă interesante experiențe inoculându i o serie de microbi ucigători. – Lulu fu sacrificată pe altarul științei, spre folosul omenirei.

*

Două zile a stat Neagu în Sulina.

Venea din Cardiff. Vaporul avea să descarce un caric de cărbuni și să plece în grabă la Constanța.

Barbă Roșie îl pusese în curent cu toate.

De la vapor Neagu plecă întins la cimitir, să vadă mormântul Evantiei.

Singur, abătut, rătăci două zile pe cheiuri și pe plajă. Revăzu cu ochii împăinjeniți locurile care îi încântaseră odinioară viața.

Parfumul trecutului, forța suvenirelor dau parcă un suflet și locurilor unde ai trăit, ai iubit

și ai suferit odată. Un colț de natură, în care și aerul rămânea încărcat de iubire, îți evocă în câteva clipe trecutul îngropat în regretul și melancolia vârstei.

Neagu retrăi c o luciditate uimitoare acele zile de zbucium sufletesc, de fericiri intense, de îndoieli chinuitoare și mute suferințe – când viața întreagă atârna de o himeră.

Ecoul primului amor îl auzea încă. Simțea setea de iubire ca o trebuință sufletească... dar o tristă umbră îi acoperea trecutul. Se căuta, căci nu mai era același. Nu se recunoștea el însuși.

Și când sui resemnat scara vaporului, în ora plecării, părea cu zece ani îmbătrânit. O forță surdă îl încovoiase.

Vaporul în radă, el, de sus, de la comandă, își aruncă ochii pe vasta întindere a Deltei, ca pe o imensă hartă întinsă la picioare.

Între pădurile arămii de stuf și banda de aur a plajei, apărea o pată în zare, ca o insulă de verdeață – cimitirul maritim.

...Acolo, în pământul mocirlos al Deltei, rămânea îngropată o parte din viața lui. Evantia...

...O biată plantă exotică... smulsă... transplantată... nu s a aclimatizat... s a ofilit... a

suferit... a murit.

Fantoma primei lui iubiri avea să i apese existența.

Și când simți că șovăie, copleșit de milă și de regretul unei fericiri pierdute, Neagu se reculese; ca să și revină, stăpân pe sine, strigă încordat timonierului de la cârmă: „vino tribord... ia capul la compas... Sud 8 grade Est... așa... drept înainte". Și el își întoarse privirea în altă parte, cătând țintă spre gura Dunării care se pierdea în urmă.

Și deodată îi apăru în minte – ca un verdict al fatalității... moartea Sulinei.

„Da! orașul acesta e condamnat... orașele au și ele viață și moarte... o așezare omenească sub ochii noștri, menită să dispară.

Poarta Sulinei se închide complet și pentru totdeauna.

Omul se retrage învins în luptă cu natura.

Încearcă să deschidă o altă gură a fluviului.

Sulina abandonată, dispare ca oraș.

Creată din nevoile navigației nu are rațiunea de a trăi când drumul navigabil se mută în altă parte.

Asemenea Sulinei, un nou oraș de port se va zidi fatal la altă gură a Dunării.

Sulina va însemna pe hartă un mic sat de pescari uitat pe țărmul mării.

Fantoma fostului oraș la poarta Dunării va apărea poate cândva în viitor.

Cine știe peste câte veacuri se va răscoli țărâna acestui mușuroi golit de furnicar.

Cine știe câți eruditi pedanți, cu ochelari după urechi, își vor stoarce creierii ca să reconstituie, din câteva ciolane sau cioburi dezgropate, o lume dispărută.

Scheletele și craniile descoperite aci, așa de variate, vor încurca știința, vor provoca discuții nesfârșite asupra tipului uman care a trăit odată pe malurile acestea.

Sulina, intrată în arheologie, va fi desigur o nouă problemă de rase, pentru care mii de volume se vor înșira în rafturi de biblioteci.

Va putea smulge știința taina trecutului Sulinei?

Va ridica măcar un colț din vălul ce va acoperi o lume îngropată, de atâta vreme căzută în uitare?

Va descifra știința, din urme fragmentare, viața ce a fost aci odinioară? Oraș cosmopolit – Sulina – un mozaic de rase la gura bătrânului Danubiu.

Dar noi ce cunoștințe avem de orașele din Pontul Euxin, din vremea când Dariu Histaspe a trecut cu oastea lui pe aci, pe la gurile Istrului, rătăcindu se în țara Sciților, în stepele Rusiei de azi?”

Și Neagu se trezi filosofând, ca de obicei în lungi carturi de noapte, pe punte, singur sub bolta înstelată.

Se întoarse să controleze cârma.

Roza magnetică vibra ca o vietate închisă în cutia de sticlă ia busolei.

„Așa!... bine! drept înainte!...”

”...mai înainte... mai înainte. Mă cheamă glasuri amăgitoare...”

Unde mă duceți visuri deșarte? Pe câmp de ape fără cărare...

Și mormăind crâmpeiele de versuri, urma un fel de recitare în cadența pașilor pe puntea de comandă – făcând kilometri întregi într un spațiu de opt metri.

...Microscopice popoare, regi, oșteni și învățați

Ne succedăm generații și ne credem minunați

Muști de o zi pe o lume mică ce se măsură cu cotul...

Noi copii ai lumii mici

.....

Facem pe pământul nostru mușuroaie de furnici.

Odată își mai întoarse el capul înapoi. Țărmul se ștergea în zare: o pată... un punct... un fum... nimic.

SFÂRȘIT